

REPUBLIKA SLOVENIJA
**SLUŽBA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA RAZVOJ
IN EVROPSKO KOHEZIJSKO POLITIKO**

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski sklad za regionalni razvoj
Kohezijski sklad
Evropski socialni sklad

Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture za obdobje 2007–2013

KAZALO

1 UVOD	6
1.1 Izhodišča za pripravo operativnega programa	6
1.2 Načelo partnerstva.....	7
1.3 Predhodno vrednotenje.....	11
2 ANALIZA STANJA RAZVOJNIH PODROČIJ	17
2.1 Promet	20
2.1.1 Stanje prometa.....	20
2.1.2 Stanje infrastrukture	24
2.2 Okolje.....	33
2.2.1 Ravnanje s komunalnimi odpadki	37
2.2.2 Odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda.....	40
2.2.3 Oskrba s pitno vodo.....	43
2.2.4 Zmanjšanje škodljivega delovanja voda	49
2.3 Trajnostna raba energije	54
3 STRATEGIJA ZA RAZVOJ	58
3.1 Promet	61
3.1.1 Dozdajšnje izkušnje.....	61
3.1.2 Ključne usmeritve in cilji	64
3.1.3 Skladnost z evropskimi in s slovenskimi razvojnimi dokumenti.....	66
3.1.4 Razvojna prioriteta Železniška infrastruktura – KS.....	71
3.1.5 Razvojna prioriteta Cestna in pomorska infrastruktura – KS	77
3.1.6 Razvojna prioriteta Prometna infrastruktura – ESRR.....	83
3.2 Okolje.....	90
3.2.1 Dozdajšnje izkušnje.....	90
3.2.2 Ključne usmeritve in cilji	92
3.2.3 Skladnost z evropskimi in s slovenskimi razvojnimi dokumenti.....	94
3.2.4 Razvojna prioriteta Ravnanje s komunalnimi odpadki	99
3.2.5 Razvojna prioriteta Varstvo okolja – področje voda.....	103
3.3 Trajnostna raba energije	111
3.3.1 Dozdajšnje izkušnje.....	111
3.3.2 Ključne usmeritve in cilji	112
3.3.3 Skladnost z evropskimi in s slovenskimi razvojnimi dokumenti.....	114
3.3.4 Prednostne usmeritve	116
3.4 Tehnična pomoč	120
4 DOPOLNJEVANJE UKREPOV	122
4.1 Razmejitev z razvojem podeželja.....	122
4.2 Razmejitev z razvojem ribištva	125
4.3 Evropsko ozemeljsko sodelovanje	126
5 FINANČNI NAČRT	127
5.1 Finančni načrt pravic porabe po letih	127
5.2 Viri financiranja po razvojnih prioritetah.....	128
6 IZVEDBENE DOLOČBE	129
6.1 Določitev izvedbene strukture in odgovornih institucij	129
6.2 Spremljanje in vrednotenje.....	134

6.3 Finančni tokovi.....	137
6.4 Informiranje in obveščanje javnosti	138
6.5 Opredelitev postopkov med Evropsko komisijo in državo članico o izmenjavi podatkov v računalniški obliki	139
6.6 Skladnost s pravili konkurence in javnih naročil	140
7 PRILOGE	141
7.1 Okvirna razčlenitev prispevka skupnosti po kategorijah v OP ROPI	141

KAZALO SLIK

Slika 1: Količina komunalnih odpadkov na prebivalca v Sloveniji in EU-27	34
Slika 2: Količine odloženih nenevarnih odpadkov	35
Slika 3: Delež prebivalcev Slovenije, katerih komunalne odpadne vode so se v posameznem letu čistile na komunalnih ali skupnih čistilnih napravah z določeno stopnjo čiščenja oziroma greznicah	36
Slika 4: Problematika ravnanja s komunalnimi odpadki.....	39
Slika 5: Prikaz aglomeracij na področju odvajanja in čiščenja odpadnih voda	43
Slika 6: Intenzivnost kmetijske suše v letu 2001	44
Slika 7: Razporeditev možnosti izvedbe okoljskih ciljev	46
Slika 8: Število in delež prebivalcev Slovenije, vezanih na sisteme v letih 1998–2003 s strokovnim nadzorom oz. na oskrbovalna območja v letu 2004 in 2005, ki oskrbujejo več kot 5.000 prebivalcev ter število in delež preostalih prebivalcev Slovenije	48
Slika 9: Zagotovljene in dobavljene količine vode ter količine vodnih izgub po letih.....	48
Slika 10: Struktura voda v RS	49
Slika 11: Poplavna območja	51
Slika 12: (Obkroženi) odseki, predvideni za sofinanciranje iz Kohezijskega sklada	78
Slika 13: 3., 3. a in 4. razvojna os	87
Prednostna usmeritev učinkovite rabe električne energije okvirno obsega aktivnosti za zmanjšanje porabe električne energije v:	118

KAZALO TABEL

Tabela 1: Osnovni statistični podatki in socioekonomski kazalniki za kohezijski regiji in za Slovenijo.....	17
Tabela 2: Indeks razvojne ogroženosti	18
Tabela 3: Bruto domači proizvod na prebivalca, indeksi, Slovenija = 100	19
Tabela 4: Koeficient variacije regionalnega BDP, Slovenija, 1995–2004.....	19
Tabela 5: Stopnja registrirane brezposelnosti po regijah v obdobju 2000–2006 v %	20
Tabela 6: Dolžine cest državnega cestnega omrežja v upravljanju DRSC po kategorijah	26
Tabela 7: Predvidena stopnja recikliranja oz. energetske predelave ločeno zbranih frakcij....	38
Tabela 8: Učinki ločenega zbiranja in snovne izrabe po linearni dinamiki vzpostavljanja sistema za obdobje 2001–2005	39
Tabela 9: Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti za področje okolja.....	53
Tabela 10: Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti za področje trajnostne rabe energije.....	56

Tabela 12: Naložbe v prometno infrastrukturo, tekoče cene v 1.000 SIT z DDV	63
Tabela 13: Povezanost ciljev prometne politike s cilji SRS.....	67
Tabela 14: Povezanost ciljev prometne politike z razvojnonaložbenimi prioritetami DRP	68
Tabela 15: Povezanost ciljev prometne politike s prioritetnimi ukrepi lizbonske strategije ...	70
Tabela 16: Povezanost ciljev operativnega programa s Strateškimi smernicami skupnosti, 2007–2013	71
Tabela 17: Kazalniki RP železniška infrastruktura – KS	73
Tabela 18: Prioritetni projekti RP Železniška infrastruktura – KS	76
Tabela 19: Kazalniki RP Cestna in pomorska infrastruktura – KS.....	81
Tabela 20: Indikativni seznam prioritetnih projektov RP Cestna in pomorska infrastruktura - KS.....	82
Tabela 21: Kazalniki RP Prometna infrastruktura ESRR	84
Tabela 22: Indikativni seznam prioritetnih projektov PU Cestna infrastruktura – ESRR	88
Tabela 23: Indikativna lista prioritetnih projektov PU Letalska in letališka infrastruktura.....	90
Tabela 24: Povezava med Strateškimi smernicami skupnosti in Razvojnimi prioritetami OP ROPI za področje okolja	95
Tabela 25: Povezava med prednostnimi nalogami iz Nacionalnega programa reform za izvajanje lizbonske strategije v Sloveniji in Razvojnimi prioritetami OP ROPI za področje okolja.....	95
Tabela 26: Povezava med Strateškimi smernicami skupnosti, Nacionalnim programom reform za izvajanje lizbonske strategije v Sloveniji in posameznimi razvojnimi prioritetami tega operativnega programa za področje okolja	96
Tabela 27: Povezava med Strateškimi smernicami skupnosti, evropsko okoljsko politiko in posameznimi razvojnimi prioritetami tega operativnega programa za področje okolja in nacionalnimi programi	97
Tabela 28: Kazalniki za razvojno prioriteto Ra vnanje s komunalnimi odpadki	101
Tabela 29: Kazalniki za razvojno prioriteto Varstvo okolja – področje voda	104
Tabela 30: Kazalniki RP Trajnostna raba energije.....	114
Tabela 31: Povezava med Strateškimi smernicami skupnosti in razvojno prioriteto Trajnostna raba energije	115
Tabela 32: Povezava med prednostnimi nalogami iz Programa reform za izvajanje lizbonske strategije v Sloveniji in razvojno prioriteto Trajnostna raba energije	115
Tabela 33: Pravice porabe po letih glede na vir financiranja (v evrih, tekoče cene)	127
Tabela 34: Viri financiranja po razvojnih prioritetah (v evrih, tekoče cene).....	128

KRATICE

BDP	Bruto domači proizvod
DARS	Družba za avtoceste Republike Slovenije
DRP	Državni razvojni program
DRSC	Direkcija Republike Slovenije za ceste
EAFRD	European Agricultural Fund for Rural Development (Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja)
EASA	Evropska agencija za varnost letenja
EIB	Evropska investicijska banka
EK	Evropska komisija
EPD	Enotni programski dokument 2004–2006
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
ESS	Evropski socialni sklad
EU	Evropska unija
FFS	Fitofarmaceutska sredstva
ICAO	Mednarodna organizacija civilnega letalstva
IFR	Instrumental Flight Rules (Pravila instrumentalnega letenja)
IJPP	Integrirani javni potniški promet
ISPA	Predpristopni program infrastrukturnih naložb v promet in okolje
JAA	Združeni letalski organ
JPP	Javni potniški promet
NEP	Nacionalni energetske program
NPJA	Nacionalni program izgradnje avtocest
NPVO	Nacionalni program varstva okolja
NSRO	Nacionalni strateški referenčni okvir
KS	Kohezijski sklad
OP	Operativni program
OP ESS	Operativni program za razvoj človeških virov 2007–2013
OP ESRR	Operativni program za krepitev regionalnih razvojnih potencialov 2007–2013
OP ROPI	Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture 2007–2013
OVE	Obnovljivi viri energije
PIRS	Prometni inšpektorat Republike Slovenije
PLDP	Povprečni letni dnevni promet
SRS	Strategija razvoja Slovenije
SVRL	Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko
SURS	Statistični urad RS
SWOT	Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti
TEN	Trans-European Network (Transevropsko prometno omrežje)
TGP	Toplogredni plini
TOC	Vsebnost skupnega organskega ogljika
UNP	Urad RS za nadzor proračuna RS
URE	Učinkovitost rabe končne energije
UWWD	Urban waste water directive (Direktiva o odpadnih vodah na urbanih območjih)
WFD	Water Framework Directive (Okvirna direktiva o vodah)

1 UVOD

1.1 Izhodišča za pripravo operativnega programa

Operativni program Razvoja okoljske in prometne infrastrukture 2007–2013 (v nadaljevanju OP ROPI) predstavlja izvajalski dokument Republike Slovenije za obdobje 2007–2013, ki določa neposredno izhajajoče pravne obveznosti in pravice izvajanja kohezijske politike Evropske unije (v nadaljevanju EU) v Sloveniji. Gre za skupni programski dokument Slovenije in EU, ki je sprejet na predlog države članice, po uskladitvi z Evropsko komisijo (v nadaljevanju EK), ko slednja sprejme odločitev o potrditvi ter ga obe partnerici tudi skupaj izvajata in financirata. Slovenija bo usmerila razpoložljiva sredstva Kohezijskega sklada (v nadaljevanju KS) in Evropskega sklada za regionalni razvoj (v nadaljevanju ESRR), drugih finančnih virov in sredstva ustreznega lastnega sofinanciranja v gospodarsko konvergenco države, kjer gre prvenstveno za izboljšanje pogojev rasti in zaposlovanja z vlaganjem v fizične in človeške vire, inovacije v družbi znanja, zmožnost prilagajanja gospodarskim in socialnim spremembam, varovanje okolja in za učinkovitosti upravljanja. Tako želi Slovenija doseči dolgoročno vizijo in cilje razvoja Slovenije. Konkretno, **skupni cilj OP ROPI je zagotoviti pogoje za rast z zagotavljanjem trajnostne mobilnosti, izboljšanje kakovosti okolja in za izgradnjo ustrezne infrastrukture.**

OP ROPI najširše temelji na Strategiji razvoja Slovenije (v nadaljevanju SRS), ki jo je v prvi polovici leta 2005 sprejela Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju vlada).¹ Vlada je leta 2004 sprejela tudi Načrt priprave Državnega razvojnega programa 2007–2013 (v nadaljevanju DRP), ki je v nadaljevanju služil kot strokovna podlaga za pripravo Nacionalnega strateškega referenčnega okvirja (v nadaljevanju NSRO). NSRO vključuje vse tiste programe in projekte, ki bodo sofinancirani s sredstvi evropskega proračuna in ki bodo izpolnjevali kriterije novih uredb EU s področja kohezijske politike za obdobje 2007–2013. NSRO je torej bistven dokument, na osnovi katerega so se pripravljali operativni programi.

Umeščanje kohezijske politike v izvajanje prenovljene lizbonske strategije je vsebovano v dokumentu EK z naslovom *Kohezijska politika za podporo rasti in novim delovnim mestom: Strateške smernice Skupnosti, 2007–2013*.² Osnovni cilj teh smernic je opredeliti prioritete skupnosti, ki bodo deležne podpore kohezijske politike – iz naslova obeh strukturnih skladov, ESRR in Evropskega socialnega sklada (v nadaljevanju ESS), ter Kohezijskega sklada – z namenom prispevati h krepitvi sinergij z lizbonsko strategijo, kot je opredeljeno v integriranih smernicah za rast in nova delovna mesta, ter kot pomoč pri njeni uresničitvi. Strateške smernice skupnosti predstavljajo eno izmed strateških podlag, na osnovi katerih morajo države članice pripraviti NSRO in iz tega izhajajoče OP, kar še posebej velja za opredelitev ciljev in razvojnih prioritet³.

V nadaljevanju je pravni status OP ROPI na ravni EU opredeljen v okviru Regulative Sveta EU, ki ureja izvajanje ESRR, ESS in KS. OP je na tej podlagi opredeljen kot:

¹Vlada RS; 30000-2/2005/2004, 23. 6. 2005.

²Kohezijska politika za podporo rasti in novim delovnim mestom: Strateške smernice Skupnosti, 2007–2013 Bruselj, 5. 7. 2005, COM (2005) 0299.

³V operativnem programu se izraza »razvojna prioriteta« in »prednostna os« uporabljata kot sopomenki.

» /.../ dokument, ki ga predloži država članica in sprejme EK in določa razvojno strategijo s skladnim nizom razvojnih priorit, za dosego ciljev »Konvergence« s pomočjo pomoči sklada /.../«

Pri načrtovanju OP ROPI so bile v celoti upoštevane tudi preostale normativne podlage na ravni EU in nacionalni ravni.

1.2 Načelo partnerstva

Zavedajoč se evropskih⁴ in nacionalnih normativnih podlag o vlogi partnerstva, je v postopku priprave OP ROPI SVLR namenil veliko pozornost vzpostavitvi množice mrež za oblikovanje tesnega sodelovanja med partnerji – državo in Evropsko komisijo na eni strani ter preostalimi organi in telesi na drugi strani (pristojna regionalna, lokalna in druga javna telesa, gospodarski in socialni partnerji ter drugi ustrezni organi, ki predstavljajo civilno družbo, okoljski partnerji, nevladne organizacije in telesa, odgovorna za spodbujanje enakosti med moškimi iz ženskami ...). V procesu partnerstva so bile vključene tudi nevladne organizacije s področja okolja, ki bodo aktivno vključene tudi v izvajanju, spremljanju in vrednotenju OP ROPI, skladno z 11. členom Uredbe (ES) 1083/2006.

Z upoštevanjem načel evropskega vladanja⁵ pri oblikovanju mrež sodelovanja (odprtost, participacija, odgovornost, učinkovitost, skladnost) je zagotovljena uspešna izvedba naporov za pripravo OP ROPI in v nadaljevanju tudi uspešno izvajanje OP ROPI. Izvedba partnerstva je v tem okviru v nadaljevanju nujno povezana z upoštevanjem subsidiarnosti in proporcionalnosti. Vse omenjeno gradi na dozdejšnjih izkušnjah in spoznanjih pri programiranju in izvajanju nacionalne razvojne in kohezijske politike EU v Sloveniji v predhodnih in prihodnjih obdobjih (predpristopni in dozdejšnji ter prihodnji čas polnopravnega članstva Slovenije v EU).

Izvajanje načel partnerstva vsebuje informiranje partnerjev (posredovanje dejstev in predstavitev ključnih vsebin v obliki ključnih sporočil za partnerje) in tudi komuniciranje s partnerji (vzpostavitev in ohranjanje omrežij). Kjer je nujno, so bili vzpostavljeni novi instrumenti (interaktivne oblike). Aktivnosti načela partnerstva je izvajal SVLR, v okvirih specifičnih področij in pristojnosti tudi vladna telesa.

Načrt priprave DRP, ki ga je sprejela Vlada sredi leta 2004 in ga dopolnila sredi leta 2005, predvideva, da dokument lahko služi kot strokovna podlaga za pripravo NSRO, kjer ta predstavlja poglobitev DRP na specifičnem področju kohezijske politike EU. NSRO, kot rečeno, predstavlja strateški okvir za pripravo operativnih programov, tako da je že od začetka priprave DRP in do objave osnutka OP ROPI potekalo vzpostavljanje aktivnih mrež sodelovanja med partnerji.

SVLR je tako do 4. julija 2006 pripravil osnutek operativnega programa, ki je vseboval vse ključne programske vsebine in je torej predstavljal osnovo za intenzivno izmenjavo stališč s partnerji. V nadaljevanju je zato predstavljen povzetek ključnih aktivnosti v okviru informiranja in komuniciranja s partnerji v dveh časovnih obdobjih: pred objavo in po objavi

⁴Uredba Sveta (ES) št. 1083/2006 z dne 11. julija 2006 o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in o Kohezijskem skladu (11. člen).

⁵Evropsko vladanje, bela knjiga; Evropska komisija, Bruselj, 25. 7. 2001, COM (2001) 428 final.

osnutka OP ROPI. Poglavje se konča s predstavitvijo ključnih vsebin, ki so nastale v okviru izvajanja načela partnerstva.

Sodelovanje med partnerji pred objavo osnutka OP ROPI

Eden izmed mejnikov začetka cikla sodelovanja z najširšim krogom partnerjev je bila izvedba javne predstavitve v Centru Evropa (Ljubljana, 22. junij 2005) z naslovom Programiranje razvojnih in kohezijskih sredstev v Sloveniji za obdobje 2007–2013, kjer so sodelavci SVLR med drugim predstavili pripravo programskih dokumentov, v katerih bo Slovenija opredelila vsebine, za katere bodo dodeljena razvojna sredstva EU vse tja do leta 2013. Omenjenemu dogodku je, potem ko so bila končana pogajanja o Novi finančni perspektivi EU, do objave osnutka OP ROPI, sledil še en dogodek te vrste in je vključeval najširši krog partnerjev. Prav tako je v ciklu sodelovanja s partnerji potekala bolj usmerjena izvedba načela partnerstva. Izvedeni so bili posveti, izmed katerih še posebno omenjamo dva posveta, ki ju je vodil minister, zadolžen za lokalno samoupravo in regionalno politiko, s sodelavci. Tako je bil organiziran posvet s predstavniki najširšega kroga nevladnih organizacij, in sicer s pomočjo Centra za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij ter s predstavniki gospodarstva in raziskovalne sfere v sodelovanju z Gospodarsko zbornico Slovenije. V okviru prvega posveta je bil še posebej poudarjen pomen varovanja okolja in sonaravnega razvoja infrastrukture ter strmenja k spodbujanju do okolja prijaznejših prometnih panog (JPP, železniški promet). Izraženo je bilo zadovoljstvo s pripravljenostjo vključevanja omenjenih vsebin, hkrati pa je bilo izraženo tudi mnenje, da je treba zagotoviti spoštovanje načela varovanja okolja v izvajanju OP ROPI (tudi skozi ustrezen del finančnih sredstev). Pri opredeljevanju in izvajanju varovanja okolja je bilo podano mnenje, da naj SVLR še posebno sodeluje s predstavniki ustreznih nevladnih organizacij. Sodelovanje s predstavniki nevladnih organizacij je bilo sicer ocenjeno kot dobro v primerjavi s prakso priprav predhodnih razvojnih dokumentov, vendar pa to še vedno ni povsem skladno s pričakovanji. Posvet s predstavniki gospodarstva in raziskovalne sfere pa je opozoril na potrebo po koncentraciji razvojnih sredstev in vzpodbujanju priprave kakovostnih projektov v okviru izvajanja OP ROPI. V okviru izvajanja načela partnerstva sodi tudi izvedba 4. seje Sveta za trajnostni razvoj (Ljubljana, 22. junij 2006), osrednjega posvetovalnega organa vlade, ki je namenjeno dialogu s civilno družbo o vseh temeljnih vprašanih trajnostnega razvoja. Na omenjeni seji so se partnerji med drugim seznanili s pripravo OP ROPI tik pred objavo osnutka in ugotovili, da le-ta daje primeren odgovor na izzive trajnostnega razvoja, da pa je treba načela trajnostnega razvoja zagotoviti tudi v izvajanju dokumenta. Omenjeni dogodek je tako zaokrožil cikel sodelovanja z najširšim krogom partnerjev.

Izvajanje načela partnerstva s predstavniki regionalnih in lokalnih teles (regionalne razvojne agencije, občine ...) je potekalo na skupni ravni in posamezno. V prvem primeru izpostavljam izvedene delavnice, kjer so bili med drugimi razpravljani vidiki priprave OP ROPI (npr. v Kranju, 19. januar 2006 ...), in drugi primer srečanj med posameznimi predstavniki regionalnih ali lokalnih teles s predstavniki SVLR (obiski v regijah v obdobju julija leta 2005 ali srečanja v prostorih SVLR, kot npr. obisk predstavnikov BSC Kranj 4. julija 2006). V takšnih primerih sta bili največkrat preverjeni skladnost morebitnih vsebin OP ROPI in regionalnih razvojnih programov ter morebitna vključenost lokalnih razvojnih potreb v tem okviru.

V okviru priprave NSRO (DRP) in na njem temelječih operativnih programov je bila vzpostavljena uradna spletna stran, ki nudi vsem zainteresiranim informacije o dogodkih in vsebinah priprave OP ROPI (<http://www.svlr.si/index.php?id=1182>), prav tako pa so

informacije dosegljive tudi na spletni strani skladov EU (<http://www.gov.si/euskladi/>). V okviru informiranja so bile v tem okviru izvedene tudi tiskovne konference ministra, zadolženega za lokalno samoupravo in regionalno politiko, kjer je bil med drugimi predstavljen OP ROPI (v sklopu splošnih tiskovnih konferenc). Ob navedenem so bili v okviru spletne strani objavljeni elektronski naslovi za podajanje vsebinskih predlogov, pripomb ali posredovanje vprašanj (drp.svlr@gov.si, jernej.saksida@gov.si). V fazi priprave osnutka OP ROPI smo prejeli nekaj prispevkov predvsem od regionalnih in lokalnih teles ter od posameznih podjetij. Pripombe so bile usmerjene predvsem k možnosti vključevanja konkretnih projektov s področja prometne in okoljske infrastrukture ter k namenjanju posameznim prednostnim usmeritvam večje količine sredstev, kot jih je sicer načrtovano v dozdajšnjem delu priprave OP ROPI. Eden prvih širših partnerskih dogodkov (posvet) s predstavniki vladnih teles je bil sicer izveden na Brdu pri Kranju, 27. junija 2005. Tako so bila vladna telesa seznanjena z izhodišči priprave OP ROPI in pozvana k tvornemu sodelovanju pri pripravi OP ROPI. Poleg številnih dvostranskih srečanj s predstavniki vladnih teles sta bila do objave osnutka OP ROPI organizirana še dva širša posveta. Ključna identificirana vladna telesa za pripravo OP ROPI so bila Ministrstvo za promet, Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za finance, Urad Vlade RS za makroekonomsko politiko in razvoj, Služba Vlade RS za razvoj in Urad predsednika Vlade RS. Omenjena vladna telesa so prispevala vsebinske podlage za pripravo OP ROPI.

Sodelovanje med partnerji po objavi osnutka OP ROPI

Po objavi osnutka OP ROPI so se aktivnosti sodelovanja med partnerji še posebno intenzivirale. Eden ključnih dogodkov je bila izvedba 5. seje Sveta za trajnostni razvoj (Ljubljana, 28. september 2006), osrednjega posvetovalnega organa vlade, ki je namenjeno dialogu s civilno družbo in socialnimi partnerji o vseh temeljnih vprašanjih trajnostnega razvoja, ki je med drugim obravnaval tudi osnutek OP ROPI. Na omenjeni seji so se partnerji med drugim seznanili z nadaljnjo pripravo OP ROPI in preostalih operativnih programov ter ugotovili, da naj se zagotovi primerno upoštevanje sporočil ustreznih podlag Strateških ocen vplivov na okolje, kar je bilo sprejeto.

V okviru širšega pristopa so bile izvedene izmenjave mnenj in predlogov med več predstavniki različnih nevladnih organizacij in predstavniki SVLR. Ena takih razprav je npr. potekala s predstavniki E-foruma (Ljubljana, 11. julij 2006). Na omenjenih srečanjih je bila potrjena prava smer priprave OP ROPI, podane so bile usmeritve k nadaljnji pripravi razvojne prioritete Trajnostna energija in nadaljnji osredinjenosti na implementacijo OP ROPI, ki naj zagotovi tudi koncentracijo vsebin (projektov), in sicer za doseg največjih pozitivnih učinkov na okolje. Vendar pa ni izostalo pričakovanje, da se nameni izvajanju omenjenih tem v okviru OP ROPI več sredstev, kot jih je sicer načrtovanih v dozdajšnjem delu priprave OP ROPI.

V okvir osredinjenega sodelovanja sodi tudi partnerstvo s predstavniki regionalnih in lokalnih teles (regionalne razvojne agencije, občine ...). V organizaciji partnersko osredinjenih posvetov je bil med drugimi organiziran posvet, ki ga je vodil minister, zadolžen za lokalno samoupravo in regionalno politiko, s sodelavci (Celje, 21. julij 2006). V teh okvirih so bile glavne pripombe predstavnikov regionalnih in lokalnih teles usmerjene na področje trajnostne energije in cestne infrastrukture. Predlagano je bilo povečanje obsega sredstev za projekt tretje razvojne osi, ki bo pripomogel k povezljivosti nekaterih manj razvitih in ekonomsko šibkejših področij, ter področja javnega potniškega prometa za zmanjševanje demografske ogroženosti. Pozornost je bila namenjena področju Trajnostne rabe energije, ki bo v novi

finančni perspektivi ena izmed priorit et OP ROPI. Izpostavljeno pa je bilo tudi vprašanje kriterijev za določitev priorit et OP ROPI.

Na dvostranski partnerski ravni pa so bila izvedena posebna srečanja in srečanja med posameznimi predstavniki regionalnih ali lokalnih teles s predstavniki SVLR (obiski v regijah v obdobju julija leta 2005 ali srečanja v prostorih SVLR, kot npr. obisk predstavnikov BSC Kranj 4. julija 2006). V takšnih primerih je bila največkrat preverjena skladnost morebitnih vsebin OP ROPI in preostalih operativnih programov in regionalnih razvojnih programov ter morebitna vključenost lokalnih razvojnih potreb v tem okviru. Skupna ugotovitev omenjenih srečanj je bila, da je za tovrstne razvojne potrebne treba vztrajati na vključevanju posebnih razvojnih usmeritev, ki najbolj odražajo regionalne in lokalne razvojne potrebe. Partnerski dogodki s predstavniki regionalnih in lokalnih teles so si v različnih časovnih razmikih sledili kar do srede januarja 2007 (npr. RRA Koroške, Dravograd, 12. januar 2007). Srečanja, ki so potekala v sklepni fazi priprave OP ROPI in preostalih programskih dokumentov, pa so v večini prinašala povsem konkretne vsebine prihodnjega izvajanja OP ROPI in podajanja predlogov za nadaljnjo pripravo izvajalskih dokumentov. Na nekaterih ravneh pa so bili predlogi zelo konkretni in so segali na programsko raven, kar je bilo upoštevano pri pripravi operativnih programov (npr. umestitev indikativnih projektov – odvajanje in čiščenje voda v zgornji Savi in oskrbe s pitno vodo v porečju Sore ...).

Ob podajanju informacij so se tudi v tem delu organizirale tiskovne konference. Ena v nizu je bila specifična tiskovna konferenca, na kateri so bili predstavljeni operativni programi kot podlage za črpanje sredstev evropske kohezijske politike v obdobju 2007–2013 (Ljubljana, 11. julij 2006). Prav tako pa so se predstavniki SVLR OP ROPI predstavljali tudi na drugih specifičnih dogodkih, kjer je bila mogoča tudi razprava (npr. Slovesno odprtje Slovensko-evropskega raziskovalnega centra naravoslovnih znanosti, Maribor, 15. december 2006; Strokovni posvet ob dnevih Ljudskih univerz Slovenije 2006, 4. in 5. december 2006 ...).

Na podlagi objavljenih spletnih strani in elektronskih naslovov za posredovanje predlogov, pripomb ali vprašanj se je po objavi osnutka OP ROPI zvrstilo kar nekaj prispevkov različnih partnerjev. V kontekstu teh prispevkov velja poudariti predvsem prispevek Regionalnega centra za okolje za srednjo in vzhodno Evropo, ki je navajal predvsem strmenje k aktivnejši vključenosti lokalnih skupnosti, saj državni standardi oskrbe z javnim prometom ne zadoščajo potrebam prebivalstva. V nadaljevanju priprav je bila omenjena vsebina na ustrezen način dodelana. Hkrati poudarjamo še prispevek, ki se navezuje predvsem na možnosti umestitve projektov s področja prenosnih omrežij zemeljskega plina in o možnostih financiranja izgradnje distribucijskih omrežij zemeljskega plina, ki pa so naložbe, ki glede na druge finančne vire niso predvidene v okvirju OP ROPI.

Javna razprava v pripravi OP ROPI, ki je potekala s pomočjo elektronskih komunikacij, se je v veliki meri razvnela v smeri podajanja vprašanj o možnosti črpanja sredstev iz Kohezijskega sklada in iz ESRR v okviru OP ROPI. Glede tega je bil v SVLR pripravljen niz odgovorov, ki so pojasnjevali upravičenost določenih aktivnosti in možnosti sodelovanja v izvajanju le-teh v okviru izvajanja OP ROPI (npr. vključevanje Slovenske inženirske zveze v regionalni in državni razvoj na področju inženirstva ...). Kljub vsemu pa ni odveč dodati, da so bile tudi v času po zaprtju tega dela javne razprave tovrstne partnerske aktivnosti še vedno izvajane. Prav tako pa so omenjena vprašanja in predlogi v nekaterih primerih opozarjali na morebitne nejasnosti vsebin OP RR, kar je bilo v nadaljevanju odpravljen o.

Partnerski dogodki s predstavniki vladnih teles, ki so bili izvedeni v tej fazi priprave OP ROPI, so bili poleg specifičnih dvostranskih dogodkov vsebinsko koncentrirani okrog

področij razvojnih prioritet OP ROPI. V tem primeru so vladna telesa posredovala dopolnitve in popravke že posredovanih gradiv za pripravo OP ROPI. Posebno poudarjamo delo Ministrstva za javno upravo, ki je v okviru lastnih aktivnosti sodelovanja s predstavniki nevladnega sektorja posredovalo posebno gradivo, ki je vsebovalo pripombe in mnenja o osnutkih različnih razvojnih dokumentov, med njimi le posredno o OP ROPI. Ključna ugotovitev je, da je treba zagotoviti čim preprostejši sistem izvajanja OP ROPI (debirokratizacija). V tem delu je bila skupna ugotovitev, da bo sistem izvajanja OP ROPI – kar se da – preprost, a hkrati skladen z ustreznimi normativnimi podlagami. Eden pomembnejših širših dogodkov tega dela je bila izvedba operativnega sestanka z vsemi resorji, vključenimi v izvajanje kohezijske politike EU v Sloveniji, kjer je bil predstavljen zadnji osnutek OP ROPI in na tej podlagi smernice za izvajanje le-tega (Ljubljana, 11. december 2006). Ker pa smo v SVLR menili, da je načelo partnerstva treba kontinuirano izvajati tudi v fazo izvajanja OP ROPI, so tovrstne aktivnosti potekale tudi že v začetku leta 2007, ko so bili izvedeni dvostranski sestanki z vsemi resorji, vključenimi v prihodnje izvajanje OP ROPI, kjer so bile odpravljene še zadnje nejasnosti v predlogu OP ROPI in podane smernice za pripravo izvajalskih dokumentov. V okviru dvostranskih, a vsebinsko specifičnih dogodkov gre šteti tudi srečanje s predstavniki Službe Vlade RS za razvoj, kjer sta bila opravljena usklajevanje in razmejitve med Resolucijo o nacionalnih razvojnih projektih 2007–2023 in OP ROPI in preostalimi strateškimi dokumenti izvajanja kohezijske politike EU v Sloveniji. Za konec tega dela vsebine pa še eden pomembnejših dogodkov tega dela navajanja izvajanja partnerstva. Med drugimi sta bili izvedeni tudi predstavitev in razprava NSRO in na njem temelječih programov za izvajanje kohezijske politike EU v Sloveniji, v pristojnem odboru Državnega zbora RS (Ljubljana, 15. december 2006). Pristojni odbor Državnega zbora RS je podal pozitivno oceno predlaganim osnutkom dokumentov. Še pred tem dogodkom je Parlamentarna skupina Globe Slovenija v Državnem zboru RS izvedla razpravo o DRP in posledično tudi NSRO ter na njem temelječih operativnih programov (Ljubljana, 14. november 2006). Ključne vsebine dogodka so se naslanjale na področje trajnostnega razvoja. V delu, kjer se je razprava naslanjala na vsebine OP ROPI, so bila mnenja smiselno upoštevana.

1.3 Predhodno vrednotenje

Namena predhodnih vrednotenij sta optimizacija uporabe razpoložljivih sredstev po operativnih programih in izboljšanje kakovosti programiranja. Vrednotenje ugotavlja in presoja srednje- in dolgoročne potrebe, cilje, ki jih je treba doseči, pričakovane dosežke, izmerjene cilje, če so potrebni skladnost predlagane strategije za regijo, dodana vrednost skupnosti, obseg upoštevanja prednostnih nalog skupnosti, pridobljena nova spoznanja iz prejšnjega programiranja in kakovost postopkov izvajanja, spremljanja, ocenjevanja in finančnega upravljanja⁶. V okvir predhodnega vrednotenja sodi tudi izvedba celovite presoje vplivov na okolje. Namen celovite presoje vplivov na okolje je zagotoviti visoko raven varstva okolja in prispevati k vključevanju okoljskih vidikov v pripravljane in sprejemanje načrtov in programov, zato da se spodbuja trajnostni razvoj, tako da se zagotovi okoljska presoja nekaterih načrtov in programov, ki bodo verjetno znatno vplivali na okolje⁷.

⁶Uredba Sveta o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in o Kohezijskem skladu (47. člen).

⁷Smernica 2001/42/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. junija 2001 o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje.

Z začetkom postopkov priprave OP ROPI v okviru odgovornosti in pristojnosti SVLR za pripravo in usklajitev OP ROPI z EK so bili začetni izvajani predpisani postopki predhodnega vrednotenja OP ROPI in v tem okviru tudi izvedba celovite presoje vplivov OP ROPI na okolje.⁸

Predhodno vrednotenje OP ROPI je razdeljeno na dva vsebinska sklopa:

- Predhodno vrednotenje je proces, namenjen ugotavljanju ustreznosti programov glede na potrebe in programske okvire vsakega programa posebej. Namenjen je razumevanju procesne učinkovitosti posameznih predlogov programov in razumevanju učinkovitosti dosežkov, ki jih bo izvajanje programov prineslo. Posebej pa bo vrednotenje obravnavalo tudi uporabnost in trajnost dosežkov. Dosežek tega sklopa projekta je Poročilo o predhodnem vrednotenju OP ROPI.
- Namen celovite presoje je ugotoviti skladnost programa z okoljskimi cilji zakonodaje in strateških dokumentov na ustrezni ravni, oceniti njegove vplive na okolje, naravo, človekovo zdravje in na kulturno dediščino ter oblikovati učinkovite ukrepe za omilitev vplivov, ki se jih vključi v program, da bodo njegovi vplivi sprejemljivi. Dosežka procesa celovite presoje vplivov na okolje sta: okoljsko poročilo OP ROPI in prilagojen program. Okoljsko poročilo je dokument, v katerem so opisani celoten proces in ključne ugotovitve, mogoče alternative, ocene vplivov in omilitveni ukrepi. Postopek celovite presoje na okolje hkrati tudi vzpodbuja vključevanje javnosti v postopke odločanja pri sprejemanju programov.

Izvajalec predhodnega vrednotenja OP ROPI (vključno s celovito presojo vplivov na okolje) je v tej fazi zagotovil in bil na voljo za sprotno vsebinsko in organizacijsko koordinacijo in asistenco SVLR in tudi drugim relevantnim telesom – ministrstvom in vladnim službam v pripravi OP ROPI. V tem delu je tako sodeloval pri pripravi OP ROPI s predstavniki SVLR in preostalimi telesi, vključenimi v pripravo OP ROPI, na organiziranih dvostranskih in skupnih srečanjih s predstavniki pristojnih regionalnih, lokalnih in drugih javnih teles, z gospodarskimi in s socialnimi partnerji ter z drugimi ustreznimi organi, ki predstavljajo civilno družbo, okoljske partnerje, nevladne organizacije in telesa, odgovorna za spodbujanje enakosti med moškimi in ženskami ... V tem delu so bili predlagani vsebine in drugi postopkovno vsebinski nasveti ali predlogi, vključeni v predlagano vsebino OP ROPI. Na tem mestu še posebno poudarjamo upoštevanje predlogov v analitičnem, strateškem in v izvajalskem delu predlagane vsebine OP ROPI.

Izvajanje predhodnega vrednotenja OP ROPI

V pripravi predhodnega vrednotenja OP ROPI je izvajalec le-tega podal dve poročili o predhodnem vrednotenju OP ROPI. Ključni poudarki prvega poročila o predhodnem vrednotenju so naslednji:

- OP ROPI v svojem izvornem predlogu ni imel analiziranih vseh področij mogočih intervencij, ki jih določa Uredba o ustanovitvi Kohezijskega sklada, pri čemer je bilo izhodišče takšnega gradiva, da analizo vseh področij mogočih intervencij kohezijske politike EU pokriva NSRO, da pa se analitični del OP ROPI naslanja le na tista področja aktivnosti, ki so podana že v NSRO. Hkrati je ugotovljeno tudi, da so ugotovitve iz analize ponekod le deloma prisotne v analizah SWOT, kar so pripravljavci v nadaljnji pripravi OP ROPI odpravili.

⁸Novo programsko obdobje, 2007–2013: Metodološki delovni dokumenti, Delovni dokument za področje predhodnega vrednotenja (2.3).

- Potreben bi bil razmislek o postavljenih ciljeh OP ROPI, kar je bilo v nadaljnji pripravi OP ROPI upoštevano z novo razdelitvijo oz. opredelitvijo ciljev.
- Iz predhodnega vrednotenja OP ROPI je razvidno, da le-ta podpira koncentracijo razvojnih usmeritev v okviru štirih razvojnih prioritete, pri tem pa podaja določene specifične pripombe, ki so bile v nadaljnji pripravi OP ROPI vključene v program.
- Predlagan je bil celovitejši pristop k vodenju politik – posebej je bil poudarjen pomen interoperabilnosti v prometu, kar je bilo tudi jasneje opredeljeno v OP.
- Vrednotenje je pokazalo, da so v OP ROPI upoštevani cilji in usmeritve državnih in evropskih strateških dokumentov in da so prioritete OP ROPI skladne z njimi, predstavniki pripravljavcev OP ROPI pa bodo pri tem ustrezno dodelali predlagani sistem spremljanja za zagotavljanje enakih možnosti in preprečevanje diskriminacije.

Ključni poudarki drugega poročila in na teh podlagah izvedeni ukrepi pripravljavca OP ROPI so naslednji:

- izvajalec predhodnega vrednotenja je predlagal, da se na ravni OP ROPI smiselno dopolni oz. popravi področje kazalnikov, kar je bilo v nadaljevanju upoštevano;
- izvajalec predhodnega vrednotenja je predlagal, da se pri predvideni dejavnosti Izgradnja regijskih centrov za ravnanje z odpadki, glede na analizo stanja, uskladi, katere centre za ravnanje z odpadki je še treba urediti, kar je pripravljavec OP ROPI v celoti upošteval in poglavje dopolnil oz. popravil;
- predhodno vrednotenje je pokazalo, da so v OP ROPI upoštevani cilji in usmeritve državnih in evropskih strateških dokumentov in da so razvojne prioritete OP ROPI skladne z njimi;
- predhodno vrednotenje je pokazalo tudi na pomanjkljivosti v finančnem delu in v delu izvedbe OP ROPI, kar je pripravljavec OP ROPI v celoti upošteval in poglavje dopolnil oz. popravil.

Neodvisni zunanji izvajalec predhodnega vrednotenja je ocenil, da je predlog Operativnega programa razvoja okoljske in prometne infrastrukture za obdobje 2007–2013 ob izvedbi predlaganih priporočil sprejemljiv. Predhodno vrednotenje OP ROPI je dosegljivo na spletnih straneh Službe Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (http://www.svlr.gov.si/si/delovna_podrocja/podrocje_evropske_kohezijske_politike/).

Celovita presoja vplivov na okolje

Na podlagi normativnih podlag za izvajanje celovite presoje vplivov na okolje za operativne programe strukturnih skladov in Kohezijskega sklada, v katerih je bila Smernica 2001/42 Evropskega parlamenta in sveta o celoviti presoji nekaterih planov in programov na okolje prenesena v slovenski pravni red,⁹ je Ministrstvo za okolje in prostor odločilo, da je v postopku priprave OP ROPI treba izvesti postopek celovite presoje vplivov na okolje, ni pa treba izvesti presoje sprejemljivosti vplivov plana na varovana območja.

V okviru predhodnega vrednotenja OP ROPI je izvajalec pripravil ločeno okoljsko poročilo za OP ROPI. Omenjeno gradivo je bilo skladno s pravili postopka posredovano v nadaljnjo

⁹Zakon o varstvu okolja, Ur. l. RS, št. 41/04, 20/06, 39/06.; Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje, Ur. l. RS, št. 73/05.; Uredba o vrstah posegov v okolje, za katere je obvezna presoja vplivov na okolje, Ur. l. RS, št. 66/96, 12/00, 83/02.; Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000), Ur. l. RS, št. 49/04, 110/04.; Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja, Ur. l. RS, št. 130/04, 53/06.

obravnava na Ministrstvo za okolje in prostor, ki je izvedlo ustrezne aktivnosti za sprejetje okoljskega poročila za OP ROPI (medresorsko usklajevanje, javna razprava, preveritev in potrditev ustreznosti okoljskega poročila, potrditev ustreznosti plana).

Okoljsko poročilo za OP ROPI predlaga nekaj alternativ, s katerimi bi s kombiniranjem prednostnih usmeritev, ki imajo pozitiven učinek na okoljske cilje posameznega segmenta, dosegli sinergijski učinek dodeljevanja sredstev znotraj Operativnega programa. Osnovna alternativa je tako imenovana »ničelna alternativa« – torej stanje okolja brez izvedbe plana, poleg nje pa predlaga za Strategijo prometnega dela še:

- alternativo na ravni ciljev – nov cilj »Trajnostna dostopnost ljudi in produktov ter podpora razvoju gospodarstva«;
- alternativni na ravni razvojnih prioritet – namesto prioritet »Železniška infrastruktura v okviru KS« in »Cestna, letališka in pomorska infrastruktura v okviru KS« predlaga razvojni prioriteti »Infrastruktura za interoperabilnost« in »Upravljanje s prometom in prometno infrastrukturo«.

Predlagane alternative je mogoče kombinirati z aktivnostmi v okviru prednostnih usmeritev Operativnega programa Evropskega sklada za regionalni razvoj. Poleg tega okoljsko poročilo navaja spremembe v vsebini OP ROPI, narejene v času od priprave osnutka okoljskega poročila (julij 2006) do zadnje različice, ki so posledica posvetovanja z Evropsko komisijo, sprejetja Uredb o kohezijski politiki in tudi posvetovanja v zvezi z rezultati okoljskega poročila in jih lahko jemljemo kot alternativo prvotnemu OP ROPI. Ključne spremembe oz. alternative so:

- večji poudarek na razvoju železniške infrastrukture;
- vključitev zmanjšanja vodnih izgub na obstoječih vodovodih in sanacija starih bremen na vodovarstvenih območjih;
- poudarek na trajnostni mobilnosti.

Vplivi izvedbe OP ROPI na okolje so bili ovrednoteni s primerjavo predvidenih vplivov predvidenih aktivnosti na okoljske cilje programa, posebna pozornost pa je bila posvečena ovrednotenju kumulativnih vplivov. Okoljski cilji OP ROPI so bili zajeti iz naslednjih segmentov: kakovost zraka in podnebne spremembe, energija, vode, prebivalstvo, odpadki, kulturna dediščina, krajina in vidna kakovost okolja, narava in biotska raznovrstnost ter tla/prst.

Okoljsko poročilo podaja tudi omilitvene ukrepe za zmanjšanje vplivov izvedbe OP ROPI na okolje. Omilitveni ukrepi so podani na podlagi ciljev OP ROPI in na podlagi kumulativnih vplivov, saj se bo tako najlaže zagotovilo največji učinek ob njihovi izvedbi; oblikovani so tako, da bodo sofinancirani projekti v največji mogoči meri pozitivno prispevali k varstvu okolja oz. bodo potencialno negativni učinki minimizirani oz. odpravljeni. Omilitvene ukrepe bodo izvajali pripravljavec OP ROPI, nekatere pa končni uporabniki – nosilci posameznih projektov, izvedeni pa morajo biti v okviru programskega obdobja. Nadzor nad izvajanjem omilitvenih ukrepov bo potekal v okviru nadzora nad izvedbo projektov in porabo sredstev za izvedbo projektov.

Izvedba omilitvenih ukrepov bo zagotovljena tudi tako, da bodo nekateri pravzaprav pogoj za izvedbo projekta kot horizontalni omilitveni ukrepi, nekateri pa so lahko smiselno vključeni v merila za izbor projektov. Obvezni horizontalni omilitveni ukrepi za posamezne projekte so: energetska učinkovitost, učinkovita raba surovin, okoljska učinkovitost, uporaba najboljših razpoložljivih tehnik, uporaba referenčnih dokumentov (BREF), nadzor emisij in tveganj,

učinkovito ravnanje z vodo, zmanjšanje količin odpadkov in ločeno zbiranje odpadkov, trajnostna dostopnost in obvezna strokovna ocena vplivov na okolje. Predlagani so naslednji omilitveni ukrepi:

- načrtovanje infrastrukture za dostopnost in multimodalnost ob izgradnji in posodobitvi železniških povezav, avtocestnih odsekov, cest;
- načrtovanje infrastrukture za javni potniški promet in povezave z njim;
- ureditev potniškega terminala za pomorski promet na kratke razdalje;
- povezava letališč z javnim prometom;
- prednostno odpravljanje cestnih odsekov s črnimi točkami;
- sistemi za obveščanje potnikov;
- načrti mobilnosti;
- optimizacija vozniških redov;
- kogeneracija energije iz odpadkov in odpadnih vod (bioplin);
- inovativno obračunavanje stroškov za ravnanje s komunalnimi odpadki;
- natančno obračunavanje stroškov vodooskrbe;
- prostorsko načrtovanje za preprečevanje poplav in podporo poplavni varnosti;
- sonaravna gradnja objektov za zagotavljanje poplavne varnosti.

Po izvedenih postopkih, potrebnih za izvedbo celovite presoje vplivov na okolje, so bile v OP ROPI smiselno povzete ugotovitve končnega okoljskega poročila za OP ROPI. Ugotovitve okoljskega poročila za OP ROPI kažejo, da je predlog OP ROPI z vidika vplivov izvedbe plana na okolje, človeka, kulturno dediščino in na naravo ob izvedbi predlaganih omilitvenih ukrepov sprejemljiv.

V nadaljevanju so organizacije, ki so delovale pri postopkih celovite presoje vplivov na okolje, podale mnenja o ustreznosti okoljskega poročila in njegove revizije. V tem okviru so mnenje podali Ministrstvo za kulturo, Zavod RS za varstvo narave in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Mnenja Ministrstva za kulturo so se nanašala predvsem na opredeljevanje kazalnikov stanja kulturne dediščine, ki naj ne bi pokrivali vseh vidikov varstva kulturne dediščine, pri čemer so poudarjali, da ne gre pozabiti na izhodišča mednarodnih konvencij o integraciji varstva kulturne dediščine v razvojno načrtovanje v najširšem smislu. Pripravlavec okoljskega poročila je menil, da integracija varstva kulturne dediščine v razvojno načrtovanje v najširšem smislu oz. delovanje družbe na splošno ni naloga OP ROPI, ampak nacionalnih strateških dokumentov s področja kulture. Poleg tega pa je pripravlavec okoljskega poročila izhajal iz dejstva, da so mednarodne konvencije integrirane v slovenske predpise in programe s področja kulture in varstva kulturne dediščine. Mnenja Zavoda RS za varstvo narave in Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano so se nanašala na vključitev zavarovanih območji, naravnih vrednot in ekološko pomembnih območji v kartografske prikaze ter na potrebo, da je za prostorske ureditve, opredeljene z izvajanjem operativnega programa, treba iskati lokacije zunaj območij najboljših kmetijskih površin, njihove pripombe pa so bile smiselno upoštevane.

Od 6. februarja do 8. marca 2007 je potekala javna razgrnitev okoljskih poročil operativnih programov, v kateri je tudi javnost podala svoje mnenje o omenjenih dokumentih. Poleg tega je bila 12. februarja 2007 na Ministrstvu za kulturo izvedena posebna javna obravnava okoljskih poročil. Na omenjeni dogodek so bile poleg širše javnosti še posebno povabljeni nevladne organizacije s področja okolja (posebno vabilo ministra, pristojnega za lokalno samoupravo in regionalno politiko). Razprava na tem dogodku se je nanašala predvsem na način presojanja in spremljanja vplivov energetskega dela OP ROPI in na problematiko neusklajenosti med načrtovanjem prometa in prometne infrastrukture na državni in lokalni

ravni, saj je Ljubljana kot slovenska prestolnica in glavno prometno vozlišče Slovenije zelo prometno obremenjena.

Iz naslova javne razprave je bil posredovan skupen prispevek, katerega podpisnice so bile naslednje nevladne organizacije: Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, CIPRA Slovenija – društvo za varstvo Alp, Slovenski E-forum – društvo za energetska ekonomiko in ekologijo in FOCUS – društvo za sonaraven razvoj. Skupina nevladnih organizacij v svojih pripombah ocenjuje okoljska poročila kot »izjemno celovita in kakovostna«, ob tem pa izražajo dvom nad namenom vlade, da priporočila tudi dejansko upošteva, kar naj bi jasno izhajalo iz operativnih programov, ki naj bi bili presplošno opredeljeni. Na tej osnovi organizacije zahtevajo, »da se predlagani omilitveni ukrepi vsebinsko vključijo v program prek konkretnih, izdelanih in merljivih ukrepov in da se obvezno upoštevajo alternativne rešitve na področju prometa«. Načelno stališče o nepripravljenosti za upoštevanje priporočil ocenjujemo kot neutemeljene. Nasprotno, kot nadvse koristen prispevek ocenjujemo skupne pripombe štirih nevladnih organizacij, ki v svojih pripombah in komentarjih argumentirano izpostavljajo oz. opozarjajo na vidike, ki bi po njihovi oceni dodatno prispevali k doseganju strateških ciljev RS in EU na področju kohezije. Področje okolja oz. boljše okoljske dimenzije trajnostnega razvoja je bilo v operativnih programih opredeljeno kot horizontalna usmeritev, saj je vidik okoljske trajnosti in tudi medgeneracijske vzdržnosti treba upoštevati pri vseh aktivnostih, ki se bodo sofinancirale na osnovi operativnih programov strukturnih skladov in Kohezijskega sklada. Konkretna navedba o načinu upoštevanja trajnostne dimenzije razvoja so bile dodane med drugim tudi k izvedbenemu poglavju. Velik del OP ROPI je tako usmerjen v zagotavljanje trajnostnega razvoja, saj bo s prednostnimi usmeritvami in predvidenimi dejavnostmi podprl trajnostno rabo energije, zmanjšanje vplivov na vode in manjšanje vplivov ravnanja z odpadki, komplementarno z Operativnim programom krepitve regionalnih razvojnih potencialov pa tudi spodbudil uporabo javnega potniškega prometa.

Spremljanje stanja okolja temelji na državnem monitoringu ARSO, statističnih podatkih Statističnega urada RS in na sistemu spremljanja stanja kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov, zavarovanih z mrežo območij Natura 2000, ki ga vzpostavlja Zavod RS za varstvo narave. Stanje okolja se bo spremljalo s pomočjo v okoljskem poročilu določenih kazalnikov, in sicer tako, da se ob začetku izvajanja OP ROPI preveri njihova izhodiščna vrednost, nato pa se spremlja njihovo stanje v času vmesnega vrednotenja izvajanja in ob koncu izvajanja OP ROPI.

2 ANALIZA STANJA RAZVOJNIH PODROČIJ

Notranje razvojne razlike v Sloveniji

Koncentracija gospodarskih dejavnosti in prebivalstva le na nekaterih območjih je v preteklosti povzročila različne pogoje za življenje in delo (razlike v prostorski razporeditvi delovnih mest, stopnji brezposelnosti, v izobrazbeni strukturi prebivalstva), neustrezno prometno povezanost med regijami in neenakomerno dostopnost do družbene infrastrukture znotraj regij. Problemi so še posebej izraziti v strukturno zaostalih in ekonomsko-razvojno šibkih območjih s pretežno agrarno usmeritvijo, v območjih z demografskimi problemi, z nizkim dohodkom na prebivalca, v ekonomsko in socialno nestabilnih območjih. S pristopom Slovenije k EU so se tovrstni strukturni problemi jasno pokazali in na nekaterih področjih še poglobili.

Tabela 1: Osnovni statistični podatki in socioekonomski kazalniki za kohezijski regiji in za Slovenijo

KAZALNIKI	Zahodna ¹⁾ Slovenija	Vzhodna ²⁾ Slovenija	Slovenija
Površina (v km ²)	8.061	12.212	20.273
Število prebivalcev; leto 2006 (31. 12.)	929.476	1.080.901	2.010.377
BDP po kupni moči (v mio. PPS – standardih kupne moči); leto 2004	19.750	16.041	35.791
BDP na prebivalca po kupni moči (v PPS – standardih kupne moči); leto 2004	21.501	14.871	17.920
BDP na prebivalca po kupni moči (v %; EU-27 = 100); leto 2004	99,9	69,1	83,3
Stopnja zaposlenosti; 2004–2006, v %	56,6	54,5	55,5
Stopnja zaposlenosti; 2006, v %	57,0	54,7	55,8
Delež zaposlenih v storitvenih dejavnostih (G do O) ³⁾ (v % med vsemi zaposlenimi v posamezni ozemeljski enoti) leto 2006	62,3	47,8	54,6
Povprečno število let šolanja; leto 2006 ⁴⁾	11,43	10,76	11,07
Indeks staranja; povprečje 2004–2006 (stanje 30.6.)	110,0	107,4	108,6
Brezposelnost (v %); leto 2006	4,7	7,1	6,0
Delež mladih med brezposelnimi (v %); leto 2006; mladi do 25 let	22,7	24,9	24,1
Delež brezposelnih s 1. in 2. stopnjo ⁵⁾ izobrazbe med vsemi brezposelnimi (v %); leto 2006	19,6	20,6	20,2
Delež žensk med brezposelnimi (v %); leto 2006	51,8	58,0	55,7
Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu (v letih), 1999–2003 ⁶⁾	77,6	75,0	76,2
Priključki na javno kanalizacijo; leto 2002; v % ⁷⁾	60,4	41,0	49,9
Delež območij Natura 2000; v %	38,4	33,6	35,5
Sintezni kazalnik razvitosti: Indeks razvojne ogroženosti ⁸⁾	73,0	127,0	100,0

1) Zahodna Slovenija (NUTS 2): Gorenjska, Goriška, Obalno-Kraška, Osrednjeslovenska (vse NUTS 3).

2) Vzhodna Slovenija (NUTS 2): Pomurska, Podravska, Koroška, Savinjska, Jugovzhodna Slovenija, Zasavska, Spodnjeposavska, Notranjsko-kraška (vse NUTS 3).

3) Klasifikacija dejavnosti NACE, delovno aktivno prebivalstvo.

4) Vir: SURS, izračun je ocena na podlagi Ankete o delovni sili. Pri izračunu je kot ponder upoštevano zakonsko opredeljeno trajanje študija na posamezni ravni izobraževanja.

5) Nedokončana oz. končana osnovna šola.

6) Notranjsko-kraška je pri tem kazalniku vključena v Zahodno Slovenijo.

7) Podatek iz Popisa 2002.

8) Indeks razvojne ogroženosti je sintezni kazalnik, izračunan iz kazalnikov gospodarske razvitosti, trga dela, prebivalstva, izobrazbe in okolja za 12 razvojnih regij.

Viri: SURS; za vse podatke iz področja trga dela je vir Ankete o delovni sili.; Eurostat, za BDP (stanje 23. 5. 2007).

Problemi se koncentrirajo v kohezijski regiji Vzhodna Slovenija, ki je po zadnjih razpoložljivih podatkih za leto 2004 dosegala le 69,1 % povprečne ravni razvitosti EU-25 (BDP na prebivalca po kupni moči), v manjši meri pa so prisotni tudi v kohezijski regiji Zahodna Slovenija, ki je v tem letu dosegala 99,9 % povprečne ravni razvitosti EU-27.

Pri usmerjanju sredstev v manj razvita območja uporablja regionalna politika sintezni kazalnik, indeks razvojne ogroženosti (glej tabelo 3), ki se izračunava za 12 razvojnih regij (NUTS-3) in obe kohezijski regiji (NUTS-2).¹⁰

Tabela 2: Indeks razvojne ogroženosti

Razvojne regije (NUTS-3) in kohezijski regiji (NUTS-2)*	Indeks (Indeks, SLO = 100)
VZHODNA SLOVENIJA	127,0
v tem	
POMURSKA	159,5
NOTRANJSKO-KRAŠKA	127,0
PODRAVSKA	116,8
SPODNJEPOSAVSKA	116,8
ZASAVSKA	113,9
KOROŠKA	103,9
JUGOVZH. SLOVENIJA	101,7
SAVINJSKA	92,3
ZAHODNA SLOVENIJA	73,0
v tem	
GORIŠKA	93,8
GORENJSKA	83,1
OBALNO-KRAŠKA	82,4
OSREDNJSLOVENSKA	8,7

Vir: SVLR

*Predlog, ki ga je Slovenija v novembru 2005 posredovala v notifikacijo Evropski komisiji.

Izračun indeksa razvojne ogroženosti kaže na bistveno boljši položaj regij znotraj Zahodne Slovenije, kjer še posebej izstopa Osrednjeslovenska razvojna regija. V Vzhodni Sloveniji so vrednosti indeksa razvojne ogroženosti višje, najvišja v Pomurju, ki je tudi po kazalniku BDP na prebivalca po kupni moči najmanj razvita slovenska regija ravni NUTS-3 (indeks ravni 69). Na drugi strani po gospodarski razvitosti izstopa Osrednjeslovenska regija (indeks ravni 142), vse druge regije pa so po tem kazalniku podpovprečno razvite.

¹⁰ Indeks razvojne ogroženosti je izračunan z utežitvijo kazalnikov gospodarske razvitosti (BDP na prebivalca, bruto osnova za dohodnino na prebivalca, število delovnih mest na delovno aktivno prebivalstvo v regiji in bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega), trga dela (stopnja registrirane brezposelnosti in stopnja registrirane zaposlenosti), prebivalstva (indeks staranja prebivalstva), izobrazbe (povprečno število let šolanja) in okolja (delež prebivalstva priključenega na javno kanalizacijo, delež površine območij Natura 2000 in kazalnik posejlenosti).

Tabela 3: Bruto domači proizvod na prebivalca, indeksi, Slovenija = 100

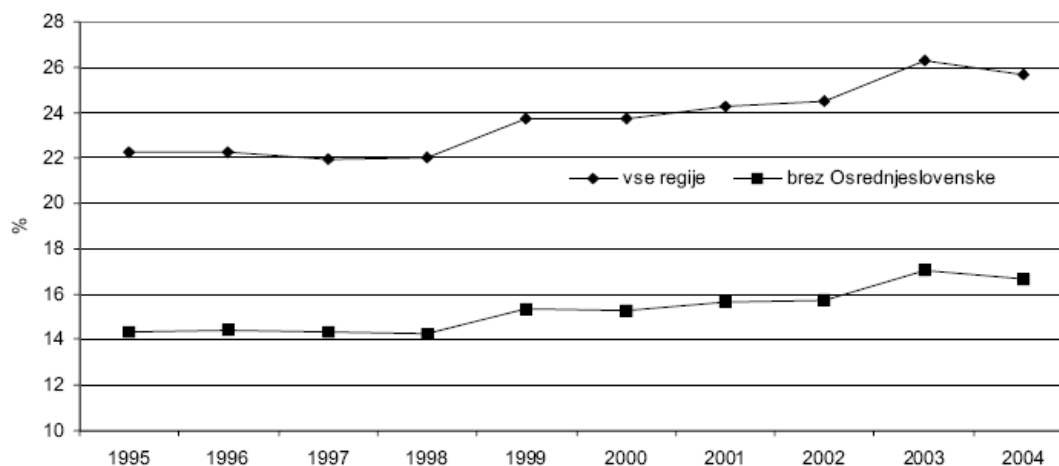
Tabela: Bruto domači proizvod na prebivalca, indeksi, Slovenija = 100

Statistična regija	1995	2000	2001	2002	2003	2004
SLOVENIJA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Osrednjeslovenska	137,1	139,7	140,6	140,9	144,1	142,9
Obalno-kraška	108,4	104,9	103,9	103,7	103,4	103,2
Gorenjska	88,6	87,4	88,3	88,0	86,9	86,1
Goriška	97,1	98,2	98,7	97,1	95,4	95,8
Savinjska	93,9	90,3	88,5	89,3	88,8	89,2
Jugovzhodna Slovenija	90,0	91,6	91,9	90,5	90,2	90,9
Pomurska	77,7	70,6	70,6	69,5	68,5	69,0
Notranjsko-kraška	78,4	79,4	78,2	78,6	78,4	77,0
Podravska	81,8	82,8	82,9	84,1	83,3	84,5
Koroška	79,3	81,8	81,5	80,4	78,0	77,5
Spodnjeposavska	83,5	84,5	85,4	84,4	79,9	79,6
Zasavska	83,6	79,3	75,1	72,8	71,7	71,8

Vir: Nacionalni računi, Regionalni bruto domači proizvod (SURSTAT), 2006.

V obdobju od 1995 do 2003 se je razvojni razkorak med ekstremoma povečeval, v letu 2004 (zadnje leto, za katero so dosegljivi podatki) pa se je trend prvič obrnil v ugodnejšo smer.

Tabela 4: Koeficient variacije regionalnega BDP, Slovenija, 1995–2004

Vir: Poročilo o razvoju, UMAR, 2006

Medregionalne razlike v brezposelnosti so velike, vendar se že od leta 2002 naprej zmanjšujejo. Kljub upadanju registrirane stopnje brezposelnosti pa so se strukturni problemi v nekaterih regijah v zadnjem letu (2006) povečali; tudi v tistih, ki sicer nimajo visoke stopnje registrirane brezposelnosti. Regije z nadpovprečno stopnjo registrirane brezposelnosti so predvsem v vzhodni polovici države (Pomurska, Podravska, Savinjska, Zasavska, Spodnjeposavska, Koroška).

Tabela 5: Stopnja registrirane brezposelnosti po regijah v obdobju 2000–2006 v %

Tabela: Stopnja registrirane brezposelnosti po regijah v obdobju 2000–2006, v%

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
SLOVENIJA	11,8	11,2	11,3	10,9	10,3	10,2	9,4
Osrednjeslovenska	8,8	8,0	7,7	7,5	7,5	7,6	7,2
Obalno-kraška	8,8	8,7	8,3	8,0	7,9	7,5	7,2
Gorenjska	9,7	8,7	8,2	8,0	7,6	7,3	6,4
Goriška	5,9	5,6	6,1	6,3	6,7	6,5	6,2
Savinjska	13,1	13,1	13,6	13,1	12,5	12,7	11,6
Jugovzhodna Slovenija	10,4	9,6	9,7	8,4	8,2	8,8	8,6
Pomurska	16,7	16,3	17,7	17,6	16,8	17,1	15,7
Notranjsko-kraška	10,4	9,4	8,8	8,6	8,1	7,9	7,0
Podravska	18,1	17,4	17,1	15,8	14,2	13,5	12,7
Koroška	9,9	9,9	11,3	12,2	11,4	10,6	10,1
Spodnje-posavska	13,4	13,9	14,1	14,6	12,7	11,5	10,5
Zasavska	14,9	14,3	14,8	15,6	14,4	13,8	12,0

Vir: SURS.

2.1 Promet

V Republiki Sloveniji (v nadaljnjem besedilu: Slovenija) se zavedamo, da živimo v času globalizacije, ko so razdalje med nami vse manjše in se mobilnost ljudi, blaga in kapitala povečuje; meje izginjajo in integracija je v razmahu. Bela knjiga Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: Unija) o prometu (Evropska prometna politika za 2010: čas za odločitev; Bruselj, 12. 9. 2001) odgovarja na zahteve časa z evropsko politiko modernizacije, liberalizacije in integracije obstoječih transportnih sistemov ter njihovih procesov v medsebojno povezano enotno delujočo celoto. Nacionalna prometna politika se zaveda makroekonomskega pomena prometa in nadaljuje modernizacijo, deregulacijo in internacionalizacijo prometa, če vsi ti dejavniki dvigujejo kakovost storitev v potniškem ali tovornem prometu.

2.1.1 Stanje prometa

Cestni motorni promet je eden najpomembnejših virov onesnaževanja zraka, saj prispeva večino emisij ogljikovega monoksida (CO), dušikovih oksidov (NO_x), trdnih delcev in nemetanskih hlapnih organskih spojin (NMVOC).

Prometno delo na državnih cestah se veča hitreje kot prometna infrastruktura, kar povzroča povečanje gostote prometnega toka in zastoje na bolj obremenjenih cestnih odsekih. Posledica tega je rast emisij toplogrednih plinov (v nadaljnjem besedilu: TGP).

Za zmanjševanje emisij onesnaževalcev zraka in TGP je izrednega pomena tudi aktivna prometna politika v smeri spodbujanja uporabe javnih prevoznih sredstev s hkratno ustrežno ponudbo sodobnega javnega prevoza, saj brez nadaljnje izvedbe tehničnih in netehničnih ukrepov ne bo mogoče zmanjšati naraščajočih okoljskih pritiskov. Dnevne migracije prebivalstva je treba v kar največji meri preusmeriti na sredstva javnega prevoza, ki pa morajo biti konkurenčna po času prevoza, ceni in tudi po udobju. Z omejevanjem osebnega cestnega prometa bo posledično na voljo več infrastrukturnih površin za javni prevoz in druge oblike trajnostnega prometa (npr. kolesarske poti).

Z namenom optimizacije kapacitet cestne infrastrukture, povečanja varnosti v cestnem prometu, zmanjševanja negativnih vplivov na okolje ter vzpodbujanja harmoniziranega in sočasnega razvoja in uvajanja inteligentnih transportnih sistemov na vseevropskem cestnem omrežju (TEN) poteka v Sloveniji priprava za vzpostavitev systemske zasnove (arhitekture) za

poznejšo uvedbo nacionalnega centra za nadzor, upravljanje in informiranje o prometu na državnih cestah (NCUP), izdelava naložbene in tehnične dokumentacije ter konkretno uvajanje NCUP/PIKC. Projekt priprave načrta arhitekture ITS, ki bo osnova za pripravo načrta vzpostavitve NCUP oziroma osnova za izdelavo nadaljnjih dokumentov za implementacijo (PGD/PZR/PZI), in izdelava naložbenih dokumentov sta vključena v projekt Trajnostna mobilnost, tj. eden izmed 35 razvojnih naložbenih projektov v okviru Resolucije o nacionalnih razvojnih projektih RS 2007–2023.

2.1.1.1 Potniški promet

Stanje potniškega prometa

V motoriziranem potniškem prometu v Sloveniji prevladuje uporaba osebnih vozil, s katerimi se dnevno opravi 76 % (693 milijonov) potovanj. Preostalih 24 % (220 milijonov) potovanj letno se opravi z javnimi prevoznimi sredstvi, od tega 75 milijonov potovanj v avtobusnem medkrajevnem prometu vključno s primestnim, 130 milijonov v avtobusnem mestnem in 15 milijonov v železniškem potniškem prometu.

Pravna podlaga je v Zakonu o prevozi v cestnem prometu (ZPCP-UPB3, Ur. l. RS, št. 26/05). Izvaja se po koncesijskem aktu Uredbe o koncesijah za opravljanje gospodarske javne službe za izvajanje javnega linijskega prevoza potnikov v notranjem cestnem prometu (Ur. l. RS, št. 88/04).

Problematika, ki se pojavlja, je neusklajenost voznih redov in prestopnih točk z železnico, visoke cene, majhno število potnikov in neustrezno financiranje (razlika med prihodki in stroški ni v celoti izplačana).

V prihodnjem desetletju bo po napovedih evropskih strokovnjakov potniški promet naraščal z letno stopnjo rasti 2 %.

Možnosti v potniškem prometu

Neugodno razmerje pri izbiri prometnega sredstva je mogoče spremeniti le na podlagi dolgoročno načrtovanih nedvoumni in dosegljivih ciljev. Na odločitev potnika o uporabi javnega prevoznega sredstva je treba vplivati z ustrezno kakovostjo storitve in informacijami (vozni red, cena vozovnic) ter mu tako omogočiti kakovostno pripravo na potovanje. Usklajeni morajo biti vozni redi različnih načinov prevoza, zagotovljena pa mora biti tudi njihova točnost.

Za prestop z enega na drugi način prevoza je treba podpreti uvajanje sistemov enotnih vozovnic. Pri tem gre za povezavo med železniškim in avtobusnim prevozom ter tudi letalskim. To je mogoče storiti z mestnim in s primestnim javnim prevozom, ki ju je treba ustrezno povezati tudi z letališči. Doseči je treba povezavo storitev različnih ponudnikov znotraj istega cenovnega razreda in z isto vozovnico.

Kolesarjenje je odlična alternativa za kratka potovanja do 5 km, a lahko v kombinaciji z javnim prevozom tudi na daljših razdaljah uspešno konkurira motornemu prometu. Kolesar je pomemben in enakovreden udeleženec v prometu in mu je treba posvečati posebno pozornost v sklopu oblikovanja celotne prometne infrastrukture. Površine za kolesarje morajo biti načrtovane tako, da so kolesarji bistveno manj ogroženi in bolj upoštevani.

Delež potovanj s kolesi se v Sloveniji giblje od 8 % do 10 %, ob ustrežnejši infrastrukturi bi se lahko podvojil. Evropska kolesarska zveza (European Cyclists' Federation) je pripravila predlog razvoja mreže kolesarskih povezav po Evropi. Zgrajena naj bi bila mednarodna kolesarska povezava prek številnih evropskih dežel, med katere je vključena tudi Slovenija. Trase so predvidene po obstoječih gozdnih cestah, poljskih poteh ali po opuščeni trasah drugih infrastruktur. Navezovati jih je treba na postajališča javnega potniškega prometa in parkirne površine za motorna vozila.

Za povečevanje priljubljenosti kolesarjenja je treba zagotoviti dobre pogoje glede prevoznosti, prometne varnosti in glede shranjevanja koles. Poglavitna naloga je zmanjšanje števila konfliktnih točk med kolesarji in motornim prometom. V praksi to pomeni ločevanje kolesarskega in motornega prometa tam, kjer razmere to omogočajo.

2.1.1.2 Tovorni promet

V Sloveniji je bilo v letu 2004 po cestah in železnicah prepeljano 114,3 milijona ton blaga. Od tega je bil delež notranjega prometa 59 % (67,9 milijona ton), tranzita 24 % (27,6 milijona ton) ter uvoza in izvoza 16 % (18,8 milijona ton).

V tovornem pristanišču Koper je bilo v letu 2005 pretovorjenih 13,066 milijona ton blaga, od tega razloženih 9,261 milijona in naloženih 3,804 milijona ton blaga.

V prihodnjem desetletju bo po napovedih evropskih strokovnjakov tovorni promet naraščal z letno stopnjo rasti 4 %. Z že obstoječim in s še načrtovanim transportnim sistemom v Uniji bo ta porast težko obvladljiv, zato iščejo nove organizacijske, tehnološke in upravne prijeme ter tudi nove transportne poti s prosto kapaciteto, ki jih lahko nudi tudi Slovenija.

Pri iskanju novih možnosti za prevoz blaga oziroma pri spremembi izbire prometnega sredstva je pomembno, da se pri prilagajanju zagotovi stabilnost prometnega sistema.

Železnica predstavlja veliko zmogljivost kljub trenutnim negativnim svetovnim trendom in stagnaciji v zadnjih letih. Razvoj železniškega sistema v Sloveniji je treba usmeriti v čimprejšnje prestrukturiranje in pripravo na odprti trg (interoperabilnost, kabotaža, mednarodni prevozi), saj bo le tako mogoče zadostiti predvsem novim, mednarodnim potrebam po blagovnih prevozi. Odpiranje vseevropskega železniškega omrežja bo omogočilo prihod tujih železniških operaterjev v slovenski prostor, hkrati pa bo našemu nacionalnemu operaterju odprlo nove možnosti za delovanje na tujih trgih.

Na kratkih razdaljah, kjer ni alternativnega načina prevoza blaga, prilagojenega potrebam gospodarstva, je prevoz s tovornjaki nenadomestljiv. Razvejanost slovenskega cestnega omrežja in geografske značilnosti naše države pogojujejo potrebo po prevozi s tovornjaki do glavnih prometnih žil oziroma vsaj do prestopnih točk – terminalov. Cestni tovorni promet se predvsem zaradi okoljskih vplivov ne bi več smel bistveno povečati. Nove oziroma dodatne zahteve, predvsem mednarodne, po prevozi blaga naj bi v prihodnje prevzemala železnica.

2.1.1.3 Prometne obremenitve cest

Ena izmed strokovnih podlag za Nacionalni program izgradnje avtocest (ki je bil sprejet z resolucijo državnega zbora v letu 2005) je bila analiza zmogljivosti obstoječih cest v smereh prihodnjih avtocest. Analiza kaže, da so že v izhodiščnem letu prometne razmere kritične na 8 % dolžine omrežja, na naslednjih 5 % dolžine pa se približujejo kritičnim. Ta slika bi bila še bistveno slabša, če bi v analizo vključili tudi odseke cest skozi naselja. Večine ozkih grl na teh cestah drugače kot z novogradnjami sploh ni mogoče reševati. Če se avtoceste ne zgradijo, bodo prometne razmere v planskem obdobju dvajsetih let kritične na polovici dolžine obravnavanega omrežja.

Tekoče prometne obremenitve dokazujejo, da so najpomembnejše ceste v smereh cestnega križa. Na teh smereh je zlasti intenziven notranji promet med najpomembnejšimi gospodarskimi središči v državi. Meddržavni in tranzitni promet predstavlja od 10- do 15-odstotni strukturni delež skupnega prometa. Meddržavni in tranzitni promet v smeri jugozahod–severovzhod v zadnjih letih enakomerno narašča, v drugi smeri, proti jugovzhodu, pa je po velikem zmanjšanju prometa v obdobju 1992–1995, ki so ga povzročile vojne razmere na območju nekdanje Jugoslavije, začel ponovno močno naraščati. Pričakujemo, da bo notranji promet v naslednjih letih naraščal s podobno intenzivnostjo, kot je v preteklem desetletnem obdobju (v povprečju 3 % letno), da se bo mednarodni (tranzitni) promet v smeri proti jugovzhodu ob nadaljnji širitvi Unije na vzhod in Balkan oziroma po normalizaciji razmer in oživitvi gospodarskih tokov še okrepil ter da bo mednarodni promet v smeri jugozahod–severovzhod še naprej naraščal.

2.1.1.4 Cestninski sistem

Cestninski sistem za vozila, katerih največja dovoljena masa presega 3.500 kg (tovorna vozila) v Sloveniji je trenutno primerljiv s cestninskimi sistemi v klasičnih cestninskih državah, kjer se cestnina pobira neposredno na cestninskih postajah (Francija, Italija, Španija, Portugalska, Grčija). Tako kot pri nas tudi v drugih evropskih državah ni enotnega cestninskega sistema na celotnem območju države. Prepleta se uporaba odprtih in zaprtih sistemov cestninjenja. Čeprav imajo v nekaterih državah vzpostavljen sistem plačevanja pavšalne cestnine, je očitna težnja v smeri uporabe klasičnih in elektronskih cestninskih sistemov.

V Sloveniji je bil za vozila, katerih največja dovoljena masa ne presega 3.500 kg (osebna vozila), dne 01.07.2008 uveden vinjetni sistem cestninjenja, ki omogoča nakup letne, mesečne ali tedenske vinjete za vožnjo po cestninskih cestah. Ob tem je potrebno opozoriti, da je bil sistem vinjetnega cestninjenja že ob sami uvedbi le prehodnega značaja in načrtovan le do uvedbe elektronskega cestninskega sistema v prostem prometnem toku, ki bo omogočal plačevanje cestnine glede na dejansko prevoženo razdaljo po načelu »uporabnik plača«.

Optimalen cestninski sistem naj bi bil tisti, ki je sprejemljiv in pravičen za uporabnike avtocest po eni strani, po drugi strani pa učinkovit in gospodaren za družbo v celoti. Pri tem pa se ti dve načeli lahko izključujeta. Večina uporabnikov se zavzema za »popolnoma pravičen« cestninski sistem. Temu se najbolj približuje popolnoma zaprt cestninski sistem s cestninsko postajo na vsakem priključku; v tem sistemu vsak uporabnik plača cestnino glede na resnično prevoženo razdaljo po avtocesti. Povsem pravičen pa tudi ta sistem ni, saj so pogoji vožnje po posameznih avtocestnih odsekih lahko bistveno različni; na odsekih, kjer je prometa malo, je vožnja tekoča, na zelo prometnih odsekih pa je tudi vožnja po avtocesti

ovirana in so stroški potovanja za posameznega uporabnika višji oz. so prihranki z vožnjo po avtocesti manjši. Na cestah z odprtim cestninskim sistemom je cestninska postaja sočasno vstopna in izstopna, višina cestnine pa je odvisna od obračunske in ne od resnično prevožene razdalje. Uporabnik plača cestnino le, če prevozi cestninsko postajo.

Vlada RS je dne 26.11.2009 sprejela nov Akcijski načrt za uvedbo elektronskega cestninskega sistema v prostem prometnem toku, ki opredeljuje značilnosti novega cestninskega sistema za vsa vozila in je skladen z evropskimi direktivami in priporočili za uvajanje elektronskih cestninskih sistemov v Skupnosti. Temelji na načelu »uporabnik plača«, kar pomeni, da bo posamezni uporabnik plačal toliko, kolikor je določeno cestno omrežje uporabljal, pri čemer pa je v kar največji meri upoštevano tudi načelo, da onesnaževalec plača ustrezno prilagojeno višino cestnine, ki vsebuje negativne učinke na okolje.

2.1.2 Stanje infrastrukture

2.1.2.1 Stanje železniške infrastrukture

Stanje javne železniške infrastrukture se zaradi nezadostnih finančnih sredstev za njen razvoj, vzdrževanje in za posodobitev iz leta v leto slabša. Nacionalni program razvoja slovenske železniške infrastrukture, ki ga je leta 1996 sprejel slovenski parlament, je uresničen le okoli 25 %. Slabo stanje je razvidno iz številnih poškodb in napak, ki nastajajo na tirih, vozni mreži, signalno-varnostnih napravah in na kretnicah ter iz uvedenih počasnih voženj in tudi iz naslednjih podatkov o stanju posameznih elementov infrastrukture, ki zahtevajo takojšnje ukrepanje:

- velika obrabljenost tirnic v dolžini prek 90 km;
- velika obrabljenost vozne mreže v dolžini prek 40 km;
- dotrajan nosilni in pritrdilni material vozne mreže, zato so se poškodbe v letu 2004 v primerjavi s predhodnim letom povečale za 58 %, pri čemer je stanje nekaterih odsekov še enako stanju iz tridesetih let prejšnjega stoletja, ko so bili zgrajeni;
- zaradi zaostanka pri izvajanju obnove prog je potrebna takojšnja posamična zamenjava okoli 26.000 pragov;
- na 70 mestih, na skupni dolžini 39 km, so zaradi slabega stanja infrastrukture uvedene nižje hitrosti, kot so predvidene v voznem redu; posledica tega so zamude vlakov in nezadovoljstvo uporabnikov železniških storitev, kar lahko povzroči odliv tovora z železnice;
- evidentiranih je 18 plazišč in nevarnih pobočij ob progi v skupni dolžini prek 8 km;
- potrebne so posodobitve peronov in podhodov na postajah in postajališčih;
- povečuje se število nerešenih odločb Prometnega inšpektorata Republike Slovenije.

Nezadostno vzdrževanje in počasno posodabljanje železniške infrastrukture, ob povečani obremenitvi prog zaradi povečevanja obsega transportnega dela, se kaže v večjem številu izdanih odločb PIRS (Prometni inšpektorat Republike Slovenije) za omejitev hitrosti in osnih obremenitev, kar dodatno vpliva na kakovost prevoznih storitev. Zaradi tega stanja se že sicer težko konkurenčne prevozne storitve še bolj oddaljujejo od zahtev in potreb uporabnikov. Ob nadaljevanju negativnih trendov ne bo mogoče doseči enega temeljnih ciljev prometne politike glede obsega transportnega dela, to je povečevanje deleža železniškega transporta, v skrajnem primeru pa lahko to pripelje do zapore posameznih odsekov prog.

Zaradi nezadostnih dopustnih osnih obremenitev so posamezni tovari že usmerjeni na poti mimo Slovenije, kar pomeni izgubo tovora oziroma se vagoni celo na določenih smereh glavnih prog Zidani Most–Šentilj in Pragersko–Murska Sobota nakladajo za 15 % manj, kot bi to bilo glede na njihovo nosilnost dopustno. Na omenjenih odsekih glavnih prog so na omrežju JŽI dopustne osne obremenitve nižje od sicer v mednarodnem okviru deklarirane nacionalne osne obremenitve slovenskih železnic D3 (225 kN/os in 72 kN/m). Ker je treba predvsem skrbeti za varnost prometa, ki se jo ob obstoječem stanju infrastrukture da zagotavljati le z ukrepom omejevanja hitrosti – z uvajanjem počasnih voženj, se povečujejo tudi zamude v železniškem prometu.

Omenjeno stanje javne železniške infrastrukture vpliva tudi na odvijanje intermodalnega transporta, ki se na javni železniški infrastrukturi v največji meri izvaja v obliki kombiniranega prevoza (prevoz zabojnikov, zamenljivih tovarišč, prikolic, sedlastih polpriklopnikov, cestna tovorna vozila). Količine, ki se prevažajo, so omejene z dopustno osno obremenitvijo, velikost tovora pa se omejuje s svetlim profilom proge. Glavne proge javne železniške infrastrukture dovoljujejo prevoz vozil in tovora skladno z nakladalnim profilom SŽ I in nakladalnim profilom za kombinirani transport UIC-GB. Za nemoten transport kombiniranega tovora in za zagotavljanje varnosti je izvedena še kodifikacija prog, s katero je za posamezno progo določena dopustna velikost zabojnikov, ki se lahko po progi brez posebnih zahtev prevažajo. Vse omejitve na progi (npr. mostovi, predori ...) so zajete v kodifikaciji.

Za izvajanje kombiniranega prevoza (oprtni promet) sta na javni železniški infrastrukturi odprti postaji:

- Ljubljana Moste;
- Maribor Tezno

in

naslednji kontejnerski terminali:

- Celje tovorna;
- Koper Luka;
- Ljubljana Kontejnerski terminal;
- Maribor Tezno;
- Novo mesto.

V obdobju januar–maj 2005 so povprečne zamude potniških vlakov 4,1 minute na 100 vlakovnih km, medtem ko so bile v istem obdobju leta 2000 2,3 minute na 100 vlakovnih km. Še kritičnejše je stanje v tovornem prometu, kjer so bile v enakem obdobju leta 2006 zamude v povprečju 50,3 minute na 100 vlakovnih km, v letu 2000 pa so bile 22,9 minute. Dodaten problem predstavlja dejstvo, da je elektrificiranih le okoli 500 km prog.

Glede na podano analizo so naložbe v železniško infrastrukturo neobhodne, saj slabšanje železniškega sistema zmanjšuje konkurenčnost Slovenije. To velja še posebej za slovenski del 6. prioritarnega projekta na vseevropskem prometnem omrežju (TEN-T), ki je bil opredeljen v Odločbi št. 884/2004/EC Evropskega parlamenta in sveta z dne 29. aprila 2004, saj se je Slovenija obvezala zgraditi visoko zmogljivostno železniško povezavo. Na progah, ki so na območju Republike Slovenije vključene v 6. prioritarni projekt, je v tem obdobju planirana tudi izvedba drugih projektov, ki pa niso del operativnega programa in bodo financirani z lastnimi sredstvi oziroma s sredstvi javno-zasebnega partnerstva.

2.1.2.2 Stanje cestne infrastrukture

Državno cestno omrežje, ki ga upravlja Direkcija RS za ceste, obsega 5.884 km cest, katerih struktura je prikazana v spodnji tabeli.

Tabela 6: Dolžine cest državnega cestnega omrežja v upravljanju DRSC po kategorijah

Kategorija	HC	G2	R1	R3	G1	R2	RT	Skupaj
Km	75	460	953	2.084	493	1.224	595	5.884

Vir: Direkcija RS za ceste

V zvezi z državnimi cestami, ki jih upravlja Direkcija RS za ceste, se ugotavlja:

- Stanje cestnega omrežja in objektov: Meritve MSI v letih 2003 in 2004 kažejo na neustrezno stanje vozišča (slabo, zelo slabo) na 43 % omrežja, to je 2.524 km cest.
- 15 % objektov, to je 224 objektov, je v kritičnem in slabem stanju (podatek iz leta 2003).
- Stanje obcestnega sveta: Na omrežju je evidentiranih prek 267 mest s plazovi in 73 neustreznih brežin.
- Stanje prometne varnosti: Na omrežju se pojavlja 58 črnih točk (podatek velja za leta 2002–2004).
- Promet: Povprečni letni dnevni promet na glavnih državnih cestah je v obdobju 2001–2004 naraščal s povprečno letno stopnjo rasti 2,6 %, na regionalnih cestah pa s povprečno letno rastjo 3 %.
- Pobude in mnenja uporabnikov: V obdobju 1997–2004 je DRSC prejel 507 pobud občin. Z anketo o mnenju uporabnikov pa je bilo ugotovljeno, da bi bilo glede na mnenje uporabnikov največ sredstev treba nameniti za ukrepe izboljšanja prometne varnosti (npr. ureditev križišč, ureditve v naseljih, zunajnivojska križanja z železnico, deloma tudi obvoznice), temu sledi vzdrževanje (vzdrževalni ukrepi na voziščih in objektih), najmanj pa za povečanje kapacitete državnih cest (novogradnje, rekonstrukcije, obvoznice).
- Upravljavalec državnih cest, DRSC, nima svojih izvirnih prihodkov iz naslova upravljanja cest. Finančni vir za razvoj in vzdrževanje državnih cest predstavljajo proračunska sredstva in vložki sofinancerjev. Glavni proračunski vir predstavljajo letna povračila za uporabo javnih cest in povračila za izredne cestne prevoze, drugi del proračunskih sredstev predstavlja proračunski transfer, zbran iz drugih proračunskih prihodkov.
- Sofinancerji so v obdobju 1997–2003 prispevali 12,9 % sredstev za investicijsko vzdrževanje in gradnjo državnih cest.
- Delež proračuna DRSC v bruto družbenem proizvodu je v opazovanem obdobju nihal od 0,42 % do 0,54 %, v povprečju pa je 0,5 %.

V zvezi z avtocestami in s hitrimi cestami, ki jih upravlja DARS, d. d., se ugotavlja:

- a) v obdobju do NPIA (od leta 1970 do 1994) je bilo zgrajenih 198,8 km avtocest, od tega:
 - 139,5 km štiripasovnih avtocest in hitrih cest;
 - 59,3 km dvopasovnih avtocest.

- b) v obdobju od leta 1994 do 16. 12. 2005 je bilo zgrajenih 360,3 km avtocest, od tega:
- 257,9 km štiripasovnih avtocest in hitrih cest;
 - 102,4 km dvopasovnic (dograditve štiripasovnic, avtocestni priključki, obvoznice).
- c) DARS, d. d., je po stanju na dan 31. 12. 2004 vzdrževal skupaj 497,5 obračunskega km avtocest, od tega 422 obračunskega km avtocest in hitrih cest, 8,2 obračunskega kilometra razcepov, 5,1 obračunskega kilometra povezovalnih odsekov, 34,8 obračunskega km priključkov in 27,4 obračunskega km predorov.

Če želimo na omrežju državnih, glavnih in regionalnih cest doseči varno in nemoteno odvijanje prometa ter bistveno izboljšati stanja vozišč, bi bilo treba ustrezne ukrepe izvesti na skoraj 70 % dolžine omrežja, to je okoli 4.000 kilometrov cest. Preplastitve so potrebne na 1.500 kilometrih cest, modernizirati bi bilo treba skoraj 400 kilometrov makadamskih vozišč, na 1.300 kilometrih so potrebne rekonstrukcije. Poleg tega bi bilo za povečanje propustnosti treba zgraditi 92 kilometrov obvoznih cest mimo urbanih središč in zgraditi 140 kilometrov novih cest.

2.1.2.3 Stanje pomorske infrastrukture

Pristanišče Koper sodi med tovorna pristanišča splošnega in odprtega značaja z različnimi specializiranimi terminali za generalne tovore, sadje, živino, les, avtomobile, zabojnike, minerale in rudnine, glinico, žitarice in krmila, tekoče tovore, premog in za druge energente.

Letno obiše pristanišče Koper prek 2.000 ladij, na katere natovorijo ali raztovorijo že prek 13 milijonov ton tovora, od tega 332 tisoč avtomobilov in skoraj 180 tisoč zabojnikov, kar pretovorijo na 164 tisoč vagonov in 155 tisoč kamionov.

Pristanišče Koper obsega 173 ha morskih površin s 3.134 m operativne obale za 25 ladijskih privezov in 255 ha površin na kopnem s 30 ha pokritih skladišč in 95 ha odprtih skladiščnih platojev. Skladiščne in pretovorne kapacitete so na meji zmogljivosti. Ob upoštevanju rasti pretovora posameznih blagovnih skupin, tržnih priložnosti in zahtev kupcev bo treba izvesti korenite infrastrukture posege v povečanje zmogljivosti pristanišča in dograditi obstoječe terminalske zmogljivosti ter zagotoviti njihovo optimalno izkoriščanje.

Zdajšnja navezava pristanišča na avtocestno omrežje in železniški sistem je neustrezna. Treba je izgraditi nov cestni vhod z mejnim preходом in neposredno navezavo na AC pri Serminu. Še posebej kritično povezavo predstavlja obstoječa enotirna proga med Koprom in Divačo. Posodobitev te proge je nujna; v prvi fazi z rekonstrukcijo, ki bo omogočila 30 % večjo prepustnost proge, v nadaljevanju pa bo treba zgraditi novo dvotirno železniško progo med Koprom in Divačo, kar bo mogoče s kombinacijo javnih in zasebnih sredstev in sredstev iz Kohezijskega sklada.

2.1.2.4 Stanje letalske in letališke infrastrukture

Navigacijske službe zračnega prometa se izvajajo iz štirih stalnih lokacij – iz treh kontrolnih stolpov na javnih letališčih in iz centra za območno kontrolo zračnega prometa, ki je v središču mesta Ljubljana v nenamenski zgradbi. Ob nastanku slovenske kontrole zračnega prometa, ob osamosvojitvi Slovenije, so bili kot začasna rešitev za manjkajoči objekt za opravljanje nalog centra območne kontrole zračnega prometa adaptirani nizki in majhni prostori v kleti stavbe v središču mesta Ljubljana v stanovanjski soseski, kar predstavlja tudi

nemajhne logistične težave z vidika dostopa, prometnih povezav, možnosti hitrih odzivov. Nenamenskost gradnje omenjene stavbe za potrebe centra območne kontrole zračnega prometa se je najprej izkazala kot problematična skozi problematiko prezračevanja in klimatizacije prostorov, vzdrževanja obstoječe električne napeljave in komunikacijskih napeljav ter neustrezne komunalne ureditve. Dodaten problem prostorov obstoječega centra območne kontrole zračnega prometa je nezmožnost nadaljnje prostorske razširitve, ki jo zahteva vedno večja rast zračnega prometa. Prostorska omejenost centra območne kontrole zračnega prometa namreč onemogoča postavitev dodatnih sektorjev, ki bodo potrebni zaradi napovedanega povečevanja prometa v fazi preleta v spodnjem in zgornjem zračnem prostoru, dodatnih sektorjev za potrebe kontrole vojaškega letalskega prometa ob predvidenem razvoju letališča Cerklje ob Krki in dodatnih sektorjev v primeru uvedbe radarske kontrole zračnega prometa v fazi prileta/odleta na letališčih Edvarda Rusjana Maribor in Portorož. Za potrebe letališča Jožeta Pučnika Ljubljana se le-to že odvija v okviru centra območne kontrole zračnega prometa. Prostorska omejenost tehnično nadzornega centra tudi onemogoča postavitev novega sistema za kontrolo zračnega prometa, ki je zaradi zastarelosti obstoječega sistema predviden v začetku leta 2008. Evropska zakonodaja po letu 2012 predpisuje tudi interoperabilnost sistemov kontrole zračnega prometa, kar bo zahtevalo dodaten prostor za nadgradnjo sistema.

V letu 2004 je bilo v fazi preleta povečanje zračnega prometa 16-odstotno, v letu 2005 skoraj 18-odstotno, v letu 2006 je pričakovano povečanje 7-odstotno, povečanje 2007 je ocenjeno na 9-odstotno, v naslednjih letih pa se predvideva povečanje zračnega prometa od 4 % do 6 % letno.

Slovenija ima 17 letališč in 40 vzletišč. Omrežje letališč in heliportov ostaja v obsegu treh javnih letališč, ki so namenjena za mednarodni zračni promet, in sicer letališče Jožeta Pučnika Ljubljana, letališče Edvarda Rusjana Maribor, in letališče Portorož. Druga javna letališča so: letališče Ajdovščina, letališče Bovec, letališče Celje, letališče Cerklje ob Krki, letališče Divača, letališče Lesce, letališče Murska Sobota, letališče LC Maribor, letališče Novo mesto, letališče Postojna, letališče Ptuj, letališče Slovenj Gradec, letališče Slovenske Konjice in letališče Velenje. V letu 2005 je bilo na javnih mednarodnih letališčih opravljenih 33.867 operacij (vzletov in pristankov) letal, ki so operacije opravljali v instrumentalnih pravilih letenja (IFR). Od tega je bilo 30.996 operacij opravljenih na letališču Jožeta Pučnika Ljubljana, 1.621 na letališču Edvarda Rusjana Maribor in 1.250 na letališču Portorož. Po skupnem številu operacij je to za 16,4 % več operacij kot v letu 2004, ko je bilo operacij 29.105.

V letu 2005 se je na letališču Jožeta Pučnika Ljubljana opravilo 37.767 vseh (od tega 30.996 IFR-operacij) operacij letal, kjer se je prepeljalo 1.218.896 potnikov in 11.560 ton tovora. Na letališču Edvarda Rusjana Maribor pa se je opravilo 3.106 (od tega 1.621 IFR-operacij) operacij letal, kjer se je prepeljalo 35.108 potnikov in 1.296 ton tovora. Napovedi za prihodnost so ugodne, in sicer naj bi se promet povečal za okoli 4–6 % letno.

Pričakujemo lahko, da se bo letalski promet v desetih letih v Sloveniji kvantitativno povzpел na današnjo stopnjo v Evropski uniji, kar pomeni povečati število potnikov za štirikrat in podvojitev letalskih kapacitet v Evropski uniji do leta 2015.

Letalski potniški promet nenehno narašča; z odpiranjem Slovenije v širši evropski prostor in čedalje večji konkurenci letalskih prevoznikov znotraj Evropske unije pa lahko pričakujemo nadaljevanje tega trenda. Pričakuje se pojav nizkocenovnih letalskih prevoznikov in padec cen zračnih prevozov, kar bo dodatno pripomoglo k večjemu številu potnikov; prav tako se bo

znatno povečal čarterski promet.

Zaradi napovedanega povečanja zračnega prometa v naslednjem desetletju je treba zagotoviti zadostne kapacitete letališč ter tudi zadostne kapacitete sistemov za vodenje in kontrolo zračnega prometa. Letališča je treba povezati s primestnim javnim prevozom, kar bo do uporabnikov oz. potnikov prijaznejše. Zaradi razvoja logističnih transportnih centrov se bo močno povečal tudi zračni tovorni promet.

Potrebe po zadovoljitvi teh napovedi nas vodijo k posodobitvi in nadgradnji obstoječe navigacijske, letališko-navigacijske in letališke opreme. Pri tem gre dejansko za vsa področja infrastrukture.

Letališče Jožeta Pučnika Ljubljana kot glavno letališče v Sloveniji še ni vključeno v javno prometno mrežo, še posebej uporabniki storitev na letališču Jožeta Pučnika Ljubljana pogrešajo železniško povezavo s prestolnico. Možnosti železniške povezave bodo analizirane in predstavljene s študijo, ki jo je Ministrstvo za promet prijavilo za sofinanciranje iz finančnega instrumenta TEN-T »Glavna rešitev letališča Ljubljana vključno z železniško povezavo z Ljubljano in Kranjem«.

Ključni poudarki

Ključna problematika na področju železniške infrastrukture je naslednja:

- v obdobju po osamosvojitvi so se, z izjemo gradnje nove železniške povezave med Slovenijo in Madžarsko, na slovenski železniški infrastrukturi izvajale obnove in posodobitve prog, s katerimi sta se v glavnem ohranjala obstoječe stanje in prevoznost, zato je bilo varnost na veliko kritičnih odsekih mogoče zagotavljati le z ukrepi omejevanja hitrosti;
- kot posledica prepočasnega posodabljanja je obstoječe stanje železniške infrastrukture slabo, zato so v obdobju 2007–2013 predlagane naložbe, ki naj bi znatno prispevale k povečanju kakovosti železniške infrastrukture in doseganju zahtevane ravni tehničnih standardov, kar bo omogočilo večjo stopnjo varnosti in zanesljivosti železniškega prometa ter omogočalo kakovostnejše prevozne storitve.

Na področju cestne infrastrukture se srečujemo z naslednjo ključno problematiko:

- nezadostna zmogljivost obstoječih cest v smereh prihodnjih/novih avtocest. Če se avtoceste ne zgradijo, bodo prometne razmere v planskem obdobju dvajsetih let kritične na polovici dolžine obravnavanega omrežja;
- pričakovano naraščanje mednarodnega (tranzitnega) prometa v smeri proti jugovzhodu ob nadaljnji širitvi Unije na vzhod in Balkan oziroma po normalizaciji razmer in oživitvi gospodarskih tokov;
- pričakovano naraščanje mednarodnega (tranzitnega) prometa v smeri jugozahod–severovzhod;
- ozka grla na cestah skozi naselja in s tem povezana tudi slaba varnost; večine ozkih grl na teh cestah drugače kot z novogradnjami sploh ni mogoče reševati;
- slabo stanje cestnega omrežja in objektov;
- slaba povezanost obrobnihih regij z osrednjo Slovenijo in slaba navezanost teh območij na mednarodne daljinske ceste (na omrežje TEN);
- pomanjkljivo urejena križanja različnih prometnic in s tem povezana slaba varnost.

Ključna problematika na področju pomorske infrastrukture se nanaša predvsem na potrebo po povečanju obsega operativnih obal zaradi načrtovane rasti prometa (1 mio. TEU)

Ključna problematika na področju letalske in letališke infrastrukture pa je naslednja:

- zagotoviti višjo splošno raven varnosti v zračnem prometu, obenem pa zagotoviti zahtevane kapacitete;
- zastarelost opreme, sistemov in naprav za vodenje in kontrolo zračnega prometa;
- zastarelost nadzornih sistemov;
- nezadostna pokritost slovenskega ozemlja z nadzornimi sistemi;
- zagotavljanje predvidljivosti dogodkov v procesu prevoza, ki poteka po načelu »od vrat do vrat«;
- zagotavljanje združljivosti podatkovnih zbirk iz sistema nadzora pretoka zračnega prometa, letaliških slotov, iz podatkovnih sistemov, ki so vezani na mejne in carinske formalnosti;
- zagotavljanje potrebnih podatkov o letih zrakoplovov (načrti leta in dejansko stanje letov), njihov zanesljiv prenos in potreben format teh podatkov;
- nepovezanost letališč v informacijski sistem podatkov o letih zrakoplovov;
- nezadostne kapacitete letališč in sistema za vodenje in kontrolo zračnega prometa.

Ključna problematika na področju javnega potniškega prometa se nanaša predvsem na:

- upadanje kvantitetne in kvalitete ponudbe javnega potniškega prometa;
- nepovezanost omrežja javnega potniškega prometa (avtobusni in železniški promet);
- javna finančna sredstva, ki so neenotno opredeljena (ni transparentnosti);
- slabo informacijsko obveščenost.

Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti (analiza SWOT)

Analiza slabosti in prednosti ter izzivov in nevarnosti (analiza SWOT) na področju prometa in prometne infrastrukture v Sloveniji kaže številne prednosti in izzive, ki jih velja izkoristiti, ter opozarja na nekatere slabosti in nevarnosti, ki jih z ukrepi prometne politike želimo preprečiti ali vsaj zmanjšati njihove vplive in posledice. Izsledki so naslednji:

a) prednosti:

- vpetost v evropsko kopensko transportno mrežo;
- zelo ugodna geografska lega Slovenije z vidika optimalnih zračnih poti za letalski promet;
- izhod na odprto morje z razvitim pristaniščem;
- sorazmerno močen transportni sektor, predvsem cestni;
- visok delež prihodkov izvajalcev tovornega prometa na evropskem trgu;
- prevozniška tradicija.

b) slabosti:

- nepovezanost izvajalcev transportnih storitev in nepovezanost različnih vrst transportne infrastrukture (intermodalnost, multimodalnost), odsotnost logističnih centrov;
- razpršena poselitev prebivalstva in posledično draga infrastruktura, ki lahko zadovoljila te potrebe;
- prepočasno uvajanje inteligentnih transportnih sistemov;

- slabo razvit in nepovezan javni potniški promet;
- manj konkurenčno železniško omrežje in (v primerjavi s cestnim) slaba organizacija železniških prevozov;
- zastarela in izrabljena železniška vozna sredstva;
- zastarel železniški informacijski sistem in nesodobna odprava potnikov;
- nedokončan sistem avtocest;
- nedokončan sistem železniške infrastrukture;
- neoptimalen sistem zaračunavanja uporabe avtocest;
- neizvajanje zaračunavanja uporabnine za železniško infrastrukturo;
- slabo stanje železniške infrastrukture;
- slabo stanje državnih cest, ki prometno »napajajo« avtocestno omrežje in povezujejo regije, kjer ni avtocest;
- slaba dostopnost letališč;
- zastareli infrastrukturni objekti, naprave in sistemi navigacijskih služb zračnega prometa;
- nezadostne kapacitete letališč;
- ogroženost kolesarjev na javnih cestnih površinah;
- nezadostne površine, namenjene kolesarjem.

c) priložnosti:

- zemljepisna lega;
- poenotenje in harmonizacija delovanja prometnih sistemov;
- razvoj novih transportnih tehnologij;
- nadaljnja specializacija industrijske proizvodnje – povečevanje tovarnega prometa;
- selitev proizvodnje tehnološko manj zahtevnih izdelkov v Vzhodno Azijo; Severni Jadran pridobiva veljavo;
- poenotenje delovanja obstoječe infrastrukture; slovenski ponudniki storitev bi na trgu zagotavljali celovite in ne več parcialne logistične storitve;
- nadaljnja stabilizacija zahodnega Balkana in vključitev Turčije v Unijo bosta omogočila povečevanje transportnih tokov, predvsem tranzitnih na železnici;
- z dokončanjem avtocestnega sistema bo Slovenija notranje povezana in vpeta v evropski sistem, kar bo spodbudilo nove povezave in razvoj;
- razvoj sodobnih visokozmogljivostnih železniških prog na koridorjih, ki potekajo skozi Slovenijo;
- V. in X. koridor, ki potekata skozi Slovenijo;
- razvoj tretje prometne osi, ki bo povezala regionalna središča v Avstriji, Sloveniji in na Hrvaškem in ki bo omogočila navezavo cestnega prometa teh regij na glavne prometne evropske smeri;
- dovolj velike kapacitete in infrastruktura mednarodnih letališč v Sloveniji, ki zadoščajo za prevoz bistveno večjega števila potnikov (do 6 milijonov; leta 2005 okoli 1 milijon);
- povečanje izkoriščenosti kapacitet in objektov na mednarodnih letališčih v Sloveniji, kapacitet posameznih objektov znotraj infrastrukturnih enot, intermodalnih sistemov (letališče–železnica–cesta);
- pričakovan porast zračnega prometa čez slovenski zračni prostor zaradi učinkovite integracije Slovenije v EU, ureditve političnih razmer na Balkanu in odprtje zračnega prostora Kosova ter vzpona turizma ob Sredozemskem morju (Egipt, Turčija, Grčija);

- ključna priložnost za slovensko infrastrukturo je njena ugodna geografska lega, ki je pomembna tudi z evropskega zornega kota in ki se zrcali v križišču V. in X. panevropskega koridorja;
- razvoj prevoza po morju na kratkih razdaljah in pomorskih avtocestah;
- povečana varnost kolesarjev;
- s posodobitvijo obstoječih in gradnjo novih kolesarskih stez podpora rekreativno-turističnem kolesarjenju.

d) nevarnosti:

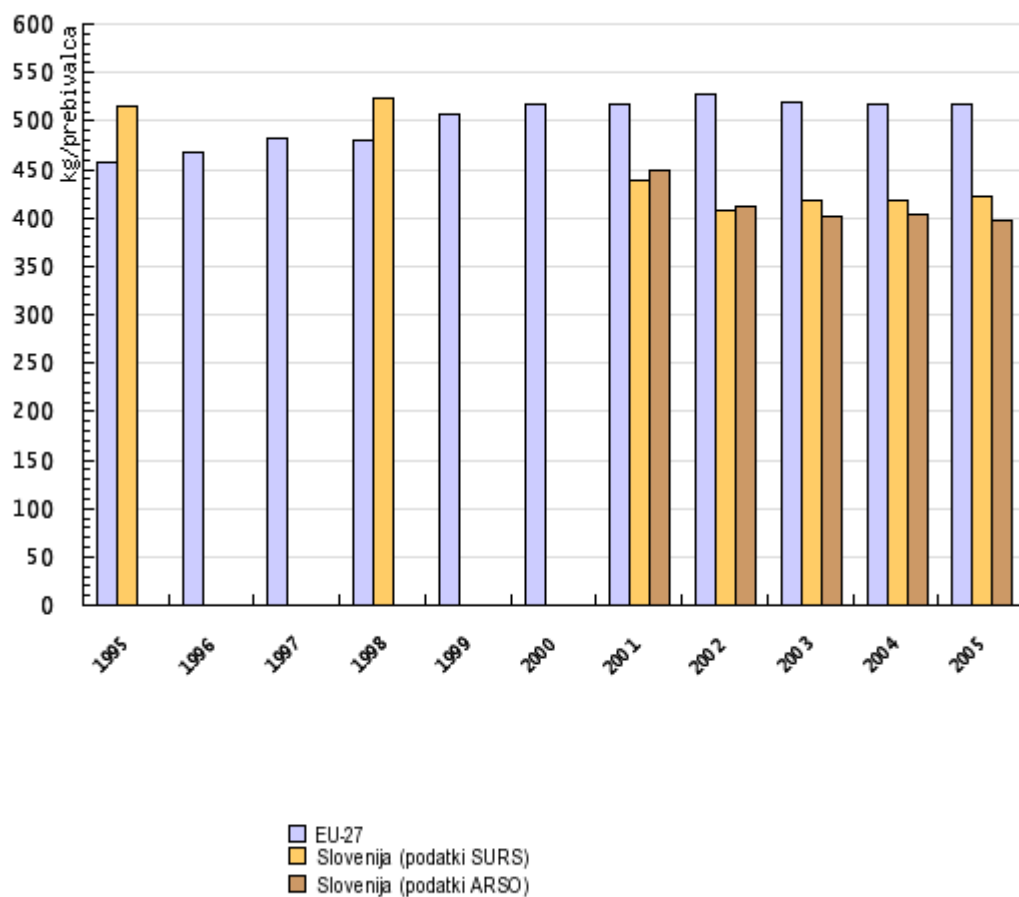
- odliv tranzitnih transportnih tokov na vzporedno mrežo skozi Italijo, Avstrijo, Madžarsko ali Hrvaško zaradi prepočasnega razvoja javne železniške infrastrukture;
- odliv tovarnega pristaniškega tranzita na severnomorska pristanišča zaradi slabe medsebojne povezanosti severnojadranskih pristanišč ter na sosednja pristanišča v Benetkah, Trstu in na Reki zaradi neustreznih, predvsem železniških, zalednih povezav;
- naraščajoči prometni zastoji in zmanjšanje varnosti v tovarnem in potniškem prometu zaradi prepočasne modernizacije omrežja in nedoslednega zaračunavanja uporabe transportne infrastrukture;
- stopnjevanje razpršenosti poselitve prebivalstva;
- nadaljevanje nepovezanosti izvajalcev javnega potniškega prometa;
- nazadovanje omrežja državnih cest, ki ne bo sposobno prevzeti transportnih tokov;
- družbeno nesprejemljiva degradacija (bivalnega) okolja;
- v civilnem letalskem prometu je nevarnost v hitro razvijajoči se konkurenčni mreži letališč na obmejnih območjih Slovenije (Trst (Ronke), Benetke (Treviso), Celovec, Gradec, Zagreb, Pulj, Reka ...);
- zmanjšanje zračnega prometa prek Slovenije zaradi nepravočasne zagotovitve ustrezne infrastrukture za vodenje in kontrolo zračnega prometa;
- preusmeritev tokov zračnega prometa na vzporedne – neoptimalne – zračne poti zaradi nezadostnih kapacitet v zračnem prostoru;
- nepravočasna prilagoditev nacionalnega letalskega prevoznika tržnim pogojem in konkurenci;
- neizpolnjevanje standardov EU na področju kakovosti zraka in zahtev kjotskega protokola.

2.2 Okolje

Slovenijo označuje stabilizacija prebivalstva in prebivalstvenih pritiskov na okolje in prostor, velika razpršenost, število in majhnost naselij, v evropskih razmerah ohranjena narava, izjemna pokrajinska in biotska raznovrstnost, a prekomerna poraba naravnih virov ter ustvarjanje različnih oblik obremenjevanja okolja in prostora. Okoljska globalizacija je tudi za Slovenijo v ospredje postavila načelo planetarne in medgeneracijske okoljske odgovornosti, torej trajna globalna sprejemljivost obsega porabe naravnih virov in obremenjevanja na prebivalca. Eno najpomembnejši področij se nanaša na pitno vodo. Ta v sodobnem svetu postaja vse bolj cenjena strateška dobrina in Slovenija bi, ob ustreznem gospodarjenju z vodami, lahko v tem našla svojo priložnost. Poročila o razvoju ugotavljajo, da se načelo trajnostnega razvoja v Sloveniji postopno uresničuje, vendar ob ohranjanju slabosti in neravnovesij pri vseh treh njegovih sestavinah (gospodarski, socialni in okoljski), veliki energetske intenzivnosti in šibki integraciji okoljskih, socialnih in gospodarskih vidikov razvoja.

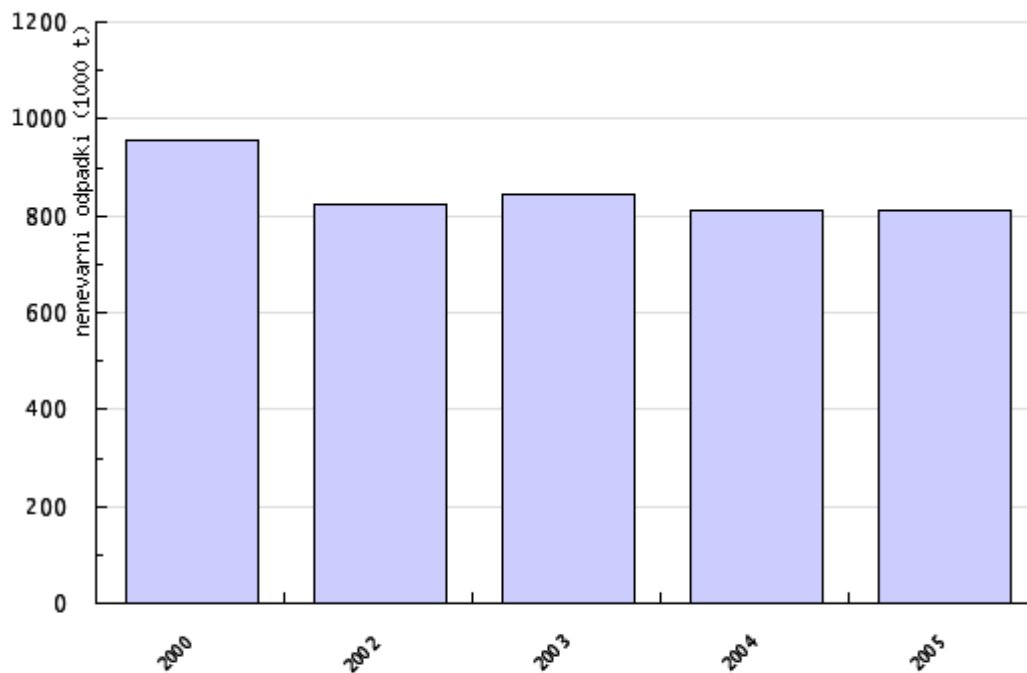
V okviru EU je Slovenija med državami z nadpovprečno ohranjeno naravo, rastlinskimi in živalskimi vrstami, veliko pokrajinsko in biotsko raznovrstnostjo ter kakovostnim bivalnim okoljem na pretežnem delu njenega ozemlja. Prisotna pa so prostorsko manjša območja intenzivne in večplastne pokrajinske degradiranosti, ki hkrati predstavljajo tradicionalna industrijsko-rudarska, torej tudi razvojno šibka območja. Prisotni so primeri nesmotrne rabe prostora, različni trendi prebivalstvenih in gospodarskih pritiskov na okolje ter velika energetska in materialna intenzivnost. Kakovost vodnih tokov se od leta 1992 naprej polagoma izboljšuje, dodatno pa bodo k izboljšanju prispevale čistilne naprave, ki so skladno s sprejetim programom v izgradnji. Vsebnost nitratov in pesticidov v podzemnih vodah v povprečju sicer že deset let pada, vendar so ponekod vrednosti še previsoke, zato so bili sprejeti strogi omejevalni ukrepi. Kot je bilo ugotovljeno v Celoviti presoji vplivov na okolje, so v Sloveniji standardi EU na področju kakovosti zraka pogosto preseženi, kar je še posebej pomembno pri tistih onesnaževalcih, ki so najbolj škodljivi za zdravje, npr. ozon ali nitrogenski dioksin. Negativne trende na področju kakovosti zraka je mogoče opaziti na več mestih, zato je treba vzpostaviti celovite akcijske načrte na tem področju, in sicer na nacionalni in tudi na regionalni ravni. Vzpostavljen je učinkovit sistem ravnanja z odpadki, postopno se urejajo številni problemi ravnanja s komunalnimi odpadki (npr. uveljavitev ločenega zbiranja, vključenost prebivalstva v redni javni odvoz se povečuje). Opazno je tudi vsakoletno povečanje ločeno zbranih komunalnih odpadkov, vendar pa se skupne količine odpadkov na prebivalca, ki so sicer pod evropskim povprečjem, še vedno povečujejo.

Slika 1: Količina komunalnih odpadkov na prebivalca v Sloveniji in EU-27

Količina odloženih nenevarnih odpadkov se je sicer po letu 2000 nekoliko znižala, vendar je še vedno previsoka. Večino odloženih odpadkov (85 %) predstavljajo komunalni odpadki, zato je treba povečati ločeno zbiranje in ločevanje posameznih vrst odpadkov v centrih za ravnanje z odpadki.

Slika 2: Količine odloženih nenevarnih odpadkov

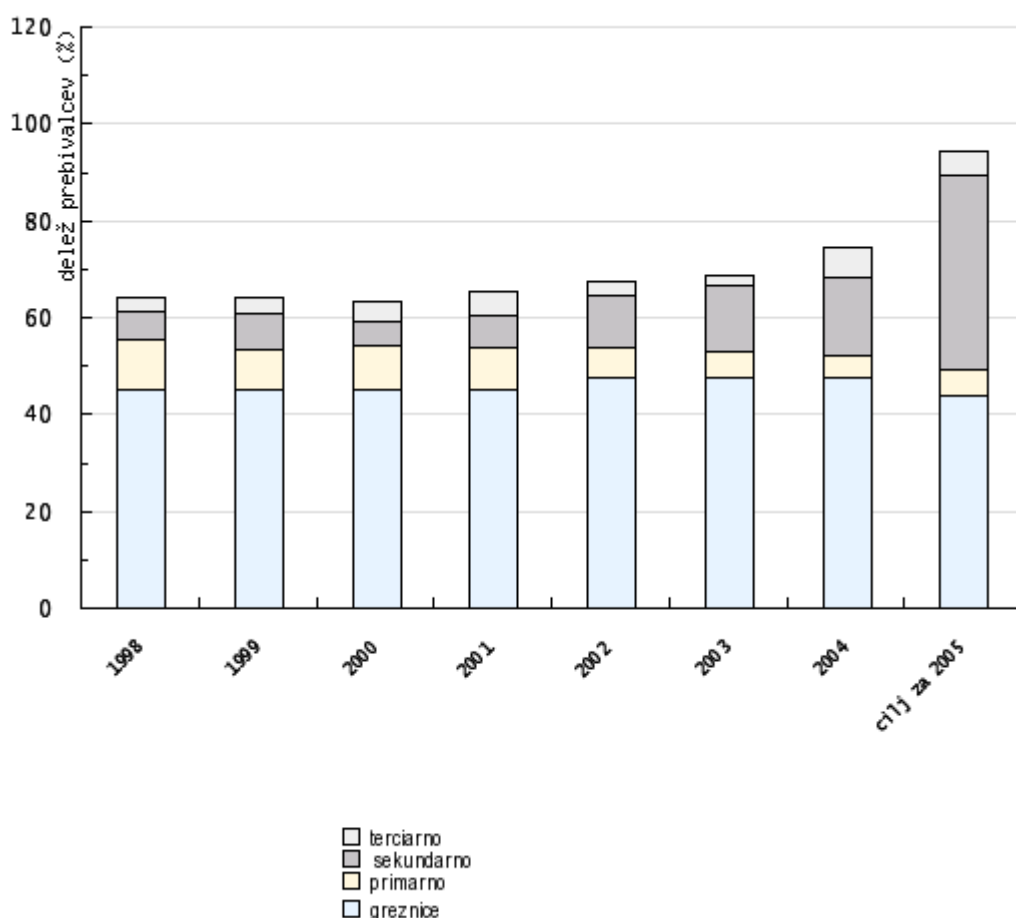

Zakonska podlaga glede kakovosti pitne vode je Pravilnik o pitni vodi, ki je usklajen z direktivo EU za pitno vodo (direktiva sveta 98/83/ES). V Sloveniji je število hidričnih epidemij razmeroma majhno (od leta 1998 od 1 do 3 letno), enako tudi število obolelih. Za zagotavljanje skladnosti s predpisanimi zahtevami in zdravstvene ustreznosti pitne vode, po novi zakonodaji iz leta 2004, izvajalec javne gospodarske službe izvaja notranji nadzor, minister, pristojen za zdravje, pa zagotavlja spremljanje stanja. Poleg tega se izvaja uradni nadzor. Leta 2003 je bil, skladno s predpisi, ki urejajo zdravstveno ustreznost živil, določen notranji nadzor, ki ga izvajajo izvajalci javne gospodarske službe in ki mora biti vzpostavljen na osnovi sistema HACCP.

Mikrobiološko so problematični predvsem mali sistemi oz. oskrbovalna območja, ki oskrbujejo do 500 oziroma do 1.000 prebivalcev. Večinoma so brez izvajalca javne gospodarske službe, neustrezno urejeni, brez ustreznih sredstev in opreme, slabo vzdrževani, nimajo določenih vodovarstvenih območij ali pa se ne izvaja režim v njih idr. Dolgoročna rešitev je priključitev prebivalcev na velike sisteme, ki imajo izvajalca javne gospodarske službe, urejeno vzdrževanje in nadzor. Od snovi, za katere je mejna vrednost določena na podlagi neposredne nevarnosti za zdravje ljudi, je bila najpogosteje presežena mejna vrednost za nekatere pesticide in njihove metabolite, predvsem atrazin in desetilatrizin, v letu 2004 tudi za dimetenamid ter za nitrate.

Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode (operativni program na tem področju povzema zahteve iz Urban Wastewater Directive in prehodnih obdobj za izvajanje te direktive, dogovorjenih v pristopnih pogajanjih) je postavil cilj do konca leta 2005 zgraditi čistilne naprave s sekundarno stopnjo čiščenja na aglomeracijah, večjih od 100.000 PE. V Sloveniji sta dve takšni aglomeraciji – Ljubljana in Maribor, kjer živi četrtnina prebivalcev Slovenije. Obe napravi sta dograjeni in delujeta. Celotno stanje v Sloveniji glede deleža prebivalcev, katerih odpadne vode se prečiščujejo na čistilnih napravah, razvrščenih glede na stopnjo čiščenja po metodologiji iz Direktive o čiščenju komunalne odpadne vode, pa prikazuje spodnja slika.

Slika 3: Delež prebivalcev Slovenije, katerih komunalne odpadne vode so se v posameznem letu čistile na komunalnih ali skupnih čistilnih napravah z določeno stopnjo čiščenja oziroma greznicah

Podrobnejši kazalniki okolja za leto 2005 za celotno Slovenijo so objavljeni na spletni strani Agencije RS za okolje (<http://kazalci.arso.gov.si/>).

Uradna ocena Nacionalnega programa varstva okolja ugotavlja, da na večini področij (čiščenje odpadnih voda, zagotavljanje pitne vode prebivalstvu, ravnanje z odpadki, obnovljivi viri energije, kmetijsko-okoljski ukrepi) sprejeti ukrepi kažejo napredek in zagotavljajo doseganje ciljev. Vendar pa so potrebna na teh področjih še velika vlaganja, ki bodo v celoti zagotovila doseganje okoljskih standardov EU.

2.2.1 Ravnanje s komunalnimi odpadki

Ključni problem Republike Slovenije na področju ravnanja z odpadki so zapolnjena odlagališča odpadkov in neizgrajenost novih regijskih centrov za ravnanje z odpadki, ki bi z vso pripadajočo infrastrukturo omogočala zmanjšanje količin odpadkov za odlaganje, dobro ločevanje uporabnih frakcij odpadkov za recikliranje in ponovno uporabo, energetska izraba odpadkov in predobdelavo odpadkov ali njihovih ostankov ter ustrezno odlaganje odpadkov ali preostanka odpadkov.

Količina nastalih odpadkov stalno narašča in ločevanje na izvoru ne dosega zastavljenih ciljev. Ker vsa odlagališča niso opremljena skladno s predpisi, je bilo z uveljavitvijo zahtev Pravilnika o odlaganju odpadkov in Uredbe o odlaganju odpadkov na odlagališčih doseženo, da so se upravljavci odlagališč, ki ne izpolnjujejo tehničnih zahtev glede delovanja odlagališča, morali odločiti za zaprtje odlagališč (35, od tega 24 komunalnih), tisti pa, ki menijo, da se bodo zahtevam pravilnika/uredbe lahko prilagodili do konca leta 2008, pa za prilagajanje in pridobitev okoljevarstvenih dovoljenj za delovanje odlagališča (39, od tega 28 komunalnih). Republika Slovenija se je prav zato odločila usmerjati naložbe v t. i. velike projekte z regijskim značajem, ki celovito rešujejo problem ravnanja z odpadki na določenem območju.

Delež prebivalstva, vključenega v sistem rednega zbiranja in odvoza komunalnih odpadkov, se je s 76 % leta 1995 povečal na 95,5 % leta 2004. Ločeno zbiranje odpadkov izvajajo že vsi izvajalci javne službe ravnanja s komunalnimi odpadki, kar tudi omogoča ustrezno obdelavo. Po uradni evidenci Agencije Republike Slovenije za okolje je bilo konec leta 2005 v Sloveniji aktivnih 44 odlagališč nenevarnih odpadkov; v izgradnji sta bili 2 novi odlagališči. Po letu 2006 bo predvidoma delovalo še 40 odlagališč nenevarnih odpadkov. Podatki o količinah odloženih nenevarnih odpadkov, ki so za leto 2002 primerljivi tudi s podatki Statističnega urada Republike Slovenije, kažejo, da se je količina le-teh v letu 2002, glede na leto 2000, zmanjšala za okoli 14 %. Od celotne količine nenevarnih odpadkov je bil v letu 2002 delež odloženih komunalnih odpadkov okoli 85 %, od tega večinski delež (81 %) pripada mešanim komunalnim odpadkom, preostalo so odpadki iz vrtov in ločeno zbrane frakcije. Skupni delež preostalih odloženih odpadkov iz dejavnosti (gradbeni odpadki, odpadna embalaža, odpadki iz naprav za obdelavo odpadkov, anorganski odpadki iz termičnih procesov, odpadki iz organskih kemijskih procesov, odpadki iz proizvodnje lesa in papirja in drugi odpadki), ki so glede na svoje lastnosti nenevarni odpadki, je okoli 13-odstoten. Čeprav je v Sloveniji že vzpostavljeno ločeno zbiranje odpadkov in se ločeno zbrane frakcije ne odlagajo na odlagališčih, pa je stanje na področju ravnanja z odpadki nezadovoljivo predvsem glede količin odloženih odpadkov na odlagališčih, ki so še vedno previsoke zaradi nizkega deleža ločeno zbranih frakcij. To je posledica nezgrajenih zbirnih centrov in nezaupanja v nove okoljske tehnologije ter koristne uporabe odpadkov ali njihovih sestavin, ki zajema predvsem reciklažo odpadkov za predelavo v surovine in ponovno uporabo odpadkov ter uporabo odpadkov kot gorivo v kurilni napravi ali industrijski peči ali uporabo odpadkov za pridobivanje goriva. Poleg tega načelo Onesnaževalec plača še ni ustrezno zajeto v finančnih spodbudah, s katerimi bi dosegli večji interes prebivalcev za uporabo zbirnih točk za ločeno zbiranje odpadkov. Sorazmerno velika količina odloženih odpadkov je tudi posledica dejstva, da se pred odlaganjem ne obdela kar 86 % mešanih komunalnih odpadkov. Tako bo treba usmeriti sredstva v zagotavljanje infrastrukture za ločeno zbiranje odpadkov in obdelavo preostalih odpadkov pred odlaganjem.

Pri analizi stroškov med zdajšnjim in prihodnjim stanjem smo ugotovili, da ocenjena vrednost letnih okoljskih stroškov po izvedbi programa na področju ločenega zbiranja odpadkov v primerjavi s trenutnim stanjem predvideva znižanje okoljskih stroškov za 34 % glede na trenutno stanje. Letni okoljski stroški, ki bi jih povzročalo nastajanje ločeno zbranih frakcij, če se ne bi reciklirale in bi se neobdelane odlagale na odlagališčih komunalnih odpadkov, in predvideno zmanjšanje teh okoljskih stroškov pri predvideni stopnji recikliranja oziroma energetske predelave ločeno zbranih frakcij v letu 2009 je razvidno iz spodnje preglednice.

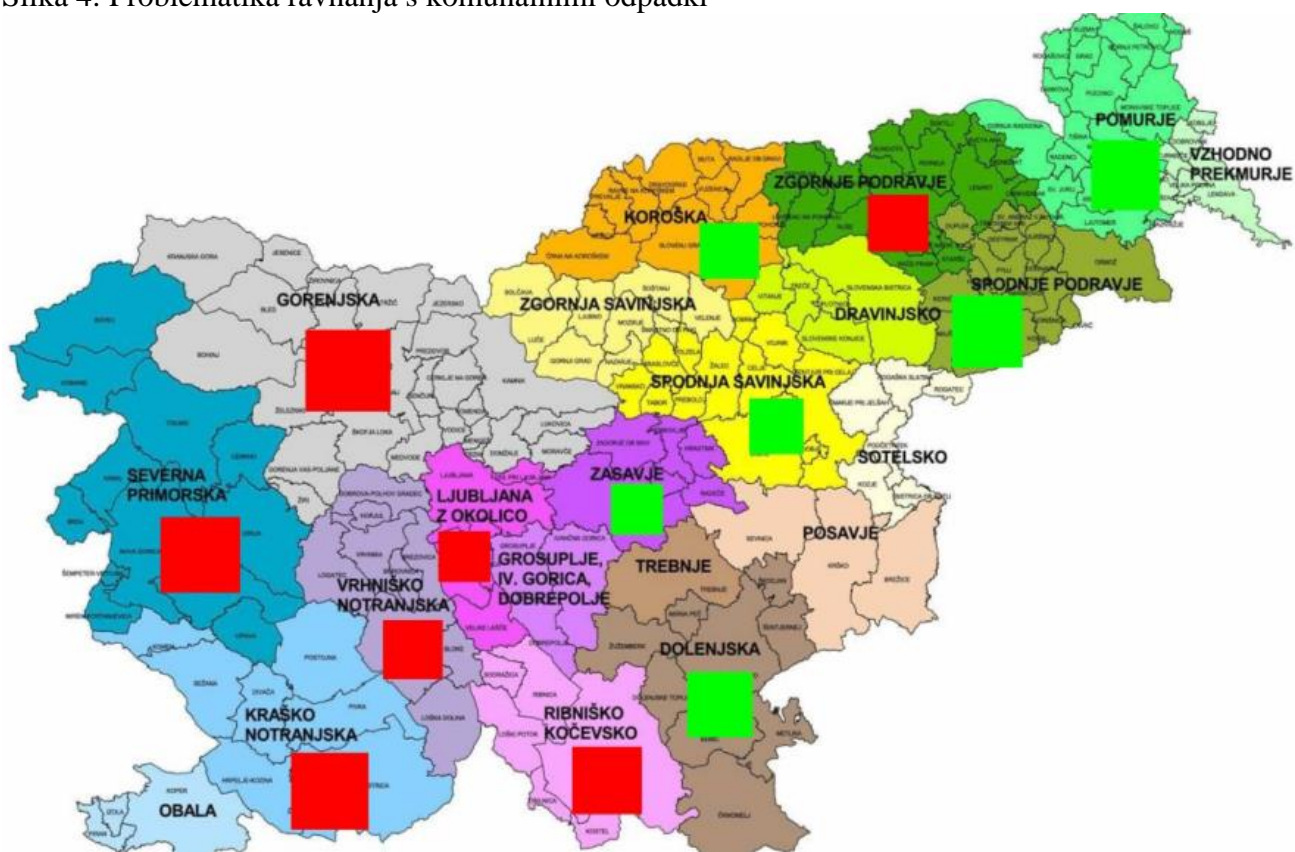
Tabela 7: Predvidena stopnja recikliranja oz. energetske predelave ločeno zbranih frakcij

Vrsta ločeno zbrane frakcije	Ocenjena letna količina nastajanja frakcije (t)	Ocenjena največja višina okoljskih stroškov (EUR)	Predvidena letna količina predelave frakcije v letu 2009 (t)	Predvideno letno zmanjšanje okoljskih stroškov v letu 2009 (EUR)
Papir in lepenka	80.000	6.900.000	55.000	3.500.000
Steklo	35.000	390.000	35.000	595.000
Organski kuhinjski odpadki	180.000	37.200.000	110.000	23.600.000
Oblačila in tekstilije	10.000	1.530.000	6.000	1.220.000
Topila, premazi in lepila	1.000	960.000	1.000	900.300
Pesticidi	70	210.000	50	150.000
Električna in elektronska oprema	20.000	1.590.000	10.000	990.000
Plastika	35.000	4.100.000	30.000	3.300.000
Kovine	20.000	2.960.000	18.000	2.850.000
Les	15.000	2.025.000	14.000	1.870.000
SKUPAJ	396.000	57.865.000	279.000	38.975.000

Pri analizi stroškov smo upoštevali naslednje okoljske stroške, ki jih povzroča nastajanje posamezne ločeno zbrane frakcije in ki se določajo na podlagi stroškov za preprečevanje naslednjih škodljivih učinkov nastajanja ločeno zbranih frakcij na okolje:

- emisije toplogrednih plinov, ki jih povzroča pridobivanje materialov za izdelavo izdelkov iz primarnih surovin, pri čemer je merilo za določanje okoljskih stroškov tega škodljivega učinka na okolje povprečni strošek za zmanjšanje emisije toplogrednih plinov za 1 tona CO₂ ekvivalenta, ki je v letu 2005 ocenjen na 15 EUR/t CO₂;
- emisije ozonu škodljivih snovi, ki jih povzroča nenadzorovano ravnanje ločeno zbranih frakcij, ki vsebujejo ozonu škodljive snovi, pri čemer je merilo za določanje okoljskih stroškov tega škodljivega učinka na okolje povprečni strošek za zmanjšanje emisije ozonu škodljivih snovi za 1 tona ekvivalenta ozonu škodljivih snovi, ki je v letu 2005 ocenjen na 30 EUR/t ekvivalenta ozonu škodljivih snovi;
- priprava odlagalnega prostora na odlagališču za namen odlaganja ločeno zbranih frakcij, pri čemer je merilo za določanje okoljskih stroškov tega škodljivega učinka na okolje povprečni strošek za pripravo 1 m³ na odlagališču, ki je v letu 2005 ocenjen na 60 EUR/m³ odloženih ločeno zbranih frakcij;
- emisije toplogrednih plinov, ki jih povzročajo na odlagališču odložene biološko razgradljive ločeno zbrane frakcije, pri čemer je merilo za določanje okoljskih stroškov tega škodljivega učinka na okolje povprečni strošek za zmanjšanje emisije toplogrednih plinov za 1 tona CO₂ ekvivalenta, ki je v letu 2005 ocenjen na 15 EUR/t CO₂;
- preprečevanje onesnaževanja okolja zaradi nevarnostnega potenciala izcednih vod, ki nastajajo na odlagališču zaradi odloženih ločeno zbranih frakcij, pri čemer je merilo za določanje okoljskih stroškov tega škodljivega učinka na okolje povprečni strošek čiščenja 1 m³ izcedne vode, ki nastaja oziroma je onesnažena zaradi razgradnje odloženih ločeno zbranih frakcij in je v letu 2005 ocenjen na 15 EUR/m³ izcedne vode.

Slika 4: Problematika ravnanja s komunalnimi odpadki

Iz zgornje slike je razvidno, na katerih območjih je še treba izgraditi regionalne centre za ravnanje z odpadki (rdeči oz. temnejši kvadrati).

Za zadostitev osnovnim potrebam po ločenem zbiranju odpadkov smo ocenili, da je treba imeti v državi 200–250 zbirnih centrov, kar predstavlja najmanj en zbirni center na občino, saj so nekatere občine v Sloveniji zelo majhne.

Tabela 8: Učinki ločenega zbiranja in snovne izrabe po linearni dinamiki vzpostavljanja sistema za obdobje 2001–2005

	2001	2002	2003	2004	2005
Rast količin odloženih odpadkov brez ukrepov	895.000	910.000	930.000	940.000	960.000
Ločeno zbrane frakcije v izrabo	75.000	110.000	150.000	175.000	210.000
Odložene količine odpadkov	820.000	800.000	780.000	765.000	750.000
Ločeno zajeti biorazgradljivi odpadki	26.000	57.000	80.000	108.000	135.000
Biorazgradljivi odpadki za snovno izrabo	22.000	48.000	68.000	92.000	115.000
Odložene količine odpadkov	873.000	862.000	862.000	848.000	845.000

Slovenija se sooča tudi s starimi odlagališči industrijskih odpadkov, za katere v nekaterih primerih onesnaževalcev ni mogoče več identificirati, v nekaterih primerih pa gre za onesnaževalce, ki so v slabem gospodarskem stanju. Identificirana so odlagališča onesnažene zemlje s PCB, nezakonita odlagališča pesticidov in neustrezna odlagališča težkih kovin oziroma galvanskih odpadkov. V načrtu je tudi podrobnejša analiza drugih lokacij tovrstnih odlagališč. Sanacija teh starih bremen, izmed katerih so nekatera v lasti občin, druga pa v lasti gospodarskih družb, je nujna zaradi znatnih vplivov na okolje. Poleg tega je treba skladno z zakonodajo EU do konca leta 2010 v industrijskih objektih zamenjati PCB ali podobne

spojine z do okolja prijaznejšimi snovmi, za kar bi bilo treba gospodarske subjekte dodatno stimulirati in pospešiti proces zamenjave ter zagotoviti ustrezno odstranitev oz. predelavo teh snovi. V okviru urejanja ravnanja z nevarnimi odpadki bo treba sanirati tudi obstoječe odlagališče nevarnih odpadkov, kjer je sanacija potrebna zaradi povečanih emisij izcednih voda v podtalnico. V okviru teh dejavnosti bo upoštevano načelo Onesnaževalec plača in tudi zakonodaja, ki ureja področje državnih pomoči. Uspešnost ugotavljanja onesnaževalcev na nezakonitih odlagališčih sicer za zdaj še ni v celoti zadovoljiva, gre pa le za odpadke manjših podjetij ter iz naslova gradnje in rušenja. Tudi na tem področju se pripravljajo ustrezne študije za celovito ugotovitev stanja.

V okoljskem poročilu »Operativnega programa odstranjevanja odpadkov s ciljem zmanjšanja količin odloženih biorazgradljivih odpadkov za obdobje 2009-2013« (v nadaljevanju OP BIOO) so podana tudi merila za izbor od 7 do 10 regijskih odlagališč. Vseh 15 možnih lokacij za regijska odlagališča je uvrščenih med primerna in manj primerna regijska odlagališča po treh merilih, in sicer glede na:

- prostorsko umestitev z namenom, da vsako od izbranih regijskih odlagališč prevzame približno enako obremenitev zaradi odlaganja obdelanih komunalnih odpadkov pri čim manjših zunanjih okoljskih stroških, ki nastanejo zaradi transporta preostankov obdelave komunalnih odpadkov od centrov ravnanja s komunalnimi odpadki do regijskega odlagališča,
- čim manjšo poplavno ogroženost odlagališča in
- čim manjši vpliv odlagališča na ohranjanje narave in varstvo kulturne dediščine.

Očitno je, da nekatera možna regijska odlagališča nimajo dovolj velikega zaledja prebivalstva, da bi količina obdelanih komunalnih odpadkov, namenjenih odlaganju, zagotavljala ekonomično učinkovitost obratovanja odlagališča. Če se število odlagališč ne bi zmanjšalo na razumno in ekonomsko upravičeno upravljanje odlagališč glede na količino odpadkov, ki nastajajo v Sloveniji, bi bili v obdobju naslednjih 50 let (20 letno obdobje obratovanja in 30 letno obdobje nadzora po zaprtju odlagališč) stroški ravnanja s komunalnimi odpadki neupravičeno visoki. Stroški zapiranja odlagališča namreč niso povsem sorazmerni zmogljivosti odlagališča, stroški nadzora odlagališča po zaprtju pa so skoraj neodvisni od zmogljivosti odlagališča.

To pomeni, da večje število manjših odlagališč poleg večje obremenitve okolja v času obratovanja in po zaprtju odlagališč povzroča tudi bistveno večje stroške ravnanja z odpadki, kot so stroški ravnanja, predvideni z ekonomsko upravičenim scenarijem postopnega prilagajanja infrastrukture za odlaganje komunalnih odpadkov ciljem varstva okolja. Pri taki izbiri lokacij za regijska odlagališča se izkaže, da so dodatni transportni stroški odpadkov do odlagališč bistveno manjši, kot pa so zunanji okoljski stroški, stroški gradnje, obratovanja in zaprtja dodatnega regijskega odlagališča.

2.2.2 Odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda

Iz poročila o stanju okolja za leto 2002 je razvidno, da se onesnaženje površinskih vodotokov z organskimi snovmi zmanjšuje, izjema je ponovno naraščanje vrednosti KPK v porečju Mure v zadnjem triletnem obdobju. Poudariti je treba, da je obremenjenost porečja Mure z organskimi snovmi najvišja v Sloveniji. Vsebnost amonija na večini hidrografskih območij v Sloveniji upada, izjema je porečje Save, zato smo se tudi odločili za prednostno urejanje tega območja.

V splošnem je bolj problematično onesnaženje z nitrati zaradi točkovnega onesnaževanja, ki je predmet kmetijsko-okoljskih programov in ne izgradnje infrastrukture.

Prav tako je skrb vzbujajoče onesnaženje z ortofosfati, ki po znatnem zmanjševanju v letih 1986–1997 ponovno narašča. Treba je opozoriti tudi na naraščanje vsebnosti fosfatov v porečju Save, predvsem dolvodno od merilnega mesta v Hrastniku (vir onesnaževanja je industrija, ki izpušča odpadne vode v Boben), kar lahko povzroči težave na vplivnih območjih energetskih stopenj obstoječe in prihodnjih hidroelektrarn v spodnjem toku Save.

Začetek gradnje kanalskega omrežja in preprostih čistilnih naprav v Republiki Slovenji segajo v leto 1970. Posebej dinamično obdobje gradnje čistilnih naprav in kanalskega omrežja je bilo v letih 1970–1980, kjer so se zgradile čistilne naprave v večjih industrijskih središčih, kot so Kranj, Škofja Loka, Jesenice. Konec osemdesetih let prejšnjega stoletja so se začele graditi manjše čistilne naprave zlasti v turističnih središčih. Nov razmah gradnje čistilnih je bil značilen za konec devetdesetih let prejšnjega stoletja, ko so na voljo sredstva takse, sredstva državnega proračuna in sredstva skladov Evropske unije.

Glede na stanje v letu 2004 iz analize območij poselitve glede na njihovo gostoto poseljenosti sledi, da:

- 10 % slovenskega prebivalstva prebiva v naseljih ali delih naselij z manj kot 50 prebivalcev;
- 10 % slovenskega prebivalstva prebiva v naseljih ali delih naselij s 50 ali več prebivalci, pri čemer pa je gostota poseljenosti manj kot 10 prebivalcev na hektar;
- 20 % slovenskega prebivalstva prebiva v naseljih ali delih naselij, kjer je gostota poseljenosti od 10 do 20 prebivalcev na hektar;
- 60 % slovenskega prebivalstva prebiva v naseljih ali delih naselij z gostoto poseljenosti, ki presega 20 prebivalcev na hektar.

Iz analize območij poselitve glede na njihovo gostoto poseljenosti sledi, da mora biti skladno s predpisi, ki urejajo odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode, na javno kanalizacijo priključeno:

- najmanj 1,200.000 prebivalstva, ker prebivajo v naseljih ali delih naselij z več kot 50 prebivalci in gostoto obremenjenosti zaradi nastajanja komunalne odpadne vode več kot 20 PE/ha;
- dodatno še do največ okoli 350.000 prebivalcev, ker prebivajo v naseljih, v katerih je celotna obremenjenost zaradi nastajanja komunalne odpadne vode več kot 2.000 PE.

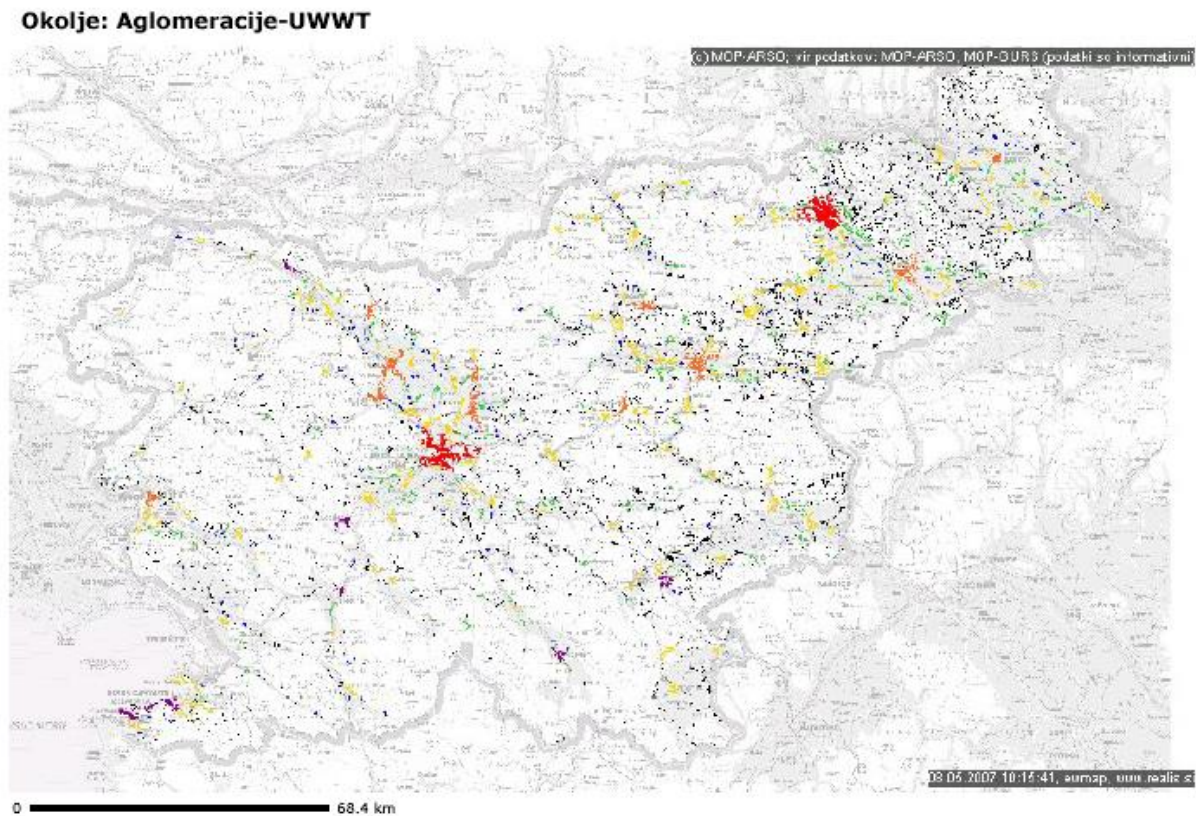
Za odpravo razlik na področju opremljenosti za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda in uskladitev s standardi po vstopu v EU skladno s pridružitveno pogodbo, ki zahteva, da izvedemo naloge najpozneje do leta 2015, je Vlada RS v letu 2004 sprejela Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne in padavinske vode. Program določa koordinirane ukrepe države in občin za postopno doseganje ciljev varstva okolja pred obremenjevanjem zaradi nastajanja komunalne odpadne vode. Poleg tega program predstavlja tudi sistem integriranega upravljanja z vodami, skladno z direktivami WFD in UWWD.

Trenutno nobena izmed čistilnih naprav nima izgrajenega objekta za odstranjevanje blata čistilnih naprav, prav tako pa v zdajšnji kakovosti ne ustreza predpisom za odlaganje v tla in ker ima Slovenija velik del ozemlja razglašen za vodovarstveno območje ali območje Nature 2000 oz. za posebno varstveno območje (SPA), je zato nujno potrebno urediti ravnanje z blatom iz čistilnih naprav. Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne in padavinske vode določa, da se blato iz čistilnih naprav, kjer tudi ni možnosti za vnos blata v tla, sežiga. Med prednostna območja za sežig blata čistilnih naprav smo uvrstili urbana območja, kjer ni drugih možnosti za uporabo blata.

Na področju odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda smo v zadnjih nekaj letih zmanjšali emisijo snovi v vode za 450.000 PE z izgradnjo več čistilnih naprav. Na področju gradnje čistilnih naprav opazimo znatno izboljšanje. Slabše pa je na področju gradnje kanalskega sistema, saj je gradnja zaradi pridobivanja ustreznih soglasij počasnejša in zahteva večje sodelovanje lastnikov zemljišč. Ker so se občine zdaj raje odločale za izgradnjo čistilnih naprav, ne pa tudi kanalizacije, smo centralizirali pripravo in financiranje naložb iz sredstev okoljskih dajatev zato, da bi trend preusmerili v gradnjo kanalskega sistema skupaj s čistilnimi napravami. Republika Slovenija je do zdaj financirala 13,5 mrd. SIT letno v izgradnjo infrastrukture na področju odvajanja in čiščenja in manjši del je bil usmerjen v izgradnjo kanalizacije. Če bi bilo stanje usmerjeno v enaki meri v kanalizacijo in čistilne naprave, bi lahko do zdaj izgradili 800–1.000 km primarnih kanalizacijskih vodov, namesto tega pa so občine usmerjale denar v sanacijo starih kanalizacijskih sistemov in večji del v gradnjo čistilnih naprav, manj pa v izgradnjo novih kanalizacijskih sistemov. Zato je finančna pomoč države in EU skupaj s centraliziranim pristopom nujna za izpolnitev vseh obveznosti na področju odvajanja in čiščenja odpadnih voda do leta 2015, ki jih je Slovenija podpisala v pristopni pogodbi. Centraliziran pristop omogoča tudi lažje reševanje zapletov pri pridobivanju soglasij ustreznih služb.

Po izvedbi vseh ukrepov, skladnih z Operativnim programom odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode (2004), bo priključenih od leta 2004 do leta 2015 več kot 1,500.000 prebivalcev. Državni operativni program je opredelil na celotni ravni države 3.260 aglomeracij, ki jih je glede na kriterije in predpise treba opremiti s kanalizacijo in na koncu s čistilno napravo. Identificiranih je bilo 156 večjih aglomeracij, ki jih je treba opremiti z ustrežno infrastrukturo in so prikazane v spodnji sliki. Skladno s 17. členom UWWD je Slovenija o teh aglomeracijah že poročala Evropski komisiji v decembru 2006.

Slika 5: Prikaz aglomeracij na področju odvajanja in čiščenja odpadnih voda

2.2.3 Oskrba s pitno vodo

Slovenija je zaradi velike količine padavin, ki v povprečju padejo na njeno ozemlje, sorazmerno bogata z vodami. Količine vode, ki se kot del vodnega kroga pojavljajo na območju Slovenije, so nad evropskim povprečjem. Ko pa govorimo o razpoložljivosti voda, se kot glavni problem pojavlja izredno neenakomerna časovna in prostorska razporejenost zalog površinskih voda in precejšnje nihanje vodnih zalog podzemnih voda.

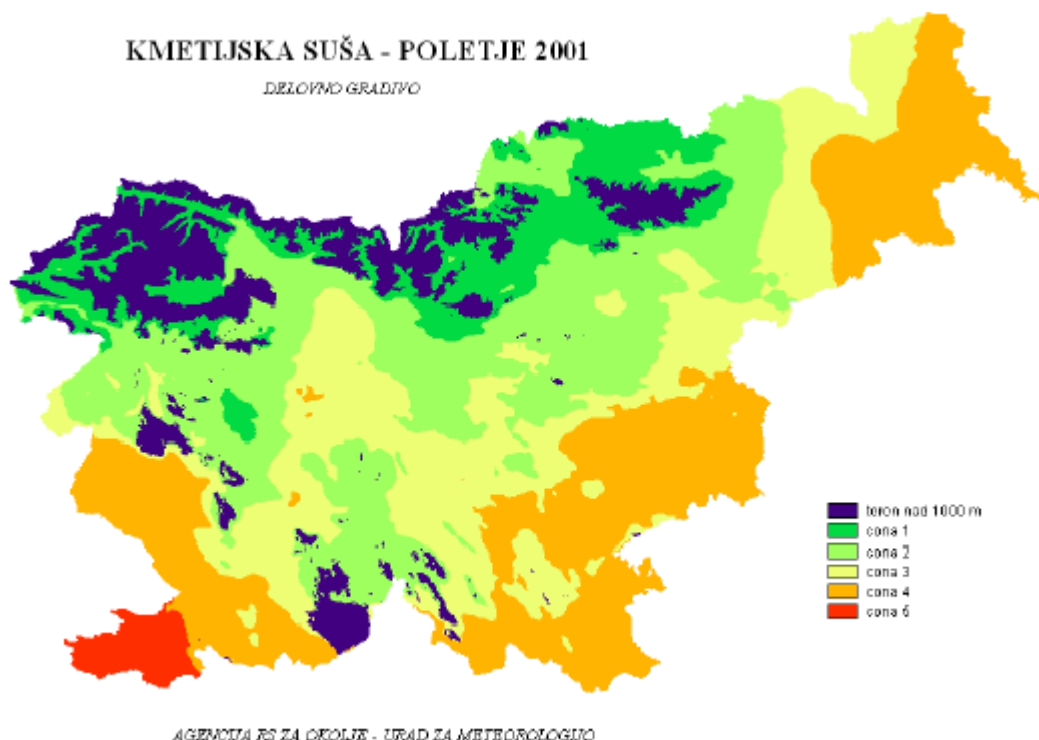
Največje zaloge podzemnih voda so v osrednjem delu Slovenije, najmanjše pa na skrajnem severovzhodu in skrajnem jugozahodu države, ki sta hkrati območja z najmanjšimi povprečnimi količinami padavin. Poseben problem predstavljajo območja s kraško poroznostjo, ki predstavljajo bogat vir podzemnih voda, ki ga je zaradi specifičnih lastnosti območja težko obvarovati pred antropogenimi obremenitvami. V Sloveniji so podzemne vode glavni vir pitne vode, površinske vode pa rabijo predvsem za potrebe tehnološke vode.

V zadnjih desetletjih se posegi človeka v hidrološki krog izrazito kažejo tudi v nihanju gladine oz. zalog in v spreminjanju tokovnih vzorcev podzemne vode. Zniževanje gladin podzemnih voda je posledica spreminjanja rabe prostora in s tem povezanega urejanja vodnega režima površinskih voda ter rabe vode. Zviševanje gladin pa je lahko v povezavi z opustitvijo industrijske rabe podzemne vode, izgradnjo hidroenergetskih objektov na površinskih vodah, bogatenjem vodonosnikov in opuščanjem vzdrževanja melioriranih

kmetijskih površin. Na podlagi teh podatkov smo izbrali nekatera prednostna območja za izgradnjo večjih vodovodnih sistemov.

Na skoraj enakih področjih se pojavlja tudi kmetijska suša in v zadnjih časih celo hidrološka suša. Prostorska analiza ocene intenzivnosti kmetijske suše je izvedena na osnovi vseh meteoroloških postaj po Sloveniji. Na osnovi dobljenih točkovnih vrednosti je izdelana karta prostorske porazdelitve kmetijske suše. Glede na dobljene rezultate za leto 2001 se Slovenija deli na 5 razredov po intenzivnosti kmetijske suše.

Slika 6: Intenzivnost kmetijske suše v letu 2001

Osnova za analizo trendov značilnih pretokov na reprezentivnih vodomernih postajah posameznega porečja je bila opravljena analiza trendov za vodomerne postaje z najdaljšim nizom podatkov (1981–2000). Izbrano primerljivo obdobje 1955–2000, za katero so na voljo podatki o pretokih za vse izbrane reprezentivne postaje na porečjih, ima podobne značilnosti kot obdobje najdaljših nizov. Izsledki analize kažejo na podobne časovne spremembe na vseh porečjih. Medtem ko veliki pretoki v pretežnem delu Slovenije naraščajo (velikost naraščanja je odvisna predvsem od stopnje protipoplavnih ukrepov oziroma zadrževanja konic poplavnih valov v zgornjem toku vodotokov), srednji in mali pretoki bolj ali manj izrazito upadajo.

Dodatne težave pri zagotavljanju zadostnih količin vode povzročajo v zadnjih letih opažena sprememba v časovni razporeditvi odtokov, saj se obdobja z velikimi odtoki v vodotokih z dežnim in dežno-snežnim režimom pomikajo v zimski čas, obdobje nizkih pretokov v poletnih mesecih pa se daljša. S tem se povečuje verjetnost nastopanja dolgotrajnejših suš. Če ob tem upoštevamo še upadanje letno potencialno razpoložljive vode v Sloveniji, lahko domnevamo, da bo vode primanjkovalo tudi tam, kjer je zdaj ni, in da bodo težave pri zagotavljanju zadostne količine vode tudi tam, kjer jih ni bilo.

Poleg podnebnih sprememb, ki se kažejo v spremenjenih odtočnih režimih in pojavljanju suše, ima velik vpliv na količino in kakovost pitne vode tudi človek s svojo dejavnostjo.

Ugotovljeno je bilo tudi, da velika večina vodovodnih sistemov nima opredeljenih rezervnih vodnih virov, ki so nujni za delovanje sistema ob kakršnem koli izpadu. Ugotavljamo, da občine za skladnejši razvoj območij nujno potrebujejo dodatna sredstva za izgradnjo novih vodovodnih sistemov, rezervnih vodnih virov in dolgoročne zmanjšanje ranljivosti Republike Slovenije zaradi podnebnih sprememb.

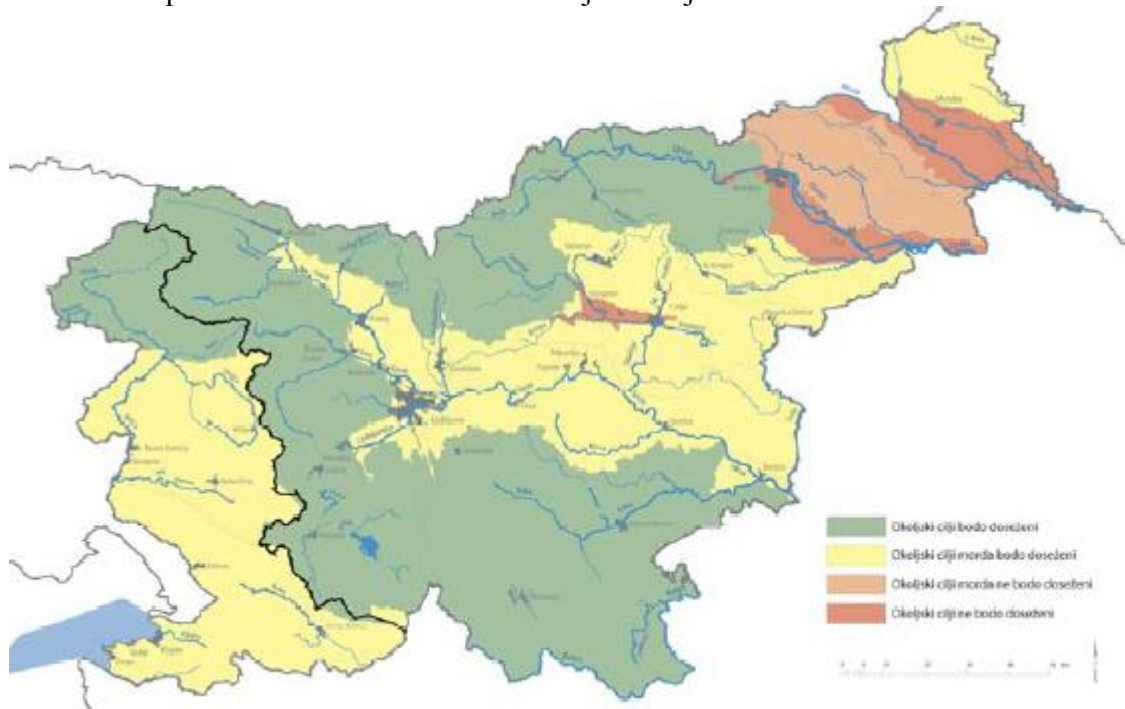
Na zdravstveno ustreznost pitne vode v veliki meri vpliva kakovost surove vode, kar je odvisno predvsem od izvora pitne vode. Tudi načini in postopki priprave so odvisni od značilnosti surove vode.

Dolgoletne meritve vsebnosti nitrata v podzemnih vodah v splošnem kažejo trend upadanja, kljub temu so povprečne vsebnosti nitratov za triletno obdobje 1998–2000 še vedno višje od dopustnih mejnih vrednosti 25 mg NO₃/l na Prekmurskem, Murskem, Apaškem, Dravskem, Ptujskem, Sorškem in na Krškem polju, v Spodnji Savinjski dolini, dolini Bolske, Kamniške Bistrice in v Soški dolini.

Onesnaženje s pesticidi je posledica prekomerne in nepravilne rabe fitofarmaceutskih sredstev (FFS) za uničevanje plevelov, škodljivcev ali plesni na obdelovalnih površinah, parkih, igriščih, cestah, železnicah. Najvišja dopustna vsebnost za atrazin in njegov metabolit desetilatrazin je 0,1 µg/l, za druge pesticide in njihove metabolite pa 0,06 µg/l, za vsoto vseh pesticidov 0,5 µg/l. S pesticidi so najbolj onesnažene podzemne vode Apaškega, Prekmurskega, Dravskega in Ptujkega polja ter doline Bolske, kjer je večina poprečnih vsebnosti vsote pesticidov v obdobju 1997–2000 višja od dopustne 0,5 µg/l. Med pesticidi sta v podzemni vodi najpogostejša in v najvišjih koncentracijah prisotna atrazin in njegov metabolit desetilatrazin. Zaradi prepovedi uporabe atrazina se ta nadomešča z drugimi, predvsem z metolaklorom, ki na posameznih mestih dopustne vrednosti presega do 20-krat (Podreča na Sorškem polju, Sobetinci na Ptujskem polju).

Začetna opredelitev dobrega kemijskega stanja podzemnih vodnih teles je pokazala, da se predvsem na nekaterih področjih lahko pričakuje, da do leta 2015 okoljski cilji ne bodo doseženi in da bodo potrebni na tem področju posebni kmetijsko-okoljski ukrepi, ki se že izvajajo. Zaradi same oskrbe s pitno vodo pa moramo izgraditi vodovodne sisteme, ki bodo omogočali pitje zdrave pitne vode nadzorovane kakovosti in sočasno zagotoviti razvoj določenih manj razvitih območij. Ob tem pa ne smemo pozabiti na ukrepe varstva voda.

Slika 7: Razporeditev možnosti izvedbe okoljskih ciljev

Ključni okoljski problemi so vezani na naslednje elemente:

- razpršeno onesnaževanje podzemnih voda z nitrati in s pesticidi iz različnih virov;
- podnebne spremembe in spremembe vodnih režimov;
- točkovni viri onesnaženja v urbanih okoljih (netesna kanalizacija, izpusti iz industrije);
- visoka ranljivost vodnih virov;
- neustrezne bilance vodnih količin vodnih virov (dolgoročno nižanje ravni podzemnih voda na nekaterih področjih)
- izgube vode na vodovodnem omrežju.

Ker se večina slovenskih mest oskrbuje s pitno vodo iz podzemnih vodnih virov, sta njihovo varstvo in raba še posebej pomembna, saj je oskrba s pitno vodo pogoj tudi za gospodarski razvoj področja.

V Republiki Sloveniji je bilo na dan 30. 6. 2004 1,997.004 prebivalcev (Vir: Ministrstvo za notranje zadeve, Statistični urad RS). V zbirki podatkov o sistemih za oskrbo s pitno vodo je bilo v letu 2004 vpisanih 977 oskrbovalnih območij, s katerih se je oskrbovalo s pitno vodo 1,840.135 prebivalcev, kar pomeni 92 % prebivalcev Slovenije. Ti podatki povedo, da se 156.869 prebivalcev ni oskrbovalo s pitno vodo, ki je bila zajeta v monitoring 2004. Prebivalci so se oskrbovali iz lastnih vodnih virov in sistemov, ki oskrbujejo manj kot 50 prebivalcev in oskrbovalnih območij, ki so izpadla iz zbirke in s tem iz Programa monitoringa pitne vode 2004 zaradi nepopolnega zajema oskrbovalnih območij. Teh območij je bilo po oceni 70, večinoma velikostnega razreda 50–500 prebivalcev in so oskrbovala približno 20.000 prebivalcev.

V letu 2005 se je skupno zdravstveno stanje v Sloveniji na podlagi podatkov o monitoringu pitne vode za leto 2005 nekoliko izboljšalo.

V letu 2004 je bilo nitratom izpostavljenih 12.243 prebivalcev na treh različnih oskrbovalnih območjih, v letu 2005 pa le 4.046 na štirih manjših oskrbovalnih območjih v okolici Murske Sobotе.

V letu 2004 so presegali mejno vrednost pesticidi: atrazin in njegov metabolit desetilatrazin ter dimetenamid. Koncentracije pesticidov so bile presežene v 25 vzorcih, na 15 različnih oskrbovalnih območjih, ki so oskrbovala skupno 183.881 prebivalcev. Podatki kažejo, da je bilo pesticidom v pitni vodi v letu 2005 izpostavljenih manj prebivalcev, in sicer 151.297 prebivalcev.

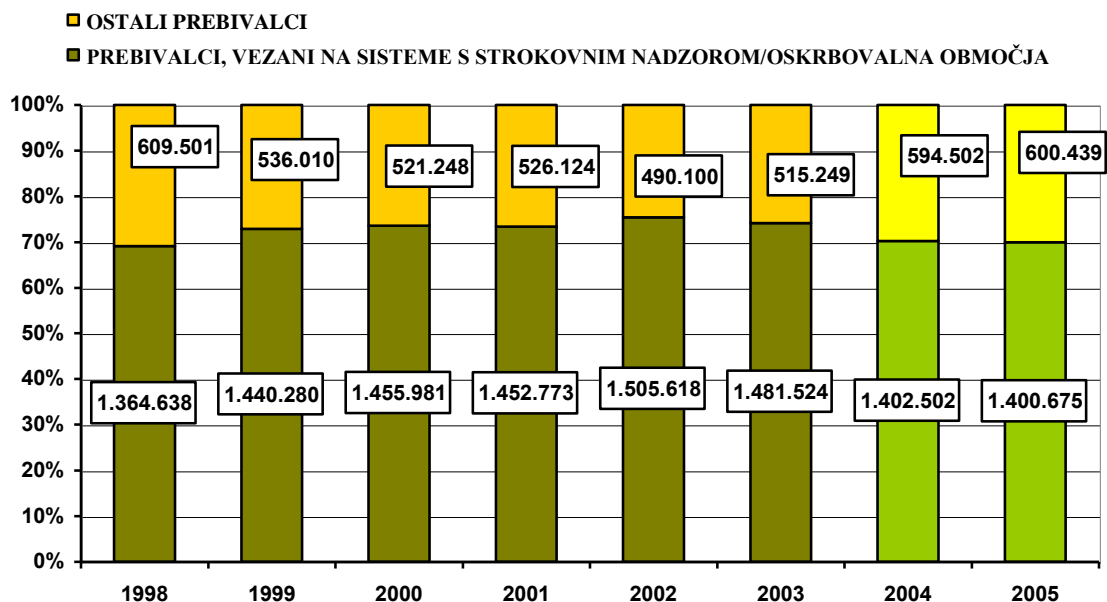
Število prebivalcev, pri katerih je bil vsaj en vzorec neskladen zaradi prisotnosti E.coli, je bilo skupno 554.477 oz. 30 % prebivalcev. Zajeta so vsa oskrbovalna območja ter skupaj redna in občasna preizkušanja. V letu 2005 je bil ta delež za 1 % manjši kot v letu 2004.

V letu 2005 naj bi pitno vodo stalno prekuhali na 264 (27 %) oskrbovalnih območjih, kjer izredno izstopa področje Nove Gorice s 85 %. Tako je skupaj okoli 700.000 prebivalcev občasno izpostavljenih kemijsko ali mikrobiološko oporečni oskrbi s pitno vodo.

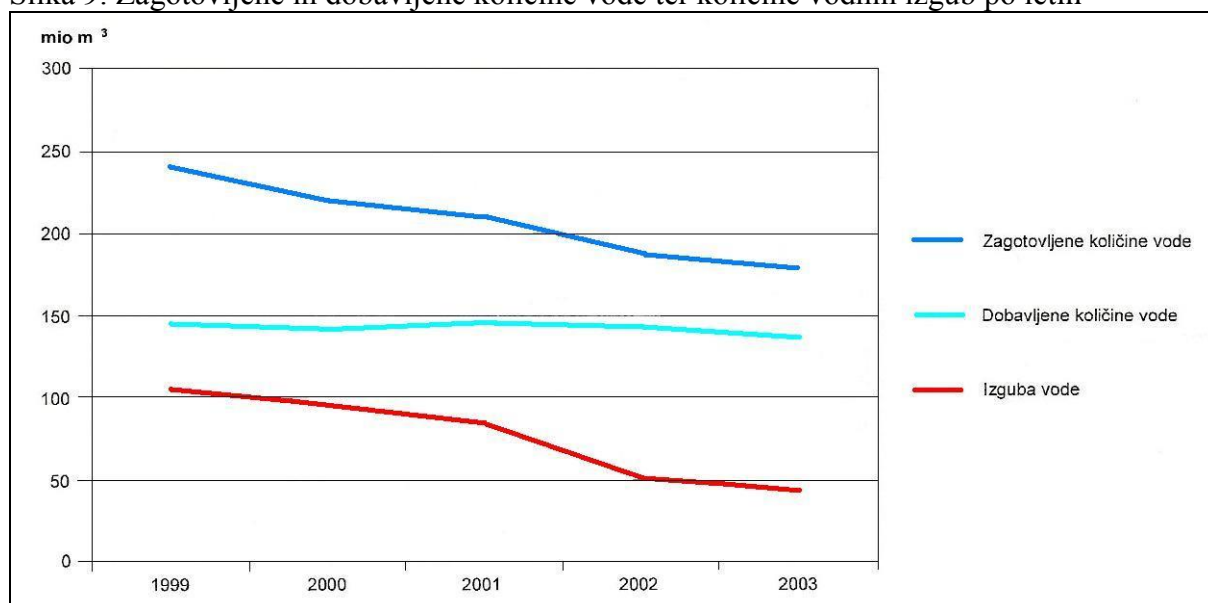
V Sloveniji je bilo v letu 2005 po Zbirki podatkov o sistemih za oskrbo s pitno vodo in o skladnosti pitne vode 75 oskrbovalnih območij, ki so oskrbovala po več kot 5.000 prebivalcev; skupaj so oskrbovala 1,400.675 oz. 70 % prebivalcev Slovenije. Število vključenih prebivalcev na sisteme s strokovnim nadzorom je v letu 2004 in 2005 nekoliko manjše, ker so bili do leta 2003 vključeni celotni sistemi za oskrbo s pitno vodo, ki so se v letu 2004 in 2005 ponekod delili v več manjših oskrbovalnih območjih, izmed katerih je vsako oskrbovalo manj prebivalcev kot prej celotni sistem.

V letu 2003 je bilo za javni vodovod načrpanih 187 milijonov m³ sveže vode. Večina te vode je bila načrpana iz podzemne vode, zato je skrb za ohranjanje zadostnih količin podzemne vod in za ohranjanje njihove kakovosti v Sloveniji še toliko pomembnejša. Izguba vode zaradi dotrajanih vodovodnih omrežij se postopno zmanjšuje. Za podzemne vode je značilno, da so vir pitne vode manj problematične, zlasti v mikrobiološkem smislu. Za površinske vode oz. kraške vode je značilno, da na svoji poti pobirajo najrazličnejša onesnaženja in so pogosto slabše mikrobiološke kakovosti.

Slika 8: Število in delež prebivalcev Slovenije, vezanih na sisteme v letih 1998–2003 s strokovnim nadzorom oz. na oskrbovalna območja v letu 2004 in 2005, ki oskrbujejo več kot 5.000 prebivalcev ter število in delež preostalih prebivalcev Slovenije

Slika 9: Zagotovljene in dobavljene količine vode ter količine vodnih izgub po letih

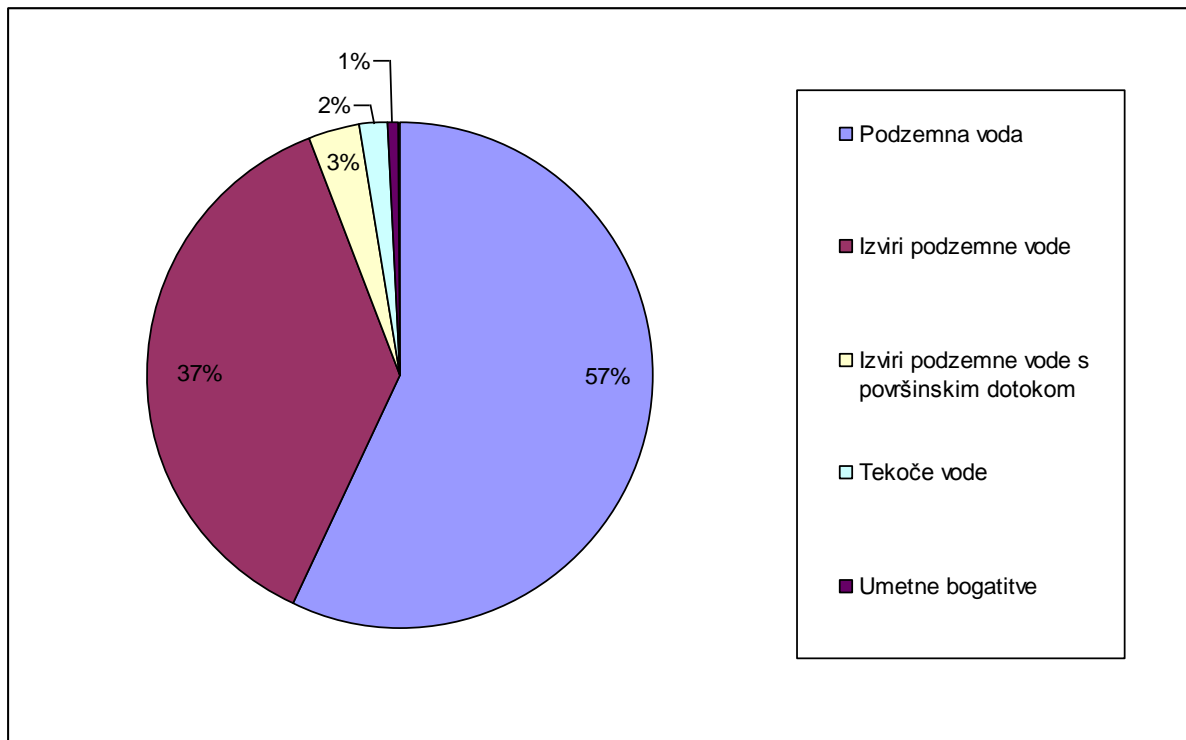

Glede na pozitivne dolgoletne izkušnje z delovanjem navedenih vodnih virov in primerljivih sistemov v tujini se z operativnim programom oskrbe s pitno vodo predvideva uporaba orodij umetnega bogatenja podzemnih voda s ciljem njihove zaščite oziroma količinskega bogatenja.

V preteklosti se je pogosto dogajalo, da je organizirana oskrba s pitno vodo prek javnih vodovodnih sistemov postopoma pokrivala območja oskrbe, ki so bila predtem oskrbovana iz lastnih vodnih virov. Ti vodni viri so bili pogosto neustrezne kakovosti. S ciljem zmanjševanja porabe vode so uporabniki pogosto izvedli svoje interne vodovodne sisteme

tako, da so za potrebe po vodi, ki ne zahtevajo kakovosti pitne vode (npr. izpiranje sanitarij, čiščenje idr.), vzpostavili vzporeden sistem, ki se napaja iz vodnega telesa podzemne vode, površinske vode ali iz cisterne z zbrano deževnico.

Slika 10: Struktura voda v RS

Glede na to, da je skladno z zakonom o varstvu okolja oskrba s pitno vodo opredeljena kot obvezna občinska gospodarska javna služba varstva okolja, predstavlja občina izredno pomemben subjekt pri izvajanju nalog, vezanih na učinkovito in uspešno oskrbo s pitno vodo in gospodarski razvoj.

Prioriteta oskrbe čim večjega dela prebivalstva RS s kakovostno pitno vodo je ena izmed stalnih prioriteta pristojnih institucij na področju varstva okolja. Pomen pitne vode izhaja iz vode kot nujno potrebne dobrine za obstoj in preživetje človeka in razvoj gospodarstva. Poleg tega te naložbe predstavljajo sistem integriranega upravljanja z vodami, skladno z direktivo WFD.

2.2.4 Zmanjšanje škodljivega delovanja voda

Ključna naloga Republike Slovenije na področju urejanja voda je sprejeti načrte urejanja voda in zagotoviti na poplavno ogroženih območjih na vsaj 100-letno poplavno varnost in tako zmanjšati ranljivost gospodarstva in zmanjšati morebitno nastalo škodo zaradi poplav oz. podnebnih sprememb. Vsi ukrepi se bodo izvajali skladno z Water Framework Direktivo, s čimer se bo doseglo trajnostno upravljanje z vodami. Iz Operativnega programa razvoja okoljske in prometne infrastrukture se bo sofinancirala gradnja objektov za zagotovitev poplavne varnosti na trenutno poplavno najbolj ogroženih območjih, ki so tudi poseljena in kjer bi lahko bila škoda največja.

Zaradi naravnih karakteristik so obseg, pogostost poplav in škoda na območju Slovenije veliki, pričakovati pa je, da se bo zaradi posledic podnebnih sprememb stanje še poslabšalo. Poplave ogrožajo več kot 300.000 ha površja Slovenije. Od tega je največje območje poplav na dolinsko-kotlinskem dnu (237.000 ha) na okoli tridesetih obsežnejših poplavnih območjih. Manj obsežna so poplavna območja ob obali in v dnu kraških polj (70.403 ha). Uničujoče poplave najpogosteje povzročajo siloviti nalivi in tudi hitro taljenje snega. Zelo pomembne so krajevne razmere, predvsem prevlada močno razčlenjenega hribovitega sveta in vododržne podlage, ki pospešujejo hiter odtok vode v doline in kotline. Človek je s krčenjem gozdov, z obdelavo tal, izgradnjo skoraj 6.000 naselij, s cestno in z železniško mrežo ter z drugimi objekti močno spremenil vodni režim, s tem pa tudi poplavne razmere.

Program Zmanjševanja škodljivega delovanja voda temelji na uvajanju trajnostno naravnanih ukrepov, ki upoštevajo problematiko celotnega prispevnega območja in vsebuje naslednje ključne usmeritve:

- raba prostora na poplavnih območjih se mora prilagoditi poplavam, tako da se postopno zmanjšajo vplivi dozdajšnjega poseganja človeka v naravne procese;
- gradnja protipoplavnih objektov, ki je še vedno eden izmed pomembnih elementov obrambe pred poplavami, se omeji na varovanje življenj in pomembnejših materialnih dobrin, pri čemer je treba upoštevati tudi varstvo narave in krajine;
- na poplavnih območjih je še posebej treba zagotoviti ukrepe za preprečitev onesnaženj voda, vodnih ekosistemov in tal kot posledic poplav;
- varstvo pred poplavami mora vsebovati: zadrževanje prekomernih količin voda, hranjenje teh količin na območju nastanka in postopno odvajanje v vodni režim, ko to ne povzroča več škodljivega delovanja.

Poplave so kompleksen problem, saj povzročajo veliko gmotno škodo in človeške žrtve. Reke in morja so dinamični sistemi, zato se varstvo pred poplavami ne more obvladovati s parcialnimi ali sektorskimi ukrepi. Nevarnost poplav je skupni problem in se mora obravnavati na ravni celotnega povodja. Ukrepi za varstvo pred poplavami v eni regiji lahko vplivajo na poplavno ogroženost v drugih regijah, ki ležijo ob reki navzgor ali navzdol, zato je treba pri načrtovanju ukrepov ugotoviti, kako ukrepi učinkujejo na celotno porečje.

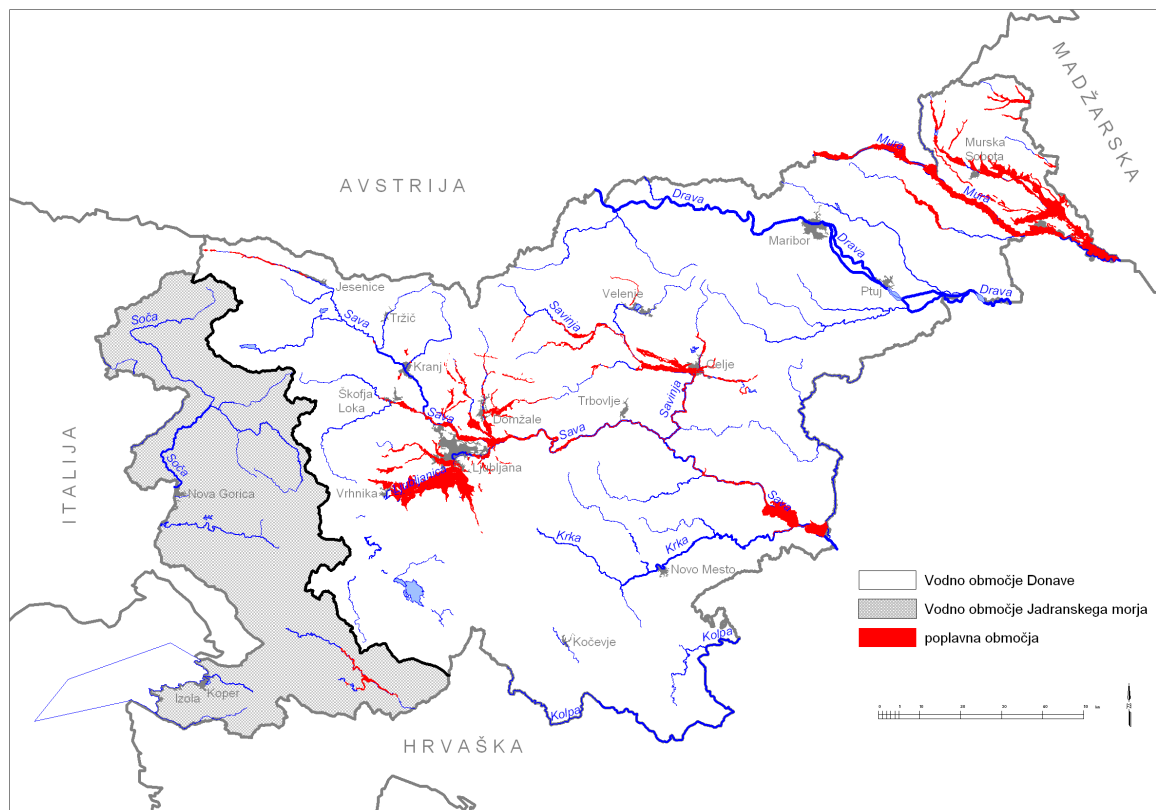
Zmanjševanje škodljivega delovanja voda zahteva celovito obravnavo naravnih procesov, njihovih značilnosti in njihovih potencialov za ogrožanje življenj in gmotne škode ter prilagoditev življenja ljudi tem procesom. Temu je treba prilagoditi tudi urejanje voda, ki mora obsegati ekonomske, upravne, nadzorne in tudi gradbene ukrepe.

Za zmanjševanje škodljivega delovanja voda bo v okviru Načrta upravljanja voda pripravljen tudi Podrobnejši načrt upravljanja voda za zmanjševanje škodljivega delovanja voda na povodju Donave in Jadranskih rek, ki bo vseboval:

- na podlagi predhodne ocene poplavne nevarnosti pripravljene karte poplavnih območij;
- program aktivnosti in ukrepov za posamezna pomembna območja, skupaj s pobudami za začetek priprave lokacijskih načrtov za umestitev gradbenih ukrepov v prostor;
- začetek izvajanja gradbenih ukrepov v okviru programa Sklada za vode;
- druge instrumente za zmanjšanje posledic poplav (raba prostora, gradbeni standardi, zavarovalništvo).

Pripravo načrtov upravljanja voda mora izvesti Ministrstvo za okolje in prostor skladno z direktivo WFD in Zakonom o vodah.

Slika 11: Poplavna območja

Problemi, s katerimi se soočamo po posameznih porečjih, so :

- porečje Drave ima močno spremenjen vodni režim, saj večji del leta po strugi odteka le ekološko sprejemljivi pretok;
- porečje Mure predstavlja z nastopom visokih voda potencialno nevarnost za naselja ob Muri in pritokih, saj obstoječi visokovodni nasipi ne zadoščajo oz. so dotrajani;
- porečje Ljubljaniče predstavlja z nastopom visokih voda potencialno nevarnost poplav za primestna območja in mestno območje zahodnega in južnega dela Ljubljane; po obsegu potencialne škode je Ljubljana najbolj poplavno ogroženo urbano območje v Sloveniji; ob katastrofalnih poplavih bi bilo v Mestni občini Ljubljana ogroženih okoli 8.000 ha, od tega prek 400 ha urbanih; na poplavnih območjih živi okoli 20.000 prebivalcev;
- porečje Savinje predstavlja potencialno nevarnost za urbanizirana območja ob Savinji; s poglobljanjem rečnega korita se je prevodnost struge nad Celjem povečala, možnost razlivanja v Spodnji Savinjski dolini pa se je zaradi urbanizacije poplavnih območij zmanjšala; poleg tega je vključeno tudi Porečje spodnje in srednje Save, ki predstavlja z nastopom visokih voda potencialno nevarnost za naselja ob Savi; načrtovani protipoplavni ukrepi bodo izvajani sočasno z gradnjo verige HE.

Slovenija se bo v prihodnjih letih, tako kot preostale države članice, soočila s podnebnimi spremembami, ki lahko povzročijo tudi večjo gospodarsko škodo. Zato je preventivna ureditev varstva pred poplavi ključna za razvoj Slovenije. Ob tem pa je treba poudariti tudi načelo Onesnaževalec plača, saj se sredstva iz državnega proračuna pridobivajo na osnovi pobranih sredstev vodnih pravic, ki jih morajo za rabo vode plačevati različni uporabniki (od gospodinjstev do energetike).

Ključni poudarki

Na področju ravnanja z odpadki lahko med ključne probleme štejemo:

- stalno naraščanje količin odpadkov za odlaganje;
- slabo ločevanje na izvor;
- majhen trg za predelavo odpadkov v surovine in ponovno uporabo odpadkov;
- premajhno število zbirnih centrov;
- nestabilnost finančnih okvirjev za naložbe;
- neizgrajenost objektov in naprav za ravnanje z odpadki;
- pomanjkanje odlagalnega prostora.

Problemi, s katerimi se soočamo na področju odvajanja in čiščenja, so:

- visoka ranljivost vodnih virov;
- nekonsistenten sistem financiranja naložb na občinski ravni;
- neizgrajenost objektov in naprav, pri čemer izstopa kanalizacija.

Na področju oskrbe s pitno vodo se soočamo s/z:

- razpršenim onesnaževanjem podzemnih voda z nitrati in s pesticidi iz kmetijskih virov, ki so glavni vir pitne vode, in posledično z visoko ranljivostjo vodnih virov;
- podnebnimi spremembami in spremembami vodnih režimov;
- rabo neustrezne vode kot pitne vode;
- neustrezne bilance vodnih količin vodnih virov (dolgoročno nižanje ravni podzemnih voda na nekaterih področjih);
- dotrajanostjo obstoječih vodovodnih sistemov;
- velikimi vodnimi izgubami na vodovodnih sistemih;
- nedefiniranimi rezervnimi vodnimi viri in veliko ranljivostjo oskrbe.

Ključni problemi, s katerimi se srečujemo pri zmanjševanju škodljivega delovanja voda, so:

- visoka ranljivost urbaniziranih površin;
- zastarela in dotrajana vodna infrastruktura;
- nedokončan sistem protipoplavnih objektov;
- nekonsistenten sistem funkcioniranja in delovanja protipoplavnih objektov;
- nizka ozaveščenost glede gradnje na poplavnih območjih;
- prenizka razpoložljiva sredstva iz državnega proračuna za gradnjo in vzdrževanje protipoplavnih objektov.

Zmanjševanje škodljivega delovanja voda je prioriteten ukrep, ki bo dosežen na osnovi Podrobnejšega načrta upravljanja voda za zmanjševanje škodljivega delovanja voda na povodju Donave, kjer so predvideni naslednji protipoplavni ukrepi:

- gradnja visokovodnih nasipov;
- rekonstrukcija visokovodnih nasipov in zidov;
- gradnja zadrževalnikov;
- ureditev strug.

Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti (analiza SWOT)

Tabela 9: Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti za področje okolja

	Opis
Prednosti	<ul style="list-style-type: none"> – nizka poraba vode na prebivalca – znano število ogroženih urbaniziranih površin – razpoložljivost vodnih virov – večletni trend zbiranja sekundarnih surovin – zadostne količine vodnih virov – imamo razvit sistem za spodbujanje okoljskega kmetovanja – imamo razvit sistem plačil vodnih povračil za rabo vode – imamo razvit sistem okoljskih dajatev za odvajanje in čiščenje odpadnih voda – imamo razvit sistem okoljskih dajatev za ravnanje z odpadki – sistemi so manjši in bolj obvladljivi – koristimo dolgoletne organizacijske izkušnje drugih večjih sistemov – koristimo lahko trenutno najboljšo tehnologijo – Slovenija leži v povirnem delu rek, zato poplave niso omejene na manjša območja in voda hitreje odteče – dobre izkušnje in tradicijo na področju urejanja voda
Slabosti	<ul style="list-style-type: none"> – povečana zdravstvena ogroženost prebivalstva – zmanjšanje kakovosti bivanja in dostopnosti storitev – negativni vpliv na gospodarski razvoj, umikanje kapitala – stalno naraščanje količin odpadkov za odlaganje – slabo ločevanje na izvoru – majhen trg za predelavo odpadkov v surovine in ponovno uporabo odpadkov – pomanjkanje zbirnih centrov – pomanjkanje odlagalnega prostora – nizka ozaveščenost prebivalstva – nekonsistenten sistem financiranja naložb na občinskem nivoju – različna kakovost čiščenja na posameznih čistilnih napravah – neizgrajenost objektov in naprav – različna kakovost oskrbe s pitno vodo (vaški sistemi, individualna oskrba) – dotrajanost vodovodnih sistemov – visoke vodne izgube – nedefinirani rezervni vodni viri – majhne sezonske zaloge vode v primeru dolgotrajnejših hidroloških suš (podnebne spremembe) – zastarela in dotrajana vodna infrastruktura – nedokončan sistem protipoplavnih ukrepov – visoka ranljivost urbaniziranih površin zaradi poplav – slabo vzdrževanje in visok strošek vzdrževanja vodnogospodarskih objektov – nekonsistenten sistem funkcioniranja in delovanja protipoplavnih objektov – uporaba zemljišč zaradi poplav za druge namene ni mogoča
Priložnosti	<ul style="list-style-type: none"> – razvoj novih delovnih mest

	<ul style="list-style-type: none"> – urejenost infrastrukture kot konkurenčna prednost Republike Slovenije – pozitivni učinki na gospodarski in turistični razvoj in razvoj uporabe novih tehnologij – ohranitev vodnih virov kot strateške dobrine države v času podnebnih sprememb – pozitivni učinki na zdravje prebivalstva – zmanjšanje tveganja za življenje ljudi, okolje in ekonomska sredstva na poplavnih območjih – izboljšana raba površin, varovanih pred poplavami
Nevarnosti	<ul style="list-style-type: none"> – migracije prebivalstva (znotraj RS) – razpad infrastrukturnih sistemov oskrbe s pitno vodo – izredno povišanje cen oskrbe s pitno vodo – povečana ranljivost zaradi podnebnih sprememb – gradnja na poplavnih območjih – zmanjšana vrednost objektov na poplavnih območjih – povečevanje poplavnih območij – nizka stopnja ozaveščenosti prebivalstva glede gradnje na poplavnih območjih – velika nevarnost naravnih nesreč zaradi visokih voda in visoki stroški odpravljanja posledic

2.3 Trajnostna raba energije

Zanesljiva oskrba z energijo ob nenehni gospodarski rasti in vse večjem poudarku na varstvu in ohranjanju naravnega okolja je bistvena sestavina današnjih razvojnih programov energetske oskrbe in rabe večine držav. Posamezni deli energetskega gospodarstva (premogovništvo, naftno in plinsko gospodarstvo ter elektrogospodarstvo), ki so se v preteklosti razvijali samostojno, so danes prisiljeni v izdelavo skupnih razvojnih načrtov, saj je treba čedalje pogosteje upoštevati možnosti nadomeščanja posameznih oblik energije z drugimi. Skupno načrtovanje energetske politike temelji na upoštevanju prestrukturiranja gospodarstva, prilagajanju višjim resničnim cenam energije ter na pripravi strategij za večanje učinkovite rabe energije in večje izrabe obnovljivih virov energije.

Za oskrbo in rabo energije v Sloveniji je značilna sorazmerno visoka energetska intenzivnost, ki je še vedno za okoli 90 % višja od evropske (EU-15) in za faktor 2,6 večja kot na Danskem. To je delno posledica strukture naše predelovalne industrije, v kateri je še vedno precejšen del panog, ki so energetske intenzivne, npr. proizvodnja aluminija, jekla, kamenin, celuloze in papirja, ter imajo sorazmerno nizko dodano vrednost in tudi premajhne energetske učinkovitosti v vseh sektorjih rabe končne energije.

Delež obnovljivih virov je bil v Sloveniji v letu 2003 v celotni oskrbi z energijo 10,8 % (leta 2000 11,9 %, EU-15 le 5,5 %), v celotni proizvodnji električne energije pa 23,2 % (leta 2000 28,6 %). Pri tem je skrb vzbujajoča težnja zniževanja deleža obnovljivih virov energije pri proizvodnji električne energije. Obnovljivi viri predstavljajo pomemben vir primarne energije v Sloveniji, povečevanje njihovega deleža pa je ena izmed prioritet energetske in okoljske politike države. Naša država ima enako dobre ali celo boljše naravne zmožnosti za rabo obnovljivih virov energije v primerjavi s preostalimi državami EU.

Povprečna letna rast porabe primarne energije v Sloveniji v obdobju od leta 1992 do 2001 je bila 1,9 %. Največji delež v primarni energetske bilanci v letu 2004 so imela tekoča goriva s 35,2 % in trdna goriva (premog) z 21,6 %. Delež obnovljivih virov energije se je delil na hidroenergijo s 4,5 %, les in lesne ostanke s 4,1 %, drugi OVE pa so predstavljali le dobrih 0,1 % primarne energetske bilance. Za sisteme daljinskega in lokalnega ogrevanja se kot ustrezen domači energent čedalje bolj uveljavlja domači obnovljivi vir lesna biomasa (ostanki v lesni industriji in les iz gozda), zlasti na lokacijah, kjer so izrazite naravne danosti (gozdnatost, kmetijstvo, industrija, obrt, turizem).

Povprečna letna rast porabe končne energije v letih od 1992 do 2001 je bila 2,2 %. Najpomembnejši vzrok rabe energije je vsekakor gospodarska rast, ki je bila v obdobju zadnjih sedmih let povprečno približno 4 % letno. V letu 2001 je bila poraba končne energije 183,7 PJ. Bistveno se je zmanjšala poraba trdnih goriv, povečala pa se je poraba tekočih goriv, ki ostajajo z 51-odstotnim deležem najpomembnejši energent. V zadnjih letih je opazen trend hitrejšega naraščanja porabe električne energije.

Podobno kot v EU gre v Sloveniji za dva izziva: kako obdržati energetske odvisnosti na zdajšnji ravni in kako znižati onesnaženost zraka ter emisije toplogrednih plinov. Slovenija je, brez upoštevanja uvoza goriva za Nuklearno elektrarno Krško, okoli 50 % odvisna od uvoza energije (v letu 2004 je bila energetska odvisnost Slovenije 52 %, kar je 4 odstotne točke več kot leta 2001), kar je na ravni EU. Posebej je ta odvisnost pereča pri oskrbi porabnikov s plinom in tekočimi gorivi (dejansko 100 %), medtem ko je uvoz električne energije približno na ravni izvoza. EU se zaveda, da se lahko le z intenzivnimi ukrepi pri ravnanju z energijo prepreči napovedano povečanje njene odvisnosti od uvoza energije, ki naj bi se, če le-ta ne bi ukrepala, v letu 2030 povečal z zdajšnjih 50 % na 70 %.

V zvezi z varstvom okolja predstavlja še največji izziv zmanjševanje onesnaženosti zraka in emisij toplogrednih plinov, pri čemer so emisije toplogrednih plinov z začetkom veljavnosti kjotskega protokola 18. februarja 2005 postale naša zaveza tudi z vidika mednarodnega prava. K tem emisijam skoraj 80 % prispeva energetika. Zato je za doseganje kjotskega cilja, to je zmanjšanja emisij toplogrednih plinov za 8 % do leta 2010, ključnega pomena čim večja uporaba čistih fosilnih goriv z nizko vsebnostjo ogljika, učinkovito ravnanje z energijo v celotni energijski verigi in čim večja uporaba obnovljivih virov energije, ki morajo imeti pri naložbenih odločitvah prednost pred večjo uporabo fosilnih goriv.

Ključni poudarki

Ključni problemi, ki bi lahko negativno vplivali na nacionalni razvoj, ob predpostavki, da bi bili tudi v prihodnje preostali programi za spodbujanje učinkovite rabe energije in obnovljivih virov energije na zdajšnji ravni, so:

- ob zdajšnjih trendih rasti porabe energije grozi v naslednjih desetletjih znatno povečanje odvisnosti Slovenije od uvoza energije (v EU: brez posebnih ukrepov se bi do leta 2030 odvisnost EU od uvoza energije z zdajšnjih 50 % povečala na 70 %);
- v prihodnosti ne bomo mogli izpolnjevati mednarodnih obveznosti v zvezi s Kjotskim protokolom in z direktivami EU (npr. letno dokazovanje prihrankov pri rabi končne energije v višini 1 %, skladno z direktivo o učinkovitosti rabe končne energije in energetskih storitvah);
- zmanjšanje konkurenčnosti gospodarstva, še posebej energetsko intenzivnih panog, v katerih predstavlja strošek za energijo znaten del odhodkov;
- visoka rast porabe električne energije;
- nesmotno ravnanje z energijo v javnem sektorju;
- povezovanje URE in OVE samo s pozitivnimi vplivi na okolje in ne tudi z vplivi na povečevanje konkurenčnosti, regionalnega razvoja in zaposlovanja;
- nizek obseg raziskav in tehnološkega razvoja energetske opreme in storitev na področju URE in OVE;
- znatno prenizka razpoložljiva sredstva iz državnega proračuna za finančne spodbude;
- osredinjenost podjetij za energetsko oskrbo na velike naložbe v energetskem sektorju;
- šibka koordinacija med resornimi ministrstvi itd.

Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti (analiza SWOT)

Tabela 10: Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti za področje trajnostne rabe energije

PREDNOSTI	SLABOSTI
Velik še neizkoriščen potencial za URE (stavbe, industrija) in OVE (biomasa, geotermalna energija, sonce) oziroma potencial zmanjšanja emisij TGP, izboljšanje lokalne kakovosti zraka, povečanje energetske in ekonomske učinkovitosti.	Visoka in rastoča odvisnost od uvoza energije.
Usklajenost NEP in drugih programov z okoljsko politiko in energetsko politiko EU ter povezano z izpolnjevanjem kjotskega protokola in drugih mednarodnih obveznosti Slovenije.	Visoka rast porabe električne energije.
Visoka prioriteta v EU v razvojnih in raziskovalnih programih, dobra povezanost z EU ter velika sposobnost prenosa znanja in nadaljnega razvoja znanja v Sloveniji.	Rast porabe primarne energije.
Obstoj finančnih virov (taksa CO ₂ , dodatek k ceni za uporabo elektroenergetskega omrežja, trošarinske olajšave).	Neracionalno ravnanje z energijo v javnem sektorju.
Obstoj programov spodbujanja, institucij (npr.	Institucionalni okvir, ki daje prednost tradicionalnim virom energije.
	Prenizka sredstva iz državnega proračuna in drugih virov za izvajanje spodbujevalnih programov.
	Malo demonstracijskih projektov, ne vključevanje URE in OVE v javna naročila.
	Pomanjkanje usposobljenih investitorjev, pomanjkanje obstoječe infrastrukture za nekatere tehnologije.
	Nizka raven razpoložljivosti lastnih finančnih

<p>Ekološki sklad) ter metodologije uvajanja, izvajanja, spremljanja in evaluacije programov.</p> <p>Znanje, naravne danosti in tradicija področja (biomasa).</p> <p>Že razvita proizvodnja naprav, opreme in storitev (gradbeni materiali, ogrevalna in klimatizacijska tehnika, merilna tehnika, informacijske tehnologije idr.), ki je sposobna pospešenega razvoja.</p> <p>Trend znižanja naložbenih stroškov zaradi ekonomije obsega in zrelosti tehnologij.</p>	<p>sredstev in slabo razviti alternativni modeli financiranja.</p> <p>Nizek obseg raziskav in tehnološkega razvoja energetske opreme in storitev na področju URE in OVE.</p> <p>Velika energetska podjetja ne vidijo OVE in URE kot svoje razvojne priložnosti, ampak kot konkurenčno opcijo.</p> <p>Visoki stroški priprave projektov, predvsem med razvojem teh trgov.</p> <p>Višji transakcijski stroški zaradi manjše velikosti projektov.</p>
---	--

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<p>Možnost povečanja zanesljivosti energetske oskrbe (diverzifikacija virov, manjša odvisnost od fosilnih goriv, razpršena lokalna oskrba).</p> <p>Upočasnitev gradnje novih velikih energetskih objektov in omrežij.</p> <p>Pospeševanje skladnega regionalnega razvoja Slovenije, vključno z zagotavljanem novih delovnih mest.</p> <p>Vzpodbujanje lokalnega gospodarstva na področju kmetijstva in gozdarstva, povezava z ekokmetijstvom in turizmom.</p> <p>Zagotavljanje boljše stroškovne učinkovitosti energetske oskrbe in s tem povečevanje konkurenčnosti gospodarstva.</p> <p>Spodbujanje konkurenčnosti pri zagotavljanju energetskih storitev in vzpodbujanje dodatnega razvoja tehnologij (gradbeni in drugi materiali, energetska oprema, tehnologije IT itd.).</p> <p>Izboljšanje bivalnega udobja in delovnih pogojev ter znižanje stroškov za zdravstvo in varstvo okolja.</p> <p>Možnosti zmanjševanja revščine s t. i. programi zmanjševanja »fuel poverty« z URE in OVE.</p> <p>Aktiviranje zasebnega kapitala za OVE in URE in s tem dolgoročno zmanjšanje proračunskih sredstev.</p>	<p>Finančne spodbude, usmerjene samo v uporabo tehnologij v Sloveniji, brez spodbud za tehnološki in gospodarski razvoj na tem področju lahko zmanjšajo gospodarske učinke.</p> <p>Slaba koordinacija aktivnosti različnih akterjev, pomanjkanje vizije, višji riziko zaradi novih tehnologij.</p> <p>Nizka stopnja ozaveščenosti porabnikov glede ekonomskih in drugih koristi.</p> <p>Neizvajanje ukrepov zaradi nizke likvidnosti kupcev in lastnikov (npr. ob gradnji in obnovi stavb ter naložbah v energetske naprave).</p> <p>Dodatne ovire pri razvoju srednje velikih in malih decentraliziranih sistemov energetske oskrbe zaradi neorganiziranega trga z lesno biomaso in dviga cen biomase.</p> <p>Konflikt z lesnopredelovalno industrijo (uporaba biomase kot surovine in ne za proizvodnjo energije).</p> <p>Povečanje uvozne odvisnosti.</p>

3 STRATEGIJA ZA RAZVOJ

Glede na svoje potrebe je Slovenija pri določanju področij, ki bodo sofinancirana iz skladov EU, upoštevala predvsem težnjo k usklajenemu razvoju in zagotavljanju infrastrukture na področju okolja in prometa, ki je povezana s spodbujanjem gospodarskega razvoja in z ustvarjanjem delovnih mest ter tudi s spodbujanjem trajnostnega razvoja in z zagotavljanjem visoke kakovosti življenja za prebivalce RS.

Posebna prioriteta je namenjena železniškemu prometu, ki poleg pomembnih gospodarskih učinkov pomembno prispeva k zmanjševanju negativnih vplivov na okolje zaradi mobilnosti in ki je torej ključni dejavnik uspeha v vse bolj odprtem, tržnem in konkurenčnem prostoru. V okviru prometnih naložb je temu področju namenjenih prek 49 % sredstev, brez upoštevanja prometnih naložb, ki izhajajo iz načela skladnega regionalnega razvoja, pa celo prek 65 %. Prav tako je bil poseben poudarek dan področju trajnostne rabe energije, ki prispeva k zmanjšanju energetske intenzivnosti, znižanju emisij CO₂ in onesnaževalcev zraka, k rabi obnovljivih virov energije in ki pripomore k izboljšanju bivalnih pogojev prebivalstva. Za to področje do zdaj iz naslova kohezijske politike niso bila dodeljena posebna sredstva, medtem ko bo v prihodnje temu področju namenjenih 160 milijonov evrov, kar predstavlja skoraj četrtino vseh okoljskih naložb oz. prek 11 % sredstev Kohezijskega sklada.

Na področju cestne infrastrukture predstavljajo prioriteto predvsem naložbe v dokončanje avtocestnega križa, ki leži na vseevropskem prometnem omrežju, in v razvojne osi, ki bodo omogočile razvoj in razvojno integracijo virov šibkejših in obmejnih regij z območjem osrednje Slovenije ter zagotovile primerno dostopnost in povezanost z mednarodnimi tokovi. Slednje bodo financirane tudi iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj. Na področju letalstva pa bodo, glede na večanje letalskega prometa, glavne naložbe usmerjene predvsem v zagotavljanje večjih kapacitet sprejema in odprave potnikov in blaga ter varnosti v letalskem prometu. Težnja je tudi čimprejšnja zadostitev predpisom Unije in vzpostavitev sistemov, ki bodo omogočali interoperabilnost sistemov različnih območnih centrov za vodenje in kontrolo zračnega prometa v Evropi.

Kljub načelu Onesnaževalec plača bo naložbam na področju varstva okolja, glede na primerjalne prednosti oz. zmožnosti Slovenije, vendarle dana precejšnja teža, saj je temu področju namenjenih prek 37 % sredstev Kohezijskega sklada. Prioritetna področja temeljijo na usmeritvah Nacionalnega programa varstva okolja, operativnih programih na posameznih področjih varstva okolja ter na usmeritvah tematskih strategij in direktiv EU, pri čemer prioriteto predstavlja izboljšanje oskrbe čim večjega dela prebivalstva RS s kakovostnimi storitvami na področju javnih služb varstva okolja.

Skladno z analizo stanja na področju varstva okolja so bili oblikovani predlogi za oblikovanje posameznih razvojnih prioritet. Oblikovani sta bili dve razvojni prioriteti, katerima so bila v okviru omejenih finančnih virov in upoštevajoč naložbene potrebe tudi dodeljena sredstva Kohezijskega sklada:

1. Razvojno prioriteto Ravnanje s komunalnimi odpadki, na katero odpade 15 % sredstev Kohezijskega sklada oz. 206 milijonov evrov;
2. Razvojno prioriteto Varstvo okolja – področje voda, na katero odpade 23 % sredstev Kohezijskega sklada.

Razvojna prioriteta ravnanja s komunalnimi odpadki je bila določena na osnovi:

- stalnega naraščanja količin odpadkov za odlaganje;
- majhnega trga za predelavo odpadkov v surovine in ponovno uporabo odpadkov;

- premajhnega števila zbirnih centrov;
- neizgrajenosti objektov in naprav za ravnanje z odpadki;
- pomanjkanja odlagalnega prostora.

Razvojna prioriteta Varstvo okolja – področje voda je bila določena na osnovi:

- neizgrajenosti objektov in naprav, pri čemer izstopa kanalizacija;
- podnebni sprememb in nujno potrebnih prilagoditev;
- neustrezne bilance vodnih količin vodnih virov in dolgoročnega nižanja ravni podzemnih voda na nekaterih področjih;
- rabe neustrezne vode kot pitne vode na določenih območjih Slovenije;
- dotrajanosti obstoječih vodovodnih sistemov;
- velikih vodnih izgub na večjih in starejših vodovodnih sistemih;
- delovanja večine vodovodnih sistemov brez definiranih rezervnih vodnih virov;
- visoke ranljivosti urbaniziranih površin zaradi poplav;
- zastarele in dotrajane vodne infrastrukture;
- nedokončanega sistema protipoplavnih objektov.

Podnebne spremembe so bile za Slovenijo ključne pri izbiri in določanju razvojnih prioritet Operativnega programa razvoja okoljske in prometne infrastrukture. Slovenija bo z izgradnjo ustrezne infrastrukture iz tega operativnega programa zmanjšala ranljivost slovenskega gospodarstva, zmanjšala emisije toplogrednih plinov, zagotovila večjo varnost prebivalcev in trajnostno rabo naravnih virov. Ker je trenutno največji problem sveta in EU soočanje s podnebnimi spremembami in prilagoditev nanje, je bil večji poudarek dan razvojni prioriteti Varstvo okolja – področje voda. Glede na to, da je bilo v okviru Celovite presoje vplivov na okolje področje kakovosti zraka prepoznano kot eno prioritetenih, bo temu cilju dana posebna pozornost v okviru vseh razvojnih prioritet, saj razvoj prometne infrastrukture, trajnostna mobilnost, okoljski programi, skladen regionalni razvoj in spodbujanje učinkovite rabe energije prispevajo k doseganju tega cilja.

Iz naslova OP ROPI bo tako na agregatni ravni 53 % sredstev namenjenih področju prometa, medtem ko je področjem okolja in trajnostne rabe energije namenjenih natanko 50 % sredstev Kohezijskega sklada. 1,4 milijarde evrov in dodatnih 165,5 milijonov iz naslova Evropskega sklada za regionalni razvoj bo tako, ob upoštevanju načela medgeneracijske in sonaravne trajnosti, namenjenih predvsem doseganju četrtega cilja NSRO.

zagotovitvi pogojev za rast z zagotavljanjem trajnostne mobilnosti, izboljšanju kakovosti okolja in ustrezni infrastrukturi,

obenem pa bo zasledovan tudi peti cilj NSRO

skladnega razvoja regij.

Izmed vseh razpoložljivih sredstev operativnega programa se jih prek 50 % nanaša na »lizbonske« programe, kot jih opredeljuje člen 9.3 Uredbe sveta o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in o Kohezijskem skladu. Natančna razčlemba namenov po posameznih razvojnih prioritetah in njihova navezava na lizbonske cilje je predstavljena v razvojnem kontekstu vsake izmed prioritet.

Skupni imenovalec vseh razvojnih prioritiet je **trajnostni razvoj**, ki tudi sicer predstavlja osnovno izhodišče strateških in izvedbenih dokumentov Republike Slovenije (SRS), medtem ko je okoljska dimenzija podrobneje obdelana v Nacionalnem programu varstva okolja (NPVO). Navedena usmeritev pomeni zavezo k zagotavljanju razvoja, ki bo zagotavljal ravnotežje med ekonomskimi, socialnimi in okoljskimi vidiki. Poleg aktivnosti, ki se v OP ROPI neposredno nanašajo na okoljsko dimenzijo, je okoljska dimenzija trajnostnega razvoja vključena v dokument tudi horizontalno, to je prek nabora visokih okoljskih meril za vrednotenje projektov in določanja prioritiet tistim vsebinam, ki imajo pozitiven okoljski vpliv, skladno s slovensko zakonodajo in z zakonodajo EU. V nadaljevanju so navedena nekatera merila, ki se bodo upoštevala v posamezni dimenziji trajnostnega razvoja. Med okoljskimi merili se bodo pri izboru projektov smiselno upoštevala merila usklajenosti z operativnim programom, zmanjševanje onesnaževanja okolja, ohranitev identitete krajine ter kulturne in naravne dediščine, zmanjšanje škode za strukturo ali kakovost tal, optimizacija trajnostne rabe naravnih virov, ohranjanje in dobro upravljanje vodnega režima in zmanjšanje vplivov zaradi podnebnih sprememb. Med ekonomskimi merili se bodo smiselno upoštevala merila usklajenosti z normativi in standardi stroškov na enoto učinka, podatki iz analize stroškov in koristi, vpliv na ceno storitve po izgradnji javne infrastrukture. Podobno se bodo med socialnimi oz. socialno-ekonomskimi merili upoštevala merila o povečanju zaposlitve, prispevku k skladnosti regionalnega razvoja, povečanju kakovosti delovanja javnih služb in načina oskrbe ter povečanju kakovosti življenja sploh.

Iz naslova Operativnega programa razvoja okoljske in prometne infrastrukture si Slovenija tako povzeto obeta doseči naslednje cilje:

Tabela 11: Cilji OP ROPI Cilji OP razvoja okoljske in prometne infrastrukture		Stanje (zadnji razpoložlj. podatek)	Cilj konec obdobja	Vir
Učinek				
1	Km novozgrajenih in posodobljenih cest		83	CIS
	od tega na vseevropskih omrežjih - TEN		52	
2	Km novozgrajenih in posodobljenih žel. prog na vseevropskih omrežjih - TEN		155	CIS
3	Izvedena protihrupna zaščita na AC odsekih (v tisoč m ²)		132	MZI
4	Poglobitev vplovnega kanala v bazen I koprskega tovornega pristanišča (v m)	- 11,4	- 15	MZI
5	Povečanje kapacitet oskrbe potnikov v zračnem prometu (v potnikih/uro)	800	1.500	MZI
Rezultat				
6	Povečanje blagovnega prometa prepeljanega po železnici (v milijonov ton-km)	3.750	3.939	SURS
7	Nižji časovni stroški na leto zaradi izvedenih investicij v ceste, vključno z AC (v mio evrov)		50,5	MZI
8	Povečanje zmogljivosti pretovora v bazen I v koprskem pristanišču (v ton)	3.480.000	3.987.500	MZI
9	Zmanjšanje količin odloženih nenevarnih odpadkov (v tonah/leto)	845.000	550.000	Poročilo o stanju okolja
10	Povečanje števila prebivalcev,	1.840.000	1.860.000	MZ

	oskrbovanih iz vodovodnih sistemov z zagotovljenim monitoringom			
11	Povečanje števila aglomeracij (z obremenjenostjo nad 2000 PE) opremljenih z odvajanjem in čiščenjem		50	MOP
12	Zmanjšanje poplavno ogroženih območij (ha)	300.000	298.600	MOP
Vpliv				
13	Prihranek končne energije (v GWh)	46.000	zmanjšanje za 300	MZI
14	Povečanje proizvedene energije iz obnovljivih virov (v GWh)	8.978	povečanje za 300	MZI
15	Dodatna zmogljivost proizvodnje iz obnovljivih virov energije (MW)		povečanje za 119 MW	MZI
CIS: centralni informacijski sistem; SURS: Statistični urad RS; MOP: Ministrstvo za okolje in prostor; MZI: Ministrstvo za infrastrukturo; MZ: Ministrstvo za zdravje				

Slovenija bo v fazi priprav vlog in preostale spremljajoče dokumentacije v programskem obdobju 2007–2013 koristila pomoč pobude JASPERS. Pobuda JASPERS bo organom, vključenim v izvajanje evropske kohezijske politike, s svojo pomočjo omogočila, da bo Slovenija čim učinkoviteje koristila sredstva Kohezijskega in tudi Evropskega regionalnega sklada.

V nadaljevanju sledi podrobnejša predstavitev ciljev in razvojnih prioritet po posameznih področjih.

3.1 Promet

3.1.1 Dozdajšnje izkušnje

Učinkovitost in uspešnost dozdajšnjih vlaganj sta bili analizirani v okviru Nacionalnega programa izgradnje avtocest (NPIA), ki predstavlja tudi največji delež pri izdatkih RS za promet.

Na osnovi izdelane analize izvajanja NPIA do 31. 12. 2002 je bilo ugotovljeno, da so ključni vzroki odstopanj od predvidene fizične in finančne realizacije NPIA predvsem naslednji:

- predolgotrajni postopki umeščanja odsekov v prostor, čeprav je na tem področju stanje v obdobju 1999–2002 glede na samo število sprejetih uredb o lokacijskih načrtih neprimerno boljše, kot je bilo v obdobju 1994–1998;
- naraščanje naložbenih vrednosti odsekov zaradi tipičnih zunanjih in notranjih vzrokov (uvedba in vpliv DDV, plačilo spremembe namembnosti kmetijskih zemljišč, dodatna dela, višja raven obdelave projektno-tehnične dokumentacije, sprememba poteka in dolžine trase, pravno-premoženjske zadeve, zaščita in varovanje pred vplivi na okolje, cene gradbenih storitev in proizvodov, zahteve in pogoji lokalnih skupnosti v postopku, zahteve in pogoji dajalcev soglasij v postopku, izvedene in načrtovane arheološke raziskave), čeprav je na tem področju stanje v obdobju 2000–2002 glede na manjši trend povečevanja naložbenih vrednosti neprimerno boljše, kot je bilo v obdobju 1994–1999;

- zmanjševanje zagotavljanja in porabe virov finančnih sredstev za izvajanje NPJA, čeprav je na tem področju stanje v obdobju 1998–2002 glede na večji trend zmanjševanja virov finančnih sredstev neprimerno slabše, kot je bilo v obdobju 1994–1997.

Analiza preteklih vlaganj na področju državnih cest po namenu kaže, da je bilo v letih 1997–2003 za zmanjšanje stroškov uporabnikov v povprečju letno namenjenih 40 %, za zagotavljanje dostopnosti 23 %, za povečanje prometne varnosti 21 % in za ohranjanje omrežja 16 % sredstev naložbenega vzdrževanja in gradnje. Analiza časovne serije deležev sredstev, namenjenih posameznim ciljem, kaže trend upadanja sorazmernega deleža sredstev, namenjenih ciljem zmanjševanja stroškov uporabnikov, zagotavljanja dostopnosti in ohranjanja omrežja ter sorazmernemu povečevanju deleža sredstev, namenjenih uresničevanju ciljev povečanja prometne varnosti, in izboljšanja kakovosti bivanja.

Z naložbami v železniško omrežje na V. in X. vseevropskem koridorju so bili od leta 2003 do leta 2008 na odsekih, kjer so se izvajale posamezne investicije, doseženi naslednji učinki:

1. zmanjšali so se potovalni časi in s tem stroški prevoza;
2. izboljšala se je dostopnost do posameznih regij in medregijske povezave;
3. z doslednim izvajanjem ukrepov, določenih v 49. in 51. členu Zakona o varnosti v železniškem prometu, ki se nanašajo na nivojska križanja ceste in železnice in zunajnivojske dostope na perone, se je izboljšala raven prometne varnosti;
4. zagotovila se je dopustna osna obremenitev kategorije najmanj D3 (225 kN/os in 72 kN/m);
5. harmonizacija in/ali zagotovitev interoperabilnosti javnega železniškega omrežja z omrežjem Unije, skladno z določili Direktive EU 2001/16 in Direktive EU 50/2004.

Učinki naložb v pomorsko infrastrukturo se kažejo:

- na področju nadzora in varnosti prometa, kjer je bila oddana koncesija za vzdrževanje objektov za varnost plovbe in vzpostavljen Sistem avtomatskega identifikacijskega nadzora – AIS ter izvedena določena naložbena vzdrževalna dela na plovilih;
- v poglobljenem morskem dnu v pristanišču Koper (bazen II ob ustju reke Rižane) na globino -13 oziroma -14 m.

Nacionalni program razvoja civilnega letalstva je strateški dokument, ki temelji na ugotovitvah prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti v civilnem letalstvu v Republiki Sloveniji, kot jih v tem trenutku prepoznava država in izvajalci dejavnosti civilnega letalstva. Namen Nacionalnega programa je začrtati skupne cilje, ki bodo določali splošni okvir bodočega razvoja civilnega letalstva v Republiki Sloveniji do leta 2019. S tem bo izvajalcem letalske dejavnosti in morebitnim investitorjem določen okvir, ki ga država dolgoročno zasleduje in podpira.

Vsa dosedanja vlaganja v infrastrukturo s področja letalstva so bila izvedena z namenom izboljšanja varnosti, rednosti in nemotenosti opravljanja zračnega prometa. Pripomogla so k zagotavljanju konkurenčnosti in izpolnjevanju mednarodnih standardov, priporočene prakse in predpisov s področja.

V spodnji tabeli je prikazana skupna vrednost naložb v prometno infrastrukturo (naložbe in naložbeno vzdrževanje) po vrstah prometa v letih 2003 in 2004.

Tabela 12: Naložbe v prometno infrastrukturo, tekoče cene v 1.000 SIT z DDV

	2003	2004
Avtoceste *	99.502.614	116.255.408
Državne ceste **	16.229.014	17.816.050
Železnica ***	11.614.866	20.302.156
Letalska infrastruktura ****	814	557.630
Pristaniška infrastruktura ****	366	0
Naložbe v prometno infrastrukturo	127.347.674	154.931.244

*Vir: Letno poročilo DARS, d. d.

**Vir: Plan DRSC, vključuje sofinanciranje, vključuje vse gradbene ukrepe na omrežju, razen rednega vzdrževanja

***Vir: Javna agencija za železniški promet Republike Slovenije

****Vir: Proračun RS

V letih pred vstopom Slovenije v Unijo je Ministrstvo za promet črpalo sredstva iz programov predpristopne pomoči Unije, in sicer: programa Phare in programa ISPA.

V okviru programa ISPA je Evropska komisija v obdobju od 2000 do 2004 odobrila sofinanciranje štirih velikih naložbenih projektov iz železniškega področja, in sicer:

- obnova useka Križni vrh z obnovo odseka na železniški progi Zidani Most–Maribor (1. in 2. faza);
- posodobitev signalnovarnostnih naprav na železniški progi Divača–Koper;
- nadgradnja železniške proge Ljubljana–Zidani Most–Maribor;
- posodobitev naprav SVTK na železniški progi Pragersko–Ormož–Projekt A.

Ocenjena skupna vrednost vseh štirih naložbenih projektov je 91,19 mio. EUR, od česar je delež odobrenih sredstev EU 37,93 mio. EUR. Vsi projekti, odobreni v okviru programa ISPA, so z vstopom Slovenije v Unijo postali kohezijski projekti.

S članstvom v Evropski uniji je postala Slovenija upravičena do sredstev strukturnih skladov in Kohezijskega sklada. V okviru Kohezijskega sklada so bili prijavljeni štiri projekti, ki so bili vsi potrjeni, in sicer:

- železniški projekt: posodobitev železniške proge Pragersko–Ormož–Projekt A (gradbena dela);
- železniški projekt: daljinsko upravljanje sistema stabilnih naprav električne vleke na slovenskem železniškem omrežju;
- avtocestni projekt: gradnja avtocestnega odseka Smednik–Krška vas;
- avtocestni projekt: gradnja avtocestnega odseka Vrba–Peračica.

Ocenjena skupna vrednost vseh naložbenih projektov sofinanciranih iz Kohezijskega sklada je 295,65 mio. EUR, od česar je delež sredstev EU 85 mio. EUR.

Za železniške projekte so bile v preteklem obdobju pridobljene začetne izkušnje v zvezi s pridobivanjem sredstev EU in s postopki, vezanimi na pripravo projektov, pripravo vlog in na samo izvedbo, predvsem pa na same postopke nadzora v vseh fazah projekta. Začetni problemi so se kazali v počasni pripravi projektov in kompleksnih postopkih. V nadaljnjih fazah izvedbe je nastalo največ problemov pri postopkih javnega naročanja, in sicer zaradi številnih pritožb potencialnih ponudnikov v vseh fazah postopka javnega naročanja, kar dovoljuje nacionalna zakonodaja. Zato sta bila izbor izvajalca in podpis pogodbe nepravčasna, s čimer je bilo, zaradi določenih rokov, nekajkrat ogroženo črpanje evropskih sredstev.

Pri izvajanju odobrenih avtocestnih projektov iz Kohezijskega sklada so nastajale zamude predvsem pri oddaji javnih naročil zaradi pritožb ponudnikov v fazi odpiranja ponudb in izbora najugodnejših ponudnikov; pri odkupih zemljišč in nepremičnin zaradi neurejenih lastniških odnosov in velikih pričakovanj lastnikov zemljišč in nepremičnin ter pri sprejemanju najugodnejših variant poteka trase zaradi različnih pogledov lokalnih skupnosti glede potekov posameznih odsekov.

Iz Evropskega sklada za regionalni razvoj se je v prejšnji finančni perspektivi sofinanciral en projekt, in sicer projekt Posodobitev letališke infrastrukture na letališču Maribor. V okviru projekta Tehnična pomoč – ESRR je bil v letu 2006 prijavljen projekt priprave prostorske dokumentacije za izgradnjo severnega dela 3. razvojne osi.

Izvajanje navedenih dveh projektov lahko ocenimo kot uspešno, saj so bile začetne težave, vezane na administrativno usposobljenost, postopoma urejene, iz tega obdobja pa so se telesa v sistemu strukturnih skladov in Kohezijskega sklada v Sloveniji tudi veliko naučila in bodo dobre prakse prenesene v naslednje obdobje. Na začetku so nastajale zamude pri izvajanju letališkega projekta zaradi specifičnosti področja. Pridobiti ustrezno podjetje z usposobljenostjo in referencami za projektiranje na javnem razpisu je bila zahtevna naloga. Področje projektiranja letališč in letaliških zgradb namreč zahteva proučitev širokega spektra predpisov, predvsem pa skladno z Zakonom o letalstvu, s Čikaško konvencijo o civilnem letalstvu, katere podpisnica je tudi Slovenija, upoštevanje standardov in priporočil ICAO (International Civil Aviation Organization), EU (uredbe, direktive in priporočila), EASA (European Aviation Safety Agency), JAA (Joint Aviation Authorities), Eurocontrol (Evropska organizacija za varnost zračnega prometa) in tudi priporočila drugih letalskih organizacij in institucij v odvisnosti od kompleksnosti same naloge.

3.1.2 Ključne usmeritve in cilji

Na osnovi splošnih ciljev OP razvoja okoljske in prometne infrastrukture je postavljena strategija prometnega dela programa, katere namen je:

podpreti in razviti različne možnosti mobilnosti prebivalstva in oskrbe gospodarstva s poudarkom na trajnostni mobilnosti,

in sicer s

povečanjem zanesljivosti prometnega sistema, povečanjem ekonomske učinkovitosti, povečanjem prometne varnosti, z nadaljnjim razvojem novih načinov prevoza ter z ozaveščanjem in vzgojo uporabnikov prevoznih sredstev.

Cilj tega dela OP ROPI temelji na strateških usmeritvah na področju prometa in prometne infrastrukture, ki so opredeljene s Prometno politiko Republike Slovenije in so naslednje:

1. doseganje družbenega optimuma v delu, ki se nanaša na prometni sektor;
2. povečanje prometne varnosti in varovanja;
3. učinkovita poraba energije in čisto okolje;
4. povečanje obsega in kakovosti javnega potniškega cestnega in železniškega prometa;
5. usklajeno delovanje celotnega transportnega sistema;
6. vzpostavljanje arhitekture inteligentnih transportnih sistemov z uveljavljanjem regionalnih, nacionalnih in evropskih specifičnosti, usmeritev in interesov;

7. zagotovitev potrebne prometne infrastrukture za kopenski ter tudi pomorski in zračni transport, ki bo sledil načelom trajnostnega in skladnega regionalnega razvoja;
8. zagotovitev zanesljivega, varnega, cenovno konkurenčnega in do okolja prijaznega prevoza v tovornem in potniškem prometu;
9. optimalno izkoriščanje razpoložljivih virov;
10. vzpostavitev delovanja učinkov tržnega gospodarstva;
11. prodaja državnih lastniških deležev in deregulacija povsod, kjer lahko zasebni ponudniki z načelom tržnega gospodarjenja zagotovijo konkurenčnejšo in kakovostnejšo storitev, pri čemer se stopnja varnosti ne sme znižati;
12. natančno usmerjanje fiskalnih ukrepov za zagotavljanje tistih storitev, ki jih z načeli tržnega gospodarjenja ni mogoče zagotoviti samih po sebi.
13. zagotovitev najvišje mogoče stopnje varnosti, varovanja, zanesljivosti in finančne učinkovitosti pri izvajanju navigacijskih služb zračnega prometa.

Ker se je zaradi lege Slovenije na križišču V. in X. prometnega koridorja ob vstopu Slovenije v Unijo tovorni promet močno povečal, sta preusmeritev večjega dela tovornega (zlasti tranzitnega) prometa na železnice in povečanje števila prepeljanih potnikov z vlaki zelo pomembna za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov (kot ugotavlja IV. Državno poročilo UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change) (december 2005), bi se ob preusmeritvi 50 % zdajšnjega prometa tujih vozil na državnih cestah na železnico emisije CO₂ zmanjšale za 50 Gg letno). Tako je pri vlaganjih v razvoj železniške infrastrukture treba izpostaviti tudi okoljski vidik, saj se bo povečal delež trajnostnih prevoznih načinov. Železniški promet ima v primerjavi s cestnim prometom bistveno nižje emisije strupenih in toplogrednih plinov, porabi manj prostora in energije, povzroča manj hrupa in je navadno varnejši.

Povečevanje prometne varnosti na cestah se bo dosegalo s pospešeno izgradnjo avtocestnega omrežja, obvoznic in zunajnivojskih križanj različnih prometnic, z izboljšanjem voznega parka, izobraževanjem in z ozaveščanjem voznikov ter s poostrenim nadzorom nad kršitvami prometnih predpisov. K večji stopnji varnosti v cestnem prometu bo prispevala tudi Resolucija o nacionalnem programu varnosti cestnega prometa za obdobje 2007–2011 (Skupaj za večjo varnost), katere vizija je nič smrtnih žrtev na cestah v Sloveniji. Nacionalni program podaja vizijo in cilj, za prednostna področja pa določa ukrepe, ki jih je treba izvesti za učinkovitejše zagotavljanje varnosti cestnega prometa. Primarni cilj programa je prizadevanje za zmanjšanje najhujših posledic prometnih nesreč v cestnem prometu (smrtne žrtve in huje telesno poškodovani udeleženci), ki ga bomo dosegli z učinkovitim izvajanjem ukrepov iz programa in z zagotavljanjem politične volje in družbene podpore. Glede na stanje prometne varnosti v nekaterih državah članicah EU in Sloveniji so v nacionalnem programu izbrani najprimernejši ukrepi, ki jih je treba izvesti na področju človekovega ravnanja, prometnega okolja, vozil in institucionalnega okolja.

Varnost na področju železniškega prometa se je v zadnjem desetletju stalno izboljševala, in sicer po številu izrednih dogodkov in motenj ter tudi po višini povzročene škode. Žal pa to ne velja za izredne dogodke na nivojskih prehodih ceste z železnico ali za hojo ob progi. Ti so posledica razmeroma nizke prometne kulture udeležencev v prometu in sorazmerno skromnih vlaganj v zavarovanje ali odpravljanje nivojskih prehodov. Varnosti železniškega prometa bo treba tudi v prihodnje posvečati pozornost z večjimi naložbami v tehnično zavarovanje prometa, modernizacijo vozil in v harmonizacijo našega prometnega sistema z evropskim sistemom. Varnost v zračnem prometu je treba še naprej zagotavljati s stalnim strokovnim

izpopolnjevanjem in z doslednim strokovnim nadzorom ter z dodatnim naložbenimi vlaganji v letalsko in letališko infrastrukturo.

Intermodalnost tovrnega prometa bo optimizirana s projekti, predlaganimi za sofinanciranje iz KS in ESRR, saj bodo potekala vlaganja v infrastrukturo tako, da bo tovorni promet lahko preusmerjen s preobremenjenih cest tako, da bo omogočeno optimalno kombinirano izvajanje cestno-železniškega in cestno-pomorskega prevoza. Prav tako iz Resolucije o prometni politiki izhaja, da bo vzporedno z zagotovitvijo prometne infrastrukture potrebna še vzgoja potnikov za ustvarjanje potniškega prometa na intermodalni način (na primer: kolo – avto – taksi – ladja – avtobus – vlak – letalo).

Javni interes na področju javnega potniškega prometa je povezan s socialnimi in z ekološkimi razlogi. Zaradi vse večje stopnje motorizacije je uporabnikov javnega potniškega prometa vse manj, zato ta postaja vse dražji za uporabnike ter tudi za državo in lokalne skupnosti, ki ga posredno ali neposredno subvencionirajo. Dolgoročno cenovno sprejemljiva rešitev je le v pritegnitvi večjega števila potnikov, kar bo mogoče le z izboljšanjem kakovosti uslug v javnem potniškem prometu. Spodbujanje javnega potniškega prometa pa je potrebno tudi zaradi manjše porabe energije in zmanjševanja emisij toplogrednih plinov.

Spremenjene razmere na trgu, velika ponudba različnih izdelkov s krajšimi življenjskimi cikli, zadovoljevanje želja in potreb kupca, koncept proizvodnje brez zalog itd. zahteva od dobaviteljev oskrbo manjših količin materiala v krajših časovnih intervalih. Posledica tega je, da transportne storitve naraščajo precej hitreje od preostalih, predvsem proizvodnih gospodarskih aktivnosti. Z vidika cestnega transporta bodo največje pridobitve pri oskrbi gospodarstva vidne pri odpravljanju ozkih grl, ki bodo rezultat dograditve avtocestnega omrežja in njegove povezanosti na vseevropske transportne koridorje. Cestni transportni sistem mora povečati svojo vlogo pri prevozih na srednje in kratke razdalje, pri čemer je treba poudariti pomen razvoja intermodalnih vozlišč na regijski in tudi na medregijski ravni. Z razvojem koprškega pristanišča ob poglobitvi vplovnega kanala v bazen I koprškega tovrnega pristanišča, bo omogočena enakomernejša razporeditev tovora na različne načine in možnost vplutja ladij z večjim ugrezom. Z vzpostavitvijo sistema pomorskih avtocest pa se bodo oblikovale možnosti odprtja novih pomorskih linij med evropskimi pristanišči in koprskim pristaniščem.

3.1.3 Skladnost z evropskimi in s slovenskimi razvojnimi dokumenti

Skladnost razvojnih usmeritev prometa in prometne infrastrukture s Strategijo razvoja Slovenije, z Državnim razvojnim programom Slovenije za obdobje 2007–2013, lizbonsko strategijo in s Strateškimi smernicami skupnosti 2007–2013 je razvidna iz spodnjih tabel.

Tabela 13: Povezanost ciljev prometne politike s cilji SRS

Cilj SRS	Cilj transportnega sektorja	
1. Trajnostno povečanje blaginje in kakovosti življenja vseh posameznikov in posameznikov.	4. Povečanje obsega in kakovosti javnega potniškega cestnega in železniškega prometa.	3. Prometna infrastruktura – ESRR
2. Izboljšanje možnosti vsakega človeka za dolgo, zdravo in aktivno življenje z vlaganji v učenje, izobrazbo, zdravje, kulturo, bivalne pogoje in v druge vire za uresničenje osebnih potencialov.		
3. Oblikovanje bolj dinamične in prilagodljive družbe, ki se bo sposobna hitreje odzivati na izzive globalizacije in enotnega evropskega trga.	5. Usklajeno delovanje celotnega transportnega sistema.	3. Prometna infrastruktura – ESRR
4. Vzdržno povečevanje gospodarske rasti in zaposlenosti na temelju načel trajnostnega razvoja in dolgoročnega ohranjanja ekonomskih, socialnih in okoljskih ravnovesij.	8. Zagotovitev zanesljivega, varnega, cenovno konkurenčnega in do okolja prijaznega transporta v tovornem in potniškem prometu. 9. Optimalno izkoriščanje razpoložljivih virov.	3. Prometna infrastruktura – ESRR
5. Povečanje globalne konkurenčnosti s spodbujanjem inovativnosti in podjetništva, z razširjanjem uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije ter z učinkovitim posodabljanjem in vlaganjem v učenje, izobraževanje, usposabljanje, raziskave in v razvoj.	6. Vzpostavljane arhitekture inteligentnih transportnih sistemov z uveljavljanjem regionalnih, nacionalnih in evropskih specifičnosti, usmeritev in interesov.	3. Prometna infrastruktura – ESRR
6. Povečanje učinkovitosti države in zmanjšanje njene neposredne vloge v gospodarstvu.	10. Vzpostavitev delovanja učinkov tržnega gospodarstva. 11. Prodaja državnih lastniških deležev in deregulacija povsod, kjer lahko zasebni ponudniki z načelom tržnega gospodarjenja zagotovijo konkurenčnejšo in kakovostnejšo storitev, pri čemer se stopnja varnosti ne sme znižati. 12. Natančno usmerjanje fiskalnih ukrepov za zagotavljanje tistih storitev, ki jih z načeli tržnega gospodarjenja ni mogoče zagotoviti samih po sebi.	
7. Zmanjšanje socialnih tveganj za najbolj ranljive skupine, zmanjševanje revščine in socialne izključenosti.		
8. Ustvarjanje pogojev za trajno obnavljanje prebivalstva.		
9. Hitrejši razvoj vseh regij in zmanjševanje zaostanka najmanj razvitih.	7. Zagotovitev potrebne prometne infrastrukture za kopenski ter tudi pomorski in zračni transport, ki bo sledil načelom trajnostnega in skladnega regionalnega razvoja.	1. Železniška infrastruktura – KS 2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS 3. Prometna infrastruktura – ESRR
10. Trajnostni okoljski in prostorski razvoj.	3. Učinkovita poraba energije in čisto okolje.	1. Železniška infrastruktura – KS 2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS 3. Prometna infrastruktura – ESRR
11. Krepitev vseh oblik varnosti, dosledno spoštovanje človekovih pravic, preprečevanje diskriminacije in aktivno zagotavljanje enakih možnosti.	2. Povečanje prometne varnosti in varovanja.	1. Železniška infrastruktura – KS 2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS 3. Prometna infrastruktura – ESRR

Tabela 14: Povezanost ciljev prometne politike z razvojnonaložbenimi prioritetami DRP

Prioriteta DRP RS	Cilj transportnega sektorja	Razvojne prioritete OP ROPI
Prioriteta 1: Globalna konkurenčnost		
1. Konkurenčna sposobnost podjetij – razvoj gospodarstva.	1. Doseganje družbenega optimuma v delu, ki se nanaša na prometni sektor. 5. Usklajeno delovanje celotnega transportnega sistema. 7. Zagotovitev potrebne prometne infrastrukture za kopenski ter tudi pomorski in zračni transport, ki bo sledil načelom trajnostnega in skladnega regionalnega razvoja. 8. Zagotovitev zanesljivega, varnega, cenovno konkurenčnega in do okolja prijaznega transporta v tovornem in potniškem prometu.	1. Železniška infrastruktura – KS 2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS 3. Prometna infrastruktura – ESRR
2. Spodbujanje podjetništva – podporno okolje za razvoj podjetništva. 4. Spodbujanje razvojnih domačih in tujih naložb ter internacionalizacija slovenskega gospodarstva.	6. Vzpostavljanje arhitekture inteligentnih transportnih sistemov z uveljavljanjem regionalnih, nacionalnih in evropskih specifičnosti, usmeritev in interesov. 7. Zagotovitev potrebne prometne infrastrukture za kopenski ter tudi pomorski in zračni transport, ki bo sledil načelom trajnostnega in skladnega regionalnega razvoja. 8. Zagotovitev zanesljivega, varnega, cenovno konkurenčnega in do okolja prijaznega transporta v tovornem in potniškem prometu.	1. Železniška infrastruktura – KS 2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS 3. Prometna infrastruktura – ESRR
3. Spodbujanje razvoja turizma.	4. Povečanje obsega in kakovosti javnega potniškega cestnega in železniškega prometa. 5. Usklajeno delovanje celotnega transportnega sistema. 8. Zagotovitev zanesljivega, varnega, cenovno konkurenčnega in do okolja prijaznega transporta v tovornem in potniškem prometu.	1. Železniška infrastruktura – KS 2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS 3. Prometna infrastruktura – ESRR
9. Razvoj in krepitev aktivnih politik trga dela – povečanje stopnje zaposlenosti mladih.	4. Povečanje obsega in kakovosti javnega potniškega cestnega in železniškega prometa. 5. Usklajeno delovanje celotnega transportnega sistema. 6. Vzpostavljanje arhitekture inteligentnih transportnih sistemov z uveljavljanjem regionalnih, nacionalnih in evropskih specifičnosti, usmeritev in interesov. 8. Zagotovitev zanesljivega, varnega, cenovno konkurenčnega in do okolja prijaznega transporta v tovornem in potniškem prometu.	1. Železniška infrastruktura – KS 2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS 3. Prometna infrastruktura – ESRR
10. Razvoj podeželja – konkurenčnost agroživilstva in gozdarstva.	7. Zagotovitev potrebne prometne infrastrukture za kopenski ter tudi pomorski in zračni transport, ki bo sledil načelom trajnostnega in skladnega regionalnega razvoja. 12. Natančno usmerjanje fiskalnih ukrepov za zagotavljanje tistih storitev, ki jih z načeli tržnega gospodarjenja ni mogoče zagotoviti samih po sebi.	1. Železniška infrastruktura – KS 2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS 3. Prometna infrastruktura – ESRR

Prioriteta 2: Visoka kakovost življenja		
1. Razvoj in krepitev aktivnih politik trga dela. 3. Spodbujanje regionalnega razvoja. 8. Stanovanjska problematika. 11. Razvoj podeželja – izboljšanje kakovosti življenja v podeželskih območjih in spodbujanje diverzifikacije.	4. Povečanje obsega in kakovosti javnega potniškega cestnega in železniškega prometa. 5. Usklajeno delovanje celotnega transportnega sistema. 6. Vzpostavljanje arhitekture inteligentnih transportnih sistemov z uveljavljanjem regionalnih, nacionalnih in evropskih specifičnosti, usmeritev in interesov. 7. Zagotovitev potrebne prometne infrastrukture za kopenski ter tudi pomorski in zračni transport, ki bo sledil načelom trajnostnega in skladnega regionalnega razvoja. 8. Zagotovitev zanesljivega, varnega, cenovno konkurenčnega in do okolja prijaznega transporta v tovornem in potniškem prometu. 12. Natančno usmerjanje fiskalnih ukrepov za zagotavljanje tistih storitev, ki jih z načeli tržnega gospodarjenja ni mogoče zagotoviti samih po sebi.	1. Železniška infrastruktura – KS 2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS 3. Prometna infrastruktura – ESRR
4. Ozemeljsko sodelovanje.	6. Vzpostavljanje arhitekture inteligentnih transportnih sistemov z uveljavljanjem regionalnih, nacionalnih in evropskih specifičnosti, usmeritev in interesov.	3. Prometna infrastruktura – ESRR
7. Izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalstva.	5. Usklajeno delovanje celotnega transportnega sistema. 6. Vzpostavljanje arhitekture inteligentnih transportnih sistemov z uveljavljanjem regionalnih, nacionalnih in evropskih specifičnosti, usmeritev in interesov. 7. Zagotovitev potrebne prometne infrastrukture za kopenski ter tudi pomorski in zračni transport, ki bo sledil načelom trajnostnega in skladnega regionalnega razvoja.	1. Železniška infrastruktura – KS 2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS 3. Prometna infrastruktura – ESRR
10. Razvoj podeželja – izboljšanje okolja in podeželja.	3. Učinkovita poraba energije in čisto okolje. 7. Zagotovitev potrebne prometne infrastrukture za kopenski ter tudi pomorski in zračni transport, ki bo sledil načelom trajnostnega in skladnega regionalnega razvoja. 9. Optimalno izkoriščanje razpoložljivih virov.	1. Železniška infrastruktura – KS 2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS 3. Prometna infrastruktura – ESRR

Prioriteta 3: Dobra dostopnost podpornih storitev		
1. Učinkovita transportna infrastruktura.	Vsi cilji področnega DRP.	1. Železniška infrastruktura – KS 2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS 3. Prometna infrastruktura – ESRR
4. Trajnostna energija.	3. Učinkovita poraba energije in čisto okolje. 4. Povečanje obsega in kakovosti javnega potniškega cestnega in železniškega prometa. 8. Zagotovitev zanesljivega, varnega, cenovno konkurenčnega in do okolja prijaznega transporta v tovornem in potniškem prometu.	1. Železniška infrastruktura – KS 2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS 3. Prometna infrastruktura – ESRR

Tabela 15: Povezanost ciljev prometne politike s prioritetskimi ukrepi lizbonske strategije

Prioriteta lizbonske strategije	Cilj transportnega sektorja	Razvojne prioritete OP ROPI
Smernica 13: Zagotoviti odprte in konkurenčne trge		
1. Vzpostavitev integriranega sistema javnega potniškega prometa (enoten tarifni sistem, enotne vozovnice, usklajen vozni red in enoten informacijski sistem, intermodalni terminali).	4. Povečanje obsega in kakovosti javnega potniškega cestnega in železniškega prometa.	3. Prometna infrastruktura – ESRR
2. Spodbujanje celovitih logističnih storitev ob vzpostavljanju arhitekture inteligentnih transportnih sistemov.	6. Vzpostavljanje arhitekture inteligentnih transportnih sistemov z uveljavljanjem regionalnih, nacionalnih in evropskih specifičnosti, usmeritev in interesov.	3. Prometna infrastruktura – ESRR
3. Prodaja državnih lastniških deležev in deregulacija povsod, kjer je to z vidika konkurence, kakovosti in varnosti upravičeno.	11. Prodaja državnih lastniških deležev in deregulacija povsod, kjer lahko zasebni ponudniki z načelom tržnega gospodarjenja zagotovijo konkurenčnejšo in kakovostnejšo storitev, pri čemer se stopnja varnosti ne sme znižati.	
4. Spremembe notranje zakonodaje na področju železnic skladno z II. železniškim paketom.	10. Vzpostavitev delovanja učinkov tržnega gospodarstva.	
5. Sprejetje novega zakona o pristaniščih, ki bo oblikoval pravne pogoje za upravljanje pristanišč, opravljanje pristaniških dejavnosti in rabo morskega dobra.	9. Optimalno izkoriščanje razpoložljivih virov. 10. Vzpostavitev delovanja učinkov tržnega gospodarstva.	
6. Poenotenje prometno-tehnoloških, tehničnih in varnostnih predpisov na področju zračnega prometa in uvajanje liberalnejših postopkov v zvezi s komercialnimi aspekti prometa.	8. Zagotovitev zanesljivega, varnega, cenovno konkurenčnega in do okolja prijaznega transporta v tovornem in potniškem prometu.	
Smernica 16: Širitev, izboljšanje in povezovanje evropske infrastrukture ter dokončanje prednostnih čezmejnih projektov		
1. Železniška infrastruktura: naložbena dela na omrežju TEN-T, nadgradnja in novogradnja prog ter spremljajočih naprav z namenom povečanja hitrosti in osnih obremenitev, obnova obstoječih prog in gradnja potniških središč.	7. Zagotovitev potrebne prometne infrastrukture za kopenski ter tudi pomorski in zračni transport, ki bo sledil načelom trajnostnega in skladnega regionalnega razvoja.	1. Železniška infrastruktura – KS
2. Cestna infrastruktura: dokončanje izgradnje avtocestnega omrežja do leta 2010, uresničitev nacionalnega programa razvoja in vzdrževanja državnih cest.	7. Zagotovitev potrebne prometne infrastrukture za kopenski ter tudi pomorski in zračni transport, ki bo sledil načelom trajnostnega in skladnega regionalnega razvoja.	2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS 3. Prometna infrastruktura – ESRR
3. Pomorska infrastruktura: povečanje kapacitet v koprskem tovornem pristanišču ter njegova navezava na cestno in železniško infrastrukturo.	7. Zagotovitev potrebne prometne infrastrukture za kopenski ter tudi pomorski in zračni transport, ki bo sledil načelom trajnostnega in skladnega regionalnega razvoja.	1. Železniška infrastruktura – KS 2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS
4. Infrastruktura zračnega prometa: posodobitev mednarodnih letališč ter infrastrukture za vodenje in kontrolo zračnega prometa	7. Zagotovitev potrebne prometne infrastrukture za kopenski ter tudi pomorski in zračni transport, ki bo sledil načelom trajnostnega in skladnega regionalnega razvoja.	2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS 3. Prometna infrastruktura – ESRR

Kot »lizbonska« programa, kot jih opredeljuje člen 9.3 Uredbe sveta o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in o Kohezijskem skladu, sta bili v celoti upoštevani razvojni prioriteti ena »Železniška infrastruktura« (kodi: 16 in 17) in dva »Cestna in pomorska infrastruktura – KS« (kodi: 21 in 30), iz naslova tretje

razvojne prioritete pa le del, ki se nanaša na letalstvo in multimodalni transport (kodi: 26 in 29).

Tabela 16: Povezanost ciljev operativnega programa s Strateškimi smernicami skupnosti, 2007–2013

Strateške smernice EK	Cilj transportnega sektorja	Razvojne prioritete OP ROPI
Prednost 30 projektom evropskega interesa, lociranih v evropskih članicah in regijah, ki so upravičene skladno s konvergenčnim ciljem (sklep št. 884/2004/ES) in z ostali projekti vseevropskih omrežij.	Seznam projektov, primernih za sofinanciranje iz Kohezijskega sklada, vključuje vse železniške projekte iz navedenega sklepa ES in tudi avtocestne projekte na vseevropskem omrežju.	1. Železniška infrastruktura – KS
Naložbe v sekundarne povezave.	Predvidena je izgradnja tretje razvojne osi, ki predstavlja povečanje dostopnosti in povezanosti ter s tem razvoja šibkejših in obmejnih regij Slovenije z območjem osrednje Slovenije ter z mednarodnimi tokovi.	3. Prometna infrastruktura – ESRR
Podpora železniški infrastrukturi – okrepitev gradnje interoperabilnega omrežja.	Vse posodobitve se bodo izvajale skladno s predpisanimi tehničnimi specifikacijami EK za zagotavljanje interoperabilnosti.	1. Železniška infrastruktura – KS
Pospeševanje okoljsko trajnostnih prometnih omrežij.	Predvidena je izgradnja 85 km državnih cest in 130 km posodobitev državnih cest ter tudi obnova 500 km kolesarskih poti in vzpostavitev integriranega javnega potniškega prometa (IJPP).	1. Železniška infrastruktura – KS 2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS 3. Prometna infrastruktura – ESRR
Izboljšanje povezljivosti neobalnih območij z vseevropskim omrežjem.	Predvidena je izgradnja drugega tira na železniški progi Divača–Koper, s čimer se bo bistveno povečala zmogljivost železniške proge, ki povezuje pristanišče z zaledjem.	1. Železniška infrastruktura – KS 2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS 3. Prometna infrastruktura – ESRR
Razvoj »pomorskih avtocest«.	Predvidena je izgradnja 1.800 m obale, s čimer bo omogočenih dodatnih 7,5 mio. ton pretovora letno.	2. Cestna in pomorska infrastruktura – KS

3.1.4 Razvojna prioriteta Železniška infrastruktura – KS

Projekti s področja železniške infrastrukture, predstavljeni v nadaljevanju, predstavljajo prioriteto, saj je njihova izvedba potrebna za skladen, regionalni, gospodarski in sonaravni razvoj države. Predlagane naložbe pomenijo zmanjšanje negativnega vpliva na okolje, kar pomeni, da se pospešuje do okolja prijaznejši železniški promet, ki predstavlja ključen dejavnik uspeha v vse bolj odprtem, tržnem in konkurenčnem prostoru. Posodobitev oziroma dograditev železniškega omrežja je osnova za izboljšanje transportnih storitev in zagotovitev zadostnih zmogljivosti omrežja za prihodnje prometne potrebe. Z uvedbo novih tehnologij bo zagotovljena tudi zahtevana raven tehničnih standardov, kar bo prispevalo k interoperabilnosti in h konkurenčnosti železniškega tovornega prometa s preostalimi prevoznimi načini. Prav tako bo omogočena varnost, točnost in zanesljivost železniškega prometa. S tem se bodo vzpostavili pogoji za postopno preusmeritev prometa na železniško infrastrukturo in tudi pogoji za večjo mobilnost z uporabo železniških storitev. V prihodnje je treba, z večjimi naložbami v tehnično zavarovanje prometa in z namenom harmonizacije našega prometnega sistema z evropskim, posvečati posebno pozornost varnosti železniškega prometa.

Opis z utemeljitvijo

Vsi predlagani projekti, ki se oz. se bodo izvajali v novi finančni perspektivi, pomenijo posodobitev oziroma gradnjo nove železniške infrastrukture v Republiki Sloveniji, ki se preko V. in X. evropskega prometnega koridorja vključuje v prometno omrežje TEN .

Posodobitev in dograditev železniške infrastrukture na V. in X. koridorju predstavlja prioriteto, ki izhaja iz evropskih strateških dokumentov in iz Nacionalnega programa razvoja slovenske železniške infrastrukture, ki opredeljuje operativne cilje razvoja. Odločitev o posodobitvi oziroma dograditvi slovenskega železniškega omrežja temelji na potrebi po izboljšanju transportnih storitev in zagotavljanju zadostnih zmogljivosti omrežja za prihodnje prometne potrebe na obeh koridorjih. S postopno posodobitvijo slovenskega železniškega omrežja in uvedbo novih tehnologij bo zagotovljena tudi zahtevana raven tehničnih standardov, kar bo prispevalo k doseganju interoperabilnosti na celotnem omrežju TEN-T.

Čim hitrejši razvoj železniške osi Lyon–Trst–Divača/Koper–Divača–Ljubljana–Budimpešta–meja z Ukrajino, katere del so tudi proge slovenskega železniškega omrežja, je opredeljen kot prioriteta tudi v Odločbi št. 884/2004/EC Evropskega parlamenta in sveta z dne 29. aprila 2004, ki dopolnjuje Odločbo št. 1692/96/EC o Smernicah skupnosti za razvoj vseevropskega prometnega omrežja, kot 6. prioritetni projekt. Kot prioriteto ga obravnava tudi Slovenija v svojih načrtih, v OP ROPI pa je zaradi omejenih finančnih virov vključen le del projektov, ki jih sicer namerava Slovenija uresničiti v prihodnjih letih.

Železniške proge Trst–Divača, Koper–Divača–Ljubljana in Ljubljana–Budimpešta, ki potekajo po ozemlju Slovenije, so v Odločbi št. 884/2004/EC v Aneksu III v odseku 6 definirane kot integralni del vseevropskega prometnega omrežja.

Modernizacija obstoječe železniške proge Divača-Koper je potrebna, saj bo po izgradnji nove proge železniške proge Divača-Koper v okviru naslednje finančne perspektive pretežni del izvedenih naložb v okviru projekta modernizacije obstoječe proge (elektronapajalne postaje, rekonstrukcija tirnih naprav v Kopru in Divači ter pretežno na postaji Hrpelje–Kozina) služil tudi novi progi. Navedeno velja ne glede na število tirov, kar poleg potrebnosti modernizacije zaradi železniške povezave s Hrvaško zagotavlja dolgoročno utemeljenost naložbe. Ta proga se navezuje prek cepišča Prešnica na hrvaško železniško omrežje (Istra) in pomeni edino povezavo tega geografskega območja s preostalim delom Hrvaške. Ta proga omogoča tudi navezavo Istre na Italijo, kar bo postalo pomembnejše, ko bo Hrvaška postala polnopravna članica EU. S temi ukrepi bomo tudi na tem odseku zagotovili interoperabilnost te mednarodne povezave. V času izvajanja projekta »Modernizacija obstoječe železniške proge Divača-Koper, faza II, etape A, B in C« je ob upoštevanju dejanskega stanja na terenu bilo ugotovljeno, da so se okoliščine od začetka projekta »Modernizacija obstoječe železniške proge Divača-Koper« izrazito spremenile, tako da je za zagotovitev optimalne prometno tehnološke funkcionalnosti postaje Koper tovarna potrebno izvesti še dodatna dela (ureditev zunanjih in notranjih signalnovarnostnih in telekomunikacijskih naprav in vozne mreže na glavni pristaniški postaji ter ureditev dotrajanih tirnih naprav). Ukrepi bodo izvedeni v okviru projekta Modernizacija obstoječe železniške proge Divača-Koper – Etapa D in pomenijo zaključek del na postaji Koper tovarna.

Pri projektu GSM-R gre za uvedbo digitalnih radijskih komunikacijskih povezav na celotnem slovenskem železniškem omrežju, pri čemer bosta s signalom GSM-R v celoti pokrita tudi V. in X. panevropski koridor. Izvedba projekta je predvidena do leta 2015. Uvedba sistema GSM-R na V. koridorju pomeni posodobitev železniške proge, ki je del 6. prioritetnega

projekta. Uvedba sistema GSM-R časovno sovпада z uvedbo sistema ETCS, za katerega prav tako že potekajo aktivnosti na evropski ravni v okviru izvedbe ERTMS na koridorju D (Valencia–Lyon–Torino–Benetke–Ljubljana–Budimpešta).

V okviru finančnega instrumenta TEN-T se za sofinanciranje praviloma predlagajo študije (npr. priprava projektne dokumentacije), kjer je omogočeno sofinanciranje projektov do 50 %. Prav tako je iz donacije Skupnosti na vseevropskem prometnem omrežju mogoče financiranje partnerskih projektov z drugimi državami članicami, kar v okviru financiranja iz skladov ni mogoče. Tako je na primer Slovenija skupaj z državami članicami na koridorju D npr. pridobila sredstva TEN-T za izvedbo projekta Uvedba ERTMS na koridorju D, saj del koridorja D poteka tudi po slovenskem železniškem omrežju, in sicer od Sežane do Hodoša, vključno s priključno progo do Luke Koper.

Rekonstrukcija in elektrifikacija in nadgradnja železniške proge Pragersko – Hodoš je celovit projekt, ki je potreben za zagotovitev deklarirane osne in dolžinske obremenitve za kategorijo proge D4 – 225 kN/os oz. 80 kN/m. Projekt se bo izvajal v dveh fazah, in sicer:

- Rekonstrukcija, elektrifikacija in nadgradnja železniške proge Pragersko-Hodoš – 1. faza, ki bo zajemala nadgradnjo, rekonstrukcijo in elektrifikacijo železniške proge, s čimer bodo vzpostavljeni pogoji za dvig hitrosti vlakov. Proga Pragersko – Hodoš je sestavni del železniške osi Lyon – Trst - Divača/Koper - Ljubljana – Budimpešta – ukrajinska meja in je edini odsek V. panevropskega železniškega koridorja na območju Republike Slovenije, ki še ni elektrificiran.
- Rekonstrukcija, elektrifikacija in nadgradnja železniške proge Pragersko-Hodoš – 2. faza, ki bo zajemala modernizacijo nivojskih prehodov in izvedbo podhodov na postajah na navedenem odseku železniške proge. V okviru projekta bo urejenih več kot 70 nivojskih prehodov, katerih del bo ukinjen oz. zavarovan z zapornicami. Zaradi ukinitve določenih nivojskih prehodov bo v sklopu tega projekta celostno urejena prometna ureditev železniške proge (prestavitve, rekonstrukcije in gradnja povezovalnih cest). S takšno ureditvijo cestnih prehodov preko železniške proge bodo zagotovljene občutno izboljšane varnostno – prometne razmere na obravnavanem območju.

Po izvedbi celovitega projekta posodobitvi železniške proge Pragersko – Hodoš bo vzpostavljena konkurenčna povezava z Vzhodno Evropo. Hkrati bo izpolnjen pogoj za povečanje hitrosti vlakov na navedenem odseku železniške proge, saj na predmetni progi po dokončanju projekta ne bo več nobenega nezavarovanega prehoda.

Cilji s kazalniki

Tabela 17: Kazalniki RP železniška infrastruktura – KS

Kazalniki RP železniška infrastruktura - KS		Stanje (zadnji razpoložljivi podatek)	Cilj konec obdobja	Vir
Učinek				
1	Število projektov		7	CIS
2	Dolžina posodobljenih železniških prog, ki se nahajajo na vseevropskih omrežjih - TEN (km)		155	CIS
3	Pokritost V. in X. panevropskega koridorja s signalom GSM-R (v %)	0	100	CIS

Rezultat				
4	Povečanje blagovnega prometa prepeljanega po železnici (v milijonov ton-km)	3.750	3.939	SURS

V predvidenem ciljnem obdobju bo na obstoječem 1.227 km dolgem omrežju posodobljenih 155 km železniških prog. S signalom GSM-R pa bo pokrit celoten V. in X. panevropski koridor na slovenskem železniškem omrežju.

Cilji posameznih naložb so vsebinsko različni in se jih ne da kot povprečje opredeliti za rezultate, navedene v zgornji tabeli. Na splošni ravni so rezultati naložb opredeljeni kot:

- povečanje prevozne moči proge;
- povečanje stopnje varnosti prometa;
- učinkovitejše vodenje prometa;
- znižanje obratovalnih stroškov;
- uvedba interoperabilnosti.

Razvojni kontekst

Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture za področje železniške infrastrukture je pripravljen na podlagi naslednjih strateških dokumentov s področja prometa:

- Resolucije o prometni politiki Republike Slovenije, ki jo je sprejel Državni zbor 3. 5. 2006;
- Nacionalnega programa razvoja slovenske železniške infrastrukture;

Vsi navedeni razvojni dokumenti s področja prometa so skladni s:

- Strategijo razvoja Slovenije, potrjeno s strani Vlade RS 23. 6. 2005;
- Strategijo prostorskega razvoja Slovenije (Ur. l. RS št. 76/2004);
- Strategija gospodarskega razvoja Slovenije 2001–2006;
- Državnim razvojnim programom za obdobje 2007–2013, potrjenim s strani Vlade RS 20.03.2008.

Predvidene dejavnosti

S posameznimi železniškimi projekti, ki se bodo izvajali na železniškem omrežju TEN, je predvideno:

- na celotnem omrežju glavnih prog zagotoviti dopustno osno obremenitev kategorije najmanj D3 (225 kN/os in 72 kN/m);
- elektrificirati progo Pragersko–Hodoš–državna meja s potrebnimi posegi, upoštevajoč končno dvotirnost;
-
- usposobiti proge na raven, ki bo zagotavljala njihovo interoperabilnost skladno z določili Direktive EU 2001/16 in direktive EU 50/2004;
- povečati največje dovoljene progovne hitrosti na glavnih progah, ki sovpadajo s koridorjema V in X na 160 km/h, z dovoljenimi utemeljenimi odstopanji;
- nadaljnja posodobitev signalnovarnostnih naprav na V. koridorju;
- modernizacija nivojskih prehodov in izvedba podhodov na postajah.

Indikativni seznam velikih projektov

Tabela 18 vsebuje sedem projektov, ki so obravnavani kot prioritetni za sofinanciranje iz Kohezijskega sklada.

Projekti, ki sodijo v definicijo 39. člena Uredbe 1083/2006, se bodo potrjevali na Evropski komisiji in so v spodnjih tabelah osenčeni.

Tabela 18: Prioritetni projekti RP Železniška infrastruktura – KS

Št.	Naziv projekta	Ocenjena vrednost celotne naložbe z DDV
		mio. EUR
1	Modernizacija obstoječe železniške proge Divača–Koper	129,88
2	Rekonstrukcija, elektrifikacija in nadgradnja proge Pragersko–Hodoš za 160 km/h - 1. faza	329,84
3	Rekonstrukcija, elektrifikacija in nadgradnja proge Pragersko–Hodoš za 160 km/h - 2 faza: modernizacija nivojskih prehodov in izvedba podhodov na postajah	135,68
4	Uvedba sistema GSM-R na slovenskem železniškem omrežju	149,55
5	Nadgradnja železniške proge Dolga Gora-Poljčane	45,43
6	Nadgradnja železniške proge Slovenska Bistrica-Pragersko	37,96
7	Modernizacija obstoječe železniške proge Divača – Koper, faza II, etapa D	34,64
Skupaj železniška infrastruktura		862,98

Št.	Naziv projekta	Ocenjena vrednost celotne naložbe z DDV
		mio. EUR

3.1.5 Razvojna prioriteta Cestna in pomorska infrastruktura – KS

Opis z utemeljitvijo

Področje avtocest

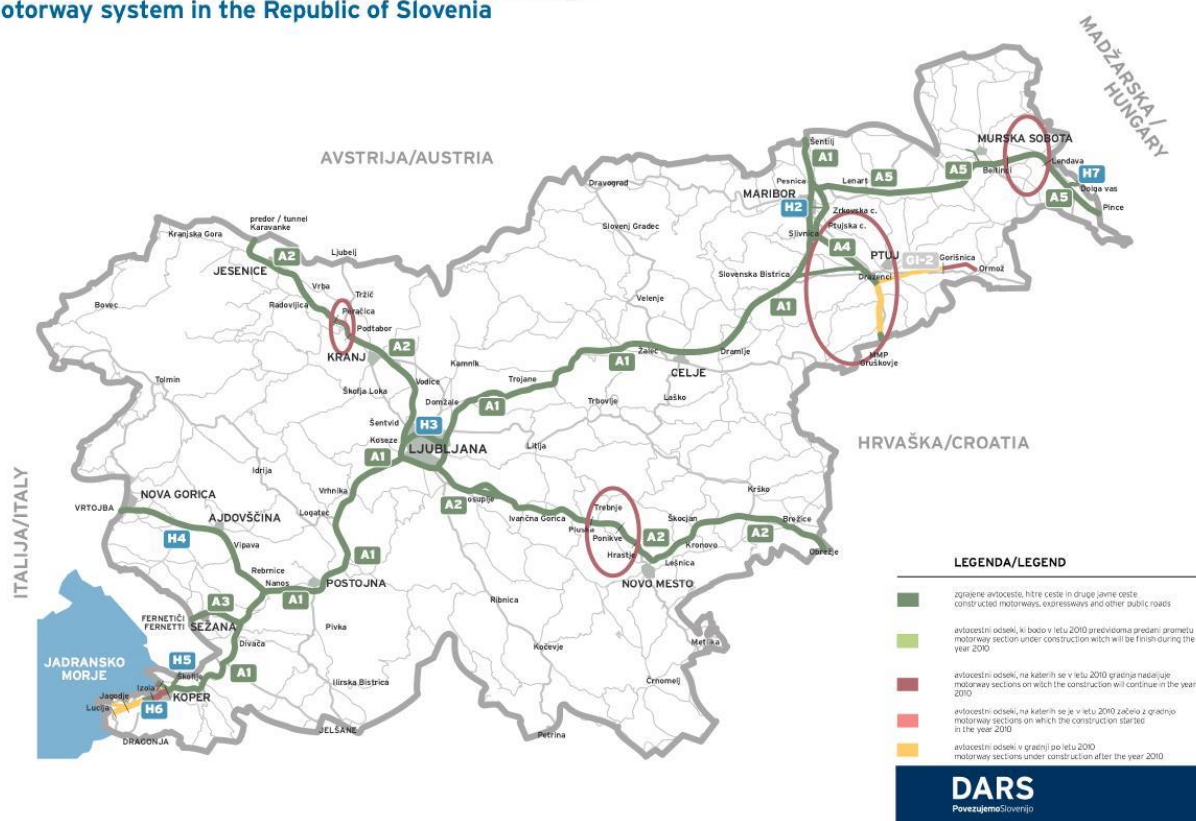
Za zagotovitev ustrezne mobilnosti prebivalstva in oskrbe gospodarstva sta nujna ustrezna umestitev prometne infrastrukture v prostoru in njena kakovost, ki se kaže v kakovosti vzdrževanja, posodobitve in izgradnji dodatnih ali novih zmogljivosti. Ukrepi prometne politike na področju oskrbe gospodarstva se v prvi vrsti nanašajo na pospešeno posodabljanje prometne infrastrukture, notranjo prometno povezanost v državi in na povezanost v mednarodne prometne tokove, še posebej v transevropsko omrežje (TEN).

Z dograditvijo avtocest se bo omogočila odprava ozkih grl, povečala se bo pretočnost in varnost prometa, dogradilo pa se bo celotno slovensko avtocestno omrežje, ki bo omogočilo dobre povezave znotraj Slovenije in povezave z evropskim prostorom.

Izgradnja štirih avtocestnih odsekov v skupni dolžini okoli 52 kilometrov, ki so sestavni del omrežja TEN, temelji na mednarodnih obveznostih RS do EU. Strateška usmeritev je dana v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije, operativni cilji pa v Resoluciji o Nacionalnem programu izgradnje avtocest v Republiki Sloveniji. Z dograditvijo teh delov avtocestnega omrežja bo (razen odseka med Draženci in Gruškovjem ter rekonstrukcijo viaduktov in predora na odseku Peračica-Podtabor, ki je nadaljevanje oziroma zaključek avtocestnega odseka Vrba – Peračica, ki je bil sofinanciran s sredstvi Kohezijskega sklada 2004 -2006 - projekta na rezervni list in odseka med Postojno in Jelšanami) dokončano transevropsko omrežje, ki poteka po ozemlju Republike Slovenije, istočasno pa bo izpolnjen tudi nacionalni interes, ki temelji na naslednjih osnovnih načelih:

- omogočiti mora skladen in enakomeren regionalni in gospodarski razvoj vseh slovenskih regij ter tudi nadaljnji razvoj države v okviru njenega članstva v EU;
- omogočiti mora prepoznavnost RS v Evropi in svetu, predvsem s primernim upoštevanjem varstva in povečanjem dostopnosti do raznovrstne kulturne dediščine, ki temelji na pogojih njenega članstva v EU;
- omogočiti mora multiplikativnost njenih gospodarskih učinkov;
- prioritete izgradnje avtocestnega omrežja morajo temeljiti na kriterijih za določanje prioritet oziroma vrstnega reda gradnje tistih odsekov, ki še niso zgrajeni oziroma še niso v gradnji;
- zasnovana mora biti na ekonomsko in tehnično-tehnološko sprejemljivih rešitvah, ki so usklajene z makroekonomskimi zmožnostmi ter narodnogospodarskimi in varstvenimi interesi RS.

Slika 12: (Obkroženi) odseki, predvideni za sofinanciranje iz Kohezijskega sklada
Avtocestni sistem v Republiki Sloveniji
Motorway system in the Republic of Slovenia

Projekti, predlagani za sofinanciranje v okviru 2. razvojne prioritete, bodo prispevali k skladnemu regionalnemu razvoju. Izgradnja manjkajočih odsekov na avtocestnem omrežju bo omogočila učinkovitejši pretok ljudi, blaga in storitev, in sicer na območju Republike Slovenije, torej med samimi slovenskimi regijami in najpomembnejšimi gospodarskimi središči v državi, in tudi v območju širšega evropskega prostora, saj je naša država zaradi svoje ozemeljske in populacijske majhnosti močno soodvisna od svojega okolja. Izboljšana notranja in zunanja povezanost države bosta pozitivno vplivali na njen nadaljnji policentrični razvoj, decentralizacijo in na enakomernejši regionalni in gospodarski razvoj.

Iz vidika trajnostne mobilnosti bo dokončanje avtocestnega križa zmanjšalo zastoje v vseh smereh; zaradi bolj enakomerne vožnje in zmanjšanja zastojev je predvideno zmanjšanje toplogrednih izpustov. Prometna varnost v Sloveniji predstavlja enega izmed ključnih problemov. Glede števila prometnih nezgod na enoto prevoženih kilometrov smo žal še vedno v evropskem vrhu, čeprav se je na tem področju stanje po letu 1999, ko je bil sprejet nov zakon o varnosti cestnega prometa, delno izboljšalo. Dograditev avtocestnega omrežja mora pomembno prispevati k izboljšanju in povečanju ravni prometne varnosti.

Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta št. 2002/49/ES z dne 25. junija 2002, ki se nanaša na ocenjevanje in upravljanje okoljskega hrupa, je bila prenesena v naš pravni red z Uredbo o ocenjevanju in urejanju hrupa v okolju v letu 2004. Ta direktiva je podlaga tudi za razvijanje in dokončanje obstoječe vrste ukrepov glede hrupa, ki ga kratkoročno, srednjeročno in dolgoročno oddajajo glavni viri, zlasti cestna in železniška vozila ter infrastruktura, zračna plovila, oprema na prostem in industrijska oprema ter delovni stroji. Direktiva obvezuje države članice, da na ustreznih ravneh določijo pristojne organe in telesa, odgovorne za izvajanje te direktive, vključno organe odgovorne za izdelavo in, kjer je to ustrezno, odobritev kart hrupa in načrtov ukrepanja za strnjena naselja, glavne ceste, železnice in letališča,

zbiranje kart hrupa in načrtov ukrepanja. V letu 2007 so bile izdelane zadnje celovite preveritve hrupne obremenjenosti zaradi prometa na avtocestah in izdelane strateške karte hrupa za vse avtocestne odseke, kjer prometne obremenitve presegajo 6 mio vozil letno. Predlagan projekt zajema izvedbo protihrupne zaščite na posameznih avtocestnih odsekih na obstoječem avtocestnem omrežju, kjer je le-ta zaradi prometne obremenjenosti nujna in še ni bila izvedena. Zmanjšanje hrupa po izvedbi protihrupne zaščite na teh odsekih bo znašalo predvidoma od 3 dB(A) do 8 dB(A).

Področje pomorstva

Razvoj pristaniških storitev za potrebe mednarodnega trgovanja je v pristanišču Koper odvisen od rasti blagovne menjave držav v gravitacijskem območju, mednarodne blagovne menjave s Slovenijo, atraktivnosti pristanišča na območju storitev, atraktivnosti celotne prometne poti čez Slovenijo ter od statusa tovrnega pristanišča Koper v sklopu pomorsko-pristaniške politike Unije.

Pri predlaganem projektu na področju pomorske infrastrukture gre za poglobitev vplovnega kanala v bazen I koprskega tovrnega pristanišča. Trenutna maksimalna globina morja na območju investicije, je -11,4 m, cilj projekta je poglobitev kanala na koto -15 m. Trenutno sta v koprskem pristanišču vzpostavljeni dve ladijski liniji post-panamax generacije, prihajajo pa ladje z manj TEU (Twenty-Foot Equivalent Units) zaradi omejitve globin v samem vplovnem kanalu, kar ima za posledico slabšo izkoriščenost same ladje. S poglobitvijo vplovnega kanala v bazen I bo omogočeno vplutje ladij z večjim vgrezom (post panamax ladij) v koprsko pristanišče in tako povečana kapaciteta in izkoriščenost koprskega pristanišča ter zagotovljena večja varnost plovbe. Koprsko pristanišče bo tako lahko ohranilo konkurenčnost in sledilo trendom v pomorskem prometu.

Področje javnega potniškega prometa

Razvoj čistega mestnega prometa in javnega prevoza v večjih slovenskih mestih in na urbanih območjih je izrednega pomena za Republiko Slovenijo. Promet na urbanih področjih že presega zmogljivosti tako prometne infrastrukture, kot prostora in okolja.

OP ROPI je programski dokument, ki ne predstavlja vseh ukrepov na področju zmanjšanja učinkov prometa na okolje, vendar bo zelo prispeval, predvsem s hitrejšim in učinkovitejšim izvajanjem aktivnosti na področju javnega potniškega prometa. Prometna politika se izvaja z nizom aktivnosti, ki potekajo tudi zunaj okvira OP ROPI. Pripravljajo se področni programi (za področja cest, železnic, zračnega in morskega prometa), nekateri pa so že sprejeti (npr. program trajnostnega razvoja avtoprevoznitva s pomembnimi okoljskimi implikacijami, program varnosti v cestnem prometu). V teku so aktivnosti, povezane z enim temeljnih ukrepov prometne politike – na ravni EU se skladno z belo knjigo o prometu pripravlja ustrezna podlaga za internalizacijo eksternih stroškov.

Dejavnosti na področju spodbujanja integriranega javnega potniškega prometa so skladne z razvojnimi cilji Republike Slovenije (Strategija razvoja Slovenije, Resolucija o prometni politiki ter z načeli Kohezijskega sklada) v delu, ki se nanaša na zagotavljanje trajnostne mobilnosti oz. trajnostnega razvoja kot podlage za doseganje gospodarskih, socialnih in okoljskih ciljev. Dejavnosti na področju spodbujanja integriranega javnega potniškega prometa bodo potekale skladno z Resolucijo o prometni politiki in bodo neposredno posegale v enega najtežjih, (tudi okoljskega vidika) problemov javnega potniškega prometa, kar je skladno z načeli Kohezijskega sklada.

Z razvojem javnega potniškega prometa bo zagotovljeno izboljšanje kvalitete storitev javnega prevoza, tako z vidika prometne kot okoljske učinkovitosti. Bistveni cilji, ki jih je potrebno pri tem doseči so poleg dostopnosti z javnimi prometnimi sredstvi tudi zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov in znižanje onesnaženosti s hrupom, ki v slovenskih urbanih središčih narašča. Tako se bo zagotavljal trajnostni razvoj, ki bo v korist tako javni dostopnosti storitev uporabnikov javnega potniškega prometa kot očitni koristi okolju.

Sistem javnega potniškega prometa se bo dodatno razvijal v kombinaciji med različnimi oblikami prevoza. Prednostno se razvija t. i. prometni sistem »vlak–avtobus« v povezavi s parkirišči in kolesarskimi potmi tudi z namenom, da se omogoči sistem »parkiraj in bodi peljan«.

S predvidenimi ukrepi želimo v okviru OP ROPI na področju javnega potniškega prometa predvsem pospešiti razvoj javnega prevoza in s tem prispevati k čistejšemu mestnemu prometu v večjih slovenskih mestih.

Razvojni kontekst

Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture za področje prometa je pripravljen na podlagi naslednjih strateških dokumentov s področja prometa:

- Resolucije o prometni politiki Republike Slovenije, ki jo je sprejel Državni zbor 3. 5. 2006;
- Resolucija o Nacionalnem programu izgradnje avtocest v Republiki Sloveniji (Ur. l. RS, št. 50/04; ReNPIA).

Vsi navedeni razvojni dokumenti s področja prometa so skladni s:

- Strategijo razvoja Slovenije, potrjeno s strani Vlade RS 23. 6. 2005;
- Strategijo prostorskega razvoja Slovenije (Ur.l. RS št. 76/2004);
- Strategijo gospodarskega razvoja Slovenije 2001–2006;
- Državnim razvojnim programom RS za obdobje 2007–2013, potrjenim s strani Vlade RS 20.03.2008.

Cilji s kazalniki

Tabela 19: Kazalniki RP Cestna in pomorska infrastruktura – KS

Kazalniki RP cestna in pomorska infrastruktura - KS		Stanje (zadnji razpoložljivi podatek)	Cilj konec obdobja	Vir
Učinek				
1	Število projektov		8	CIS
2	Dolžina novozgrajenih AC odsekov na vseevropskih omrežjih – TEN (km)	398	Povečanje za 52	CIS
3	Dolžina posodobljenih cest (km)		Povečanje za 36	MZI
4	Izvedena protihrupna zaščita na AC odsekih (v tisoč m ²)		132	MZI
5	Poglobitev vplovnega kanala v bazen I koprskega tovrnega pristanišča (v m)	- 11,4	- 15	MZI
Rezultat				
6	Nižji časovni stroški na leto zaradi izvedenih investicij v AC (v mio evrov)		39	MZI
7	Povečanje zmogljivosti pretovora v bazen I v koprskem pristanišču (v ton)	3.480.000	3.987.500	MZI

CIS: centralni informacijski sistem; MZP: Ministrstvo za infrastrukturo

Področje avtocest

Slovenija je v preteklih letih, glede na razpoložljiva sredstva, avtocestne omrežje gradila po odsekih. Zato so na glavnih tranzitnih smereh ostala ozka grla, ki bodo odpravljena z izgradnjo v OP ROPI vključenih odsekov, katerih skupna dolžina je okoli 52 km.

Glavni cilj Slovenije je v čim krajšem času dokončati »avtocestni križ« v smereh obeh pomembnih koridorjev, ki prečita ozemlje Republike Slovenije – to sta V. vseevropski koridor v smeri Fernetiči (Italija)/Koper–Pince (Madžarska) in X. vseevropski koridor v smeri Karavanke (Avstrija)–Obrežje (Hrvaška) in Šentilj (Avstrija)–Gruškovje (Hrvaška). S tem bo omogočen hitrejši pretok tranzita prek Slovenije v smereh SZ–JV in JZ–SV. Zmanjšanje časovnih stroškov je ocenjeno na 39 mio EUR.

Področje pomorstva

V bazen I koprskega tovrnega pristanišča lahko trenutno vplujejo ladje z največjim dovoljenim ugrezom -11,4. Omejitev je postavljena zaradi globin vplovnega kanala, kar onemogoča optimalno izrabo novih objektov in tehnološke opreme ter pomeni postopno zmanjšanje količine kontejnerskega prometa v koprskem tovrnem pristanišču. Z izvedbo navedenega projekta, se bo povečalo število večjih ladij ter s tem količina pretovora v koprskem pristanišču.

Področje javnega potniškega prometa

Podpiranje izboljšanja ponudbe javnega potniškega prometa in možnosti preproste proste izbire javnega prevoznega sredstva bo prispevalo k zmanjšanju rabe osebnih vozil (s poudarkom na dnevni migraciji). Tako se bo po predvidevanjih zmanjšalo število potovanj z osebnim prevoznim sredstvom za približno 10 %.

Predvidene dejavnosti

Področje avtocest

Za izgradnjo avtocestnih odsekov, navedenih v tabeli 21, je predvidena izvedba oddaje javnega naročila za gradnjo in nato gradnja 4-pasovne avtoceste. Predvidene aktivnosti v okviru projektov obsegajo tudi izgradnjo potrebnih priključkov, ukrepe za varovanje okolja, ohranjanje naravne in kulturne dediščine ter trajnostne rabe naravnih dobrin, ukrepe za varstvo pred hrupom in druge ukrepe, predpisane z Uredbo o državnem lokacijskem načrtu. Projektno tehnična dokumentacija je že izdelana. Poleg avtocestnih odsekov predvidevamo izvedbo projektov protihrupne zaščite na posameznih avtocestnih odsekih na obstoječem avtocestnem omrežju, kjer je le-ta zaradi prometne obremenjenosti nujna in še ni bila izvedena in ukrepe, ki bodo prispevali k izboljšanju prometne varnosti

Področje pomorstva

Vplovni kanal v bazen I se nahaja na samem robu južnega dela sidrišča pred akvatorijem pristanišča in treba ga je poglobiti ter vzpostaviti stanje kanala na koto -15 m. Trenutno je v izdelavi projektna dokumentacija za izvedbo tega projekta. Izdelati je potrebno investicijsko dokumentacijo, po pridobljenem gradbenem dovoljenju pa bo izveden javni razpis za izbiro izvajalca za realizacijo projekta.

Področje javnega potniškega prometa

V okviru OP ROPI se predvideva sofinanciranje dejavnosti, ki prispevajo k učinkovitejšemu javnemu potniškemu prometu in k trajnostni mobilnosti. V okviru področja je predvideno izvajanje aktivnosti za vzpostavitev sistema enotne vozovnice in izvedbenih del v okviru projektov »parkiraj in pelji se« z namenom, izboljšanja čistega javnega potniškega prometa in spodbujanja njegove uporabe.

Razmejitev z aktivnostmi, ki se bodo financirale v okviru OP krepitve regionalnih razvojnih potencialov se določi v Merilih za izbor operacij, ki jih potrjuje Nadzorni odbor sklada.

Indikativni seznam velikih projektov

Tabela 21 vsebuje sedem projektov, ki so obravnavani kot prioritetni za sofinanciranje iz Kohezijskega sklada. Tabela 22 vsebuje rezervna projekta, če kateri izmed projektov v tabeli 21 še ne bi bil pripravljen za takojšnjo izvedbo.

Projekti, ki sodijo v definicijo 39. člena Uredbe 1083/2006, se bodo potrjevali na Evropski komisiji in so v spodnjih tabelah osenčeni.

Tabela 20: Indikativni seznam prioriternih projektov RP Cestna in pomorska infrastruktura - KS

Št.	Naziv projekta	Ocenjena vrednost celotne naložbe z DDV
		mio. EUR
1	Avtocesta A2; BIČ–HRASTJE: etapa Pluska–Ponikve	123,94
2	Avtocesta A2; BIČ–HRASTJE: etapa Ponikve–Hrastje	95,04
3	Avtocesta A5; BELTINCI–PINCE: Beltinci–Lendava	116,46
4	Avtocesta A4; SLIVNICA–GRUŠKOVJE: Slivnica–Draženci	278,24
5	Gradnja protihrupnih ograj na posameznih AC odsekih	45,12

6	Rekonstrukcija posameznih AC odsekov za povečanje prometne varnosti	28,94
7	Javni potniški promet	11,00
8	Poglobitev vplovnega kanala v bazen I v koprskem tovornem pristanišču	15,60
Skupaj		714,34

V okviru RP je predvideno sofinanciranje iz Kohezijskega sklada v višini do 220,93 mio EUR.

3.1.6 Razvojna prioriteta Prometna infrastruktura – ESRR

Opis z utemeljitvijo

Koncentracija gospodarskih dejavnosti in prebivalstva le na nekaterih območjih je v preteklosti, poleg različnih pogojev za življenje in delo, povzročila tudi neustrezno prometno povezanost med regijami. Manj razvite in v splošnem bolj obrobne slovenske regije imajo največkrat slabo navezavo na daljinske ceste mednarodnega pomena, predvsem pa je slaba medregijska prometna povezanost. Predlagani projekti v nadaljevanju tako predstavljajo prioriteto posameznega področja in njihova izvedba je potrebna predvsem za skladen regionalni, gospodarski in za sonaravni razvoj države.

Splošno stanje obstoječega omrežja državnih cest, kategorij glavnih in regionalnih cest je slabo in trenutne razmere kažejo, da je 42 % omrežja teh cest v slabem oz. zelo slabem stanju, ob tem pa se je povprečni letni dnevni promet na državnih cestah v obdobju 2001–2004 povečal za 2,6 % letno. Opisano stanje je omejitveni dejavnik skladnega regionalnega razvoja območij Slovenije, ki ne ležijo na avtocestnem križu. Območja zaradi slabe dostopnosti in s tem višjih transportnih stroškov postajajo lokacijsko nekonkurenčna, čeprav imajo druge, za razvoj potrebne dejavnike. Iz tega sledi, da se bo z obnovo in dograditvijo državnih cest predvsem omogočila odprava ozkih grl ter povečala pretočnost in varnost prometa. Odprava ozkih grl bo imela neposredne ekonomske učinke pri uporabnikih (znižanje stroškov transporta), posredno pa bo omogočila izboljšanje konkurenčnosti gospodarstva (dostopnost povečuje tržni potencial za proizvodnjo in turizem) ter bo imela ugoden vpliv na regionalni razvoj.

V kontekstu spodbujanja regionalnega razvoja je treba razumeti tudi vzpostavitev potrebne letališke infrastrukture, ki ni pomembna samo za zagotavljanje dostopnosti, ampak lahko predstavlja potreben pogoj za vzpostavitev ekonomskih con in torej za hitrejšo rast. Letališka infrastruktura je v precej slabem stanju, kar še posebej velja za Letališče Edvarda Rusjana Maribor, ki je na meji zahtevanih tehničnih in tehnoloških zmogljivosti. Prav tako na področju letalstva pričakujemo, da se bo letalski promet v desetih letih v Sloveniji kvantitativno povzpел na današnjo stopnjo v Uniji, kar pomeni povečanje števila potnikov za štirikrat in podvojitev letalskih kapacitet v Uniji do leta 2015, česar posledica je potreba po investiranju v letalsko in letališko infrastrukturo na letališčih Edvarda Rusjana in Jožeta Pučnika.

Skladno s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije je, v povezavi z ekološko naravnano turistično ponudbo, načrtovan tudi razvoj omrežja kolesarskih poti, ki bo hkrati omogočil zdravo telesno gibanje prebivalstva. Kolo, kot prevozno sredstvo, se v pretežni meri uporablja za kratke poti na krajevni ravni ter tudi za daljša rekreativna in turistična potovanja. Zato je

vzpostavitev mreže kolesarskih poti ključnega pomena za vzpodbujanje kolesarjenja, ne glede na to, ali gre za varčno in ekološko prevozno sredstvo ali za obliko rekreacije. Ne nazadnje služijo kolesarske poti tudi turističnim namenom. Z ustrežno mrežo glavnih kolesarskih poti bi v Sloveniji zagotovili kakovostne pogoje za prečenje Slovenije s kolesom, kar je namen nekaterih novejših predlogov snovanja evropskega kolesarskega omrežja.

V splošnem bodo vsi predlagani projekti v okviru 3. razvojne prioritete, ki bo sofinancirana iz ESRR, največ prispevali k večji mobilnosti prebivalstva z namenom povečanja konkurenčnosti na regionalni ravni, povezavi obrobni območij z osrednjo Slovenijo in k boljši oskrbi gospodarstva.

Cilji s kazalniki

Cilji, ki jih želimo doseči z novogradnjo in posodobitvijo prometne infrastrukture, so naslednji:

Tabela 21: Kazalniki RP Prometna infrastruktura ESRR

Kazalniki RP Prometna infrastruktura - ESRR		Stanje (zadnji razpoložljivi podatek)	Cilj konec obdobja	Vir
Učinek				
1	Število projektov		25	CIS
2	Dolžina novozgrajenih cest (km)	5823	Povečanje za 8,5	CIS
	Dolžina posodobljenih cest (km)		22,5	CIS
3	Število novozgrajenih izvennivojskih križanj		6	CIS
4	Dolžina novozgrajenih kolesarskih prog	263	Povečanje za 38,5	CIS
5	Povečanje kapacitet oskrbe potnikov v zračnem prometu (v potnikih/uro)	800	1.500	MZP
Rezultat				
6	Nižji časovni stroški na leto zaradi izvedenih investicij v državne ceste (v mio. evrov)		11,5	MZP

Skupno bo posodobljenih za 22,5 km obstoječih cest. Pri slednjem gre za posodobitev obstoječih cestnih povezav, katere cilj je doseči kakovostnejši in hitrejši dostop do regionalnih središč, ki imajo slabo cestno povezavo. Z izgradnjo obvoznic mest bodo odpravljena ozka grla na cestnih povezavah, povečana pa bo varnost v urbanih središčih. Predvidoma 6 nivojskih križanj prometnic bo nadomeščenih z zunajnivojskimi križanji. Za varnejšo vožnjo kolesarjev bo kolesarsko omrežje povečano za 38,5 km.

Splošni cilj posodobitve letalske in letališke infrastrukture je povečati prepustne sposobnosti zračnega prostora Republike Slovenije, zmanjšati zamude v letalskem prometu in omogočiti čim bolj učinkovit letalski promet EU. Tako je zaradi predvidenih naložb v javno infrastrukturo na letališču Edvarda Rusjana Maribor glede na izhodiščne podatke v letu 2006 ocenjeno, da je mogoče povečanje števila letal za 90 %, s tem pa se bo lahko povečalo tudi število prepeljanih potnikov in povečala teža prepeljanega tovora.

Razvojni kontekst

Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture za področje prometa je pripravljen na podlagi naslednjih strateških dokumentov s področja prometa:

- Resolucije o prometni politiki Republike Slovenije, ki jo je sprejel Državni zbor 3. 5. 2006;
- osnutka nacionalnega programa razvoja in vzdrževanja državnih cest;
- osnutka nacionalnega programa razvoja civilnega letalstva.

Vsi navedeni razvojni dokumenti s področja prometa so skladni s:

- Strategijo razvoja Slovenije, potrjeno s strani Vlade RS 23. 6. 2005;
- Strategijo prostorskega razvoja Slovenije (Ur. l. RS št. 76/2004);
- Strategija gospodarskega razvoja Slovenije 2001–2006;
- Državnim razvojnim programom za obdobje 2007–2013, potrjenim s strani Vlade RS 20.03.2008 .

Prednostne usmeritve

Ukrepi prioritete Prometna infrastruktura v okviru Evropskega sklada za regionalni razvoj se smiselno povezujejo v okviru dveh ***prednostnih usmeritev***, in sicer:

- področje cest;
- področje letalske in letališke infrastrukture.

3.1.6.1 Področje cest

Opis z utemeljitvijo

Posodobitev cestnih povezav na 3a in 4. razvojni osi je strateško utemeljena v Resoluciji o prometni politiki Slovenije in Strategiji prostorskega razvoja Slovenije. Obe povezavi, ki sta čezmejnega pomena in imata izrazito pozitiven vpliv z vidika povezovanja na omrežje TEN-T. Z izvedbo ukrepov na razvojni osi 3a bo obravnavana cestna povezava dajala oporo gospodarskemu in demografskemu razvoju Ribniško – Kočevskega območja, ki bo tako bolje povezano z osrednjo Slovenijo in hkrati navezано na stičišče V. in X. koridorja. Četrta razvojna os bo bistveno bolje povezala osrednjo Slovenijo prek Gorenjske in Goriške regije z Italijo in se navezuje na X. koridor.

Zmogljivost in kakovost slovenskega državnega cestnega omrežja v smeri razvojnih osi je neustrezna glede na potrebe gospodarstva in prebivalstva. Prometne obremenitve so med 3.000 in 20.000 vozil povprečno dnevno, pri čemer so največje obremenitve ob večjih gospodarskih središčih.

Za izgradnjo in posodobitev cestnih povezav govorijo številni razlogi:

- izboljšanje zmogljivosti z odpravo ozkih grl na obstoječi državni cestni mreži, kar bo imelo neposredne ekonomske učinke pri uporabnikih (območja zaradi slabe dostopnosti in s tem višjih transportnih stroškov postajajo lokacijsko nekonkurenčna);
- posredno bo omogočeno izboljšanje konkurenčnosti gospodarstva na teh območjih in torej ugoden vpliv na regionalni razvoj;
- vzpostavitev enakomernejšega gospodarskega razvoja v RS in omogočiti boljšo pretočnost prometa v okolici mest oz. industrijsko trgovskih središč. Gradnja obvoznic

je v tem pogledu ena pglavitnih možnosti za reševanje prometne problematike zasičenosti prometa znotraj posameznih krajev.

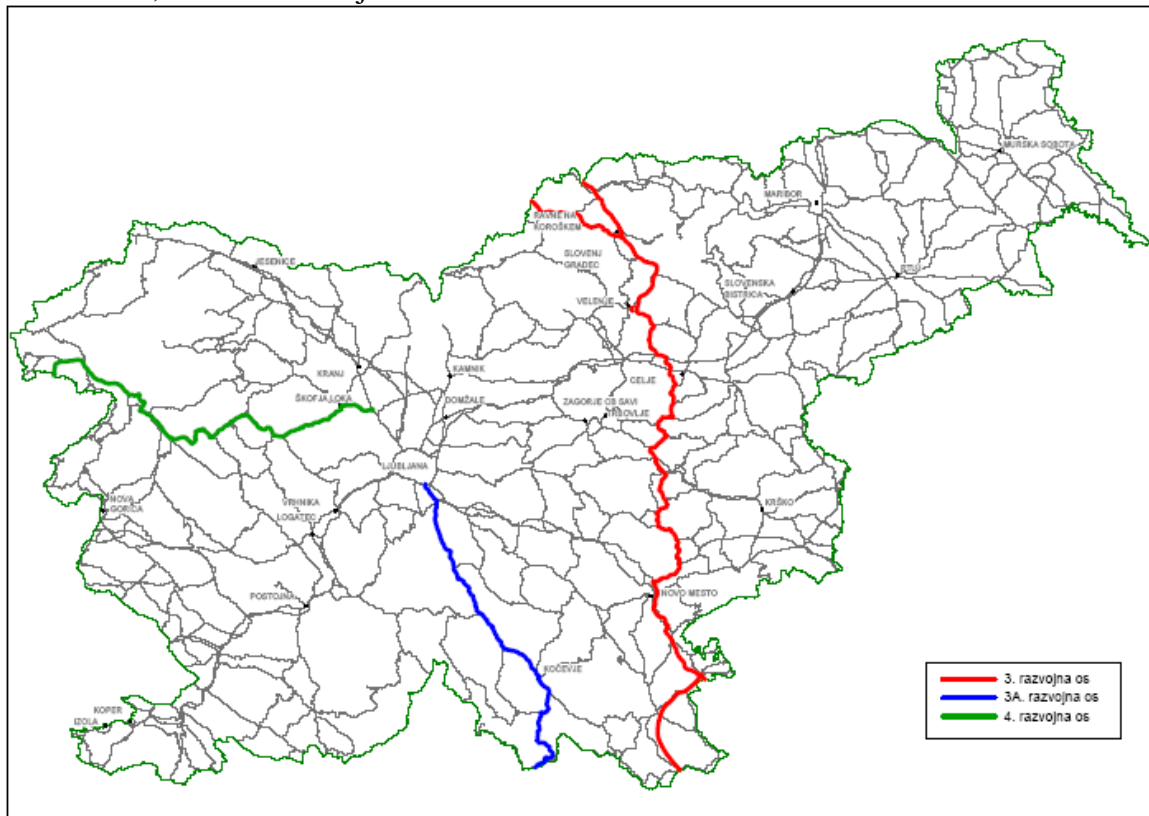
Sofinanciranje v državno cestno omrežje bo prispevalo k regionalnemu razvoju in izboljšanju trenutnega stanja, ko so nekatere regije zaradi slabše prometne povezanosti izgubile razvojne potenciale. Zaradi odliva znanja in kadrov je rast večjih, prodornih podjetij in njihovo dolgoročno delovanje v perifernih regijah bolj izjema kot pravilo. Državne cestne povezave bodo namenjene notranjem regionalnem prometu in ne mednarodnemu tranzitu. Kot take bodo spodbudile družbenoekonomski razvoj perifernih regij in tudi čezmejno regionalno sodelovanje.

S podobnim namenom je v okvir te prednostne usmeritve vključen tudi razvoj državnega kolesarskega omrežja, ki je utemeljen v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije. Z izgradnjo kolesarskih poti se želi vplivati na spremembo izbire potovalnega sredstva, zagotoviti ustrezno prometno varnost kolesarjev, zmanjšati negativne vplive na okolje, zagotoviti povezavo z mednarodnim kolesarskim omrežjem in prispevati k razvoju turizma.

Izgradnja zunajnivojskih križanj glavnih in regionalnih cest z železniškimi progami je v celoti namenjena povečanju varnost, hkrati pa bo omogočila povečanje potovalnih hitrosti cestnih in tudi železniških prometnih sredstev. Gre za nadomestitev obstoječih nivojskih križanj prometnic. Pogoji in usmeritve za izvedbo tega projekta so dani v Zakonu o varnosti železniškega prometa. Ker je projekt ozemeljsko razpršen na širše območje Slovenije, vsako izmed križanj predstavlja zaključeno celoto oziroma projekt. Iz tehnoloških razlogov (odvijanje prometa) bo izvajanje projektov potekalo skozi vse finančno obdobje 2007–2013. Predvidena indikativna vrednost projektov »Izgradnja zunajnivojskih križanj (6) glavnih in regionalnih cest z železniškimi progami« je približno 43,64 mio EUR.

Prav tako je treba zgraditi posamezne obvoznice za naraščajoč promet, ki poteka predvsem skozi središča mest ali strnjena bivalna naselja, kjer nastajajo večji prometni zastoji. Izgradnja obvoznic bo z ureditvijo mestnega prometa pomenila predvsem zmanjšanje obremenitev s hrupom, zmanjšanje tresljajev in zmanjšanje izpušnih plinov, ter zvišanje kakovosti življenja prebivalcev teh naselij, hkrati pa bo zagotovljena tudi večja prometna varnost in odpravljena ozka grla.

Slika 13: 3., 3. a in 4. razvojna os

Predvidene dejavnosti

Predvidene so gradnja novih cestnih odsekov in kolesarskih poti, izgradnja zunajmestskih križanj, rekonstrukcije cest, gradnja obvoznic in križišč, preplastitve cest in druge ureditve obstoječih cest in kolesarskih poti. Posamezni projekti in skupine projektov so na različni stopnji pripravljenosti, zato se bodo v okviru projektov izvajale vse potrebne in manjkajoče aktivnosti – umestitve v prostor, izdelava tehnične dokumentacije, izvedba razpisov za oddajo del, gradnja z vsemi potrebnimi ukrepi za varovanje okolja ter ohranjanje naravne in kulturne dediščine.

Sofinancirane bodo samo naložbe v regionalne in državne ceste, zato ni možnosti prekrivanja z aktivnostmi v okviru drugih operativnih programov, v primeru kolesarskih poti pa le tiste, ki so v pristojnosti državne ravni.

Indikativni seznam velikih projektov

Tabela 25 vsebuje projekte, ki so obravnavani kot prioritetni za sofinanciranje iz ESRR. Tabela 26 vsebuje rezervne projekte, če kateri izmed projektov v tabeli 25 še ne bi bil pripravljen za takojšnjo izvedbo.

Projekti, ki sodijo v definicijo 39. člena Uredbe 1083/2006, se bodo potrjevali na Evropski komisiji in so v spodnjih tabelah osenčeni.

Tabela 22: Indikativni seznam prioritetnih projektov PU Cestna infrastruktura – ESRR

Št	Naziv projekta	Ocenjena vrednost celotne naložbe z DDV (mio. EUR)
	Posodobitev cestne povezave Logatec-Želin-Robič (1-3)	
1	Posodobitev Bača – Dolenja Trebuša	29,85
2	Rekonstrukcija Tolmin-Most na Soči (Galerija pod ključem)	2,60
3	Rekonstrukcija Dolenja Trebuša-Želin	31,80
	Posodobitev cestne povezave Jeprca-Zminec-Želin (4-5)	
4	Obvoznica Škofja Loka	48,90
5	Obvoznica Gorenja vas	5,50
	Posodobitev cestne povezave Ljubljana-Škofljica-Kočevje	
6	Pijava gorica – Turjak (3. pas)	6,10
7	Izgradnja izvenivojskih križanj 6 glavnih in regionalnih cest z železniškimi progami	43,64
8	Izgradnja kolesarskih povezav	22,51
9	Obvoznica Murska Sobota – vzhod	12,05
10	G1-1 / 0242 Obvoznica Radlje	12,60
11	R3-709 / 8614 Pod Malečnikom	7,06
12	Obvoznica Šmartno pri Litiji	6,69
13	Obvoznica Črnomelj – 2. etapa	14,44
14	Rekonstrukcija ceste RT-912/7302 Zali Log – Davča	8,00
15	Rekonstrukcija mostov in plazov na državnem cestnem omrežju	4,15
	Skupaj cestna infrastruktura (ESRR)	255,89

3.1.6.2 Letalska in letališka infrastruktura

Opis z utemeljitvijo

Cilj prometne politike na področju letalske infrastrukture je povečati promet, zagotoviti maksimalno zanesljivost ter ustrezne pogoje za razvoj letalskega prometa in spremljajočih storitev. Nadzirati je treba pogoje prostega trga v letalskem prometu, ustvariti pogoje za naložbe v letalsko infrastrukturo in letalske storitve, uskladiti intermodalne načine prevoza in ohranjati specifičnost naravnih lepote in ekološkega ravnovesja.

Letalski potniški promet nenehno narašča; z odpiranjem Slovenije v širši evropski prostor in čedalje večji konkurenci letalskih prevoznikov znotraj Unije pa lahko pričakujemo nadaljevanje tega trenda. Pričakuje se pojav nizkocenovnih letalskih prevoznikov in padec cen zračnih prevozov, kar bo dodatno pripomoglo k večjemu številu potnikov.

Med izrazito problematičnimi v kategoriji mednarodnih letališč je letališče Edvarda Rusjana Maribor. V pristopni pogodbi Slovenije k EU je to letališče v okviru načrtov vseevropskega prometnega omrežja predvideno kot letališče regionalnega značaja. Žal pa je letališče Edvarda Rusjana Maribor na meji tehničnih in tehnoloških zmogljivosti, oprema za sprejem in odpremo letal je zastarela in komaj uporabna ter sočasno lahko opremlja samo eno letalo, enako pa velja za vse preostale službe. V potniškem terminalu je prostora komaj za potnike enega AIRBUS 320 (150–160 potnikov). Komunalna infrastruktura je delno že neuporabna.

Manjka letališka infrastruktura za letalske operacije v pogojih zmanjšane vidljivosti za kategorijo II. Letališče Edvarda Rusjana Maribor ima sicer dobre razvojne možnosti, ki se kažejo v zapolnjevanju tržnih niš, ki jih za zdaj še ne pokrivajo okoliška konkurenčna letališča (tovorni in čarterski promet). Za tovrsten razvoj je bistvenega pomena sanacija zemeljske strani letališča in posodobljanje logistične opreme, saj v nasprotnem primeru niso dani pogoji za normalen razvoj letališke dejavnosti. Velik interes je tudi za ekonomske cone in logistični center ob letališču Edvarda Rusjana Maribor ter za čarterske lete, ki bi pokrival približno 40 % slovenskih regij (Prekmurje, Štajerska, Koroška) in južni del Avstrije.

Zagotavljanje trajne mobilnosti v prometu pomeni vse pomembnejši uravnotežen razvoj vseh prometnih podsistemov, njihovo inteligentno povezovanje in spreminjanje potovalnih navad. Da bi zagotovili res učinkovito mobilnost, je treba razvijati tudi prometne podsisteme, ki so bili v preteklih letih deležni največjih vlaganj, v našem primeru letališča, in ki bodo, povezani v transportne verige, prispevali k večji učinkovitosti in trajnostni ureditvi mobilnosti v Sloveniji. Osnovni namen naložb v letališko infrastrukturo je izboljšanje kakovosti potniškega prometa, povečanje prepustnosti zračnega prostora, povečanje oz. ohranjanje ravni varnosti v zračnem prometu, zadovoljitev obstoječih standardov in uskladitev z Evropsko regulativo Enotno evropsko nebo (Single European Sky), doseganje večje varnosti ter s tem izboljšanje kakovosti življenja in zagotovitev večje mobilnosti ljudi, in sicer skladno z usmeritvami strategije razvoja in s povečanjem konkurenčne sposobnosti.

Splošni cilj izgradnje in posodobitve letališke infrastrukture na letališču Edvarda Rusjana Maribor je spodbujati gospodarski razvoj regije, pospešiti rast novih podjetji in ustvarjati nova delovna mesta za prebivalstvo regije; dosegli pa bi ga s pomočjo gradnje prometne infrastrukture, ki bi v navezavi z ekonomsko cono omogočila nadaljnji razvoj gospodarstva te regije.

Podravska regija je po številu prebivalcev druga največja statistična regija (na območju regije živi 16,1 % slovenskega prebivalstva). Po višini BDP na prebivalca je Podravska regija s 83 % državnega povprečja med najmanj razvitimi. Stopnja registrirane brezposelnosti, ki je že desetletje med najvišjimi v državi in ostaja taka kljub pozitivnim premikom v zadnjih letih, še vedno močno presega državno povprečje.

V bližini letališča se načrtuje sodobno kopensko logistično središče, ki bo tja privabilo tudi industrijo in druge spremljevalne programe (turizem, rekreacija). Lokacija središča je na stičišču transportnih poti (železnica, letališče, avtocesta) in v bližini mesta Maribor ter tako predstavlja skladen razvoj celotnega prometnega sistema in enakomeren razvoj vseh vej prometa. Hkrati se bo z naložbo v letališko infrastrukturo posledično povečala dostopnost celotne Podravske in tudi Koroške, Savinjske in Pomurske regije z vidika turističnih destinacij in tudi za gospodarstvo. Glede na dejstvo, da je primerna prometna infrastruktura eden izmed ključnih faktorjev v razvoju gospodarstva na splošno, bi te vrste naložba imela neposreden vpliv na razvoj gospodarskih dejavnosti na tem območju in v sosednjih regijah.

Predvidene aktivnosti

Predvidene aktivnosti na področju letalskega prometa so izgradnja in posodobitev letališke infrastrukture na letališču Edvarda Rusjana Maribor.

Naložbe v vzpostavitev predpisanih standardov na mednarodnih letališčih, med drugim: za letališče Edvarda Rusjana Maribor izdelava glavnega načrta za letališča in sprejetje Državnega lokacijskega načrta (Master Development Plan); obnova in razširitev potniškega

terminala, ki bo zadovoljeval vse schengenske zahteve nadzora zunanje meje Evropske unije; izgradnja vozne steze; razširitev tovornega terminala in posodobitev za potrebe prevoza nevarnega blaga; nadgradnja sistemov za letalske operacije v pogojih zmanjšane vidljivosti; razširitev povezave z avtocestnim omrežjem; povečanje zmogljivosti za storitve zemeljske oskrbe zrakoplovov; razširitev letaliških ploščadi; izgradnja zmogljivosti za potrebe letalskih prevoznikov ter proizvodnih in vzdrževalnih organizacij.

Namen sofinanciranja v javno infrastrukturo letalskega prometa je skladno s cilji prometne politike povečati varnost v prometu, kapacitete letalske infrastrukture in omogočiti ustrezne pogoje za razvoj letalskega prometa in spremljajočih storitev. Javna letalska infrastruktura predstavlja generator gospodarskega in turističnega razvoja, ki bo omogočil večjo mobilnost ljudi in povečanje konkurenčne sposobnosti ter hitrejši gospodarski razvoj manj razvitih regij. Pri izvedbi projektov se bo preverila možnost javno-zasebnega partnerstva, kar pomeni, da se bo investiralo le takšen obseg javnih sredstev, kot je nujno potreben za uspešno izvedbo projektov.

Indikativni seznam velikih projektov

Predlagani projekt na področju letalske in letališke infrastrukture v okviru ESRR (vključen DDV) je:

Tabela 23: Indikativna lista prioriternih projektov PU Letalska in letališka infrastruktura

Št.	Naziv projekta	Ocenjena vrednost z DDV
		mio. EUR
1	Posodobitev letališke infrastrukture na letališču Edvarda Rusjana Maribor	15,28
Skupaj letalska in letališka infrastruktura (ESRR)		15,28

3.2 Okolje

3.2.1 Dozdajšnje izkušnje

Razvojne usmeritve Republike Slovenije na področju okolja določata Nacionalni program varstva okolja, ki ga je sprejel Državni zbor 24. 11. 2005, in Strategija razvoja Slovenije. Na podlagi Nacionalnega programa varstva okolja je že sprejetih ali v pripravi vrsta operativnih programov¹¹ na posameznih področjih varstva okolja, ki služijo kot podlaga za razvojne usmeritve v tem operativnem programu.

Zaradi razdrobljenosti občin so se občine le stežka dogovorile za izvedbo skupnega projekta. Poleg tega je tudi razdrobljenost finančnih virov predstavljala veliko oviro pri usklajevanju projektov. Projekte bo zato morala jasneje usmerjati država in tako kar najbolj racionalno

¹¹Gre za nacionalne izvedbene dokumente, ki so v slovenskem pravnem redu poimenovani kot »operativni programi«, ki pa se torej ne nanašajo na programske dokumente, kot jih opredeljuje splošna uredba kohezijske politike.

uporabiti javna finančna sredstva in sredstva okoljskih dajatev, skladno s principom Onesnaževalec plača in principom povrnitve vseh okoljskih stroškov. Dozdajšnje izkušnje kažejo, da je smotrnejše vzpodbujati skupne projekte več lokalnih skupnosti, na podlagi katerih se lahko dolgoročno združujejo in razporejajo razpoložljiva sredstva na območju posameznega porečja v celotnem obdobju izvajanja operativnega programa.

Predvsem na področju ravnanja z odpadki je v Sloveniji še vedno prisotno nezaupanje lokalnih skupnosti v nove okoljske tehnologije, prav tako pa je še vedno zelo močen učinek NIMBY. Pri tehnološki posodobitvi regijskih centrov za ravnanje z odpadki bo zato temu področju treba posvetiti posebno pozornost, saj se Slovenija velikokrat sooča z referendummi proti gradnji odlagališč na podlagi slabih izkušenj bližnjih prebivalcev iz preteklosti. Zato menimo, da bodo dodatna sredstva Kohezijskega sklada pomagala tudi pri reševanju teh problemov.

Ko je bila v letu 2006 narejena analiza izpolnjevanja ciljev iz Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda (2004), je bilo ugotovljeno, da so se občine raje odločale za gradnjo točkovnih objektov, kot so čistilne naprave, ob tem pa niso izgradile tudi nove kanalizacije, ker je postopek pridobivanja soglasij zelo dolg. Zaradi tega se ponekod soočamo z visokimi obratovalnimi stroški, ker je trenutno priključenih na čistilno napravo premajhno število občanov. Navedene izkušnje bo treba upoštevati pri določanju prioritet in izboru projektov za novo finančno perspektivo.

Ko se je od leta 1970 Slovenija soočala z gradnjo novih objektov in naprav za ravnanje z odpadki ter čistilnih naprav, je skoraj v celoti zastalo področje oskrbe s pitno vodo, zato moramo temu področju zaradi zaostankov iz preteklosti nameniti posebno skrb.

Za zagotovitev poplavne varnosti je bilo v preteklosti na območju Slovenije izvedenih več zadrževalnikov voda (Drtiščica, Ledavsko jezero, Radmožanci, Bolehnečici, Klivnik, Mola), ki pozitivno vplivajo na življenje prebivalstva, okolje, gospodarstvo, turizem in na urbanizem, saj zagotavljajo poplavno varnost in režim rabe prostora. Viden je tudi učinek na uravnoveženosti vodnih količin. Umestitev objektov v prostor je bila izvedena v sodelovanju in s soglasjem lokalnih skupnosti in drugih nosilcev urejanja prostora. Za gradnjo objektov za varstvo pred poplavami so že sprejeti določeni izvedbeni dokumenti na porečjih Drave, Mure, Ljubljaničice, Savinje in Save.

V postopku sofinanciranja iz ISPA in Kohezijskega sklada je bila v Sloveniji javna uprava usposobljena za:

- pripravo programov in sodelovanje med različnimi sektorji za doseganje boljših učinkov;
- organizacijo izvajanja programov;
- spremljanje in evalvacijo programov in projektov;
- izbiro najučinkovitejših projektov;
- nadzor izvajanja projektov.

Pridobljene izkušnje in vsebine so bile prenesene tudi v naše podzakonske akte s področja naložb, kljub temu pa bo treba še precej naporov za čim učinkovitejše sodelovanje med državno in lokalno ravnanje pri izvajanju naložb. Glede na lokalno pristojnost za pretežni del okoljskih naložb namreč kakovost tega sodelovanja ključno vpliva na kakovost projektov. Pri tem ne gre samo za tehnično-tehnološki vidik, ampak tudi za organizacijski vidik, kjer sta tudi časovna usklajenost in dobra medsebojna informiranost ključnega pomena za skupen uspeh.

Glede na to, da je večina projektov iz okvira programa ISPA (obdobje 2000–2004) in Kohezijskega sklada 2004–2006 še v izvajanju, je v danem trenutku težko navajati konkretne podatke o stopnji učinkovitosti in uspešnosti vlaganj v okoljske projekte, ne glede na to pa je njihov izrazito pozitiven vpliv na kakovost okolja in bivanja očiten.

V okviru programa ISPA so bili sicer sofinancirani naslednji projekti:

- Centralna čistilna naprava Celje;
- Kanalizacijski sistem in čistilna naprava Lendava;
- Čiščenje odpadnih voda in nadgradnja sistema oskrbe pitne vode v porečju Pake;
- Vodooskrba Trnovsko-Banjškega platoja;
- Čiščenje odpadnih voda v porečju Mislinje, v Slovenj Gradcu;
- Center za ravnanje z odpadki Dolenjska – I. faza;
- Čiščenje odpadnih voda v porečju Mislinje;
- Čiščenje odpadnih voda v spodnjem toku Save, v Brežicah, Krškem in v Sevnici;
- Center za ravnanje z odpadki Puconci;
- Tehnična pomoč za čiščenje odpadnih voda v srednjesavskem bazenu;
- Tehnična pomoč za izdelavo plana upravljanja v porečju Krke.

Skupna vrednost vseh zgoraj navedenih projektov, po podpisanih Finančnih memorandumih, je 81,6 mio. EUR, od česar znaša odobren delež sredstev EU 42,1 mio. EUR. Vsi navedeni projekti ISPA so 1. 05. 2004 postali kohezijski projekti.

Za sredstva Kohezijskega sklada je Evropska komisija potrdila šest projektov:

- Regionalni center za ravnanje z odpadki Celje;
- Zbiranje in čiščenje odpadnih voda v obalnem porečju (Koper, Izola, Piran);
- Regionalni center za ravnanje z odpadki Celje – II. faza;
- Zbiranje in čiščenje odpadnih voda ter oskrba s pitno vodo v občini Tržič;
- Celovito varovanje vodnih virov podtalnice Ptujškega polja – faza I;
- Čistilna naprava za odpadne vode in kanalizacijski sistem v povodju srednje Save – Trbovlje, Hrastnik;
- Hidravlične izboljšave kanalizacijskega sistema Ljubljana.

Skupna vrednost je 145,2 mio. EUR, od česar znaša odobren delež sredstev EU 88,4 mio. EUR.

3.2.2 Ključne usmeritve in cilji

Na osnovi splošnega cilja OP razvoja okoljske in prometne infrastrukture je opredeljena strategija področja varstva okolja, katere cilj je:

z izgradnjo in upravljanjem okoljske infrastrukture zagotoviti pogoje za trajnostni razvoj in kakovostno življenjsko okolje.

Ključne usmeritve Slovenije na področju okolja navaja Nacionalni program varstva okolja in se nanašajo na podnebne spremembe, naravo in na biotsko raznovrstnost, na upravljanje z

vodami in varstvo voda, na rabo vode in urejanje voda, na varstvo zraka, ravnanje z odpadki in na industrijsko onesnaževanje.

Ključne usmeritve izhajajo iz evropske okoljske zakonodaje, ki je navedena v poglavju Skladnost z evropskimi in s slovenskimi razvojnimi dokumenti. Poleg tega ključne usmeritve izhajajo tudi iz dejstva, da se je Slovenija zavezala v času pristopa k izpolnjevanju zahtev okoljskega pravnega reda EU. Večino zahtev pravnega reda, ki izhajajo iz pravnega reda EU, mora Slovenija končati do konca programskega obdobja OP ROPI, kar bo izboljšalo stanje okolja, izboljšalo storitve javnih služb ter dobro vplivalo na zdravstveno stanje prebivalcev in omogočilo ohranitev ekosistemov ter bo vodilo k trajnostnemu razvoju Slovenije in v boljše življenje vsakega posameznika.

Na področju ravnanja z odpadki je ključna usmeritev v vzpostavitev infrastrukture za obdobje, in sicer:

- pospešitev izvajanja posameznih faz ravnanja z odpadki;
- pospešitev izločanja večjih količin uporabnih frakcij iz komunalnih odpadkov;
- pospešitev gradnje zbirnih centrov za ločeno zbrane frakcije komunalnih in nevarnih komunalnih odpadkov;
- pospešitev gradnje objektov za predelavo odpadkov z različnimi zmogljivostmi;
- pospešitev gradnje objektov za energetske predelave oz. sežiganje odpadkov in muljev čistilnih naprav.

Ključna usmeritev na področju odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih vod je zmanjšanje onesnaževanja okolja zaradi neprečiščenih komunalnih odplak s komunalnim opremljanjem aglomeracij na območjih naselij ali delov naselij z obremenjenostjo:

- več kot 100.000 PE;
- več kot 15.000 PE;
- več kot 10.000 PE na občutljivih območjih;
- večjo od 2.000 PE.

UWWD zahteva, da so vse aglomeracije, ki imajo obremenitve, večje od 2.000 PE, do konca leta 2015 opremljene s kanalizacijo, ki se zaključi s čistilno napravo. V Sloveniji imamo skladno z Operativnim programom odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode (2004) 156 takih aglomeracij, na katerih bo treba zgraditi javno infrastrukturo s pomočjo sredstev iz Kohezijskega sklada. Pri tem morajo biti aglomeracije, večje od 15.000 PE, opremljene do leta 2010 (zbiranje in sekundarna obdelava), aglomeracije, večje od 10.000 PE, z odvajanjem na občutljivih območjih pa do konca leta 2008 (zbiranje in zahtevnejša obdelava). Aglomeracije, ki so večje od 100.000 PE, pa je treba komunalno opremiti do konca leta 2008.

Izboljšanje trenutnega stanja pri oskrbi s pitno vodo je predvideno z naslednjimi ključnimi ukrepi:

- nadgradnjo obstoječih vodovodnih sistemov in priključitev novih prebivalcev na javno vodovodno omrežje;
- hidravlično izboljšavo obstoječih vodovodnih sistemov in zagotovitev varne ter zdrave oskrbe s pitno vodo;
- izgradnjo novih ali nadgradnja obstoječih čistilnih naprav za pitno vodo;
- izgradnjo ustrezne infrastrukture za zajem podtalnice in uporabo le te za potrebe pitne vode;
- izgradnjo ustrezne infrastrukture za zajem površinskih voda in uporabo le teh za potrebe pitne vode;

- z ukrepi varovanja obstoječih in potencialnih virov pitne vode in zmanjšanjem obremenjevanja virov na vodovarstvenih območjih ter ukrepi bogatenja vodnih virov.

Program Zmanjševanja škodljivega delovanja voda temelji na Akcijskem programu skupnosti za varstvo pred poplavami, WFD in podnebnim spremembam ter na izvedbi ukrepov za sonaravno upravljanje z vodami, ki upoštevajo problematiko celotnega prispevnega območja, in vsebuje naslednje ključne aktivnosti:

- gradnja protipoplavnih objektov;
- posodobitev objektov urejanja voda;
- zadrževanje prekomernih količin voda, hranjenje teh količin na območju nastanka in postopno odvajanje v vodni režim, ko to ne povzroča več škodljivega delovanja.

Zaradi načrtovanih ukrepov se bo poplavna varnost izboljšala in leta 2013 bo ogroženih le še 20 % urbanih površin. Možnost nevarnosti naravnih nesreč in njihovih posledic pa se bo do leta 2013 zmanjšala z zdajšnjih 50 % na 20 %.

3.2.3 Skladnost z evropskimi in s slovenskimi razvojnimi dokumenti

Ker je na področju varstva okolja veliko direktiv, uredb in tematskih strategij in drugih dokumentov, ki vplivajo na vsebino tega programa in jih je Republika Slovenija vključila tudi v že sprejete nacionalne operativne programe, jih v nadaljevanju le naštevamo.

ODPADKI:

Direktiva 2006/12/ES o odpadkih;
 Direktiva 91/689/EGS o nevarnih odpadkih;
 Direktiva 91/157/EGS o baterijah in akumulatorjih, ki vsebujejo nevarne snovi;
 Direktiva 94/62/ES o embalaži in odpadni embalaži;
 Direktiva 2002/96/ES o odpadni električni in elektronski opremi;
 Direktiva 75/439/EGS o odstranjevanju odpadnih olj;
 Direktiva 86/278/EGS o muljih čistilnih naprav;
 Direktiva 99/31/ES o odlaganju odpadkov;
 Direktiva 2000/76/ES o sežiganju odpadkov;
 Uredba o pošiljanju odpadkov 2006/1013/EC.

VODE:

Direktiva sveta ES 2000/60/ES o določitvi ukrepanja skupnosti na področju politike do voda;
 Direktiva sveta ES 91/271/EGS o obdelavi komunalne odpadne vode;
 Direktiva sveta ES 98/83/ES o kakovosti vode, namenjene za prehrano ljudi, določa standarde kakovosti za vodo, ki je namenjena oskrbi prebivalstva s pitno vodo;
 Direktiva sveta ES 75/440/EGS o zahtevah glede kakovosti površinske vode za odvzem pitne vode v državah članicah EU določa standarde kakovosti za površinsko vodo, ki je namenjena oskrbi prebivalstva s pitno vodo;
 Direktiva sveta ES 76/160/EGS o kakovosti kopalnih voda določa standarde površinskih voda, kjer se ljudje običajno kopajo;
 Direktiva sveta 80/778/EGS; dopolnjena z določili Direktive sveta 98/83/ES.

PROGRAMI IN STRATEGIJE:

Strateške smernice skupnosti;

Lizbonska strategija;
 Tematska strategija o preprečevanju nastajanja in recikliranju odpadkov;
 Tematska strategija o trajnostni rabi naravnih virov;
 Zakon o ratifikaciji kjotskega protokola k Okvirni konvenciji Združenih narodov o spremembi podnebja /MKPOKSP/ (Ur. l. RS – MP, št. 17/2002);
 Akcijski program skupnosti za zmanjšanje nevarnosti pred poplavami;
 Strategija razvoja Slovenije (Vlada RS, 23. junij 2005);
 Nacionalni program reform za doseganje ciljev lizbonske strategije, 2005;
 Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja 2005–2012 (ReNPVO), Uradni list RS, št. 2/06;
 Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023 (2006);
 Program varstva potrošnikov za leti 2006 in 2007;
 Operativni program odstranjevanja odpadkov s ciljem zmanjšanja količin odloženih biorazgradljivih odpadkov za obdobje do konca leta 2008 (2004);
 Operativni program ravnanja z ločeno zbranimi frakcijami komunalnih odpadkov za obdobje 2006–2009 (v pripravi);
 Operativni program ravnanja z embalažo in odpadno embalažo za obdobje 2002–2007 (2006);
 Operativni program ravnanja z baterijami in akumulatorji za obdobje 2003–2006;
 Operativni program ravnanja z odpadno električno in elektronsko opremo, 2006;
 Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne in padavinske vode, 2004;
 Operativni program oskrbe s pitno vodo, 2006;
 Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2012;
 Stanje okolja v Sloveniji 2002;
 Operativni program ravnanja z odpadnimi olji;
 Operativni program odstranjevanja polikloriranih bifenilov in polikloriranih terfenilov.

Tabela 24: Povezava med Strateškimi smernicami skupnosti in Razvojnimi prioritetami OP ROPI za področje okolja

Strateške smernice skupnosti	Področje strateških smernic	Razvojna prioriteta
Evropa kot privlačno mesto za investiranje in delo	Povečanje sinergije med varstvom okolja in rastjo	<u>Ravnanje s komunalnimi odpadki</u>
	Izboljšanje infrastrukture	<u>Varstvo okolja – področje voda</u>
		Odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda
		Oskrba s pitno vodo
		Zmanjšanje škodljivega delovanja voda

Operativni program podpira in je usklajen s Strateškimi smernicami skupnosti.

Tabela 25: Povezava med prednostnimi nalogami iz Nacionalnega programa reform za izvajanje lizbonske strategije v Sloveniji in Razvojnimi prioritetami OP ROPI za področje okolja

Prednostna razvojna naloga iz Nacionalnega programa reform za izvajanje lizbonske strategije	Prednostni ukrepi iz Nacionalnega programa reform za izvajanje lizbonske strategije	Razvojna prioriteta OP ROPI
UKREPI ZA DOSEGANJE TRAJNOSTNEGA RAZVOJA III. E. 2 Trajnostna uporaba virov (politika varstva okolja)	Izgradnja ustrezne javne infrastrukture za ravnanje s komunalnimi odpadki	<u>Ravnanje s komunalnimi odpadki</u>

	Izgradnja ustrezne javne infrastrukture na področju voda	<u>Varstvo okolja – področje voda</u>
		Ravnanje z odpadnimi vodami
		Oskrba s pitno vodo
		Zmanjšanje poplavne ogroženosti

Operativni program podpira in je usklajen z Nacionalnim programom reform za izvajanje lizbonske strategije.

Tabela 26: Povezava med Strateškimi smernicami skupnosti, Nacionalnim programom reform za izvajanje lizbonske strategije v Sloveniji in posameznimi razvojnimi prioritetami tega operativnega programa za področje okolja

Strateške smernice skupnosti	Lizbonska strategija	OP razvoja okoljske in prometne infrastrukture
Evropa kot privlačno mesto za investiranje in delo	Nacionalni program reform za izvajanje lizbonske strategije	Razvojna prioriteta OP ROPI
Povečanje sinergije med varstvom okolja in rastjo	UKREPI ZA DOSEGANJE TRAJNOSTNEGA RAZVOJA III.E.2 Trajnostna uporaba virov (politika varstva okolja)	<u>Varstvo okolja</u>
Izboljšanje infrastrukture	Izgradnja ustrezne javne infrastrukture za ravnanje s komunalnimi odpadki	<u>Ravnanje s komunalnimi odpadki</u>
	Izgradnja ustrezne javne infrastrukture na področju voda	Odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda
		Oskrba s pitno vodo
		Zmanjšanje škodljivega delovanja voda

Operativni program podpira in je usklajen s Strateškimi smernicami skupnosti, z lizbonsko strategijo in Nacionalnim programom reform za izvajanje lizbonske strategije.

Tabela 27: Povezava med Strateškimi smernicami skupnosti, evropsko okoljsko politiko in posameznimi razvojnimi prioritetami tega operativnega programa za področje okolja in nacionalnimi programi

Strateške smernice skupnosti	Evropska okoljska politika	OP razvoja okoljske in prometne infrastrukture	Nacionalni programi
Evropa kot privlačno mesto za investiranje in delo		Razvojna prioriteta	Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih 2007–2023
Povečanje sinergije med varstvom okolja in rastjo	Tematske strategije, direktive	<u>OP ROPI</u>	Nacionalni program reform za doseganje ciljev lizbonske strategije
Izboljšanje infrastrukture	Tematska strategija o preprečevanju nastajanja in recikliranju odpadkov Tematska strategija o trajnostni rabi naravnih virov Zakon o ratifikaciji kjotskega protokola k Okvirni konvenciji Združenih narodov o spremembi podnebja /MKPOKSP/ (Ur. l. RS – MP, št. 17/2002) Akcijski program skupnosti za zmanjšanje nevarnosti pred poplavami	<u>Varstvo okolja</u>	<u>Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja 2005–2012</u>
	Direktiva 2006/12/ES o odpadkih, Direktiva 91/689/EGS o nevarnih odpadkih, Direktiva 91/157/EGS o baterijah in akumulatorjih, ki vsebujejo nevarne snovi, Direktiva 94/62/ES o embalaži in odpadni embalaži, Direktiva 2002/96/ES o odpadni električni in elektronski opremi, Direktiva 75/439/EGS o odstranjevanju odpadnih olj, Direktiva 86/278/EGS o muljih čistilnih naprav Direktiva 99/31/ES o odlaganju odpadkov, Direktiva 2000/76/ ES o sežiganju odpadkov, Uredba o prevozu odpadkov 2006/1013/EC	<u>Ravnanje s komunalnimi odpadki</u>	Operativni program odstranjevanja odpadkov s ciljem zmanjšanja količin odloženih biorazgradljivih odpadkov za obdobje do konca leta 2008 (2004), Operativni program ravnanja z ločeno zbranimi frakcijami komunalnih odpadkov za obdobje 2006–2009 (v pripravi), Operativni program ravnanja z embalažo in odpadno embalažo za obdobje od 2002–2007 (2006) Operativni program ravnanja z baterijami in akumulatorji za obdobje 2003–2006, Operativni program ravnanja z odpadno električno in elektronsko opremo, 2006

			Operativni program ravnanja z odpadnimi olji (novelacija v teku) Operativni program odstranjevanja polikloriranih bifenilov in polikloriranih terfenilov (novelacija v teku)
	Direktiva sveta ES 2000/60/ES; o določitvi ukrepanja skupnosti na področju politike do voda Direktiva sveta ES 91/271/EGS o obdelavi komunalne odpadne vode Direktiva sveta ES 76/160/EGS o kakovosti kopalnih voda, določa standarde površinskih voda, kjer se ljudje običajno kopajo.	Odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda	Operativnim programom odvajanja in čiščenja komunalne odpadne in padavinske vode, 2004–2017
	Direktiva sveta ES 98/83/ES o kakovosti vode, namenjene za prehrano ljudi, določa standarde kakovosti za vodo, ki je namenjena oskrbi prebivalstva s pitno vodo.	Oskrba s pitno vodo	Operativni programom oskrbe s pitno vodo, 2006
	Akcijski program skupnosti za zmanjšanje nevarnosti pred poplavami	Zmanjšanje škodljivega delovanja voda	

3.2.4 Razvojna prioriteta Ravnanje s komunalnimi odpadki

Opis z utemeljitvijo

Razvojna prioriteta na **področju ravnanja s komunalnimi odpadki** temelji na Operativnem programu odstranjevanja odpadkov s ciljem zmanjšanja količin biorazgradljivih odpadkov za obdobje do konca leta 2008, ki ga je sprejela Vlada RS v letu 2004, ter na Operativnem programu ravnanja z ločeno zbranimi frakcijami komunalnih odpadkov za obdobje 2007–2009 iz leta 2007 in direktiv EU s področja ravnanja z odpadki. Vsi operativni programi na nacionalni ravni se bodo novelirali po njihovem preteku skladno z Zakonom o varstvu okolja in skladno z novimi direktivami na tem področju. Cilji bodo v novih programih predvidoma isti, mogoče bodo le tiste spremembe, ki jih bo zahtevala nova evropska zakonodaja. Ključna naloga Slovenije je vzpostavitev celotne infrastrukture za ravnanje z odpadki in popolna uskladitev s standardi EU na tem področju.

Program pomeni operacionalizacijo glavnih strateških ciljev na področju ravnanja z odpadki, tj. zmanjševanja nastajanja in nevarnostnega potenciala odpadkov na izvoru, povečanja snovne in energetske izrabe odpadkov, zmanjševanja emisij toplogrednih plinov, odlaganje neaktivnih preostankov kot zadnje, najmanj zaželeno stopnjo ter vzpostavitev celovitega in učinkovitega sistema ravnanja z odpadki. Njegov glavni namen je izgradnja potrebne infrastrukture za njeno izvajanje, in sicer:

- izgradnja regijskih centrov za ravnanje z odpadki, v katerih se bo izvajalo predvsem ločevanje in sortiranje različnih vrst odpadkov, predobdelava odpadkov, odlaganje odpadkov, čiščenje izcednih voda iz odlagališča, zajem in izkoriščanje deponijskega plina, okoljski monitoring odlagališča ipd.;
- izgradnja večjega števila zbirnih centrov za ločeno zbiranje odpadkov;
- posodobitev obstoječih regijskih centrov z napravami za obdelavo odpadkov in napravami za monitoring stanja okolja in čiščenjem izcednih voda;
- ureditev ravnanja z blatom iz čistilnih naprav;
- ureditev in posodobitev odlagališča za nevarne odpadke in njegova sanacija;
- sanacija območij, onesnaženih z odpadnimi olji, s težkimi kovinami, PCB in s pesticidi.

Učinkovitost sistema ravnanja z odpadki je med drugim značilno odvisna od objektov ter naprav za ravnanje z odpadki in njihovih omrežij. Operativni program je naravnano z opredelitvijo usmeritev in prioritet v izgradnjo sodobne in učinkovite infrastrukture. Tehnično-tehnološke in ekonomske značilnosti objektov in naprav za ravnanje z odpadki, še posebej za predelavo in odstranjevanje odpadkov, narekujejo za komunalne odpadke izgradnjo infrastrukture v obliki regijskih oziroma medobčinskih centrov za ravnanje z odpadki.

Za izvajanje drugih operativnih programov, kjer stroški ne bremenijo javnega sektorja, ampak proizvajalce (odpadna električna in elektronska oprema, embalaža, izrabljeni avtomobili, gradbeni odpadki, avtomobilske gume, tekstil), je treba zagotoviti učinkovito zbiranje odpadkov in njihovo razvrščanje tako, da je mogoče razviti nove proizvode in nove tehnologije. Zato je izvedba tega programa pomembna tudi za razvoj novih delovnih mest, izboljšanje stanja okolja, za zagotovitev večje dostopnosti podpornim storitvam, novim proizvodom, narejenim iz sekundarnih surovin, in uporabi novih okoljskih tehnologij.

Za zadostitev osnovnim potrebam po ločenem zbiranju odpadkov smo ocenili, da je treba imeti v državi okoli 200 zbirnih centrov, kar predstavlja najmanj en zbirni center na občino, saj so nekatere občine v Sloveniji zelo majhne. Ugotavljamo, da je za dobro razvito ločevanje frakcij treba imeti razvit tudi sistem zbirnih centrov, ki je zdaj zelo šibek. V teh centrih bi s prinašalnim sistemom zagotovili ustrezno ločevanje električne in elektronske opreme, embalaže, papirja, gradbenih odpadkov, kovin, kosovnih odpadkov in nevarnih odpadkov iz gospodinjstva ter povečali snovno predelavo ali ponovno uporabo teh surovin. Trenutno je samo v Ljubljani razvit le en tak center. Tudi preostala večja mesta imajo vsaka po en tak zbirni center. Glede na veliko število občin (210) menimo, da je povečanje teh centrov nujen predpogoj za uspešno izvedbo okoljske politike na področju odpadkov. Po nacionalnem Operativnem programu odstranjevanja odpadkov s ciljem zmanjšanja količin odloženih biorazgradljivih odpadkov je v novelaciji, marca 2008 opredeljeno, da je lokalni (občinski) nivo pristojen za zbiranje komunalnih odpadkov, zagotavljanje čim boljšega ločevanja odpadkov na izvoru, naknadno sortiranje, preprostejši postopki obdelave in predelave odpadkov (na primer stiskanje, kompostiranje v kopah na prostem in podobno) ter oddajanje posameznih frakcij v nadaljnjo predelavo v skladu s predpisi. .

Nacionalni program varstva okolja je problematiki odpadkov dal visoko in logično prioritarno stopnjo, saj je ravnanje z odpadki mogoče reševati le vzporedno z ravnanjem z odpadnimi vodami. V Resoluciji o Nacionalnem programu varstva okolja 2005–2012 so bili za področje komunalnega sektorja zadani naslednji cilji: v postopke pred odstranjevanjem odpadkov usmeriti vsaj 55 % ali več od nastalih količin komunalnih odpadkov in jih (v neto iznosu) snovno izrabiti vsaj 42 % ali več; izločiti vse kuhinjske odpadke in jih biološko predelati; obdelati vse preostanke odpadkov tako, da vsebnost skupnega organskega ogljika (TOC) ne bo presežala 5 %; termično obdelati preostanke odpadkov, kjer mejne vrednosti 5 % TOC z drugimi postopki ni mogoče doseči, in tiste organske odpadke, pri katerih je taka obdelava nujna; zmanjšati količine odloženih biološko razgradljivih odpadkov od 47 % v strukturi odloženih odpadkov na 16 % do leta 2013–2015 in zmanjšati potencial nastajanja emisij toplogrednih plinov za 1.162 kt CO₂ ekvivalentov do leta 2012. Istočasno naj bi nadaljevali začeto načrtovanje objektov za energetske predelavo oziroma sežiganje odpadkov, s katerimi bi lahko v naslednjem petletnem obdobju učinkovito rešili problematiko odlagalnega prostora. Posebno pozornost bomo namenili tudi ravnanju z blatom čistilnih naprav, saj trenutno v Sloveniji nobena čistilna naprava nima dolgoročno rešenega tega problema.

Kot enega ključnih projektov se predvideva tudi sanacija obstoječega odlagališča nevarnih odpadkov. Poleg tega bo pozornost namenjena tudi aktivnostim za povečanje dinamike odstranjevanja PCB v obdobju 2007–2010, kar je skrajni rok za izpolnitev obvez Slovenije na tem področju. Naloga bo izvedena v okviru predpisov, vezanih na državne pomoči z ustreznim operativnim programom za celotno področje države, ki je trenutno še v pripravi. Izvedena bo tudi sanacija onesnaženih industrijskih območij zaradi odpadnih olj in pesticidov. Indikativno je predvideno sofinanciranje naslednjih aktivnosti:

- sanacija območij s kislim gudronom na območju Vzhodne kohezijske regije;
- sanacija območij z odloženimi pesticidi na področju Vzhodne kohezijske regije;
- sanacija območij z odloženimi PCB in zemljino onesnaženo s PCB na območju Bele krajine;
- dekontaminacije industrijskih objektov s PCB in zamenjavo PCB z do okolja prijaznimi spojinami na območju celotne Slovenije;
- sanacija starih odlagališč, ki vsebujejo težke kovine na območju celotne Slovenije.

V okviru OP ROPI bodo na področju ravnanja z odpadki upravičeni do financiranja prioritarni projekti. Prioritetni projekti se bodo po področjih smiselno določali glede na število prebivalcev, celostno rešitev ravnanja z odpadki in blatom določene regije ter glede na

izgradnjo večjega števila zbirnih centrov, kar bo natančno opredeljeno v izvedbenih dokumentih.

Podobno velja za rešitev odloženih pesticidov, gudrona in PCB, kjer bodo v okviru izvedbenih dokumentov imeli prednost projekti celovitega reševanja problematike in dekontaminacija večjih industrijskih objektov s PCB oz. zamenjava PCB z do okolja prijaznejšimi snovmi.

Pri naložbah in sanaciji odpadnih olj (gudron) se bo, kolikor je mogoče, upoštevalo načelo Onesnaževalec plača, saj ima država uvedeno okoljsko dajatev za odpadna olja. Če gre za znanega onesnaževalca oziroma za lastništvo parcele, ki ni v javni lasti, se bodo taki projekti sofinancirali po pravilih, ki veljajo za državno pomoč.

Cilji s kazalniki

Glavni cilji razvojne prioritete Ravnanje s komunalnimi odpadki so tako:

- v postopke pred odstranjevanjem odpadkov usmeriti večje količine komunalnih odpadkov;
- predobdelati preostanke odpadkov in muljev iz čistilnih naprav za zmanjšanje vpliva na okolje skladno s predpisi;
- zmanjšati nevarnostni potencial zaradi starih bremen.

Tabela 28: Kazalniki za razvojno prioriteto Ravnanje s komunalnimi odpadki

Kazalniki RP Ravnanje s komunalnimi odpadki		Stanje (zadnji razpoložljivi podatek)	Cilj konec obdobja	Vir
Učinek				
1	Število sofinanciranih projektov izgradnje regionalnih centrov za ravnanje z odpadki		5	MOP
Rezultat				
2	Zmanjšanje količin odloženih nenevarnih odpadkov (v tonah/leto)	845.000	550.000	Poročilo o stanju okolja
3	Povečanje količin ločeno zbranih frakcij (v tonah/leto)	205.000	500.000	Poročilo o stanju okolja

Razvojni kontekst

Razvojne usmeritve Republike Slovenije na področju okolja določata Nacionalni program varstva okolja, ki ga je sprejel Državni zbor 24. 11. 2005, in Strategija razvoja Slovenije. Nacionalni program varstva okolja sledi usmeritvam, ki jih dajeta 6. Okoljski akcijski program EU in lizbonska strategija. Poleg tega je namenjen tudi doseganju okoljskih ciljev tematskih strategij EU, kot sta Tematska strategija o preprečevanju nastajanja in recikliranju odpadkov in Tematska strategija o trajnostni rabi naravnih virov ter direktiv na področju odpadkov:

Direktiva 2006/12/ES o odpadkih;
Direktiva 91/689/EGS o nevarnih odpadkih;

Direktiva 91/157/EGS o baterijah in akumulatorjih, ki vsebujejo nevarne snovi;
 Direktiva 94/62/ES o embalaži in odpadni embalaži;
 Direktiva 2002/96/ES o odpadni električni in elektronski opremi;
 Direktiva 75/439/EGS o odstranjevanju odpadnih olj;
 Direktiva 86/278/EGS o muljih čistilnih naprav;
 Direktiva 99/31/ES o odlaganju odpadkov;
 Direktiva 2000/76/ES o sežiganju odpadkov;
 Uredba o pošiljanju odpadkov 2006/1013/EC.

Na podlagi Nacionalnega programa varstva okolja je na ravni države že sprejetih ali v pripravi vrsta operativnih programov na posameznih področjih varstva okolja, ki služijo kot podlaga za razvojne usmeritve v tem operativnem programu.

Predvidene dejavnosti projektov

Ključne aktivnosti so tako usmerjene v:

- izgradnjo regijskih centrov za ravnanje z odpadki;
- tehnološka dopolnitev obstoječih regijskih centrov z napravami za obdelavo odpadkov pred odstranjevanjem in monitoring ter čiščenje izcednih voda (odlagališča nenevarnih in nevarnih odpadkov);
- izgradnja do dveh objektov za energetske obdelavo oz. sežig preostanka odpadkov in blata čistilnih naprav;
- sanacija odlagališč odpadkov in starih bremen zaradi odpadnih olj, pesticidov in PCB.

Projekti, ki sodijo v definicijo 39. člena Uredbe 1083/2006, se bodo potrjevali na Evropski komisiji in so v spodnji tabeli osenčeni. Ocenjene vrednosti celotnih investicij so informativne narave.

Št	Naziv projekta	Ocenjena vrednost celotne investicije z DDV mio EUR
	Prioritetni projekti	
1	Regijski center za ravnanje z odpadki Koroške (KOCEROD)	20
2	Regijski center za ravnanje z odpadki Ljubljana (RCERO)	144
3	Regijski center za ravnanje z odpadki Štajerske regije – CERO Slovenska Bistrica	15
4	Regijski center za ravnanje z odpadki v Zasavju CEROZ - II. faza	15
5	Regijski center za ravnanje z odpadki Pomurje - II. faza	24
	SKUPAJ:	218

3.2.5 Razvojna prioriteta Varstvo okolja – področje voda

Opis z utemeljitvijo

Razvojne usmeritve Republike Slovenije na področju okolja določata predvsem Nacionalni program varstva okolja, ki ga je sprejel Državni zbor 24. 11. 2005, in Strategija razvoja Slovenije. Na podlagi Nacionalnega programa varstva okolja je že sprejetih ali v pripravi vrsta operativnih programov na posameznih področjih varstva okolja, ki služijo kot podlaga za razvojne usmeritve v tem operativnem programu. Analiza stanja kaže, da so v okviru razvojne prioritete Varstvo okolja – področje voda potrebne naložbe v razvoj okoljske infrastrukture na naslednjih področjih:

- Oskrba s pitno vodo;
- Odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih vod;
- Zmanjševanje škodljivega delovanja voda.

Voda, kot naravni vir, je ena izmed dobrin, ki pogojuje obstoj in zdravo življenje ter tudi gospodarski razvoj. V Republiki Sloveniji neenakomerna razporejenost padavin in raznolikost odtočnih razmer pogojujeta različno razpoložljivost vode za rabo, in sicer za oskrbo prebivalcev z vodo in tudi za druge rabe. Zakonodaja določa pogoje in način rabe vode, kakovostne parametre za uporabnost vode za različne vrste rabe, metodologijo za njeno varstvo in tudi izhodišča za določanja cene vode. Pri zagotavljanju oskrbe s pitno vodo se program osredinja na tisti del oskrbe, ki do zdaj ni bil vključen v program monitoringa pitne vode, ker so se prebivalci oskrbovali iz lastnih virov (8 % celotnega prebivalstva RS). Ključni cilj je tako vzpostavitev novih in obnova obstoječih infrastrukturnih objektov in naprav za zagotovitev redne in kakovostne oskrbe prebivalcev RS s pitno vodo.

Program odvajanja in čiščenja voda je program koordiniranih ukrepov države in občin za postopno doseganje ciljev varstva okolja pred obremenjevanjem zaradi nastajanja komunalne odpadne vode. Izgradnja infrastrukture za odvajanje in čiščenje odpadnih komunalnih voda predstavlja odpravo razlik zaradi vstopa v EU in zato mora Slovenija skladno s pridružitveno pogodbo izvesti vse zaostale naložbe do leta 2015.

Zaradi naravnih karakteristik so obseg, pogostost poplav in škoda na območju Slovenije veliki. Poplave so kompleksen problem, saj povzročajo veliko gmotno škodo in človeške žrtve. Zmanjševanje škodljivega delovanja voda je prioriteten ukrep, ki bo dosežen na osnovi podrobnejšega načrta upravljanja voda za zmanjševanje škodljivega delovanja voda na povodju Donave, kjer so predvideni naslednji protipoplavni ukrepi: gradnja visokovodnih nasipov, rekonstrukcija visokovodnih nasipov in zidov, gradnja zadrževalnikov, ureditev strug in zagotovitev hidrološkega monitoringa.

Poleg tega naložbe na področju varstva okolja – področje voda predstavljajo sistem integriranega upravljanja z vodami, skladno z direktivo WFD, ki vključuje več prehodnih obdobj. Ker bodo naložbe izvajane v različnih časovnih obdobjih, bodo vse strokovne podlage, ki se pripravljajo na osnovi te direktive, že pri projektiranju in načrtovanju naložbe smiselno vključene v program priprave. Poleg tega se bo ob načrtovanju potrebnih ukrepov in stroškov, ki so za to potrebni, preverjala tudi ekonomska cena za rabo vode. V fazi načrtovanja projektov bodo izvedene različne javne predstavitve, da se zagotovi sodelovanje javnosti in sodelovanje različnih sektorjev, skladno s postopki, ki jih podrobneje definirata zakon o vodah in tudi zakon o urejanju prostora.

Cilji s kazalniki

Cilji razvojne prioritete Varstva okolja – področje voda so:

- izgraditev ustrezne infrastrukture za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda, ki so v državnem programu opredeljena kot območja, ki morajo biti opremljena s kanalizacijo, skladno z evropskimi direktivami na področju odvajanja in čiščenja odpadnih voda, in s predpristopno pogodbo;
- zmanjšanje onesnaževanja voda in tal);
- zagotovitev ustrezne infrastrukture za oskrbo s pitno vodo;
- zmanjšanje izpostavljenosti prebivalcev oporečni potni vodi izboljšanje kvalitete podzemne vode kot vira pitne vode,
- izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalcev;
- izboljšanje javne oskrbe s pitno vodo;
- povečanje poplavne varnosti;
- naravno bogatenje podtalnice;
- preprečevanje erozije;
- večanje retenzijskega prostora;
- zmanjšanje vpliva podnebnih sprememb.

Tabela 29: Kazalniki za razvojno prioriteto Varstvo okolja – področje voda

Kazalniki RP Varstvo okolja - področje voda		Stanje (zadnji razpoložljivi podatek)	Cilj konec obdobja	Vir
Učinek				
1	Število projektov s področja odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode		24	MOP
2	Število projektov s področja oskrbe s pitno vodo		16	MOP
3	Število projektov s področja preprečevanja tveganj		3	MOP
Rezultat				
4	Povečanje števila prebivalcev, priključeno na javni kanalizacijski sistem	500.000	650.000	MOP
5	Zmanjšanje emisij v vode (v mio PE)	1.500.000	1.200.000	MOP
6	Povečanje števila aglomeracij (z obremenjenostjo nad 2000 PE) opremljenih z odvajanjem in čiščenjem		50	MOP
7	Povečanje števila prebivalcev oskrbovanih iz vodovodnih sistemov z zagotovljenim monitoringom	1.840.000	1.860.000	MZ
8	Število prebivalcev, ki bo deležno boljše in varnejše oskrbe s pitno vodo		400.000	MOP
9	Število prebivalcev, ki bo imelo korist od ukrepov zmanjšanja škodljivega delovanja voda		11.000	MOP
10	Zmanjšanje poplavno ogroženih območij (ha)	300.000	298.600	MOP

Razvojni kontekst

Razvojne usmeritve Republike Slovenije na področju okolja določata Nacionalni program varstva okolja, ki ga je sprejel Državni zbor 24. 11. 2005, in Strategija razvoja Slovenije. Nacionalni program varstva okolja sledi usmeritvam, ki jih dajeta 6. Okoljski akcijski program EU in lizbonska strategija. Poleg tega je namenjen tudi doseganju okoljskih ciljev iz Direktive sveta ES 2000/60/EC o določitvi ukrepanja skupnosti na področju politike do voda, Direktive sveta ES 91/271/EGS o obdelavi komunalne odpadne vode, Direktive sveta ES 98/83/ES o kakovosti vode, namenjene za prehrano ljudi, Direktive sveta ES 75/440/EGS o zahtevah glede kakovosti površinske vode za odvzem pitne vode v državah članicah EU. Na podlagi Nacionalnega programa varstva okolja je na ravni države že sprejetih ali v pripravi vrsta operativnih programov na posameznih področjih varstva okolja, ki služijo kot podlaga za razvojne usmeritve v tem operativnem programu.

Prednostne usmeritve

Ukrepi prioritete Varstvo okolja se smiselno povezujejo v okviru treh prednostnih usmeritev, in sicer:

- Odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih vod;
- Oskrba s pitno vodo;
- Zmanjševanje škodljivega delovanja voda.

3.2.5.1 Odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih vod

Opis z utemeljitvijo

Prednostna usmeritev Odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih vod izhaja iz Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode, ki ga je sprejela Vlada RS v letu 2004. Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode je program koordiniranih ukrepov države in občin za postopno doseganje ciljev varstva okolja pred obremenjevanjem zaradi nastajanja komunalne odpadne vode. Operativni program predstavlja odpravo razlik zaradi vstopa v EU, zato moramo skladno s pridružitveno pogodbo izvesti vse zaostale naložbe do leta 2015. Na celotnem področju Slovenije je uvedena okoljska dajatev zaradi onesnaževanja okolja zaradi odpadnih komunalnih voda po načelu Onesnaževalec plača. Okoljska dajatev je prihodek proračunov občin in je tudi vir za sofinanciranje v izgradnjo sistemov za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih vod.

Direktiva 91/271/EEC (UWWDD) in predpristopna pogodba zahtevata, da so vse aglomeracije, ki imajo obremenitve večje od 2000 PE, do konca leta 2015 opremljene s kanalizacijo, ki se zaključuje s čistilno napravo. V Sloveniji imamo 163 takih aglomeracij, ki so opredeljene v nacionalnem operativnem programu Odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode, na katerih bomo prednostno gradili javno infrastrukturo s pomočjo sredstev iz Kohezijskega sklada. Pri tem morajo biti aglomeracije, večje od 15.000 PE, opremljene do leta 2010 (zbiranje in sekundarna stopnja čiščenja), aglomeracije, večje od 10.000 PE, z odvajanjem na občutljivih območjih pa do konca leta 2008 (zbiranje in zahtevnejša obdelava). Aglomeracije, ki so večje od 100.000 PE, pa je treba komunalno opremiti do konca leta 2008. Stopnja komunalne opremljenosti oziroma stopnja opremljenosti z odvajanjem in čiščenjem, ki jo

morajo aglomeracije doseči, je določena v nacionalnem operativnem programu Odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode.

Ključni cilj prednostne usmeritve je izgraditev ustrezne infrastrukture za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda, ki so v državnem programu opredeljena kot območja, ki morajo biti opremljena s kanalizacijo skladno s predpristopno pogodbo in z evropskimi direktivami na področju odvajanja in čiščenja odpadnih voda.

Ključna rezultata izvedbe projektov bosta povečanje števila priključenih prebivalcev na javno kanalizacijo in vključitev celotnega prebivalstva v sistem čiščenja komunalne odpadne vode, kar bo omogočilo izboljšanje stanja površinskih in podzemnih voda in zmanjšanje vpliva na okolje (voda, tla).

Predvidene dejavnosti

Aktivnosti so vezane na izvedbo nacionalnega državnega Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode, ki ga je sprejela Vlada RS v letu 2004 in novelirana v letu 2010. Prednostno se bo sofinancirala, gradnja novih kanalizacijskih omrežij in čistilnih naprav v aglomeracijah z obremenitvijo nad 2000 PE, ki morajo biti najkasneje do konca leta 2015 opremljene z ustrezno infrastrukturo v skladno z EU direktivami in predpristopno pogodbo. Sofinancirala se bo tudi nadgradnja obstoječih čistilnih naprav v aglomeracijah z obremenitvijo nad 2000 PE.

Razmejitev z aktivnostmi, ki se bodo financirale v okviru OP RR v načelu temelji na obremenjenosti aglomeracije oziroma območja poselitve s PE. Natančnejša razmejitev je določena v Merilih za izbor operacij, ki jih potrjuje Nadzorni odbor sklada..

Indikativni seznam velikih projektov

Projekti, za katere bi se izkazalo, da sodijo v definicijo 39. člena Uredbe 1083/2006, se bodo potrjevali na Evropski komisiji. Ocenjene vrednosti celotnih investicij so zgolj informativne narave.

Št	Naziv projekta	Ocenjena vrednost celotne investicije z DDV mio EUR
	Prioritetni projekti	
1	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Sore	30
2	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Krke –MO Novo mesto (1. sklop)	19
3	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Dravinje – Slovenska Bistrica (1. sklop)	12
4	Celostno urejanje odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda in varovanje vodnih virov v povodju Savinje	30
5	Celostno urejanje odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda in varovanje vodnih virov na spodnjem povodju reke Mure - Dolinska kanalizacija (1. sklop)	28
6	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Srednje Save	27

7	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Krke (2. sklop)	11
8	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Drave (1. sklop)	37
9	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Ljubljance (1. sklop)	56
10	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Dravinje (2. sklop)	17
11	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Drave (2. sklop)	24
12	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Zgornje Save in na območju Kranjskega in Sorškega polja (1. sklop)	22
13	Odvajanje in čiščenje odpadnih voda v porečju Soče (CCN Nova Gorica)	51
14	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Zgornje Save in na območju Kranjskega in Sorškega polja (2. sklop)	51
15	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v Šaleški dolini	3
16	Odvajanje in čiščenje odpadne vode na območju Ptujkega polja	13
17	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Vipave	6
18	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Idrijce	10
19	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Ljubljance (4. sklop) (Krajinski park Ljubljansko barje)	19
20	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Krke (3. sklop)	25
21	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Meže	20
22	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Drave (3. sklop)	10
23	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Ljubljance (2. sklop)	10
24	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Mure (2. sklop)	12
	VSE SKUPAJ:	535

3.2.5.2 Oskrba s pitno vodo

Opis z utemeljitvijo

Pitna voda nastopa kot konkurenčna raba vsem preostalim rabam voda, med katerimi je treba še posebej izpostaviti rabo vode v kmetijstvu (namakanje). Zaradi registriranih podnebni sprememb bo treba ovrednotiti potrebe po sezonskem zadrževanju voda za pokrivanje potreb različnih rab voda. Sezonsko zadrževanje voda je komplementarno tudi z ukrepi, vezanimi na preprečevanje poplav. Povodja oz. porečja, ki izkazujejo neustrezno razporeditev odtočnega režima glede na potrebe po vodi, so: povodje Soče, porečje Save, porečje Krke, porečje Kolpe, porečje Savinje, porečje Ljubljance. V ta sklop sodi tudi učinkovitejša raba vode iz že zgrajenih akumulacij. Bogatenje oziroma umetno napajanje vodonosnika za potrebe vodooskrbe zasleduje osnovni cilj nadzorovanja kakovosti vode, ki se steka na vodni vir. Ob onesnaženih ali močno ranljivih aluvialnih vodonosnikov, ki jih uporabljamo kot vodni vir za oskrbo s pitno vodo, onesnaževanje običajno nastopi nenapovedano, za sanacijo onesnaževanja pa potrebujemo običajno veliko časa, saj se mora onesnaževalo počasi izprati iz vodonosnika ali razgraditi v njem. Z umetnim napajanjem z vodo nadzorovane kakovosti (običajno so za to ustrezni površinski vodotoki) se doseže ustrezna kakovost vode na viru z visoko stopnjo zanesljivosti; za tem pa imajo pristojni organi na voljo primerno daljše časovno obdobje, da z ustreznimi ukrepi sanirajo morebiti onesnaženi vodonosnik. Na območju Republike Slovenije se umetno bogatenje že izvaja (Vrbanski plato), potencialnih

lokacij vodonosnikov, iz katerih se za že obstoječimi zajetji črpa onesnažena pitna voda, pa je še nekaj. Za navedena zajetja je predvidena sanacija zajetja tako, da se uredi umetno bogatenje območja zajetja.

V Republiki Sloveniji je bilo leta 2008 2.039.399 prebivalcev (Vir: Ministrstvo za notranje zadeve, Statistični urad RS). V zbirki podatkov o sistemih za oskrbo s pitno vodo je bilo v letu 2008 vpisanih 981 oskrbovalnih območij, iz katerih se je oskrbovalo s pitno 1,909.620 prebivalcev, kar pomeni 93,64 % prebivalcev Slovenije. Ti podatki povedo, da se je 129.779 prebivalcev oskrbovalo z vodo na oskrbovalnih območjih (lastni viri, manjša oskrbovalna območja), ki niso bila pokrita z državnim monitoringom in jih zato želimo priklopiti na javno vodovodno omrežje, ki ima določenega izvajalca javne gospodarske službe, urejeno vzdrževanje in nadzor.

Ključni cilji so :

- zagotovitev ustrezne infrastrukture za oskrbo s pitno vodo;
- ohranitev naravnih virov pitne vode;
- izboljšanje kakovosti podzemne in površinske vode kot vira pitne vode;
- izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalcev;
- izboljšanje javne oskrbe s pitno vodo.

Predvidene dejavnosti

Ključne aktivnosti so:

- nadgradnja obstoječih vodovodnih sistemov in priključitev novih prebivalcev na javno vodovodno omrežje;
- hidravlična in sanitarna izboljšava obstoječih vodovodnih sistemov;
- zagotovitev varne oskrbe s pitno vodo;
- izgradnja novih ali nadgradnja obstoječih čistilnih naprav za pitno vodo;
- izgradnja ustrezne infrastrukture za zajem podtalnice in uporabo le te za potrebe pitne vode;
- izgradnja ustrezne infrastrukture za zajem površinskih voda in uporabo le teh za potrebe pitne vode;
- varovanje obstoječih in potencialnih virov pitne vode;
- bogatenje vodnih virov.

Razmejitev z aktivnostmi, ki se bodo financirale v okviru OP krepitve regionalnih razvojnih potencialov v načelu temelji na velikosti vodovodnega sistema (število prebivalcev). Natančneje pa je razmejitev določena v Merilih za izbor operacij, ki jih potrjuje Nadzorni odbor sklada.

Indikativni seznam projektov

Projekti, ki sodijo v definicijo 39. člena Uredbe 1083/2006, se bodo potrjevali na Evropski komisiji in so v spodnji tabeli osenčeni. Ocenjene vrednosti celotnih investicij so zgolj informativne narave.

Št	Naziv projekta	Ocenjena vrednost celotne investicije z DDV mio EUR
	Prioritetni projekti	
1	Varovanje vodnega vira Mrzlek	29
2	Oskrba s pitno vodo Bele Krajine	24
3	Oskrba s pitno vodo na območju Haloz (porečje Dravinje - 2. sklop)	4
4	Oskrba s pitno vodo v porečju Dravinje - Slovenska Bistrica (1. sklop)	8
5	Oskrba s pitno vodo Pomurja - Sistem A (lendavsko območje)	26
6	Oskrba s pitno vodo Pomurja - Sistem B (Goričko)	49
7	Oskrba s pitno vodo Pomurja - Sistem C (Prlekija)	47
8	Oskrba s pitno vodo v Šaleški dolini	44
9	Oskrba s pitno vodo na območju SV Slovenije - SZ Slovenske gorice (porečje Drave - 1. sklop)	18
10	Oskrba s pitno vodo v porečju Drave (2. sklop)	10
	SKUPAJ:	326
	Rezervni projekti	
11	Oskrba s pitno vodo na območju Zgornje Save (3. sklop)	12
12	Oskrba s pitno vodo v porečju Sotle	19
13	Oskrba s pitno vodo v porečju Sore	26
14	Hidravličnaboljšava vodovodnega sistema na Obali	12
15	Oskrba s pitno vodo v porečju Dravinje (3. sklop)	7
16	Hidravličnaboljšava vodovodnega sistema na območju Posavja	18
	SKUPAJ:	353

3.2.5.3 Zmanjšanje škodljivega delovanja voda

Opis z utemeljitvijo

Poplave so naravni pojav, ki ga v celoti ni mogoče preprečiti, je pa mogoče potencialno gmotno škodo in človeške žrtve zmanjšati. V ta namen je treba izvajati ukrepe, gradbene in negradbene, ki prispevajo k zmanjševanju škode, ki bi nastala ob poplavah, predvsem v povezavi z zdravjem prebivalstva, okoljem in z gospodarskimi dejavnostmi. Nacionalni program upravljanja z vodami, ki določa politiko upravljanja z vodami, zajema tudi programe, operativne programe in načrte za doseg te ciljev, določa roke za njihovo pripravo in izvedbo ter vire financiranja. Predvideva pripravo treh sklopov ukrepov: gradnjo infrastrukture za varstvo pred poplavami na prioriteth območjih, kartiranje poplavnih območij, program izboljšanja napovedovanja poplavnih dogodkov in vzpostavitev ustreznega

hidrološkega monitoringa. Prvi Načrt upravljanja z vodami vodnega območja Donave in vodnega območja Jadranskih rek z morjem bo vseboval tudi podrobnejši načrt ukrepov za zmanjševanje ogroženosti pred poplavami in podrobnejšo določitev ukrepov, potrebnih za doseganje ciljev na porečjih in povodjih. Ministrstvo za okolje in prostor vodi postopke za državne lokacijske načrte za zagotovitev poplavne varnosti na porečju Savinje in porečju Ljubljani. Uredba za porečje Savinje bo sprejeta v letu 2009, za porečje Ljubljani pa v letu 2008. Uredba o državnem lokacijskem načrtu za sanacijo in izgradnjo visokovodnih nasipov ob reki Muri od Dokležovja do Kučnice je sprejeta in objavljena v Ur. l. RS, št. 73/04. Uredba o državnem lokacijskem načrtu za sanacijo in izgradnjo visokovodnih nasipov ob reki Muri od Cvena do Vučje vasi je objavljena v Ur. l. RS, št. 79/04, Uredba o državnem lokacijskem načrtu za vodnogospodarsko ureditev Drave od Vurberka do Zgornjega Dupleka v Ur. l. RS, št. 72/2004, Uredba o državnem lokacijskem načrtu za vodnogospodarsko ureditev Drave od Dogoš do jezua v Melju pa v Ur. l. RS, št.73/2005. Načrt upravljanja z vodami vodnega območja Donave bo sprejet skladno s predvidenimi roki v Direktivi WFD (predvidoma do 2009).

Ključni cilji so :

- povečanje poplavne varnosti;
- ureditev strug vodotokov, vzpostavitev zadrževanja in odvodnje visokih voda;
- naravno bogatenje podtalnice;
- ohranjanje ekosistemov;
- preprečevanje erozije;
- večanje retenzijskega prostora;
- zmanjšanje vpliva podnebnih sprememb.

Predvidene dejavnosti

Podrobnejši načrt upravljanja voda za zmanjševanje škodljivega delovanja voda na porečju Donave in Jadranskih rek obravnava porečja, kjer so pomembna poplavno ogrožena območja in na katerih se bodo izvajale aktivnosti in ukrepi za zmanjševanje ogroženosti pred poplavami.

Aktivnosti in ukrepi bodo obsegali oceno ogroženosti pomembnih poplavnih območij in celovit predlog ukrepov. V predlogu gradbenih ukrepov bodo obravnavane predvsem ureditve neposeljenih poplavnih območij za občasno zadrževanje voda (kontrolirane poplave na območjih, kjer ni pričakovati večje gmotne škode) ter izgradnjo objektov vodne infrastrukture za varstvo pred poplavami obstoječih urbanih območij, območij, ki predstavljajo v pogojih poplav potencialno nevarnost za okolje, in pomembnih obstoječih območij gospodarskih dejavnosti. V Sloveniji je trenutno prek 300.000 ha poplavljenih površin.

Modernizacija sistema za spremljanje stanja vodnega okolja v Sloveniji je potrebna za povečanje sposobnosti celostnega proučevanja in spremljanja dejavnikov v vodnem krogu z različnih vidikov. Pomemben je predvsem vidik uravnoveženega prostorskega načrtovanja (boljše upravljanje z vodami) in izgradnje reprezentativnih mrež, ki bodo osnovane na konceptu ocenjevanja stanja vodnih teles. Tako se bodo lahko zagotavljali ključni podatki za izhodišča programov in projektov zaščite vodnih virov, zaščite pred naravnimi nesrečami ter učinkovite in trajnostne rabe naravnih virov in energije.

Porečje Savinje: Za zagotavljanje poplavne varnosti na širšem območju Savinjske doline je predvidenih več ukrepov, ki pa so odvisni tudi od razpoložljivega prostora oz. obstoječe in novopredvidene pozidave, in sicer:

- kontrolirano zadrževanje poplavnega vala z izgradnjo večjega števila zadrževalnikov;
- nadvišanje obstoječih nasipov ob Savinji ter stabilizacija nivelete;
- vzpostavitev prelivnih odprtih na že obstoječa poplavna območja;
- izgradnja varovalnih nasipov za zaščito urbanih območij;
- sanacija že obstoječih visokovodnih nasipov in obrežnih zavarovanj Savinje;
- vodomerne postaje in upravljanje.

Porečje Drave: Za ureditev vodnogospodarskih režimov in obnovo vodnogospodarske infrastrukture na porečju Drave se bo izvedlo več ukrepov, ki zajemajo gradnjo visokovodnih nasipov, dokončanje gradnje in rekonstrukcijo zadrževalnikov (porečje Dravinje in Pesnice), rekonstrukcija vodne infrastrukture in protierozijske ukrepe.

Indikativni seznam velikih projektov

Projekti, ki sodijo v definicijo 39. člena Uredbe 1083/2006, se bodo potrjevali na Evropski komisiji in so v spodnji tabeli osenčeni. Ocenjene vrednosti celotnih investicij so zgolj informativne narave.

Št	Naziv projekta	Ocenjena vrednost celotne investicije z DDV mio EUR
	Prioritetni projekti	
1	Nadgradnja sistema za spremljanje in analiziranje stanja vodnega okolja v Sloveniji	33
2	Zagotovitev poplavne varnosti na porečju Drave	27
3	Zagotovitev poplavne varnosti na porečju Savinje	60
	SKUPAJ:	120

3.3 Trajnostna raba energije

3.3.1 Dozdajšnje izkušnje

Cilje glede trajnostne rabe energije si je Slovenija zadala s sprejetjem Resolucije o nacionalnem energetskega programu, po katerem so za obdobje do leta 2010 na področju URE in OVE podani cilji glede povečanja energetske učinkovitosti, povečanja obsega sproizvodnje toplote in električne energije ter povečanja proizvodnje toplote in električne energije iz obnovljivih virov in deleža biogoriv v gorivih v prometu.

Do vključno leta 2009 je državne programe za spodbujanje učinkovite rabe in obnovljivih virov energije izvajalo Ministrstvo za okolje in prostor neposredno oziroma prek Ekološkega sklada. V skladu z Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o državni upravi (Ur. l. RS, št. 48/09) je v letu 2009 pristojnost za izvajanje državnih programov prešla z Ministrstva za okolje in prostor na Ministrstvo za gospodarstvo, ki programe izvaja neposredno,

oziroma v sodelovanju z Eko skladom. Državni programi obsegajo poleg finančnih spodbud za naložbe v učinkovito rabo energije (gospodinjstva, javni in storitveni sektor, industrija) in naložb v do okolja prijazno proizvodnjo energije (obnovljivi viri energije, kogeneracijski sistemi) tudi energetske svetovanje ter ozaveščanje, informiranje in usposabljanje porabnikov energije in drugih ciljnih skupin.

Zaradi omejenih sredstev iz državnega proračuna je obseg izvajanja teh programov znatno pod potrebno ravni. V letu 2005 na primer je bilo za finančne spodbude za naložbe dodeljenih okoli 500 mio. SIT oz. 2,1 mio. EUR nepovratnih sredstev in odobrenih okoli 1 milijardo SIT oz. 4,2 mio. EUR ugodnih kreditov. Doseženo je bilo zmanjšanje emisij CO₂ za okoli 26.000 ton. V primerjavi s povprečnimi letnimi cilji, ki izhajajo iz Nacionalnega energetskega programa, je bila dosežena samo 8-odstotna uresničitvev. Za doseganje teh ciljev so torej potrebna znatno večja sredstva, katerih del bo zagotovljen s sredstvi razvojne prioritete Trajnostna energija iz Kohezijskega sklada.

Državne intervencije na področju URE in OVE so potrebne zaradi neučinkovitega delovanja trga, ki sam zase ne more zagotoviti, da bi spremembe nastale dovolj hitro. Namen razvojnih programov je odpravljanje številnih ovir. Delež stroškov za energijo v stroških podjetja in ustanove je pogosto sorazmerno nizek in vlaganja v URE in OVE zato niso prioriteta. Naložbe v nekatere energetske tehnologije, npr. v obnovo ovoja stavbe in v OVE, imajo dolg vračilni rok in zato niso atraktivne. Tu gre tudi za pomanjkanje informiranosti o stroških in razpoložljivosti tehnologij, pomanjkanje usposobljenosti pri ponudnikih energetskih storitev, nedostopnost ustreznih finančnih instrumentov in za podobno.

3.3.2 Ključne usmeritve in cilji

Na osnovi splošnega cilja OP razvoja okoljske in prometne infrastrukture je opredeljena strategija področja Trajnostne rabe energije, katere cilj je:

**z učinkovito rabo energije in s proizvodnjo energije iz obnovljivih virov
zagotoviti zanesljivost oskrbe z energijo,
s tem pa podpreti gospodarski razvoj in zmanjšati negativne vplive na okolje.**

Razvojna prioriteta Trajnostna raba energije temelji na dejavnostih, ki so zapisane v Operativnem programu znižanja emisij toplogrednih plinov in podrobneje opredeljene v Nacionalnem energetskega programu (NEP). Področje URE in OVE dobiva še večji pomen z veljavnostjo kjotskega protokola s februarjem 2005, saj bi bilo mogoče s programi URE in OVE do kjotskega obdobja 2008–2012 uresničiti od 40 % do 50 % potrebnega celotnega zmanjšanja emisij toplogrednih plinov. NEP na področju učinkovite rabe energije in obnovljivih virov energije podaja naslednje cilje:

- povečanje energetske učinkovitost v vseh sektorjih rabe energije v obdobju 2004–2010 za 10 %, posebej v javnem sektorju za 15 %;
- podvojitvev deleža električne energije iz sistemov soproizvodnje toplote in električne energije do leta 2010;
- povečanje deleža obnovljivih virov energije v primarni energetske bilanci v obdobju 2001–2010 z 8,8 % na 12 %; ta cilj med drugim vključuje povečanje deleža obnovljivih virov pri oskrbi s toploto z 22 % v letu 2002 na 25 % v letu 2010.

Izvedba razvojne prioritete Trajnostna raba energije bo pomembno prispevala k uresničitvi cilja iz direktive o učinkovitosti rabe končne energije, po kateri morajo države članice v obdobju 2008–2016 doseči kumulativni prihranek končne energije 9 %. Razvojna prioriteta bo prav tako dala pomemben prispevek k doseganju ciljev glede zmanjšanja emisij toplogrednih plinov in povečanja deleža obnovljivih virov v bilanci primarne energije, ki jih je sprejel Evropski svet v marcu 2007. Ti cilji predvidevajo pogojno 30 % zmanjšanje emisij do leta 2020 in pričakovano še bolj zahtevano zmanjšanje emisij za 60–80% do leta 2050.

Ugotavlja se velik neizkoriščen potencial za URE (stavbe) in OVE (biomasa, sonce) oziroma potencial zmanjšanja emisij TGP, izboljšanje lokalne kakovosti zraka, povečanje energetske in ekonomske učinkovitosti. Skrb vzbujajoča je predvsem visoka rast porabe električne energije ter visoka in rastoča odvisnost od uvoza energije.

Razvojna prioriteta Trajnostna raba energije predstavlja tako ključni vzvod za zmanjševanja emisij toplogrednih plinov in zniževanja rabe energije v Sloveniji. Dozdajšnje aktivnosti niso dosegle zelenega učinka, zato je cilj izvedbe razvojne prioritete zajeti vsa področja, ki potrebujejo strateško usmerjeno delovanje. Razvojna prioriteta se nanaša na povečanje energetske učinkovitosti v industriji, storitvenem in v javnem sektorju, prometu ter na znatno povečanje obsega do okolja prijazne proizvodnje energije iz obnovljivih virov energije in iz sistemov sproizvodnje toplote in električne energije (kogeneracije).

Razvojne naloge so usmerjene v odpravljanje ovir, ki preprečujejo dvig energetske učinkovitosti in večje izrabe obnovljivih virov energije. Glavna področja dejavnosti so:

- spodbujanje investiranja v URE;
- spodbujanje investiranja v OVE;
- informiranje, ozaveščanje in usposabljanje porabnikov energije, investorjev in drugih ciljnih skupin;
- spodbujanje izvajanja svetovalnih storitev.

Z izvedbo razvojne prioritete Trajnostna raba energije bomo nadomestili nakup goriv iz tujine z naložbami in s storitvami ter z uporabo domačih energetske virov. Z razvojno prioriteto Trajnostna raba energija se bodo dosegli naslednji cilji: povečanje zanesljivosti oskrbe z energijo, varovanje okolja s poudarkom na zmanjšanju emisij toplogrednih plinov, znižanje stroškov za energijo in s tem povečanje konkurenčnosti gospodarstva (predvsem energetske intenzivnih panog), znižanje obremenitev javnih financ in večja kupna moč prebivalstva, tehnološki razvoj na področju gradbenih in drugih materialov, stavbnega pohištva, inštalacij (ogrevanje, prezračevanje, klimatizacija), poligeneracije, informacijskih tehnologij, dvig konkurenčnosti na segmentu, kjer imamo znanje in tradicijo, odpiranje novih delovnih mest, pospeševanje regionalnega razvoja, izboljšanje bivalnega udobja in delovnih pogojev državljanov in državljanov ter znižanje stroškov za zdravstvo itd.

Izvedba razvojne prioritete Trajnostna raba energije bo prispevala k izpolnjevanju zahtev direktive o energetske učinkovitosti in energetske storitvah glede doseganja prihrankov končne energije v obdobju 2008–2016, prispevala pa bo tudi pomemben delež k izpolnjevanju obveznosti Slovenije pri zmanjšanju emisij toplogrednih plinov skladno s kjotskim protokolom.

Z razpoložljivimi sredstvi razvojne prioritete Trajnostna raba energije bodo do konca programskega obdobja doseženi naslednji kvantificirani cilji:

Tabela 30: Kazalniki RP Trajnostna raba energije

Kazalniki RP Trajnostna raba energije		Stanje (zadnji razpoložljivi podatek)	Cilj konec obdobja	Vir
Vpliv				
1	Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov (CO ₂ ekv.v tisoč ton)	20.284**	zmanjšanje za 150*	MZI
2.	Prihranek končne energije (v GWh)	46.000**	zmanjšanje za 300	MZI
3	Povečanje proizvedene energije iz obnovljivih virov (v GWh)	8.978**	povečanje za 300	MZI
4	Dodatna zmogljivost proizvodnje iz obnovljivih virov energije (MW)	-	povečanje za 119 MW -	MZI

MZI: Ministrstvo za infrastrukturo; * se nanaša na obseg emisij, ki bi nastale brez ukrepov razvojne prioritete; ** se nanaša na obseg emisij, porabe oz. proizvodnje glede na zadnji razpoložljivi podatek.

Z uresničitvijo razvojne prioritete Trajnostna raba energije bomo na področju učinkovite rabe energije dosegli 0,9-odstotni prihranek energije glede na referenčno porabo končne energije skladno z direktivo o učinkovitosti rabe končne energije in energetske storitvah, na področju obnovljivih virov energije pa 32 % cilja glede povečanja proizvodnje energije iz obnovljivih virov iz Nacionalnega energetskega programa.

Razvojna prioriteta Trajnostna raba energije bo opazno prispevala k zmanjšanju emisij onesnaževalcev zraka, ki so povezani s proizvodnjo in z rabo energije, in s tem k doseganju standardov EU na področju kakovosti zraka ter tudi k izboljšanju javnega zdravja.

3.3.3 Skladnost z evropskimi in s slovenskimi razvojnimi dokumenti

Ker je na področju trajnostne energije veliko direktiv, uredb, tematskih strategij in drugih dokumentov, ki vplivajo na vsebino tega programa in jih je Republika Slovenija vključila tudi v že sprejete nacionalne programe, jih v nadaljevanju le naštevamo.

1. Zelena knjiga o evropski strategiji za trajnostno, konkurenčno in varno energijo, KOM(2006) 106 končno, Bruselj, 8. 3. 2006.
2. Zelena knjiga o energetske učinkovitosti, KOM(2005) 265 končno, Bruselj, 22. 6. 2005.
3. Akcijski načrt za biomaso, KOM(2005) 628 končno, Bruselj, 7. 12. 2005.
4. Direktiva 2006/32/ES Evropskega parlamenta in sveta z dne 5. aprila 2006 o učinkovitosti rabe končne energije in energetske storitvah ter razveljavitvi Direktive sveta 93/76/EGS.
5. Direktiva 2002/91/ES Evropskega parlamenta in sveta z dne 16. decembra 2002 o energetske učinkovitosti stavb.
6. Direktiva 2004/8/ES Evropskega parlamenta in sveta z dne 11. februarja 2004 o spodbujanju soproizvodnje, ki temelji na rabi koristne toplote na notranjem trgu z energijo in o spremembi Direktive 92/42/EGS.

7. Direktiva 2001/77/ES Evropskega parlamenta in sveta z dne 27. septembra 2001 o spodbujanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov energije na notranjem trgu z električno energijo.
8. Resolucija o Nacionalnem energetskega programu (ReNEP), Uradni list RS, št. 57/04.
9. Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja 2005–2012 (Uradni list RS, št. 2/06).
10. Zakon o ratifikaciji Kjotskega protokola k Okvirni konvenciji Združenih narodov o spremembi podnebja /MKPOKSP/ (Ur. l. RS – MP, št. 17/2002).
11. Strategija razvoja Slovenije (Vlada RS, 23. junij 2005).
12. Nacionalni program reform za doseganje ciljev lizbonske strategije, 2005.
13. Nacionalni akcijski načrt za energetske učinkovitost za obdobje 2008 – 2016, januar 2008
14. Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov (OP TGP-1), julij 2009.

Tabela 31: Povezava med Strateškimi smernicami skupnosti in razvojno prioriteto Trajnostna raba energije

Strateške smernice skupnosti	Področje strateških smernic	Razvojna prioriteta
Evropa in njene regije kot privlačno mesto za naložbe in delo	Povečanje sinergije med varstvom okolja in gospodarsko rastjo: promocija naložb, ki prispevajo h Kjotski zavezi EU	<u>Trajnostna raba energije:</u>
	Intenzivna raba tradicionalnih energetskih virov v Evropi: podpora projektov za izboljšanje energetske učinkovitosti; podpora razvoja tehnologij za izkoriščanje obnovljivih virov energije	Energetska sanacija in trajnostna gradnja stavb
		Učinkovita raba električne energije
		Inovativni sistemi lokalne energetske oskrbe
		Demonstracijski projekti, informiranje in energetske svetovanje

Opomba: Vsa področja razvojne prioritete Trajnostna energija so skladne z obema področjema strateških smernic.

Tabela 32: Povezava med prednostnimi nalogami iz Programa reform za izvajanje lizbonske strategije v Sloveniji in razvojno prioriteto Trajnostna raba energije

Prednostna razvojna naloga	Prednostni ukrepi	Razvojna prioriteta
UKREPI ZA DOSEGANJE TRAJNOSTNEGA RAZVOJA III.E.2 Trajnostna uporaba virov (politika varstva okolja)	1/ Izvajanje Operativnega programa zmanjševanja emisij toplogrednih plinov	<u>Trajnostna raba energije:</u>
		Energetska sanacija in trajnostna gradnja stavb
		Učinkovita raba električne energije
		Inovativni sistemi lokalne energetske oskrbe
		Demonstracijski projekti, informiranje in energetske svetovanje

Kot »lizonski« program, kot jih opredeljuje člen 9.3 Uredbe sveta o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in o Kohezijskem skladu, je bila upoštevana razvojna prioriteta Trajnostna raba energije v celoti, saj se nanaša na kode 39–43.

Razvojna prioriteta Trajnostna raba energije je skladna s Strategijo razvoja Slovenije, s strateškimi dokumenti EU na področju energije, varstva okolja, kohezijske politike, z lizonskimi usmeritvami za rast in delovna mesta ter z zahtevami direktiv za področje energetske učinkovitosti in spodbujanje uporabe obnovljivih virov energije.

S svojimi cilji predstavlja razvojna prioriteta Trajnostna raba energije uresničevanje Strategije RS na več razvojnih prioritetah, in sicer na:

- peti razvojni prioriteti: zmanjšanje prispevka k spreminjanju podnebja, uveljavljanje trajnostne rabe naravnih virov in zmanjševanje energetske intenzivnosti, povečanje energetske učinkovitosti in uporabe obnovljivih virov energije, spodbujanje do okolja ustrezne in sonaravne podjetniške in potrošniške prakse, spodbujanje razvoja in uporabe okoljskih tehnologij, skladnejši regionalni razvoj s finančnimi spodbudami občinam za razvoj lokalnega gospodarstva, ustvarjanje primernih delovnih in socialnih pogojev itd.;
- prvi razvojni prioriteti: spodbujanje tehnološkega razvoja na področjih, kjer imamo konkurenčne prednosti, spodbujanje naložb in strateških projektov, ki pozitivno učinkujejo na regionalni in mednarodni ravni, zmanjševanje energetske intenzivnosti slovenskega gospodarstva;
- drugi razvojni prioriteti: prioriteto usmerjati raziskovalno-razvojne dejavnosti v tehnološka področja, kjer lahko raziskovalni potencial povežemo z gospodarskimi dejavnostmi; program bo ta prizadevanja posredno podpiral.

3.3.4 Prednostne usmeritve

V okviru RP Trajnostna raba energije se bodo izvajali programi za spodbujanje naložb za povečanje energetske učinkovitosti in večjo uporabo obnovljivih virov energije. Glavna področja spodbujanja bodo:

- energetska učinkovita sanacija obstoječih stavb v javnem sektorju, gradnja in uporaba sodobnih tehnologij za ogrevanje, prezračevanje in klimatizacijo stavb ter do okolja prijaznih decentraliziranih sistemov za energetska oskrbo s poudarkom na obnovljivih virih energije in kogeneraciji;
- učinkovita raba električne energije: izvedba ukrepov v industriji, javnem in v storitvenem sektorju;
- inovativni sistemi za lokalno energetska oskrbo: večji individualni sistemi ter daljinski in skupinski sistemi za proizvodnjo toplote in električne energije s poudarkom na obnovljivih virih energije in kogeneraciji;
- demonstracijski in vzorčni projekti ter programi energetskega svetovanja, informiranja in usposabljanja porabnikov energije, potencialnih investitorjev, ponudnikov energetske storitve ter drugih ciljnih skupin.

3.3.4.1 Energetska sanacija javnih stavb

Opis z utemeljitvijo

Energetska sanacija javnih stavb zajema različne vidike izboljševanja karakteristik stavb in njenih integriranih sistemov z namenom zmanjšanja rabe energije ter povečevanja uporabe obnovljivih virov energije v stavbah v javnem sektorju. Predvidena je energetska sanacija stavb državne in lokalne uprave, osnovnih in srednjih šol ter fakultet, bolnišnic itd. Iz sredstev razvojne prioritete Trajnostna raba energije se ne bosta sofinancirala energetska sanacija in trajnostna gradnja stanovanjskih stavb.

Energetska sanacija stavb v javnem sektorju zajema naložbe v izboljšanje toplotne izolacije pri obstoječih starejših stavbah, ki nimajo ustrezne toplotne zaščite. Pri izboljšanju sistemov za ogrevanje je mišljena zamenjava neustreznih kotlovskih kapacitet z napravami z visokim izkoristkom, spodbujanje nakupa kotlov na lesno biomaso in optimizacija ogrevalnih sistemov.

Spodbujanje uporabe solarnih sistemov je namenjeno povečanju uporabe obnovljivih virov energije za ogrevanje stavb in sanitarno toplo vodo v različnih sektorjih porabe energije. Toplotne črpalke za centralno ogrevanje prostorov predstavljajo energetsko učinkovit in do okolja prijazen način ogrevanja. Toplota, ki jo iz okolice črpajo toplotne črpalke, je v različne snovi akumulirana sončna energija, zato predstavlja obnovljivi vir energije. Izkoriščanje sončne energije za proizvodnjo električne energije je vedno aktualnejše tudi v Sloveniji; v letu 2005 je trg sončnih elektrarn zaživel, vendar je ta razvoj treba dodatno pospešiti.

Vgradnja mikrosistemov za sočasno proizvodnjo toplote in električne energije v stavbah, ki v primerjavi z ločeno proizvodnjo dosegajo večje izkoristke, omogoča znatne prihranke primarne energije, zaradi velike proizvodnje električne energije na mestu porabe pa tudi manjše izgube pri distribuciji.

Predvidene dejavnosti

Področje energetske sanacije stavb v javnem sektorju vključuje okvirno:

- energetska sanacija stavb (toplotna izolacija fasad, toplotna izolacija podstrešja, zamenjava oken);
- sanacijo sistemov za ogrevanje (vgradnja kondenzacijskih in modularnih kotlov, vgradnja kotlov na lesno biomaso, vgradnja termostatskih ventilov, regulacija in hidravlično uravnoteženje ogrevalnih sistemov, merjenje in obračun stroškov za energijo po dejanski porabi, zamenjava toplotnih podpostaj v sistemih daljinskega ogrevanja);
- vgradnjo solarnih sistemov za ogrevanje;
- vgradnjo toplotnih črpalk za ogrevanje in pripravo sanitarne tople vode;
- postavitev fotovoltaičnih sistemov za pridobivanje električne energije iz sonca;
- postavitev sistemov soproizvodnje električne energije in toplote.

3.3.4.2 Učinkovita raba električne energije

Opis z utemeljitvijo

Rast končne rabe električne energije v Sloveniji presega vsa pričakovanja (nad 4 % letno v zadnjih letih). Največja rast je v industriji, sledijo pa storitvene dejavnosti in gospodinjstva, kar resno ogroža dolgoročno zanesljivost oskrbe z energijo v Sloveniji. Zato se povečuje okoljsko manj primerna proizvodnja iz premoga in uvoz električne energije. Povečevanje energetske neučinkovite proizvodnje električne energije povečuje obremenitve okolja ter otežuje izpolnjevanje kjotskega protokola in drugih okoljskih obvez Slovenije.

Razloge gre iskati v prepočasnem (oziroma v premajhnem obsegu) izvajanju ukrepov učinkovite rabe energije, ukrepov za usmerjanje porabe električne energije (demand side management), neustrezni cenovni politiki in v evropskem merilu visoki energetska intenzivnosti gospodarstva, povezani s strukturo gospodarstva, ki se le počasi spreminja v prid energetske manj intenzivnih panog.

Prednostna usmeritev učinkovite rabe električne energije zajema različne aktivnosti za znižanje rabe električne energije v vsej industriji (predelovalne dejavnosti), javnem in storitvenem sektorju. Cilj programa je v umiritvi trendov rasti rabe električne energije, ki v Sloveniji krepko presega pričakovane rasti in ne omogoča trajnostnega razvoja gospodarstva in družbe.

Predvidene dejavnosti

Prednostna usmeritev učinkovite rabe električne energije okvirno obsega aktivnosti za zmanjšanje porabe električne energije v:

- industriji (ciljne tehnologije: energetske učinkoviti elektromotorji, frekvenčni pretvorniki za regulacijo vrtljajev motorjev, energetske učinkovite črpalke in ventilatorji ter sistemi za pripravo komprimiranega zraka, varčna razsvetljava);
- široki rabi (energetske učinkoviti sistemi za prezračevanje in klimatizacijo ter razsvetljava);
- javni razsvetljavi (vgradnja varčnih svetilk, sijalk in regulatorjev osvetljevanja).

3.3.4.3 Inovativni ukrepi za lokalno energetska oskrbo

Opis z utemeljitvijo

Prednostna usmeritev inovativnih sistemov za lokalno energetska oskrbo obsega naložbe v sodobne sisteme za oskrbo z energijo, s katerimi se bo zagotovilo znatno izboljšanje izkoristka pretvorbe energije fosilnih goriv oziroma povečanje izrabe obnovljivih virov energije za proizvodnjo električne energije in toplote. Prednostna usmeritev je usmerjena v večje individualne ter lokalne in regionalne energetske sisteme.

Ključne ciljne skupine so: gospodarske družbe, samostojni podjetniki posamezniki in lokalne samoupravne skupnosti, javni in zasebni zavodi ter ustanove, zadruga ter društva.

Razmejitev s Programom razvoja podeželja bo temeljila na vrsti in lokaciji prejemnika ter na velikosti projekta, saj bodo iz naslova 3. osi Programa razvoja podeželja za izvedbo naložb za pridobivanje električne energije iz obnovljivih virov do finančnih spodbud upravičena mikropodjetja izven naselij s statusom mesta, velikost projekta pa naj ne bi presegala 1.000.000,00 EUR (brez DDV), za pridobivanje toplote iz obnovljivih virov pa bodo do spodbud upravičena mikropodjetja izven naselij s statusom mesta, kjer velikost projekta ne bi presegla 400.000 EUR (brez DDV), pri čemer se mejni vrednosti lahko v soglasju med obema organoma upravljanja spreminjata.

Program je namenjen spodbujanju inovativnih sistemov, zasnovan je predvsem na visoko učinkovitih tehnologijah pretvorbe energije, izkoriščanju obnovljivih virov energije in na razvoju omrežjih daljinskega ogrevanja.

Predvidene dejavnosti

Prednostna usmeritev se okvirno usmerja v naslednja tehnološka področja:

- daljinski sistemi za ogrevanje na lesno biomaso, bioplin ali geotermalno energijo, vključno s sistemi sproizvodnje toplote in električne energije;
- sodobni kotli na lesno biomaso in sistemi sproizvodnje toplote in električne energije na lesno biomaso in zemeljski plin;
- pridobivanje električne energije in toplote iz geotermalne energije,
- sistemi za proizvodnjo toplote iz energije sonca.

Sofinancirani projekti bodo imeli značaj javne infrastrukture in tudi državnih pomoči.

3.3.4.4 Demonstracijski projekti, informiranje in svetovanje

Opis z utemeljitvijo

Zaradi prepletenosti učinkovite rabe in obnovljivih virov energije bodo izvedeni demonstracijski projekti in vzorčni projekti, ki bodo vsebovali več različnih sodobnih tehnoloških rešitev tako za učinkovito rabo kot rabo obnovljivih virov za proizvodnjo toplote, električne energije in pogon vozil.

Poleg spodbujanja naložb v učinkovito rabo in obnovljive vire energije je smiselno povečati tudi dejavnosti za dvig ozaveščenosti, informiranosti in usposobljenosti porabnikov energije, potencialnih investorjev, ponudnikov energetske storitve in drugih ciljnih skupin ter tudi obseg energetskega svetovanja, kajti le tako bomo lahko dosegli ustrezno kakovost priprave in dinamiko povečevanja naložb v URE in OVE.

V tem okviru se bodo izvedli demonstracijski in vzorčni projekti, promovirali projekti dobre prakse, izvajale aktivnosti za dvig ozaveščenosti in informiranosti porabnikov energije in drugih ciljnih skupin ter spodbujalo izvajanje svetovalnih storitev, pripravo energetske pregledov in študij izvedljivosti v javnem sektorju.

Predvidene dejavnosti

Okvirno so predvidene naslednje dejavnosti:

- izvedba demonstracijskih projektov in vzorčnih projektov;
- programi ozaveščanja, informiranja in usposabljanja;
- program spodbujanja energetskih pregledov in izdelave študij izvedljivosti;
- program spodbujanja lokalnih in regionalnih energetskih konceptov;
- podpora lokalnim skupnostim pri izvajanju projektov na osnovi pogodbenega znižanja stroškov za energijo (third party financing).

3.4 Tehnična pomoč

Opis z utemeljitvijo

Namen tehnične pomoči je zagotoviti učinkovito izvajanje operativnega programa, razvojnih prioritet, prednostnih usmeritev in operacij. Z aktivnostmi, ki se bodo izvajale v okviru tehnične pomoči, se bodo povečali prepoznavnost programa in njegovih sestavnih delov, kakovost njihove izvedbe, njihovo spremljanje in nadzor nad njihovim izvajanjem ter zagotovilo njihovo večjo usklajenost med partnerji. V okviru tehnične pomoči se bo spodbujalo pripravo projektnih predlogov, izvajalo različne študije in vrednotenja ter aktivnosti informiranja in obveščanja javnosti za podporo projektnim aktivnostim ter zagotavljalo ustrezno kadrovske podpore za izvedbo aktivnosti.

Cilji

Glavni cilji, ki se bodo uresničili v okviru tehnične pomoči, so:

- zagotoviti nemoteno in dobro izvedbo ter spremljanje programa s pripravo in z izbiro projektov, izvedbo študij in vrednotenj, strokovnih ocen, poročil in ustrezno administrativno usposobljenostjo upravičencev;
- zagotoviti usklajenost in razpoznavnost programa/razvojnih prioritet/prednostnih usmeritev/operacij med partnerji, splošno in strokovno javnostjo;
- zagotoviti informacijsko podprto vodenje, spremljanje in poročanje o programu.

Razvojni kontekst

Aktivnosti tehnične pomoči podpirajo razvojne prioritete, določene v NSRO, in razvojne prioritete/prednostne usmeritve in operacije, določene v OP ROPI.

Predvidene dejavnosti

Programi tehnične pomoči bodo vključevali zlasti naslednje aktivnosti:

- aktivnosti za pripravo in izbiro operacij;
- študije za izvedbo razvojnih prioritet/prednostnih usmeritev/operacij operativnega programa, prednostno na področju okolja, prometa in energije;
- vrednotenja/poročila/strokovne ocene;
- ukrepe, namenjene partnerjem, upravičencem, splošni in strokovni javnosti, vključno z aktivnostmi informiranja in obveščanja javnosti, ukrepe usklajevanja in spodbujanja sodelovanja med partnerji ter ukrepe za dvigovanje okoljske ozaveščenosti;

- aktivnosti za vzpostavitev, nadgradnjo in povezovanje informacijskih sistemov za vodenje, spremljanje, vrednotenje, poročanje in nadzor izvajanja operacij/prednostnih usmeritev/razvojnih prioritet;
- podporne aktivnosti pri izvajanju operativnega programa in aktivnosti za dvig administrativne usposobljenosti njegovih upravičencev (dodatne zaposlitve, usposabljanja, izmenjava izkušenj, delovanje nadzornega odbora idr.).

V okviru tehnične pomoči OP ROPI se bodo poleg navedenih aktivnosti financirale tudi aktivnosti horizontalnega značaja, ki se nanašajo na vsebine najmanj dveh operativnih programov in vključujejo tudi vsebine OP ROPI, še zlasti pa:

- delovanje nadzornega odbora za OP ROPI in OP RR;
- podporne aktivnosti pri izvajanju operativnega programa in aktivnosti za dvig administrativne usposobljenosti organa upravljanja, organa za potrjevanje in revizijskega organa (dodatne zaposlitve, usposabljanja, izmenjava izkušenj idr.);
- aktivnosti obveščanja javnosti;
- aktivnosti za vzpostavitev, nadgradnjo in za povezovanje informacijskih sistemov za vodenje, spremljanje, vrednotenje, poročanje in nadzor izvajanja operacij/prednostnih usmeritev/razvojnih prioritet;
- aktivnosti študij in vrednotenj.

Poleg vsebin OP ROPI in horizontalnih vsebin se bodo v okviru tehnične pomoči OP ROPI financirale tudi vsebine, ki se nanašajo na aktivnosti končevanja Enotnega programskega dokumenta za obdobje 2004–2006.

Upravičenci oz. ciljne skupine

Upravičenci za projekte tehnične pomoči v okviru OP ROPI so:

- pravne osebe javnega prava, vključene v izvajanje operativnega programa (na primer: ministrstva, vladne službe, javne agencije, javni zavodi, javni skladi, subjekti spodbujanja razvoja na regionalni ravni, pokrajine, občine, zbornice, univerze);
- pravne osebe zasebnega prava, ki so upravičenci programa (na primer: nevladne organizacije, invalidska podjetja, gospodarske družbe, ki izvajajo izobraževalno dejavnost, subjekti spodbujanja razvoja na regionalni ravni, združenja malih in srednje velikih podjetij), katerih projekti tehnične pomoči so izbrani s postopki oddaje javnih naročil.

Pri izvedbi vseh aktivnosti tehnične pomoči v okviru OP ROPI bodo upoštrevane omejitve, definirane v 46. členu Uredbe sveta (ES) št. 1083/2006.

4 DOPOLNJEVANJE UKREPOV

4.1 Razmejitev z razvojem podeželja

Podlago oz. referenčni okvir za pripravo Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007–2013 (PRP) predstavlja Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja (NSNRP). NSNRP opredeljuje prednostne naloge na področju politike razvoja podeželja. Prednostne naloge so zasnovane skladno s prednostnimi nalogami skupnosti na področju politike razvoja podeželja. NSNRP je pripravljen za obdobje 2007–2013 in se bo, če posamezne prednostne naloge ne opredeljujejo drugače, izvajal na celotnem območju Republike Slovenije.

NSNRP si v okviru prednostnih nalog prizadeva za krepitev večnamenske vloge kmetijstva v Sloveniji. Posebej izpostavlja potrebo po prestrukturiranju kmetijstva in živilskopredelovalne industrije ter po kreptvi konkurenčnosti celotne agroživilske verige. NSNRP gradi na načelih trajnostnega gospodarjenja z obnovljivimi naravnimi viri in posebno pozornost namenja vzdrževanju kulturne krajine, varovanju okolja ter ohranjanju poseljenosti podeželja in njegove identitete. NSNRP kaže tudi večnamensko vlogo gozdov, ki slovenski krajini dajejo poseben pečat in so pomemben tvorec okolja ter vir biotske raznovrstnosti. Prednostne naloge NSNRP bodo prispevale tudi k ekonomski in socialni kreptvi podeželja ter uveljavljale nove pristope k povečanju zaposlenosti na podeželju in to ne samo s primarno kmetijsko dejavnostjo.

Ravnovesje med tremi ključnimi področji ukrepanja: konkurenčnostjo, okoljem in diverzifikacijo gospodarskih dejavnosti in kakovostjo življenja na podeželju, bo Slovenija dosegla s ciljno in premišljeno razporeditvijo sredstev med področji ukrepanja. Nacionalne prednostne naloge, ki jih je Slovenija opredelila na podlagi analize stanja, potencialov in specifičnih potreb, bodo prispevale k učinkovitemu doseganju skupnih ciljev EU, določenih v Sklepu Sveta o strateških smernicah skupnosti za razvoj podeželja, ciljev lizbonske strategije in Göteborga. Poleg nacionalnih prioritet v okviru strategije razvoja podeželja je prioriteta Slovenije tudi ohranjanje gozdov, ki pa bo vodena prek instrumentov nacionalne politike. Slovensko gozdarstvo temelji na preventivnih aktivnostih, ki omogočajo trajnostno rabo in upravljanje z gozdovi, s čimer pomembno prispeva k uresničevanju ciljev gozdarske strategije EU.

Uresničevanje politike razvoja podeželja bo Slovenija izvajala z ukrepi po 4 prednostnih oseh NSNRP. V nadaljevanju so indikativno predstavljene 4 osi NSNRP z okvirno določitvijo oz. razmejitvijo vsebin s kohezijsko politiko, pri čemer se bosta organ upravljanja kohezijske politike in razvoja podeželja redno in sproti usklajevala o natančnih določbah izvedbenih dokumentov, ki bodo preprečevale tveganje dvojnega financiranja:

Os 1: Izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja

Politika razvoja podeželja bo podpirala predvsem prestrukturiranje kmetijstva, živilskopredelovalne industrije in gozdarstva z izvajanjem aktivnosti po štirih prednostnih nalogah:

- a) dvig ravni usposobljenosti in krepitev človeškega potenciala (aktivnosti na tem področju bodo sledile ciljem: zvišanje usposobljenosti za delo v kmetijstvu in gozdarstvu, spodbujanje prenosa kmetij na mlajšo generacijo, pospešiti strukturne spremembe na kmetijskih gospodarstvih in izboljšati starostno strukturo nosilcev kmetij);

- b) posodabljanje in prestrukturiranje kmetijstva in gozdarstva ter spodbujanje inovativnosti (aktivnosti na tem področju bodo sledile ciljem: tehnološko prilagajanje kmetijstva standardom skupnosti, strukturne izboljšave, potrebne za dvig učinkovitosti v kmetijstvu in izboljšanje dohodkovnega položaja primarnih kmetijskih proizvajalcev);
- c) dvig kakovosti v pridelavi in predelavi kmetijskih, živilskih in gozdarskih proizvodov (aktivnosti na tem področju bodo sledile ciljem: krepitev učinkovitosti, inovativnosti, izboljšanje kakovosti ter večja skrb za okolje v pridelavi, predelavi in trženju kmetijskih, živilskih in gozdarskih proizvodov – aktivnosti bodo delovale v smeri spodbujanja povezovanja vzdolž prehranske verige, pri pridelavi hrane in pridobivanju energentov iz obnovljivih virov energije in sodelovanja v shemah kakovosti hrane);
- d) prehodni ukrepi – podpore za ustanavljanje in delovanje skupin proizvajalcev.

Razmejitev v okviru prednostne naloge posodabljanje in prestrukturiranje kmetijstva na področju izboljšanja in razvoja infrastrukture temelji na upravičencih. V okviru programa razvoja podeželja so to namreč kmetijska gospodarstva, medtem ko le-ta v okviru OP ROPI niso upravičeni. V okviru prednostne naloge ekonomsko učinkovitejše gospodarjenje z gozdovi se lahko financira gozdne ceste in zasebne poti na privatnih zemljiščih, ki se v okviru ESRR ne financirajo. ESRR podpora namenja kategoriji lokalnih cest, ki so javna infrastruktura. V okviru iste prednostne naloge se prav tako sofinancira naložbe, usmerjene v proizvodnjo in uporabo lesne biomase, medtem ko se v okviru operativnega programa okoljske in prometne infrastrukture zagotavljajo spodbude za izgradnjo sistemov za učinkovito uporabo lesne biomase – pri tem je ključno, da v okviru OP ROPI kmetje niso upravičenci. Iz navedenega nedvoumno izhaja, da podvajanja med programoma na osnovi opredeljenih razmejitev in dogovora med organoma upravljanja ne more biti.

Os 2: Izboljšanje okolja in podeželja

Politika razvoja podeželja bo v pričujočem vsebinskem sklopu podpirala predvsem:

- a) ohranjanje kmetijstva v območjih z neugodnimi naravnimi danostmi za kmetovanje (aktivnosti na tem področju bodo sledile cilju: ohranjanje kmetovanja na območjih, na katerih zaradi neugodnih naravnih danosti (goratosti, nadmorske višine, nagiba, poplavljanja, plazovitosti in močnega vetra) uporaba splošno uveljavljenih tehnologij ni mogoča – v teh območjih je pridelava ekstenzivna in ne omogoča pridelkov, ki bi bili količinsko primerljivi z nižinskimi območji, pa tudi ekonomičnost pridelave je v takšnih območjih bistveno nižja ter zaradi navedenih omejitev nastajajo dodatni stroški, ki jih ukrepi tega sklopa izravnavajo; posredni cilj je vzdrževanje podeželske krajine in poseljenosti območij, ki so podvržena opuščanju);
- b) izvajanje do okolja prijaznih kmetijskih praks (aktivnosti na tem področju bodo sledile cilju: ohranjanje in izboljšanje stanja naravnih virov: tal, vode in zraka).

Ukrepi 2. osi se izvajajo v obliki neposrednih plačil (gre za plačila na upravičeno enoto – površina, žival ... – kot kompenzacija višjih stroškov) in se zato ne prekrivajo z aktivnostmi kohezijske politike, kjer takšne aktivnosti niso upravičene.

Os 3: Kakovost življenja na podeželju in diverzifikacija podeželskega gospodarstva

Politika razvoja podeželja bo podpirala dvig kakovosti bivanja in diverzifikacije na podeželju predvsem z izvajanjem ukrepov po dveh prednostnih nalogah:

- a) ukrepi za diverzifikacijo podeželskega gospodarstva (aktivnosti na tem področju bodo sledile cilju: aktiviranje podjetniških potencialov na podeželju, in sicer z diverzifikacijo kmetij v nekmetijske dejavnosti in tudi s spodbujanjem ustanavljanja in razvoja mikropodjetij na podeželju; spodbude bodo osredinjene v razvoj podjetništva, ki temelji na inovativnih programih izkoriščanja konkurenčnih prednosti podeželja v obliki naložb, delovanja in svetovanj);
- b) izboljšanje kakovosti življenja na podeželju (aktivnosti na tem področju bodo sledile ciljem: oživitev vaških jeder, obnova in izgradnja večnamenskih objektov, uporaba lokalnih informacijsko-komunikacijskih tehnologij, turistične in preostale infrastrukture, omogočanje opravljanja različnih storitev, obnova kulturne in naravne dediščine – spodbude bodo namenjene predvsem obnovi in izgradnji skupnih javnih objektov in prostorov z namenom izboljšati družbene, kulturne in druge aktivnosti v vasi; poseben poudarek bo dan tudi ohranitvi in obnovi kulturnih spomenikov, značilnih za podeželje; z namenom spodbujanja turizma se bodo ohranjale naravne vrednote, uredile različne tematske poti in preostala potrebna infrastruktura; storitve bodo namenjene predvsem za zmanjševanje razlik med urbanim in ruralnim prostorom ter za kakovostnejše življenje na podeželju).

Edino sorodno področje v okviru 3. osi PRP so podpore mikropodjetjem pri proizvodnji električne energije in daljinskemu ogrevanju, pri katerih bo razmejitev temeljila na mejni vrednosti projektov. Razmejitev s Programom razvoja podeželja bo temeljila na vrsti in lokaciji prejemnika ter na velikosti projekta, saj bodo iz naslova 3. osi Programa razvoja podeželja za izvedbo naložb za pridobivanje električne energije iz obnovljivih virov do finančnih spodbud upravičena mikropodjetja izven naselij s statusom mesta, velikost projekta pa naj ne bi presegala 1.000.000 EUR (brez DDV) (OP ROPI financira projekte nad to vrednostjo), za pridobivanje toplote iz obnovljivih virov pa bodo do spodbud upravičena mikropodjetja izven naselij s statusom mesta, kjer velikost projekta ne bi presegala 400.000 EUR (brez DDV) (OP ROPI financira projekte nad to vrednostjo), pri čemer se mejni vrednosti lahko v soglasju med obema organoma upravljanja spreminja. Pri drugih namenih prekrivanja med operativnim programom in PRP ne more biti.

Os 4: LEADER – gradnja lokalnih zmogljivosti za zaposlovanje in diverzifikacijo

Četrta prednostna os NSNRP je namenjena krepitvi načel subsidiarnosti v razvoju podeželja. V okviru osi LEADER se bo politika razvoja podeželja osredinila na naslednje prednostne naloge:

- a) pridobitev strokovnih znanj in spodbujanje povečanje samoiniciativnosti prebivalcev podeželja (aktivnosti na tem področju bodo sledile cilju: vključevanje civilne družbe in zainteresirane javnosti v načrtovanje gospodarskega, socialnega in okoljskega razvoja na lokalni ravni, ki ga bodo izvajale za ta namen usposobljene organizacije in posamezniki – aktivnosti te prednostne naloge bodo usmerjene v permanentno usposabljanje in spodbujanje samoiniciativnosti lokalnega prebivalstva);
- b) delovanje lokalnih akcijskih skupin (LAS) na podeželskih območjih (aktivnosti na tem področju bodo sledile cilju: zagotovitev partnerstev med subjekti javnega in zasebnega prava z upoštevanjem pristopa od spodaj navzgor pri izdelavi in izvedbi lokalnih razvojnih strategij);
- c) izvajanje lokalnih razvojnih strategij (aktivnosti na tem področju bodo sledile cilju: samostojno odločanje v okviru LAS pri izboru in izvedbi projektov in aktivnosti, ki izhajajo iz lokalnih razvojnih strategij).

V primeru 4. osi PRP je podpora namenjena ustanavljanju in delovanju LAS izključno po pogojih PRP ter se nanaša na manjše projekte, ki se ne morejo prekrivati z vsebinami OP ROPI. V okviru OP ROPI gre namreč za izgradnjo infrastrukture, ki je v pristojnosti državnih institucij (železnice, avtoceste, državne in regionalne ceste, kolesarske poti) oz. občin na področju okolja, pri čemer pa gre za naložbe večjih dimenzij, ki jih ni mogoče financirati v okviru LAS. Ob izvajanja projektov, ki se nanašajo na področje trajnostne energije bo veljala enaka razmejitev kot za 3. os, to je na osnovi velikosti projekta.

4.2 Razmejitev z razvojem ribištva

Slovenija bo v okviru prednostnih nalog Evropskega sklada za ribištvo zasledovala naslednje ključne cilje in strategijo razvoja ribištva v Sloveniji:

- zagotavljanje trajnostnega in konkurenčnega ribištva;
- posodabljanje in širjenje ribogojstva;
- posodabljanje in širjenje predelave;
- promocija rib, ribiških proizvodov in ribiškega sektorja;
- zagotavljanje primernih pogojev za delo in varnost ribičev z vzpostavitvijo ustrezne infrastrukture, ureditev ribiških pristanišč, mest iztovarjanja;
- spodbujanje razvoja obalnih ribiških območij in doseganje dolgotrajne blaginje z diverzifikacijo aktivnosti in s povezavo ribištva s turizmom, kulturno dediščino in s tradicijo.

V okviru Operativnega programa za razvoj ribištva 2007–2013 se bo izvajalo 11 ukrepov na 4 prednostnih oseh in ukrep tehnične pomoči:

- 1. os – Trajnostna raba ribolovnih virov s ciljem zagotavljanja trajnostnega in konkurenčnega ribištva vključuje razrez plovil in njihovo prerazporeditev za dejavnosti, ki niso ribiške, naložbe v ribiška plovila in opremo.
- 2. os – Ribogojstvo, predelava in trženje s cilji posodabljanja in širjenja ribogojstva, posodabljanja in širjenja predelave, promocije rib, ribiških proizvodov in ribiškega sektorja.
- 3. os – Kratkoročni ukrepi skupnega interesa s ciljem zagotavljanja primernih pogojev za delo in varnost ribičev z vzpostavitvijo ustrezne infrastrukture, ureditvijo ribiških pristanišč, mest iztovarjanja.
- 4. os – Razvoj ribiških območij s ciljem spodbujanja razvoja obalnih ribiških območij in doseganje dolgotrajne blaginje z diverzifikacijo aktivnosti in s povezavo ribištva s turizmom, kulturno dediščino in s tradicijo.
- Spremljajoči ukrep *tehnična pomoč* OP za razvoj ribištva je namenjen administrativni podpori izvajanja ukrepov operativnega programa za razvoj ribištva.

Sorodno področje financiranja z OP ROPI je edino področje ureditev in posodobitev pristanišč. Pri tem se v okviru Operativnega programa razvoja ribištva sofinancira ureditev obstoječih ribiških pristanišč v treh obalnih občinah (Izola, Koper, Piran), ki se v okviru OP ROPI ne financirajo. V okviru OP ROPI gre za zagotavljanje pristaniških storitev za potrebe mednarodnega trgovanja in za zagotavljanje pristaniških storitev za mednarodni javni promet.

V vsakem primeru se bosta organ upravljanja kohezijske politike in ribiške politike redno in sproti usklajevala o natančnih določbah izvedbenih dokumentov, ki bodo preprečevale tveganje dvojnega financiranja.

4.3 Evropsko ozemeljsko sodelovanje

Predvidene vsebine OP ROPI se dopolnjujejo tudi s ciljem 3 kohezijske politike, to je z Evropskim ozemeljskim sodelovanjem. V tem okviru Slovenija sodeluje v treh sklopih programov, in sicer:

- a) Čezmejni operativni programi:**
 - čezmejno sodelovanje z Avstrijo;
 - čezmejno sodelovanje z Italijo;
 - čezmejno sodelovanje z Madžarsko;
 - čezmejno sodelovanje s Hrvaško;
 - čezmejno sodelovanje v Jadranski pobudi.
- b) Transnacionalni operativni programi:**
 - Alpski prostor (Alpine space);
 - Jugovzhodna Evropa (South East);
 - Vzhodnocentralna Evropa (Central East);
 - Mediteran
- c) Medregionalni operativni programi:**
 - medregionalni Tematski program;
 - medregionalni program Interact;
 - medregionalni program ESPON;
 - medregionalni program URBACT.

V okviru prve skupine, torej čezmejnega sodelovanja, so za OP ROPI pomembni predvsem projekti, ki se nanašajo na načrtovanje razvoja v čezmejnem prostoru in tudi naložbe v izgradnjo infrastrukture čezmejnega pomena. Prav tako sta lahko pomembna prenos izkušenj in skupen razvoj konceptov razvoja, kar je lahko še posebej relevantno v okviru trajnostne rabe energije.

Transnacionalni programi se nanašajo na reševanje skupnih izzivov in izkoriščanje priložnosti v okviru širših makroregij. Tukaj so na področju prometa izjemnega pomena projekti, ki iščejo optimalne prometne tokove v širšem evropskem prostoru, in tudi iskanje inovativnih rešitev za zmanjševanje negativnih vplivov na okolje.

Medregionalni programi so namenjeni predvsem izmenjavi izkušenj in pripravi strokovnih podlag, kjer so za OP ROPI še posebej relevantne študije v okviru programa ESPON. Poudariti velja tudi sprejeto pobudo »Regije za gospodarsko spremembo« (Regions for economic change), ki je namenjena odkrivanju najboljše prakse pri gospodarski posodobitvi v povezavi s projekti, ki jasno prispevajo k agendi Unije za delovna mesta in rast, in njenemu razširjanju na vse regije, da bi se spodbujala njihova regionalna rast in da bi se manjšale gospodarske razlike. Pobuda bo imela pomembno vlogo pri doseganju kohezijskih ciljev v državah članicah, in sicer s poudarjanjem pomena skupnih razvojnih smernic na nacionalni, regionalni in lokalni ravni ter tudi mreženja, s čimer se spodbuja prenos idej in dobrih praks, kar se bo s pridom uporabilo tudi pri izvajanju tega operativnega programa.

5 FINANČNI NAČRT

Finančna tabela se nanaša na sredstva kohezijske politike, h katerim bo treba zagotoviti ustrezna sredstva soudeležbe Republike Slovenije. Pri tem bo Slovenija, kjer bo to relevantno in utemeljeno, financiranje predvidenih aktivnosti v NSRO dopolnjevala s sredstvi mednarodnih finančnih institucij, še posebej Evropske investicijske banke.

5.1 Finančni načrt pravic porabe po letih

Referenčna številka operativnega programa (CCI številka): CCI 2007SI161PO002

Tabela33: Pravice porabe po letih glede na vir financiranja (v evrih, tekoče cene)

	Strukturni skladi (ESRR ali ESS) (1)	Kohezijski sklad (2)	Skupaj (3) = (1) + (2)
2007			
V regijah brez prehodne podpore	12.024.435		12.024.435
V regijah s prehodno podporo			0
Skupaj 2007	12.024.435	91.503.092	103.527.527
2008			
V regijah brez prehodne podpore	18.034.488		18.034.488
V regijah s prehodno podporo			0
Skupaj 2008	18.034.488	125.243.793	143.278.281
2009			
V regijah brez prehodne podpore	26.470.366		26.470.366
V regijah s prehodno podporo			0
Skupaj 2009	26.470.366	160.705.309	187.175.675
2010			
V regijah brez prehodne podpore	32.249.421		32.249.421
V regijah s prehodno podporo			0
Skupaj 2010	32.249.421	197.951.134	230.200.555
2011			
V regijah brez prehodne podpore	23.736.711		23.736.711
V regijah s prehodno podporo			0
Skupaj 2011	23.736.711	237.046.773	260.783.484
2012			
V regijah brez prehodne podpore	25.813.188		25.813.188
V regijah s prehodno podporo			0
Skupaj 2012	25.813.188	278.059.808	303.872.996
2013			
V regijah brez prehodne podpore	12.165.380		12.165.380
V regijah s prehodno podporo			0
Skupaj 2013	12.165.380	321.059.949	333.225.329
Skupaj v regijah brez prehodne podpore (2007-2013)	150.493.989		150.493.989
Skupaj v regijah s prehodno podporo (2007-2013)			0
Skupaj 2007-2013	150.493.989	1.411.569.858	1.562.063.847

5.2 Viri financiranja po razvojnih prioritetah

Referenčna številka operativnega programa (CCI številka): CCI 2007SI161PO002

Tabela 34: Viri financiranja po razvojnih prioritetah (v evrih, tekoče cene)

Prioritetna os	Sredstva EU (a)	Nacionalna udeležba (b) = (c) + (d)	Okvirna finančna razdelitev nacionalne udeležbe		Skupno financiranje (e) = (a) + (b)	Stopnja sofinanciranja (f) = (a) / (e)	Za informacijo	
			Nacionalni javni viri (c)	Nacionalni privatni viri (d)			Prispevek EIB	Drugi viri
1. Železniška infrastruktura	434.567.581	76.688.397	76.688.397	0	511.255.978	0,85	0	0
2. Cestna in pomorska infrastruktura	205.930.911	36.340.749	36.340.749	0	242.271.660	0,85	0	0
3. Prometna infrastruktura	150.493.989	26.557.764	26.557.764	0	177.051.753	0,85	0	0
4. Ravnanje s komunalnimi odpadki	105.568.426	18.629.723	18.629.723	0	124.198.149	0,85	0	0
5. Varstvo okolja - področje voda	462.923.166	81.692.324	81.692.324	0	544.615.490	0,85	0	0
6. Trajnostna raba energije	169.886.553	29.979.980	29.979.980	0	199.866.533	0,85	0	0
7. Tehnična pomoč	32.693.221	5.769.392	5.769.392	0	38.462.613	0,85	0	0
Skupaj	1.562.063.847	275.658.329	275.658.329	0	1.837.722.176	0,85	0	0

6 IZVEDBENE DOLOČBE

6.1 Določitev izvedbene strukture in odgovornih institucij

Izkušnje iz obdobja 2004–2006

Obdobje 2004–2006 je bilo za Republiko Slovenijo prvo programsko obdobje polne vključenosti v kohezijsko politiko. Na podlagi izkušenj, pridobljenih med izvajanjem predpristopnih instrumentov, se je Republika Slovenija odločila ohraniti centralizirano institucionalno ureditev upravljanja strukturnih skladov in Kohezijskega sklada. To je pomenilo, da je imela Slovenija en organ upravljanja, in sicer Službo Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko, ki je tudi koordinirala pripravo EPD, in en plačilni organ v okviru Ministrstva za finance.

Organ upravljanja strukturnih skladov in Kohezijskega sklada je bil ustanovljen s sklepom Vlade Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 115/02) decembra 2002 v okviru Službe Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj (v nadaljevanju: SVRP), ki je opredelil pravno podlago in določil odgovornosti SVRP znotraj Vlade RS. Temeljne odgovornosti SVRP so bile na eni strani celovito upravljanje strukturnih skladov in Kohezijskega sklada ter na drugi strani usklajevanje dejavnosti za uspešen regionalni razvoj.

Skladno s sklepom vlade je bilo področje strukturne politike v SVRP odgovorno za pripravo programskih dokumentov za kohezijsko politiko EU ter je delovalo kot organ upravljanja strukturnih skladov in Kohezijskega sklada. Vladno službo je vodil minister brez resorja, ki je izvrševal pravice in dolžnosti direktorja službe. Imenovanje ministra brez resorja je dalo politični poudarek gospodarskemu razvoju in strukturni politiki, saj je minister neposredno odgovoren predsedniku vlade.

Z Odlokom o ustanovitvi in delovnih področjih Službe Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (Ur. l. RS, št. 7/05) je bila ustanovljena Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (v nadaljevanju: SVLR). Z dnem uveljavitve odloka so prešla vsa pooblastila in naloge Službe Vlade Republike Slovenije za strukturno politiko in regionalni razvoj, določene z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Ur. l. RS, št. 60/99 in 56/03), s podzakonskimi predpisi, sprejetimi na njegovi podlagi, in z odločbami Evropske komisije s področja evropske kohezijske politike, na novoustanovljeno Službo Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko.

Na področju evropske kohezijske politike 2004–2006 organ upravljanja:

- vodi priprave in usklajevanje programskih dokumentov z Evropsko unijo, na podlagi katerih lahko Republika Slovenija prejema kohezijska sredstva iz evropskega proračuna;
- opravlja naloge splošnega upravljanja za potrebe evropskih strukturnih skladov in Kohezijskega sklada, ki izhajajo iz veljavnega pravnega reda EU s področja kohezijske politike;

- usklajuje, določa, spremlja in vrednoti delovanje ministrstev, vladnih služb ter drugih organov in služb, vključenih v izvajanje evropske kohezijske politike, ter o tem poroča vladi in opravlja druge naloge s področja evropske kohezijske politike;
- zagotavlja pogoje za vzpostavitev, vzdrževanje in za delovanje informacijskega sistema za spremljanje in vrednotenje državnega razvojnega programa in enotnega programskega dokumenta.

Pri izvajanju EPD in Referenčnega okvira za Kohezijski sklad se je pokazalo, da je obstoječ sistem, ki temelji na centralnem koordinativnem telesu na eni strani in na močni vlogi ministrstev, pristojnih za posamezna vsebinska področja na drugi strani, ustrezen in učinkovit pristop.

Na strani strukturnih skladov je bila v začetku obdobja predvidena koordinacija na dveh ravneh, ki je temeljila na funkciji organa upravljanja, in treh posredniških teles. Izkušnje so pokazale, da navedeni sistem ni bil najbolj učinkovit, saj je zmanjševal preglednost in povzročal prekomeren obseg koordinacije. Na seji Vlade RS 22. decembra 2005 so bile sprejete spremembe in dopolnitve EPD, ki so bile potrjene na Nadzornem odboru EPD za programsko obdobje 2004–2006 dne 16. decembra 2005, s čimer so bile sprejete podlage za integracijo posredniških teles za Evropski sklad za regionalni razvoj in za Evropski socialni sklad v organ upravljanja.

Na podlagi pozitivnih izkušenj s spremembami sistema Republika Slovenija v novem programskem obdobju ohranja centraliziran sistem upravljanja, poleg tega pa uvaja dodatne poenostavitve sistema. Potrebne so nekatere prilagoditve dozdajšnjega sistema upravljanja in kontrol novim uredbam sveta EU oz. izvedbenim uredbam, ki veljajo za programsko obdobje 2007–2013. Po drugi strani je treba pri opredeljevanju sistema upoštevati še nekatere dozdajšnje izkušnje. Prva je vsekakor pomen jasnih in pravočasnih navodil, kar predstavlja predpogoj, da se operacije v vseh podrobnostih izvajajo skladno z operativnim programom in s predpisanimi pravili. Prav tako so izjemnega pomena jasno opredeljeni postopki ter naloge in pristojnosti posameznih organov ter v njihovem okviru tudi posameznih organizacijskih enot in uslužbencev. Dodatno pozornost je v naslednjem razvoju sistemov izvedbe treba posvetiti tudi informacijskemu sistemu za spremljanje.

Izvedbena struktura za strukturne in Kohezijski sklad – obdobje 2007–2013

Pri določanju pristojnosti in odgovornosti udeležencev, vključenih v izvajanje, so upoštevana pravila EU in zakonodaja Republike Slovenije. Med najpomembnejšimi predpisi v Republiki Sloveniji so: zakon, ki ureja izvrševanje proračuna; zakon, ki opredeljuje temeljna pravila za upravljanje in nadzor javnih financ, ki veljajo tudi za sredstva EU; zakon, ki ureja državno upravo; zakon, ki ureja delovanje vlade, in zakon, ki ureja nadzor državnih pomoči.

Izvedbene določbe

Za popolno izpolnjevanje zahtev pravnega reda Evropske unije ter v interesu oblikovanja ustreznega in učinkovitega sistema za izvajanje strukturnih skladov in Kohezijskega sklada EU je potrebna jasna razmejitev nalog in določitev medsebojnih razmerij med vpletenimi institucijami, kot je opredeljena v nadaljevanju:

- Organ upravljanja: Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (notranje organizacijske enote, opredeljene v aktu o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v SVLR); z [Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o Vladi RS \(Ur. I.](#)

[RS, št. 8/12 z dne 3.2.2012](#)) so se pristojnosti Službe za lokalno samoupravo in regionalno politiko (SVLR) prenesle na Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo; **Z Odlokom o ustanovitvi in nalogah Službe Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko** (Uradni list RS, št. 15/14 z dne 28.2.2014), ki je stopil v veljavo dne 1.3.2014, prevzela vlogo organa upravljanja Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko.

- Organ za potrjevanje: Ministrstvo za finance, Nacionalni sklad;
- Revizijski organ: Ministrstvo za finance – Urad RS za nadzor proračuna.

Pri opredelitvi in uporabi sistema izvedbe v Sloveniji bodo v celoti upoštevane določbe od 58. do 62. člena Uredbe sveta (ES) št. 1083/2006 z dne 11. julija 2006 o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in o Kohezijskem skladu in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1260/1999 (UL L, št. 210 z dne 31. 07. 2006, str. 25) (v nadaljnjem besedilu: splošna uredba).

Pristojnosti in medsebojna razmerja institucij, vključenih v črpanje sredstev strukturnih skladov in Kohezijskega sklada EU, z namenom zagotavljanja optimalnega koriščenja sredstev evropske kohezijske politike v Republiki Sloveniji, bodo podrobneje določena s posebnim predpisom. Pri tem bodo upoštevana načela, kot jih opredeljuje 58. člen splošne uredbe, še posebej načelo delitve funkcij med posameznimi organi in znotraj njih. Tako bo v primerih, ko bodo organ upravljanja, posredniška telesa, organ za potrjevanje ali revizijski organ delovali tudi v funkciji upravičencev ali drugih nezdružljivih funkcij, zagotovljena njihova ustrezna delitev.

Organ upravljanja za strukturne sklade in Kohezijski sklad EU (OU)

Funkcijo organa upravljanja, skladno s točko a prvega odstavka 59. člena splošne uredbe za oba strukturna sklada in Kohezijski sklad opravlja Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. Vodja organa upravljanja je predstojnik vladne službe oz. z njegove strani pooblaščen oseba. V okviru službe pa delujejo notranje organizacijske enote, ki upravljajo funkcijo organa upravljanja. Jasno ločitev vloge organa upravljanja od drugih vlog Službe Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko ter opredelitve odnosov med njima, skupaj z razmejitvijo nalog, pristojnosti in odgovornosti, se določi z internim aktom službe.

Organ upravljanja, skladno s 60. členom splošne uredbe, nosi splošno odgovornost za učinkovito in pravilno upravljanje in izvajanje operativnih programov in je v tem okviru tudi dolžen vzpostaviti sistem izvedbe, kot ga predvidevajo določbe splošne ter izvedbene uredbe. Organ upravljanja je v tem okviru neposredno oz. po potrebi s prenosom določenih nalog na posredniško telo ali posredniška telesa (skladno z drugim odstavkom 59. člena splošne uredbe) odgovoren predvsem za:

1. skladnost sofinanciranih dejavnosti z določili operativnega programa in drugih veljavnih pravil EU in Republike Slovenije;
2. vzpostavitev sistema administrativnih kontrol in kontrol na kraju samem, vključno s poročanjem o nepravilnostih;
3. vzpostavitev sistema spremljanja in vrednotenja, hkrati pa je dolžen zagotoviti vse potrebne informacije drugim vključenim institucijam v sistemu izvajanja, še posebej organu za potrjevanje in revizijskemu organu;
4. vzpostavitev sistema obveščanja javnosti skladno z 69. členom splošne uredbe;

5. ustanovitev in vodenje nadzornega odbora, ki je lahko skupen za več operativnih programov; zanj zagotovi administrativno-tehnične storitve;
6. zagotavljanje organu za potrjevanje, da je sistem preverjanj vzpostavljen in deluje, da so prijavljeni izdatki realni, da so proizvodi ali storitve dobavljene skladno z odločitvijo o potrditvi, da so zahtevki za povračilo upravičenca pravilni in da so operacije ter izdatki skladni s pravili Evropske unije in pravili Republike Slovenije.

Kontrole po 13. členu Uredbe 1828/2006/ES izvajata organ upravljanja ali posredniško telo, kadar jih nanj prenese organ upravljanja.

Posredniško telo (npr. resorno ministrstvo) izvaja naloge, ki so mu bile prenesene s strani organa upravljanja s sklepom organa upravljanja. Med prenesenimi nalogami, ki jih na posredniška telesa lahko prenese organ upravljanja s sklepom, so zlasti:

- izvajanje administrativnih kontrol in priprave zahtevkov za povračilo;
- izvedba postopkov za izbor operacij in njihova potrditev;
- pri neposrednem potrjevanju operacij preverjanje administrativne, tehnične, finančne in vsebinske ustreznosti operacije;
- redno spremljanje operacij in poročanje organu upravljanja in organu za potrjevanje o realizaciji njihovega izvajanja.

Podrobnejši opis nalog organa upravljanja in morebiten prenos določenih nalog na druge organe se opredelita s posebnim predpisom. V tem okviru bodo med drugim posebej določeni tudi postopki za izvrševanje načela navzkrižnega financiranja (flexibility rule), ki se bo izvrševal na ravni posamezne razvojne prioritete. Navedena možnost financiranja bo omogočena le v primerih, kjer bo šlo za neposredno navezavo na vsebino projekta in kjer bo to financiranje predstavljalo pogoj za uspešno izvedbo projekta. Za koordinacijo, izvedbo in za spremljanje tega določila bo prav tako skrbel organ upravljanja.

Organ za potrjevanje

Kot organ za potrjevanje za Evropski sklad za regionalni razvoj, Evropski socialni sklad in za Kohezijski sklad se skladno s točko b prvega odstavka 59. člena Uredbe sveta (ES) št. 1083/2006 določi Ministrstvo za finance, Nacionalni sklad.

Organ za potrjevanje je skladno z 61. členom Uredbe sveta (ES) št. 1083/2006 odgovoren zlasti za:

- prejemanje plačil iz naslova prispevka skupnosti s strani Evropske komisije in vodenje obrestnega podračuna za posamezni sklad ter evidence o vseh transakcijah;
- potrjevanje izjave o izdatkih in zahtevkov za plačila ter njihovo posredovanje Evropski komisiji;
- izvrševanje povračil iz naslova prispevka skupnosti na podlagi posameznega zahtevka za povračilo v državni proračun;
- zagotavljanje za namen izdajanja potrdil, da je od organa za upravljanje prejel dovolj informacij o izvajanju postopkov in preverjanju glede izdatkov, ki so vsebovani na izkazih o izdatkih;
- izvrševanje administrativnega preverjanja na podlagi vsakega posameznega zahtevka za povračilo v državni proračun pred izvršitvijo povračila iz predhodne alineje;
- izvrševanje preverjanja na kraju samem pri organu upravljanja oz. posredniškem telesu in če je potrebno, pri upravičencu;

- upoštevanje rezultatov vseh revizij, ki jih je izvedel revizijski organ oz. so bile izvedene v njegovi pristojnosti;
- vzdrževanje računovodskih evidenc izdatkov, predloženih Evropski komisiji, v računalniški obliki;
- izdajanje zahtevkov za vračilo pristojnim ministrstvom;
- vodenje evidence o zahtevanih in izvršenih vračilih in pripravljanje letne izjave o zahtevanih vračilih, ki jo predloži revizijskemu organu;
- upoštevanje vračil pri potrjevanju izdatkov in pripravi zahtevka za plačilo;
- sestavo in predložitev napovedi zahtevkov za plačilo sredstev kohezijske politike za tekoče in naslednje leto.

Revizijski organ

Funkcijo revizijskega organa skladno s točko c prvega odstavka 59. člena splošne uredbe bo opravljal Urad RS za nadzor proračuna (UNP), in sicer za oba strukturalna sklada ter za Kohezijski sklad. UNP je organ v sestavi Ministrstva za finance, ki opravlja nalogo usklajevanja notranjega nadzora javnih financ (sistem NNJF) in neodvisnega nadzora vseh skladov EU; pooblaščen je za koordinacijo boja proti goljufijam (izvaja funkcije AFCOS).

Naloge revizijskega organa, ki so opredeljene v 62. členu Uredbe 1083/2006/ES in v 16.–18. členu Uredbe 1828/2006/ES, so zlasti:

- zagotavljanje izvedbe revizij, s katerimi se preveri učinkovitost sistema upravljanja in nadzora;
- zagotavljanje, da se revizije projektov izvajajo na podlagi ustreznega vzorca, da se preverijo prijavljeni izdatki;
- priprava in posredovanje revizijske strategije Evropski komisiji najpozneje v devetih mesecih od potrditve operativnega programa;
- posredovanje letnega poročila o nadzoru Evropski komisiji;
- izdaja mnenja na podlagi nadzora in revizij o učinkovitosti delovanja sistema upravljanja in nadzora;
- sporočanje informacij o vseh pomembnih ugotovitvah glede sistema poslovanja in notranjega nadzora vseh udeležencev v postopkih izvajanja kohezijske politike organu upravljanja, organu za potrjevanje in revidiranim udeležencem;
- priprava in posredovanje zaključne izjave in kadar je to potrebno, izjave o delni zaključitvi.

Revizije se bodo izvajale na osnovi mednarodnih revizijskih standardov.

Revizijski organ je odgovoren za pripravo poročila in mnenja o skladnosti vzpostavitve sistemov upravljanja in nadzora operativnih programov, kot je določeno z drugim, s tretjim in četrtem odstavkom 71. člena Uredbe (ES) 1083/2006.

Podrobnejša razdelava nalog revizijskega organa bo opredeljena s posebnim predpisom.

Nezdružljivost funkcij

Pri delitvi nalog bo upoštevano načelo nezdružljivosti funkcij med posameznimi udeleženci in znotraj posameznih udeležencev, kar je še posebej pomembno za delitev kontrolne funkcije od funkcije izvajanja.

Načelo nezdružljivosti funkcij bo upoštevano pri opredeljevanju nalog in medsebojnih razmerij med udeleženci, ki sodelujejo pri izvajanju kohezijske politike. Če ima udeleženec več vlog, se mora ločenost zagotavljati z delitvijo na več notranjih organizacijskih enot ali delitvijo del in nalog med posameznimi uslužbenci.

Ločenost funkcij organa za potrjevanje in revizijskega organa je zagotovljena s tem, da sta kot organa sicer istega ministrstva organizacijsko ločena in pristojna za različne naloge, ki jih opravljata neodvisno in samostojno. Notranja organizacija in opredelitev nalog Ministrstva za finance in organov v sestavi Ministrstva za finance sta podrobno določeni z Aktom o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest. Revizijski organ, torej Urad RS za nadzor proračuna, deluje kot neodvisen organ v sestavi Ministrstva za finance. Organi v sestavi skladno z nacionalno zakonodajo, ki ureja organizacijo in delovanje državne uprave, sicer sodijo v notranjo organizacijo ministrstva v širšem pomenu, vendar imajo elemente samostojnosti. Ustanovijo se predvsem za opravljanje specializiranih strokovnih nalog ter nalog inšpekcijskega in drugega nadzora, kadar je treba zagotoviti večjo stopnjo strokovne samostojnosti pri opravljanju nalog.

6.2 Spremljanje in vrednotenje

Nadzorni odbor in načelo partnerstva

Za usmerjanje in nadziranje izvajanja bo pristojen skupen nadzorni odbor za Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture ter Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov, ki ga ustanovi Vlada Republike Slovenije. Člane nadzornega odbora na predlog udeležencev in partnerjev imenuje Vlada Republike Slovenije, vodi pa ga predstavnik organa upravljanja. Nadzorni odbor spremlja učinkovitost in uspešnost izvajanja operativnega programa in sprejema usmeritve za njegovo izvajanje. Podrobno se pristojnosti uredijo s posebnim aktom.

Nadzorni odbor je sestavljen, upoštevajoč načelo partnerstva. V njem so med drugim zastopani socialnimi partnerji, predstavniki regij in nevladnih organizacij, v nadzornem odboru pa lahko sodelujejo tudi predstavniki ključnih razvojnih deležnikov, na katere se nanašata operativna programa. Na lastno pobudo ali na pobudo nadzornega odbora predstavnik Evropske komisije sodeluje pri delu organa v svetovalni vlogi. Pri sestavi in delovanju nadzornega odbora bo dan poseben poudarek področjem enakosti med moškimi in ženskami, nediskriminaciji ter področju trajnostnega razvoja in varovanju okolja. Navedenim področjem bodo nadzorni odbor, resorna ministrstva in organ upravljanja posvečali posebno pozornost tudi v fazi izvedbe, torej pri opredeljevanju konkretnih aktivnosti ter pri spremljanju in vrednotenju. To pomeni, da bodo morale biti podprte aktivnosti skladne z zgornjimi načeli, pri tem pa bodo posebej identificirane tiste operacije, ki so posebnega pomena za posamezno dimenzijo. V tem primerih bo pridobljeno soglasje pristojnih ministrstev, pri čemer se bo poleg EU in nacionalnih strateških usmeritev upoštevalo tudi priporočila iz celovite presoje vplivov na okolje.

Načelo partnerstva se bo upoštevalo v fazi izvedbe ter pri spremljanju in vrednotenju. V okviru aktivnosti nadzornega odbora se organ upravljanja in socialni partnerji dogovorijo o konkretnih načinih oz. oblikah sodelovanja na način, ki bo po eni strani omogočal pobudo, spremljanje in obveščenost socialnih partnerjev, po drugi pa ne bo pomenil podaljševanja postopkov izvajanja.

Spremljanje

Osnova za dodeljevanje sredstev je operativni program (OP), ki mora biti skladno z 9. členom Splošne uredbe konsistenten z nacionalnim strateškim referenčnim okvirjem (NSRO), koordiniran s preostalimi skladi (npr. EKSRP, ESR itd.), sredstvi Evropske investicijske banke in preostalimi obstoječimi finančnimi instrumenti. Spremljanje pomeni dejansko primerjavo načrtovanega, ki je običajno definirano na višjih ravneh razvojnih programov (OP, NSRO) in doseženega, kar se v večini primerov zbira na nižjih ravneh (projekt). Pomembno je, da se sistem spremljanja že v fazi priprave operativnih programov načrtuje tako, da bodo procesi izvajanja programov zagotavljali zbiranje in hranjenje takih podatkov, ki jih s pomočjo informacijskega sistema lahko v agregirani obliki na višjih ravneh primerjamo z načrtovanimi, s čimer zagotovimo uspešno spremljanje OP in NSRO.

Spremljanje in poročanje, ki je opisano v 66. členu splošne uredbe, ter upoštevajoč določbe 58. in 60. člena se bo sicer izvajalo v okviru **centralnega informacijskega sistema** pri organu upravljanja, ki bo v povezavi z računovodskim sistemom Ministrstva za finance zagotavljal tekoče podatke o izplačilih iz proračuna in bo povezan s kontrolnim informacijskim sistemom organa za potrjevanje. Za zagotovitev jasne organiziranosti in delovanja informacijskega sistema bo organ upravljanja za potrebe spremljanja pripravil posebna navodila, ki bodo temeljila na naslednjih izhodiščih: razvoj, koordinacijo, navodila in usmeritve ter usposabljanja za delovanje informacijskega sistema zagotavlja organ upravljanja. Le-ta tesno sodeluje s posredniškimi telesi oz. z njihove strani pooblaščenimi organizacijami na način, da se zagotovi najpreprostejši procesni vidik zagotavljanja podatkov, hkrati pa se na vsebinski strani zagotovijo vsi potrebni podatki. Vnos podatkov se navadno oz. takoj ko bo to mogoče, zagotavlja pri posredniških telesih oz. z njihove strani pooblaščenih organizacij. Za agente, ki imajo ločen informacijski sistem (IS) za implementacijo programov, bo navadno zagotovljena elektronska povezanost njihovih IS s centralnim informacijskim sistemom. Za uspešno delovanje povezanih informacijskih sistemov se opredeli jasna medsebojna podatkovna in procesna povezava. Proces povezav, katerega bo predpisal organ upravljanja, bo zagotavljal vnos in spremembe podatkov samo v izvornem sistemu, to je sistemu, ki je odgovoren za podatke.

Gre torej za centraliziran informacijski sistem, ki deluje na lokaciji OU. Dostop uporabnikov je urejen neposredno (internet, terminalski strežnik) in posredno prek ločenih informacijskih sistemov nekaterih agentov in temelji na naslednjih izhodiščih:

- neposredni dostop bo temeljil na vnosu vseh podatkov o načrtovanju projekta s strani posredniških teles in podatkov o poročanju v obliki zahtevka za izplačilo (izplačila, računi, opravljene naloge ipd.) s strani upravičencev. Proces potrjevanja zahtevkov za izplačilo se bo odvijal neposredno s sodelovanjem različnih odgovornih oseb posredniškega telesa (npr. skrbnik pogodbe, finančna služba, kontrolna enota oz. oddelek za izplačila). Obstoječa povezava z IS Ministrstva za finance bo omogočila neposreden prenos podatkov za izpis odredbe za izplačilo iz proračuna. Načelno bo dostop omogočen neznanim uporabnikom v fazi prijave na razpis, medtem ko bodo za

izbrane projekte (proces izbora projektov poteka v okviru posebnega modula) dobili dostop znani uporabniki z dodeljenim certifikatom.

– Posredni dostop do centralnega informacijskega sistema bo zasnovan pri tistih agentih, ki že izvajajo programe skozi svoje informacijske sisteme. Za povezovanje centralnega informacijskega sistema z IS posameznih agentov se bodo pripravili posebni standardi, ki bodo zainteresiranim omogočili pripravo ustreznih struktur podatkov za prenos v centralni informacijski sistem. Trenutno je projekt, ki povezuje IS ZRSZ z IS OU, v drugi fazi, kar pomeni, da bomo v kratkem lahko izvedli testni prenos podatkov.

Razen sprotnega finančnega spremljanja omogoča centralni informacijski sistem tudi sprotno fizično spremljanje, ki temelji na izkušnjah programskega obdobja 2004–2006, saj Smernice organa upravljanja za spremljanje izvajanja Enotnega programskega dokumenta (2004–2006) na projektni ravni vsebujejo poseben obrazec za vnos fizičnih ciljev. Informacijski sistem bo torej zagotavljal spremljanje ciljev in kazalnikov na ravni operativnega programa in razvojnih prioritet in bo torej tako omogočal kvantitativno in kvalitativno spremljanje napredka operativnega programa. Osnova je obstoječi nabor kazalnikov v centralnem informacijskem sistemu, ki še pred fazo implementacije omogoča dopolnjevanje in usklajevanje s postavljenimi kvantificiranimi cilji. Zbrani podatki se bodo uporabljali za redno poročanje nadzornemu odboru, predstavljal pa bo tudi ključen pripomoček za spremljanje napredka organu upravljanja in drugih v izvajanje operativnega programa vključenih institucij. V okviru informacijskega sistema se bosta spremljala upoštevanje načela enakosti možnosti in vpliv na trajnostni razvoj s poudarkom na okoljski dimenziji.

Razvoj in delovanje informacijskega sistema se financirata iz naslova tehnične pomoči.

Vrednotenje

Vrednotenje sofinanciranih dejavnosti predstavlja obvezen element, ki ga določa splošna uredba v členih od 47 do 49. Namen vrednotenij je izboljšati kakovost, učinkovitost in konsistentnost programov glede na okolje, kjer se izvajajo, ter glede na okvire trajnostnega razvoja. Operativni program bo predmet predhodnega, tekočih in končnega vrednotenja. Medtem ko je za končno vrednotenje operativnih programov, ki se izvede do 31. 12. 2015, odgovorna Evropska komisija, so za predhodno vrednotenje in tekoča vrednotenja odgovorne države članice.

Organizacija in struktura odgovornosti na področju vrednotenja bo temeljila na preprosti hierarhični logiki zaradi čim večje preglednosti in preprostosti. Organizacija je predstavljena od zgoraj navzdol, torej od nadzornega odbora do ministrstev.

Nadzorni odbor predstavlja telo, ki je glede na svojo generalno nadzorno funkcijo zadolženo za kakovostno izvedena vrednotenja, na podlagi katerih lahko sprejema morebitne odločitve o prilagoditvah programov. S tem namenom bo redno seznanjen s predvidenimi aktivnostmi, prav tako pa bo podajal vsebinske usmeritve, torej prioriteta področja, kjer bodo člani nadzornega odbora predvideli, da nimajo zadostnih podlag za odločanje.

Organ upravljanja je odgovoren za izvedbo in koordinacijo vrednotenij. Odgovoren je za ustanovitev in koordinacijo interdisciplinarnih usmerjevalnih skupin, ki jo sestavljajo predstavniki organa upravljanja, ministrstev in drugih organov državne uprave, ki spremljajo

doseganje ciljev lizbonskega procesa na nacionalni ravni. Vloga OU v dialogu s to skupino je predvsem zagotavljanje administrativno-tehnične (vzpostavitev administrativnega okvira, zagotavljanje kakovosti in uporabnosti ugotovitev ter posredovanje le-teh Nadzornemu odboru in EK), podatkovne (posredovanje finančnih in fizičnih podatkov o implementaciji NSRO in OP-jev iz informacijskega sistema spremljanja) in finančne (zagotavljanje sredstev za izvajanje iz naslova tehnične pomoči) podpore za čim večjo učinkovitost sistema vrednotenja.

Ministrstva in drugi udeleženci bodo nosilci bolj specializiranih vrednotenj, vendar pa bo za zagotavljanje sinergijskih učinkov teh izsledkov na nacionalni in evropski ravni pomembno vključevanje njihovih predstavnikov v usmerjevalno skupino. Z namenom zagotovitve dobre koordinacije na področju vrednotenj organ upravljanja pripravi načrt vrednotenj, kjer so opredeljeni nosilci in njihova odgovornost za izvedbo posameznih vrednotenj. Načrt vrednotenja bo zaradi učinkovitejše koordinacije vrednotenj skupen za OP ROPI in OP RR.

Izvajanje operativnega programa bo predmet tekočih vrednotenj predvsem na dejavnostih, ki bodo bistveno odstopale od zastavljenih ciljev. Po potrebi bodo izvedena posamezna vsebinska vrednotenja, katerih namen je ugotoviti utemeljenost, učinkovitost, uspešnost in učinke izvajanja programov, vrednotenje izvajalskega in upravljskega sistema, preverjanje doseganja horizontalnih ciljev ter vrednotenje ukrepov informiranja in obveščanja. Vrednotenja bodo prispevala priporočila za učinkovitejše izvajanje programov. V navedenem vsebinskem okviru bo posebna pozornost posvečena naslednjima področjema:

- a) uresničevanju horizontalne teme »Trajnostni razvoj s poudarkom na okoljski dimenziji«;
- b) ugotavljanju neto učinkov pri doseganju cilja ustvarjanja delovnih mest, upoštevajoč med drugim metodologijo iz dokumenta »Working document no 6: Measuring structural funds on employment effect«.

Finančna sredstva za izvedbo vrednotenj bodo zagotovljena iz sredstev tehnične pomoči.

6.3 Finančni tokovi

Prispevek iz skladov se na ravni operativnega programa določi glede na upravičene javne izdatke. Pristojna resorna ministrstva zagotavljajo, da upravičenci – kar se da – hitro in v celoti prejmejo znesek javnega prispevka.

Neposredni in posredni uporabniki državnega in/ali občinskih proračunov so zadolženi, da izkažejo upravičene javne izdatke. Pristojna resorna ministrstva v sodelovanju z organom upravljanja na osnovi izkazanih upravičenih javnih izdatkov pripravijo zahtevek za povračilo sredstev iz strukturnega oz. Kohezijskega sklada in ga predložijo organu za potrjevanje, ki izvrši povračilo sredstev posameznega strukturnega oz. Kohezijskega sklada v državni proračun.

Organ za potrjevanje na podlagi potrjenih zahtevkov za povračilo sredstev strukturnih oz. Kohezijskega sklada pripravi in potrdi izjave o izdatkih in zahtevke za plačila ter jih posreduje komisiji.

Organ za potrjevanje je pristojen za prejemanje plačil komisije, kot je opredeljeno v 76. in 77. členu Uredbe sveta (ES) št. 1083/2006. V ta namen organ za potrjevanje za sredstva posameznega strukturnega oz. Kohezijskega sklada v okviru enotnega zakladniškega računa države pri Banki Slovenije vodi podračune za vsak program in sklad posebej. Poleg nakazil

sredstev Evropske komisije se na posebne račune pripisujejo tudi obresti in morebitna vračila sredstev.

Ministrstvo za finance – Nacionalni sklad – je za sredstva evropskega sklada, regionalni razvoj, za Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture za obdobje 2007–2013 odprlo ločen podračun v okviru Enotnega zakladniškega računa države pri Banki Slovenije, IBAN, št. SI56011006000021169.

Ministrstvo za finance – Nacionalni sklad – je za sredstva kohezijskega sklada za Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture za obdobje 2007–2013 odprlo ločen podračun v okviru Enotnega zakladniškega računa države pri Banki Slovenije, IBAN, št. SI56011006000021072.

Uporaba evra

V Republiki Sloveniji je od 1. 1. 2007 evro sprejet kot nacionalna valuta.

6.4 Informiranje in obveščanje javnosti

Organ upravljanja je odgovoren za pripravo komunikacijskega načrta, ki bo skupen za vse tri operativne programe, ki so financirani iz sredstev kohezijske politike. V nadaljevanju so podana izhodišča, ki bodo kot podlaga služila pripravi komunikacijskega načrta.

Strategija informiranja in obveščanja javnosti

Cilji informiranja in obveščanja javnosti so:

- predstavitev operativnih programov in vseh udeležencev pri njihovem izvajanju z vidika njihovega prispevka k pomembnim socialnim in ekonomskim koristim za državo;
- opredelitev ukrepov informiranja in obveščanja javnosti s komunikacijskimi sredstvi glede na različne ravni znotraj operativnih programov;
- spodbujanje vključevanja potencialnih upravičencev do evropskih sredstev;
- krepitev partnerstva na nacionalni, regionalni in lokalni ravni;
- seznanjanje splošne javnosti o prispevku EU.

Za doseganje zastavljenih ciljev/smernic informiranja in obveščanja javnosti se uporabi integriran pristop vseh načrtovanih aktivnosti s pomočjo naslednjih usmeritev:

1. Identifikacija različnih ravni znotraj operativnih programov

Za različne ravni znotraj operativnih programov se bodo uporabljala določena komunikacijska sredstva za informiranje in obveščanje javnosti, s čimer bosta operativnim programom zagotovljena verodostojnost ter lažji in uspešnejši stik komuniciranja s ključnimi partnerji.

2. Enoten, jasen in preprost pristop

Za prepoznavnost operativnih programov bo razvita skupna identiteta z jasnim prepoznavnim sloganom. Oblikovanje ustreznega slogana je pomemben dejavnik, s katerim bomo predstavljali operativne programe in bo služil kot osnova za vse nadaljnje aktivnosti informiranja in obveščanja javnosti. Skupaj s sloganom bo oblikovana tudi temu primerna

celostna grafična podoba oziroma razvoj skupne identitete, ki se bo po videzu, branju in občutku dopolnjevala in bo tako delovala kot celota. Vse aktivnosti informiranja in obveščanja javnosti morajo biti dosledne in do uporabnika prijazne.

3. Ozaveščanje o EU-skladih

Podoba strukturnih skladov in Kohezijskega sklada EU se gradi na pozitiven način z izpostavljanjem prednosti, ki jih imajo za Slovenijo, s spodbujanjem ciljnih skupin k podpori vizije strukturnih skladov in Kohezijskega sklada EU. Tako je mogoče doseči ozaveščanje ljudi o obstoju možnosti porabe evropskih sredstev in tudi obveščanje posameznikov in podjetij o koristih evropskih sredstev za vsak sklad posebej. Za tovrstno usposabljanje ciljnih skupin bodo organizirani različne delavnice, seminarji in promocijske aktivnosti.

4. Spodbujanje udeležbe

K udeležbi se bo skupaj s partnerji spodbujalo vse ciljne skupine in jih obveščalo o možnostih sofinanciranja iz strukturnih skladov in Kohezijskega sklada EU. Ciljne skupine se bodo seznanjale s primeri dobrih praks informiranja in obveščanja, ki bodo tako spodbujale načrtovanje projektov za črpanje iz strukturnih skladov in Kohezijskega sklada EU.

5. Transparentnost

V okviru tega ukrepa se bomo trudili za čim lažji dostop javnosti do informacij, povezanih s strukturnimi skladi in Kohezijskim skladom EU. Javnost bomo redno obveščali s pomočjo medijev o izvajanju operativnih programov. Vsaj enkrat letno bomo pripravili večjo konferenco z novinarji, kjer bomo predstavili dosežke operativnih programov in uspešnih projektov. Letno bomo objavljali tudi seznam upravičencev skupaj s projekti in z višinami javnih sredstev, ki so bila uporabljena za vse operativne programe.

Izvajanje in spremljanje komunikacijskega načrta

Organ upravljanja poroča nadzornemu odboru o komunikacijskem načrtu in napredku izvajanja načrta, izvedenih ukrepov za informiranje in o obveščanje javnosti ter uporabljenih komunikacijskih sredstvih na podlagi primerov.

Letna poročila bodo vsebovala primere ukrepov za informiranje in obveščanje javnosti o operativnem programu, ki se uresničujejo pri izvajanju komunikacijskega načrta, ureditev v okviru ukrepov za informiranje in obveščanje javnosti ter vsebino glavnih sprememb komunikacijskega načrta. V letno poročilo 2010 in končno poročilo bomo poleg informacij o izvajanju komunikacijskega načrta vključili tudi vrednotenje ukrepov za informiranje in obveščanje javnosti v smislu prepoznavnosti operativnih programov in ozaveščenosti glede njih ter vloge skupnosti.

6.5 Opredelitev postopkov med Evropsko komisijo in državo članico o izmenjavi podatkov v računalniški obliki

Evropska komisija je za programsko obdobje 2007–2013 vzpostavila nov informacijski sistem (SFC 2007) za zbiranje podatkov o izvajanju programov v državah članicah. Sistem je vsaki državi dostopen prek svetovnega spleta. Podpira elektronsko izmenjavo podatkov med

komisijo in državo članico o programih, ki se financirajo iz strukturnih skladov in Kohezijskega sklada, pa tudi ročni vnos podatkov prek spletne aplikacije. Vsekakor je cilj novega informacijskega sistema zagotoviti brezpapirno izmenjavo podatkov med Evropsko komisijo in državo članico na osnovi zahtev uredb za obdobje 2007–2013 znotraj informacijskega sistema Evropske komisije, ki je skupen za vse sklade. Slovenija bo do preklica uporabljala možnost vnosa strukturiranih in tudi nestrukturiranih (dokumentov) podatkov prek spletne aplikacije informacijskega sistema SFC 2007.

Za zagotavljanje pravilnosti podatkov so v referenčnem sistemu vzpostavljene podatkovne in procesne kontrole, ki se bodo v času izvajanja operativnega programa tudi ustrezno nadgrajevale.

Izmenjava podatkov med Evropsko komisijo in državo članico bo zajemala naslednje vsebinske sklope:

- izvedba nacionalnega strateškega referenčnega okvirja;
- programiranje;
- letno in zaključno poročanje;
- zahtevki za plačila in napovedi plačil;
- revizija;
- vrednotenje.

Dostop do SFC-baze bo določen skladno s pristojnostmi posameznih institucij skladno z določili posebnega predpisa, koordinacijo pa bo izvajal organ upravljanja.

6.6 Skladnost s pravili konkurence in javnih naročil

Slovenija bo zagotovila, da bodo sredstva operativnega programa dodeljena skladno s procesnimi in z gmotnimi pravili državnih pomoči, veljavnimi ob dodeljevanju sredstev. Skladnost posameznih ukrepov znotraj operativnega programa s pravili o državnih pomočeh in navezava na konkretno shemo državnih pomoči bosta urejeni v izvedbenih dokumentih.

Pri izvajanju operativnega programa se bodo prav tako v celoti upoštevala pravila, ki urejajo delovanje notranjega trga, in v tem okviru še posebej pravila javnega naročanja, ki jih na ravni EU med drugim opredeljujeta direktivi 2004/18/ES in 2004/17/ES pa tudi relevantna določila pogodbe o EU.

7 PRILOGE

7.1 Okvirna razčlenitev prispevka skupnosti po kategorijah v OP ROPI

Referenčna št. komisije: CCI 2007SI161PO002

Ime programa: OP razvoja okoljske in prometne infrastrukture

Razsežnost 1		
Prednostna tema		
koda	naziv	znesek v €
Raziskave in tehnološki razvoj (RTR), inovacije in podjetništvo		
1	Dejavnosti RTR v raziskovalnih centrih	
2	Infrastruktura za RTR <i>(vključno z opremo in objektom, instrumenti ter računalniškimi omrežji za hitri prenos, ki povezujejo raziskovalna središča)</i> in pristojna središča za določeno tehnologijo	
3	Prenos tehnologije in izboljšanje omrežij sodelovanja med malimi in srednje velikimi podjetji (MSP), med temi podjetji in drugimi podjetji ter univerzami, posrednješolskimi izobraževalnimi ustanovami vseh vrst, regionalnimi organi, raziskovalnimi, znanstvenimi in tehnološkimi središči <i>(znanstveni in tehnološki parki itd.)</i>	
4	Pomoč RTR, zlasti v MSP <i>(vključno z dostopom do storitev RTR v raziskovalnih središčih)</i>	
5	Izpopolnjene pomožne storitve za podjetja in skupine podjetij	
6	Pomoč MSP za spodbujanje okolju prijaznih izdelkov in proizvodnih procesov <i>(uvajanje učinkovitega sistema upravljanja okolja, sprejetje in uporaba tehnologij za preprečevanje onesnaženja, vključevanje čistih tehnologij v proizvodnjo v podjetjih)</i>	
7	Naložbe v podjetja, neposredno povezana s področjem raziskav in inovacij <i>(inovativne tehnologije, ustanavljanje novih podjetij s strani univerz, obstoječa središča in podjetja za RTR itd.)</i>	
8	Druge naložbe v podjetja	
9	Drugi ukrepi za spodbujanje raziskav, inovacij in podjetništva v MSP	
Informacijska družba		
10	Telefonska infrastruktura <i>(vključno s širokopasovnimi omrežji)</i>	
11	Informacijske in komunikacijske tehnologije <i>(dostop, varnost, interoperabilnost, preprečevanje tveganja, raziskave, inovacije, spletne vsebine itd.)</i>	
12	Informacijske in komunikacijske tehnologije (informacijsko-komunikacijske tehnologije vseevropskih omrežij – TEN-IKT)	
13	Storitve in aplikacije za državljane <i>(e-zdravje, e-vlada, e-učenje, e-vključenost itd.)</i>	
14	Storitve in aplikacije za MSP <i>(e-poslovanje, izobraževanje in usposabljanje, povezovanje v mreže itd.)</i>	
15	Drugi ukrepi za izboljšanje dostopa do informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT) in njihove uporabe s strani MSP	
Promet		
16	Železnice	
17	Železnice (TEN-T)	434.567.581
18	Gibljiva sredstva železnic	
19	Gibljiva sredstva železnic (TEN-T)	

20	Avtoceste	
21	Avtoceste (TEN-T)	191.840.911
22	Državne ceste	130.673.930
23	Regionalne/lokalne ceste	
24	Kolesarske steze	8.933.491
25	Mestni promet	
26	Multimodalni prevoz	7.000.000
27	Multimodalni prevoz (TEN-T)	
28	Inteligentni prevozni sistemi	
29	Letališča	10.886.568
30	Pristanišča	7.090.000
31	Celinske plovne poti (<i>regionalne in lokalne</i>)	
32	Celinske plovne poti (TEN-T)	
Energetika		
33	Električna energija	
34	Električna energija (TEN-E)	
35	Zemeljski plin	
36	Zemeljski plin (TEN-E)	
37	Naftni derivati	
38	Naftni derivati (TEN-E)	
39	Obnovljiva energija: veter	
40	Obnovljiva energija: sonce	
41	Obnovljiva energija: biomasa	25.300.000
42	Obnovljiva energija: hidroenergija, geotermalna energija in drugo	
43	Učinkovita raba in sproizvodnja energije, gospodarjenje z njo	144.586.553
Varstvo okolja in preprečevanje tveganja		
44	Ravnanje z gospodinjstvi in industrijskimi odpadki	105.568.426
45	Upravljanje in distribucija vode (<i>pitne vode</i>)	168.466.085
46	Čiščenje vode (<i>odpadne vode</i>)	220.224.039
47	Kakovost zraka	
48	Celovito preprečevanje in nadzor onesnaževanja	
49	Ublažitev podnebnih sprememb in prilagoditev nanje	
50	Obnova industrijskih območij in kontaminiranih zemljišč	
51	Spodbujanje biološke raznovrstnosti in varstva narave (<i> vključno z Naturo 2000</i>)	
52	Spodbujanje čistega mestnega prevoza	
53	Preprečevanje tveganja (<i> vključno s pripravo ter izvajanjem načrtov in ukrepov za preprečevanje in obvladovanje naravnih in tehnoloških tveganj</i>)	74.233.042
54	Drugi ukrepi za ohranjanje okolja in preprečevanje tveganja	
Turizem		
55	Poudarjanje pomena naravnih dobrin	
56	Varovanje in razvoj naravne dediščine	
57	Druga podpora za izboljšanje turističnih storitev	
Kultura		
58	Varovanje in ohranjanje kulturne dediščine	
59	Razvoj kulturne infrastrukture	
60	Druga podpora za izboljšanje kulturnih storitev	
Obnova mest in podeželja		
61	Celostni projekti za obnovo mest in podeželja	
Večanje prilagodljivosti delavcev in gospodarskih družb, podjetij in podjetnikov		

62	Razvoj sistemov in strategij vseživljenjskega učenja v podjetjih; usposabljanje in storitve za zaposlene za povečanje njihove prilagodljivosti na spremembe; spodbujanje podjetništva in inovacij	
63	Oblikovanje in razširjanje inovativnih in bolj produktivnih načinov organizacije dela	
64	Razvoj posebnih služb za zaposlovanje, usposabljanje in podporo v povezavi s prestrukturiranjem sektorjev in podjetij ter razvoj sistemov za predvidevanje gospodarskih sprememb in prihodnjih zahtev v smislu delovnih mest ter spretnosti in znanja	
Izboljšanje dostopa do zaposlitve in trajnostne udeležbe		
65	Posodobitev in okrepitev institucij trga dela	
66	Izvajanje dejavnih in preventivnih ukrepov na trgu dela	
67	Ukrepi za spodbujanje aktivnega staranja in podaljševanja delovne dobe	
68	Podpora za samozaposlovanje in ustanavljanje podjetij	
69	Ukrepi za izboljšanje dostopa žensk do zaposlitve, njihove trajne zaposlenosti in poklicnega napredovanja za zmanjšanje razlik med spoloma na trgu dela ter ukrepi, s pomočjo katerih je lažje usklajevati poklicno in zasebno življenje, kot je lažje dostopno varstvo otrok in skrb za nepreskrbljene osebe	
70	Posebni ukrepi za povečanje udeležbe priseljencev v zaposlovanju, s čimer se okrepi njihova socialna vključenost	
Povečanje socialne vključenosti prikrajšanih oseb		
71	Možnosti vključevanja in ponovnega zaposlovanja za prikrajšane ljudi; boj proti diskriminaciji pri dostopu in napredovanju na trgu dela ter spodbujanje sprejemanja različnosti na delovnem mestu	
Izboljšanje človeškega kapitala		
72	Načrtovanje, uvajanje in izvajanje reform v sistemih izobraževanja in usposabljanja, da se poveča možnost zaposlitve, ustreznost začetnega in poklicnega izobraževanja in usposabljanja za trg dela ter da izobraževalni kadri nadgrajujejo znanja zaradi inovacij in na znanju temelječega gospodarstva	
73	Ukrepi za povečanje udeležbe pri izobraževanju in usposabljanju skozi vsa življenjska obdobja, vključno z ukrepi za zmanjšanje predčasne opustitve šolanja in razlikovanja predmetov glede na spol, ter za boljšo kakovost začetnega poklicnega in terciarnega izobraževanja in usposabljanja oziroma za boljši dostop do takšnega izobraževanja in usposabljanja	
74	Razvijanje človeških virov na področju raziskav in inovacij, zlasti s pomočjo podiplomskih študijev in usposabljanja raziskovalcev, ter dejavnosti mrežnega povezovanja med univerzami, raziskovalnimi centri in podjetji	
Naložbe v socialno infrastrukturo		
75	Izobraževalna infrastruktura	
76	Zdravstvena infrastruktura	
77	Infrastruktura za otroško varstvo	
78	Stanovanjska infrastruktura	
79	Druga socialna infrastruktura	
Mobilizacija za reforme na področju zaposlovanja in vključenosti		
80	Spodbujanje partnerstva, dogovorov in pobud z mrežnim povezovanjem ustreznih zainteresiranih strani	
Krepitev institucionalne zmogljivosti na nacionalni, regionalni in lokalni ravni		
81	Mehanizmi za izboljšanje dobrega načrtovanja, spremljanja in ocenjevanja politike in programov na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, krepitev zmogljivosti pri uresničevanju politike in programov	
Zmanjšanje dodatnih stroškov, ki ovirajo razvoj najbolj oddaljenih regij		
82	Nadomestilo za kakršne koli dodatne stroške zaradi pomanjkanja dostopnosti in ozemeljske razdrobljenosti	
83	Posebni ukrepi za nadomestilo dodatnih stroškov zaradi velikosti trga	
84	Podpora za nadomestilo dodatnih stroškov zaradi podnebnih pogojev in težavnih	

	reliefnih značilnosti	
Tehnična pomoč		
85	Priprava, izvajanje, spremljanje in pregled	25.269.916
86	Ocena in študije; informacije in komunikacija	7.423.305
Skupaj		1.562.063.847

Razsežnost 2		
Oblika financiranja		
<i>koda</i>	<i>naziv</i>	<i>znesek v €</i>
1	Nepovratna pomoč	1.562.063.847
2	Pomoč (<i>posojilo, subvencioniranje obresti, jamstva</i>)	
3	Tvegani kapital (<i>udeležba, sklad tveganega kapitala</i>)	
4	Druge oblike financiranja	
Skupaj		1.562.063.847

Razsežnost 3		
Ozemlje		
<i>koda</i>	<i>naziv</i>	<i>znesek v €</i>
1	Urbano	610.337.600
2	Gorsko	
3	Otoško	
4	Redko in zelo redko poseljeno območje	
5	Podeželska območja (<i>razen gorskega območja, otokov ali redko in zelo redko poseljenega območja</i>)	951.726.247
6	Nekdanje zunanje meje EU (<i>po 30. 4. 2004</i>)	
7	Najbolj oddaljena regija	
8	Območje čezmejnega sodelovanja	
9	Območje transnacionalnega sodelovanja	
10	Območje medregionalnega sodelovanja	
0	Se ne uporablja	
Skupaj		1.562.063.847